

Gesti kurtummade kool Wändras.

Kurtummade pühaks 1891,

8. Septembril.

Hommiku laul.

Dmal wiisil.

Dh Jeesus Kristus! tule sa, Ja Waimu meile
läkita, Kes meid mõits aita armuga Ja tõe teele juhata.

Tee lahti suud sind tänada Ja meie
südant walmista; Meil' õiget usku anna
ka, Su nime tundma õpetä;

Siis laulame kui inglid ka: Dh püha, püha! oleb
sa, Ja palgest palgesse seal ka Sind näeme õndsä
rõõmuga.

Nuu armsä taewa Issäle, Nuu tema ainu Pojale,
Nuu pähal' Waimul' igawest Ja tänu andlem kõi-
gest wäest.

Enne jutlust.

Wiisil: Ma tahan jätta maha.

Sa „Gwata“ kord hüüdsid, Dh Jeesus, wäega,
Kui sinu juure toodi üks kurt, kes keeletu, Ja
sinu sõna peale Läks lahti tema kõrw Ja selgid sõnu
jälle, Siis rääkis tema keel.

Rüll juurel hulgal nüüdgi On turbid kõrwad
weel, Ei sinust nemad räägi, Gest kida nende keel.
Ei nemad saand weel kuulda Su armu-õpetust, Ei
saand weel mitte tunda Ja kiita õnnistust.

Neid tahame nüüd tuua Su juure palwega: Ka
nende kohta hüia, Dh Jeesus „Gwata!“ Tee lahti
nende kõrwad, Tee pehmeks südamed, Et nemad tunda
saamad, Et nemad patused,

Et sina patust päästja, Kes kõiki lunastab, Et
sina õnnesaatja, kes kõiki õnnistab! Rüll siis ka
nende keeled Sind kiites tänamad, Rüll siis ka nende
meeled Su wastu õiskawad.

Kantsli salm.

Wiisil: Dh mõitlejad! et kõige peale.

Miks oled wait, mu waimu wägi? Dh ela sa
nüüd elawalt! See olgu täna sinu tegu, Et kiidad
kallist Jumalat; Nüüd olgu walmis waim ja meel,
Et kiidaks teda minu keel.

Pärast eestpalwed.

Wiisil: Ei lahku mina sinust.

Mu juure tulgu lapsed, Naad mulle armsad on, Nii, armas Jesus, ütled, Ma nende tilp ja kroon, Kui laps ma sündinud, Et huffa naad ei lähets, Et saaksid minu omaks, Neid olen kutsunud.

Sa lapsed sulle võtad Oh Issand, lahkest, Suud heldest neile annad Ja räägid armsaste. Su sees naad elavad, Su kallid pühad haavad Ka neile eluks saavad: Naad taewa pärijad.

Seepärast, rahwas, tooge Kõik lapsed rõõmsaste Nüüd seia armu weele, Neid ärge keelake. Neid võtab

sülesse Siin Jesus ise armsast, Ja kannab ilma mae-
wast Neid taewa rahusse.

Põpe laul.

Wiisil: Eks mu kohus tänu teha.

Kui ma oma raha rohkest Waestele siin jagaksin, Kui ma oma wara täiest Käest ka äraannaksin Oma ligimese heaks, Aga siiski oleks veel Mul see wana isemeel, Ei see poleks mulle kasuks Kui mul pole armastust, Ei mul ole õnnistust.

Wändra Gesti kurtummade kooli ajutamiseft.

1864 leidis Wändra õpetaja Ernst Sokolowski oma koguduse lapsi katsudes laste hulgaft 2 tumma last. Teine neist oli Mart Keres, Wana-Wändra wallast, teine Kai Lorents, Selle wallast. Kumbgi neist ei kuulnud sündimisest saadik, sellepärast nemad ka ei mõinud rääkida. Kuidas neid õpetada Jumalat ja tema armu tundma? Õpetaja teadis, et Saksamaal niisugusid õnnetaid juba 100-a aasta eest oli hakatud õpetama: arusaadamat healt tegema, keelt rääkima ja inimeste jutust, seda filmadega suust lugesdes, aru saama. Ta muretses omale tummade õpetamise raamatuid, õppis sealt kunsti kätte, võttis lapsed oma majasse ja hakkas peale. Õpetus läks, Jumal tänatud, hästi korda, ja Mart Keres ja Kai Lorents said esimesteks Gesti sou rääkijateks tummadeks! Mart juri aastal 1868 oma wanemate majas kõhutõmessa ja tõõstis ise oma wanemad suure healega ja selge keelega oma surma woodi peal, neile oma rõõmsat usku Jesuse Kristuse armu sisse ja oma kindlat lootust õndsuse peale tunnistades. Kai Lorents elab praegu veel ja kiidab Jumalat oma keelega. Terwist ja Jumala rahu wana sõbrale! Olib teised Pärnu maakonna õpetajad selle uue töö kasu ja edenemist näha saanud, siis soovisid nemad ja käisid väga peal, et sest wäikestest hakatusest suurem ja rohkem abi tummade tuleks. Naad soovisid tummade kooli, et ka maealt Gesti tummad lapsed Wändra lastega ühes keelt kätte saaksid. Nii Siimi- kui Gestimaa õpetajate sinoodid kiitsid nõuu heaks ja raha korjamine tummade kooli ehitamiseks hakkas peale.

Üks hea tegem, ammu furnud mees, Gotthart Baron Kruedener, oli juba 20-ne aasta eest 1000 rubla kinkinud tummade kooli ehitamiseks. Aga tummade kool oli sellegipärast ifta ehitamata jäänud. Nüüd makseti seda summa kätte ja tummade kool tõusis Wändras ja sai esimese heategija järel „Gottharti kooliks“ nimetud. Korjatus läks jõudsaft edasi ja 11-mal Detsembril 1866 mõis uus kena koolimaja

sisse õnnistud saada ja oma esimest koolmeistrit tema esimese klassiga, 10-ne tumma lapsega wastuwõtta. Esimeseks koolmeistriks oli Jumal annud selleaegse Ranapää kihelkonna-koolmeistri abilise, Johannes Eglon, kes Wändras õpetaja juures ennaft oma uuele tööle walmistas; pärast on Wändra tummade koolis veel Adolf Linde, Karl Ruusik, Woldemar Univer tummade õpetajateks walmistud saanud. Sest koolilaste arm kasvamis aega mööda, nõnda et kool esite 2-he klassiliseks, pärast 3-me klassiliseks pidi suurendub saama ja nüüd ta tahab 4-ja klassiliseks minna. Mida laiemaks töö läks, seda suuremaks ka tallitus. Warsti mõtsid sellepärast tallituse oma maeats Põltsamaa õpetaja C. Maurach, Haliste õpetaja C. Schneider, Wiljandi õpetaja L. Krüger, Suure-Jaani õpetaja D. Speer, Audru õpetaja R. Holst ja Tallinna maalt Järwa-Madise õpetaja Nerling, siis Türi õpetaja A. Kurikof, Juuru õpetaja Hasselblatt, Tallinna õpetaja C. Bergwitz ja Mikkle õpetaja H. Lezius. Peale selle sai tummade kaswatamiseks Gewata selts asutud ja Kõrge Riigiwaltisuse poolt kinnitud ja kool Kõrge rahwa hariduse Ministeriumi alla antud. Sest saadik on Gewata seltsi eesseisus igas wälimises asjas kooli ülespidaja ja walitseja.

E. S.

Gesti kurtummade kooli aasta-aruanne 1890—91.

Gesti kurtummade kool Wändras on möödaläinud kooli aastal waitfelt oma tööd edasi teinud.

Esimeses klassis on 11 kaswandikust 4 Siimimaalt ja 7 Gestimaalt, peakoolitaja J. Eglon'i juhatusel all oma 6 kooli aastat lõpetanud. Nemad on juba nii kaugele jõudnud, et ise Pühakirja oma hinge kasuks pruugiwad. Ka teistes õpetustes saawad need kaswandikud, kes wanaduse poolest juba täieealised inimesed on, nõnda õpetatud, et Jaani päewaks 1892 koolist wälja astudes kui mõistlikud inimesed üksi oma elu teed peaksid käia ostama.

Restmises klassis on praegu 15 last, 8 Siimimaalt ja 7 Gestimaalt koolitaja Ruusik'u õpetuse all kolmandat

kooliaastat lõpetanud. Need lapsed on juba piibli lugude õppimisi peale hakanud, et aga neid ühe klassi kohta palju on, ei tahta õppimine mitte nii ruttu edasi jõuda.

Kolmas klass, 10 lapsi, 4 Liivimaalt ja 6 Eesti- maalt, on teist kooli aastat lõpetanud. Koolitajaks on neil Univer. Lapsed õppivad agaraste rääkima ja emakeelt tundma. —

Ülepea olid koolis aastal 1890/91 36 last, 17 poeglast ja 19 tütarlast, — nende seas 16 Liivimaalt ja 20 Eesti- maalt, — kolmes klassis. Küll oleks väga soovida, et 25 aastaseks Juubeli pühaks, Jaanipäeva ajal 1892 a. veel neljat klassi ka saaks sisestada ja ülesvõtta, — siis aga on tarmis — raha!

Aastal 1892 Augusti kuus hakkab jälle ühe uue klassi õpetamine peale. Sellepärast mõelgu igaüks, kellel kurtumma last on, aegsaste selle peale, kuidas teda kooli panna, — ja andku kõige pealt aegsaste lapsi nime üles, kas kooli kirja toimetajale: „õpetaja C. Raedlein Toris,“ ehk peakoolitajale: „J. Eglon Wändras.“ Need mõlemad adressid on siis jundjad.

Kooli ülespidamise eest peab muret Heemata selts, nimelt seltsi direktorium. Mõõdaläinud aastal on direktoriumisse astunud õpetaja H. Lezius Mihkliis, Eesti- maa sinoodi saadikuna; ja õpetaja C. Sokolowski asemele, kes Mai kuus 1891. a. ootamata Wändrast pidi lahutama, walis Heemata seltsi peakoosolek 3. Junil 1891 seltsi kirjatoimetajaks õpetajat C. Raedlein Toris. Direktoriumi liikmed on siis nüüd: baron Huene-Selle, präsident, — õpetaja Raedlein, kirjatoimetaja, — C. Graubner Wändrast, kassahoidja, — Dr. Jürgens — Wändrast, õpetaja H. Holst — Audrus, õpetaja H. Lezius — Mihkliis. —

Kooli hooned saavad sell aastal rohkenatud: kewade on uue koolitaja elumaja ehitus käpile mõetud, mis sügiseks walmis peab olema. Selle jauts on juba peale 1200 rubla korjatud. —

Koolitajate arv on nagu ennegi; muud, kui et preili Trautmanni asemel kewade preili Alma Treuer Tallinnast tütarlaste koolitajana on hakanud. —

Uued Heemata- seltsi abiseltsid on juure tulnud Mihkliis ja Wiljandi linnas; nende kinnitamine kubermangu walitsuse poolt on veel tulemata. Et seltsi põhjus- kirja järele abiseltsi üksnes Pärnus — Wiljandi kreisi piirides alustada sünnib, on direktoriumi poolt juba käpile mõetud selle paragrahwi seaduslikul wiisil muuta; — sellepärast on loota, et edespäi ka teistes kreisides abiseltsid mõiwad tööle hakata.

Mõõdaläinud aastal sai esimest korda katsutud rahwa tundmist selle asja kohta laiemalt äratada see läbi, et koolitajad mõnebe kooli kaswanditubega reisi peale läksid. 16. Nowembril ja 1. Februaril käisid üks koolitaja kolme poistega Wiljandi linnas ja Hääde- meestel. See oleks, kui igal pool see kallid töö tutta- waks ja armsaks saaks.

Õpetusüks saab veel teada antud, et 12. püha- pääwaks p. Kolmainu Jum. püha lendlehed lauludega

Wändra kooli heaks wälja tulewad, ja et omal ajal aja lehtedes 25. aastase Juubeli püha pääw kõigile rahwale saab teadusdatud. L.

Pärnu kurtummade koolitamise seltsi „Heemata“ (Emata) põhjustkirja 10 esimest paragrahwi.

- § 1. Pärnu kurtummade koolitamise seltsi eesmärk on: aastal 1866 Pärnu maakonnasse asutatud kurtummade kooli ülespidamiseks tarwilist warandust kätte muretseda ja seda kooli walitseda.
- § 2. Seltsi liikmeks mõiwad igast seisusest heita, nii palju, kui tahtwad.
- § 3. Seltsi liikmed on need, kes seltsi Direktoriumile ehk abiseltsi eesseisusele oma tahtmist awalda- wad seltsi liikmeks saada ja ühte ühefordist maksu 25 rubla, ehk igaaastalist maksu 1 rubla maksawad.
- § 4. Mendel seltsi liigetel, kes igaaastalist maksu oma kohuseks mõtawad, tuleb seda igal aastal 1. Oktobrini tulewase aasta kohta äramaksta.
- § 5. Kõigewähem 10 inimest, kes kusagil kohal Pärnu kreisis selle Põhjuskirja põhjusel abiseltsi asutada soowiwad, peawad selle üle protokollu kirjutama asutajate nimesid allakirjutades ja seda Direktoriumile ette panema. Pärast protokollu kätte saamist paneb Direktorium sedasama kuberna- torile ette, kelle tahtmisel siis seisab, abiseltsi asutamisele sisemiste asjade Ministri käest kinni- tamist nõuda.
- § 6. Abiseltside toimendufeks tuleb lugeda: a. Seltsile liikmid koguda. b. Abiseltsi liigete maksud kokku võtta ja neid täies summas Direktoriumi kätte saata. c. Mõned muud seltsi heaks soowitud anded wastu võtta ja Direktoriumi kätte toimen- dada. d. Teadusi koguda abiseltsi jauskonnas elawate kurtummade ja nimelt kurtumma laste üle, iseäranis wiimfid tähelepannes, kas neid mõib koolitada. e. Tarwilisi õpetusi kurtumma laste paraja ümberkäimise ja kaswatamise üle nende wanemate ja sugulaste seas wälja lau- tada, ja neid lapsi, keda wanaduse ehk muu põhjuste pärast mitte mõimalik ei olnud kurt- tummade kooli wastu võtta, hoolituse siise jätmise ja kõlbmata ümberkäimise eest jõudu mõõda kaitseada. f. Koolist wälja astunud ja wanemate juure ehk kogukonnasse tagasi tul- nud kaswanditubede eest hoolt kanda, ja neid nende edasisaamises toetada.
- § 7. Sga seltsiliige, kes abiseltsi jauskonnas elab, on selle seltsi liige ja temal tuleb oma maksu abi- seltsi eesseisuse kätte maksta, et seda Direc- toriumi kätte saadetakse.
- § 8. Sga abiseltsi liikmed tulewad aastal üksford korra järele kokku, aga eesseisuse määramisel

ehk 10-ne liikme nõudmisel ka sagedamast nõuupidamiseks ja otsuse tegemiseks abiseltsti toimebuste üle. Korra järgses aasta kogus peavad kivitungid vastumõetud ja Direktoriumi kätte saadetud maffude üle ette pandama ja peab abiseltsti fassewõtmise ja wäljaandmise üle aru tehtama, mida feltsti Direktoriumile aastaaruandmise kirjasse ülesse wõtmiseks ette pandakse.

§ 9. Määratud aasta kogu walitab 3-me aasta peale abiseltsti eesfeisuse, kelles 3—5 inimest, selle hulgas, kui võimalik, kohalik koguduse õpetaja peab olema. Eesfeisuse liikmed, keda pärast mõõda läinud ameti aega jälle võib walida, seadwad eneste hulgast präsidenti, kirjutajat ning kassahoidjat.

§ 10. Igas kihelkonnas, kus abiseltstifid ei ole, wõtab feltsti Direktorium § 6. tähendatud abiseltsti ülesannet toimeandada. —

Kinnitanud fiseimiste asjade ministri abiline
senator Gotozew.

11. Mail 1882.

*) Ristifoguduse kohus kurtummade kohta.

Paganate seas teeb ristifogudus apostlite ajast saadit Jeseuse kazu järele: „Õpetage kõit rahwast j. n. e.“ oma tööd. See peab nõnda olema. Aga kas sõnas „kõit“ ka mitte kurtummad ei peaks ühes arwatud olema? Tõeste on see Jeesuse tahtmine, kuna ta ise kurti kuuljaks tegi, et see suure healega Jumalat kiitis ja auustas. Kui nüüd kauge maa paganate eest hoold kantakse ja selle misfioni töö tarwis mõerale maale suured raha summad iga aasta läkitakse, aga kurtummad koolitamata jäetakse, kas ei peaks apostel Paulus ristifogudust selle poolest mitte hukka mõistma ütelda: „Kui keegi enese omaste, kõige enamiste kodakondiste eest ei lanna muret, see on usu ära-

salganud, ja on kurjem kui uskmata inime.“ (1. Tim. 5, 8). Seda peaks küll suure hoolega tähele pandama, et kui kurtummad koolitamata jäemad, siis on see usu ärasalgamine ja kurjem, kui uskmata inimeste töö apostli Pauluse otsuse järele. Wabandagu ennast karjatsed ja kari kudus nad tahtwad, usklikud nad enne ei ole, kuni nad teemad, mis Jeesus ise ütleb: „Tõest mina ütlen teile: mis teie ial ei ole teinud ühele nendefinaste wähemate seast, seba ei ole teie minulegi teinud (Matt. 25, 45) ja üksnes siis „olete minu sõbrad, kui teie teete, mis mina teile käsin“ (Joh. 15, 14). — „Nõnda ka usk, kui temal, ei ole tegusid, on iseeneses furnud“ (Jaf. 2, 17). — „Kes nüüd mõistab head teha, ja ei tee seba mitte, sellele on see patuks“ (Jaf. 4, 17). „Ja teie peate ka tunnistama, sest teie olete algusest minuga olnud“ (Joh. 15, 27). —

Ennæ! ristifogudus Gesslaste seas, sulle on tunnistatud, mis sinu kohused kurtummade ja oma kodakondiste kohta on; ennæ, ritas mees, waene Laatsarus on sinu ukse ees; ennæ, Samaria mees, haawatud on sinu elutee ääres, ära mine mitte mõõda kui leewit ja preester, waid tule ja aita!!!

Teaduseks.

Aastal 1892, Jaani-kuul, saamad, kui Jumal elu jättab, katsteistkümmend kurti leeritud, Jeseuse armulauale mõetud ja koolist lahti lastud. —

Sellamal päewal saab ka kooli 25 aastane juubeli päew pühitsetud. —

Aastal 1892, Augusti kuul, mõetakse Wändra kurtummade kooli katsteistkümmend kurtumma wastu. Wanadus: 9—12 aastat. Kooli aeg: 7 aastat.

Kooli ja ülespidamise maks: 125 rubla iga aasta.

Tarwilised riided argi ja pühapäewaks, magamise kotid ja telid, kate ja nina rätikud.

Tarwilised jalanõud: saapad, kingad ehk pastlad. Reed asjad olgu wanemate poolt heas korras lapsele ühes antud.

*) Tähenbus: See tükk on mõetud raamatust, mis igast raamatupoest saada on: „Kurtummad, tema olu ja elu.“ Kirja pannud J. Eglon, Kurtummade koolimeister Wändras. — Gesti Kirj. Seltsti Toimetused Nr. 43.

„Tee oma juu lahti selle eest, kes keeletu“.

Õp. sõn. 31, 8.

Gesti kurtummade kool Wändras.

Kurtummade pühaks 1892.

Hommiku laul.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus, tule sa.

Oh Jeesus Kristus valgusta, Sa tõe valgus, neidli ka, Res kaugel sinu karjast weel, Ja eksiwad seal patu ööl.

Rõit kurbid pane kuulma sa, Ja keeletumad rääkima, Et sinu heält fiis kuuleksid, Su nime auu kiidaksid.

Enne jutlust.

Wiisil: Ma tahan jätta maha.

Sa „Gewata“ kord hüüdsid, Oh Jeesus, mäega, Kui sinu juure toodi üks kurt, kes keeletu; Ja sinu sõna peale läks lahti tema kõrw Ja selgid sõnu jälle, Siis rääkis tema keel.

Küll suurel hulgal näüdgi On kurbid kõrwad weel, Ei sinust nemad räägi, Seft kida nende keel. Ei nemad saand weel kuulda Su armu-õpetust, Ei saand weel mitte tunda Ja kiita õnnistust.

Neid tahame näüd tuua Su juure palwega: Ka nende kohta hüüa, Oh Jeesus „Gewata!“ Tee lahti nende kõrwad, Tee pehmeks südamed, Et nemad tunda saawad, Et nemad patused.

Et sina patust päästja, Res kõiki lunastab, Et sina õnnesaatja, Res kõiki õnnistab! Küll fiis ka nende keeled Sind kiites tänawad, Küll fiis ka nende meeled Su wastu õiskawad.

Rantsli salm.

Wiisil: Jeesus tule minule.

Kuuljab kuulwad sõna heält, Tõuswad, kõtwad fiit ja seält Armuriigi hõlmasse, Jeesu pehme sülesse.

Kurt ei kuule kutsumist, Helde heäle hüidemist; Armu hõlm tal tundmata, Sõna mõnu teadmata.

Pärast eestpalweid.

a) tus lauarahwast ei ole.

Wiisil: Jeesus tule minule.

Jeesus, meie õnnistus, Halastaja armastus, Wõtab kurti „kõrwale“, Awab filmad sõnale.

Silmad sõnu waatlewad, Nende mõnu märkawad, Hinges ilmub usu wõim, Wida annud Püha Waim.

Suu fiis usku tunnistab Waimu elu ilmutab: Jeesus, Õnnistegija, Minu Isand oled sa!

b) kus lauarahwast on.

Wiisil: Jumal, maa ning taewa Sooja.

Kallis Tall, ja kandsid ise, Minu pattu risti peal!
Sinu kallis elu-wesi Jooksis sinu küljest seal: Seega
südant puhasta, Et mõiks sulle kõlwata.

Armu hallik, sinu wesi Jookstu elu wäega Minu
kuima hinge sisse, Täitku mind su armuga. Minu
süda lahti tee, Walmista ka armule.

Taewa leib, kes tulid taewast, Sind ma mõtan
himuga, Zeian toidust elu leiwast Elus siin ja surmas
ka; Magus oleb tõeste Sga nälginud hingele.

Kurtumma waesus.

Kurtummade eest on healte wald lulkus: ema
meelitaw heäl, isa ahwardaw sõna ei mõju kurtumma
lapse hingesse mitte märkigi. Sagedane hüüdmine
Pühaskirjas ja jutluses: „Kell kõrwad on kuulda, see
kuulgu!“ on kurtide kohta asjata manitsus: sest
nemad ei kuule. Jumala sõna elustaw wägi ei
peäse mitte kõrwast läbi kurtummade südamesse kätkma
ja teelma, õpetama ja juhutama, manitsema ja noo-
mima, ahwardama ja hoiatama, paluma ja tõutama,
wana inimest suretama ja uut inimest elustama.
Kust mõib siis uft, armastus ja lootus sündida, kas-
wada ja wilja tanda! oh nemad waesed, kõige waese-
mate waesed! Nad elawad pimeduse riigis tsest Jeesuse
armuriigi kaldal! Nemad armetumad on oma liha-
tahtmistele pärisorjad. Sellest wangipõlwest neid
ärapeasta on sinu kohus, ristifogubus; sest seda
nõuab Jeesus, — ja sina, ristifogubus, oled ka kurt-
tumma ristimise juures oma Issandale tõutanud tema
eest hoolt tanda! (Jes. 35, 5; 2 Petr. 1, 10—11).

Mis on ristifogubus kurtummade eest teinud?

Terwes maailmas on ligi miljooni neid, keda
kurtummade sekka tuleb arvata; Europa maal on
umbes 250,000. Suur hulk! Neid kõiki tahab Jee-
sus otsida ja õndsaks teha. — Wanal ajal pole keegi
katsunud kurtummaid koolitada. Wana Kreeka rahwa
tark Aristoteles ütles: „Neid ei mõi õpetada.“ Ka
ristifogubus ei teadnud efiotsa nende peale halastada.
Tuttaw kiriku-isa Augustinus kirjutab: „Kes sündi-
misest saadik kurtummad on, ei mõi uialgi usule saada,
sest uft tuleb Jumala sõna järele kuulutamisest, sellest,
mis kõrwaga kuulda. Kurtummad ei kuule. Si
lugemist ega kirjutamist ei mõi nemad ka mitte õppida.“
Nõnda ei hoolinud keegi neist: nad olid kõitide arwates
Jumala wiha märgid ja Jumalast äralikatud. Ka
meie maal arwati weel 25 aastat tagasi seda Jumala
mistsaks ja nuhtluseks, kui mõni laps kurtumma oli ja
õõldi: „kas niisugust peab õpetatama, keda Jumal kurt-
tummaks loonud?“

300 aastat tagasi hakkasid mõned Prantsusemaa
meheed esimene kord nende peale mõtlema ja katsuma

Lõpe laul.

Wiisil: Eks mu kohus tänu teha.

Rui ma oma raha rohkest Waestele siin jagatfin,
Rui ma oma wara täiest Käest ka äraannatfin Oma
ligimese heats, Aga siiski oleks weel Mul see wana
isemeel, Ei see poleks mulle kasuks Rui mul pole
armastust, Ei mul ole õnnistust.

neid õpetada. Aga kooli ei olnud weel mitte. 1760.
a. asutati Prantsusemaal esimese kurtummade kooli,
aga kahju, ainult kättega mõtteid seletama õpetati;
1778. a. asutati Saksamaal Leipzigi linna kooli, kus
suuga rääkimist õpetati.

Ja kuidas siis praegu lugu on? — Europamaal
on 270 kurtummade kooli, Amerikamaal 60. Kõige
rohkem Saksamaal: 98, ja Prantsusemaal: 50 kooli.
Saksamaa koolidest on meil kõige tutwam Frankfurti
linna kool, kus kuulus koolitaja Watter õpetab, kelle
käest ka meie Wändra kurtummade koolitajad õpetust
on saanud. Wenemaal on 1806. a. jelleaegse Keisri
proua kätse peale kurtummade koolitamisele hakatust
tehtud ja nüüd Wenemaal 14 kooli: Soomemaal on
neist 5 ja Baltimaal 4. Riia linnas on kurtum-
made kool Saksia rahwa lastele, Mitami ja Wolmari
linnades Läti rahwa lastele, ja Wändra kool on meie
Eestirahwa kurtummade jäuiks.

Wändra kool teeb nüüd 25 aastat tööd. Mis
sest tööst wälja tulnud? 58 kurtumma on koolitatud
saanud; neist on 6 surunud, — 13 alles sell aastal
kooli läbi teinud. 39 teenivad praegu ise oma leiba:
3 peremehena, 12 sulasena, 10 tüdrukuna, 3 king-
sepana, 3 rätsepana, 5 õmblejana, 1 raamatu kõi-
jana, 1 wasssepana, 1 ehteasjade tegijana.

Nende 58 koolitatud kurtummade peäle waatab
Gesti kurtummade kool kui oma 25aastase töowilja
peäle, kuna 24 last weel kooli jääwad, kelle õppimine
alles 1895 ja 1896. a. lõpeb; nende juure tulewad
1892. a. sügisel jälle 12 uut.

Gesti kurtummade kooli 1891—1892 aasta-aruannest.

(Etteantud 27. Mail 1892 Sephata seltsi peakoosolekul.)

Jumala abiga on Gesti kurtummade kool oma
25. tööaastat lõpetanud. I. klassi 11 kaswan-
dikude kõrw sai II. klassist üks juure mõetud, kes
alles seitsmendamal eluaastal oli tummaks jäänud,
nõnda et neid ülepea 12 oli, 8 Tallinnamaalt, 4
Siimimaalt. II. klassis said õpetust 14 last, 7 Siimi-
maalt; nende seast mõeti tohtri soowimise
peäle enne koolikursuse lõpetamist ühe tütarlapse I. kl.
kaswandikute kõrw, sest et tema terwis täit kooliaega

mäljateha ei kannatanud. Rahetsemise väärt on, et üks laps Harjumaalt vanemate hooletuse läbi terve pool aastat ei ole sugugi kooli saanud. Ommeti on nüüd vanemad lapsel palve kuuldes teda jälle kooli pannud. Aga et lapse tundmine nii palju on tagasi läinud, tuleb teda sügise III. klassi panna. III. klassis on 10 last, 6 Tallinna-, 4 Liivimaalt; need on oma kolmandat kooliaastat lõpetanud.

Kooliõpetus on jõudjaste edasi läinud: I. klassis püüab koolitaja Eglon kait, mis termel kooliajal on õpetatud, korrata ja kinnitada ja noored inimesed õnnistamise päewa ja leeriaja vastu valmistada. II. ja III. klassi lapsed, koolitajate Rusit'u ja Univer'e juhatusel all, õpivad Piiblit, suurendavad oma sõnade vara, kirjutavad, rehtendavad, õpivad looduse õpetust piltide abiga ja geograafiat. —

Kooli direktoriumi käsu peale sai miimsel aastal laste käsitööde peale suurem rõhk pandud. Tütarlapsed õppisid koolitajanna juhatusel all kõiksuguseid naesterahva töösid: kuduma, õmblema j. n. e. Poisilapsed tegid käsitöö tundides pajuformisid, puulusikaid, jahukühvlisid j. m. m. Soomida oleks, et ümberkaudne rahvas rohkem mõtaksid neid asju osta, et seeläbi koolilapsed ise saaksid omalt poolt aidata koolikulusid kandma.

Koolitajad on neetsamad nagu minewal aastal: kooli-isa J. Eglon pühitses 11. Detsembr. 1891. a. oma 25aastase juubeli päewa. Gephata selfi eestseisus auustas jubilarit self päewaks ilusa auukirjaga ja kinkis selle päewa mälestuseks ühe suurema hõbelingituse. Teised koolitajad Karl Rusit ja Woldemar Univer töötavad truuste edasi ja koolitajanna Alma Trener on Jumala abiga esimese kooliaasta tööd lõpetanud. Jumal andis neile kõikidele head terwist, usinust ja armastust nende õnnetumate laste vastu, teda nad õpetawad.

Minewas aasta-aruanne sai nimetud, et teise koolitaja uue elumaja ehitus oli käpile mõetud. Sügise oligi maja valmis ja koolitaja Rusit on abielus astudes teda oma elumajaks saanud. Maja teises otsas on kaks kammert haigete laste jaoks. Ehituse kulud täitis kõrwaliste hoonetega on 3171 rbl. 50 kop. Lubatud summast järele jäänud raha, umbes 800 rbl., läheb wist maja wooderdamise ja krahwimise peale. —

Gephata selfi ja tema abiseltside tööst ei ole palju rääkida. 28. Augustil 1891. a. on Mihkli abiseltis Ruberneeri herra poolt kinnitud uut arastust saanud seeläbi, et abiselti palwe peale koolitaja Eglon kahe kurtummadega 1. Detsembril Mihklis käisid, kogudusele kuuldamal ja nähtawal wiisil nende õpetamist seletama. Tori ja Audru, Wiljandi-Rõppu ja Saarde, Häademeeeste ja Wändra, Halliste ja Tarwastu abiseltid on endisel wiisil oma tööd teinud. Ühtekokku on Gephata-selfil ja abiseltidel 460 liiget; need on 1891. a. kokku 527 rbl. liikme maksusid selfi kassasse maksanud. Rahetseba on, et see lootus ei ole täide läinud, põhjuskirjade muutmise läbi selfi tööpõllu üle Pärnu-Wiljandi kreisi piiride laiendada.

Koolilaste pealt sai 3985 rbl. kooliraha maksetud, milledest 2631 rbl. laste ülespidamiseks wäljaläinud. Et aga koolitajate palk ühtekokku 2649 rbl. on ja kütise, walguse, hoonete kohendamise ja inventariumi täiendamise jaoks palju raha tarwis lähäb, tuleb iga aasta armastuse andide peale loota. Tänuga on nimetada, et Liimi-, Tallinna-, ja Saaremaa rüütlikonnad 1891. a. kokku 1000 rubla on annud; kassasse on sisse maksetud 1891. a. Liivimaa korjanduste läbi 1307 rbl., Tallinnamaa korjanduste läbi 485 rbl. Et aga minewa aasta esimese lendele läbi, mis 56,605 eksemplaris sai trükitud ja hinnata jagatud, see töö laiemalt tutawaks sai, on seeläbi korjandused palju kõrgemaks tõusnud, mõnes kihelkonnas on kaks ja kolm korda rohkem sissetulnud. Tänu kõikidele, kes kaasawitanud armastuse andisid nii kõrgelt tõsta.

Õpetuseks saab weel teada antud, et 27. Mail 1892. a. Gephata selfi peatoosolek põhjuskirjade järele direktoriumi liikmete uut walimist ettemõttis: Audru õpetaja H. Gollsi'le asemele, kes ennaft lahti palus, sai Wändra õp. C. Hoerschelmann walitud, kes edespidi selfi ja kooliasjus kirjatoimetamist oma hooletaks mõtab. Teised direktorid said jälle uueste kolme aasta peale walitud, nõnda et Gephata selfi direktoriumis istuwad: Präsident: C. Baron Huene-Lelle, Kassapidaja C. Graubner, Kirjatoimetaja õp. C. Hoerschelmann, liikmed: Dr. Jürgens, õp. C. Raedlein, õp. H. Lezius, Tallinnamaa sinodi saadikuna.

Gesti kurtummade kooli Juubeli püha Wändras.

Pühapäewal, 21. Juunil 1892.

Märgusõna: Jesaias 54, 10.

Jumala heldusest ja rahuseadusest osasaamine sünnitas kurtummade kooli juubeli pidul tänamiste ja kiitumiste õhina iga pidulise südames. Jutlused ja kõned, laulu wiisid ja pasunate heäled, õhkamised ja andete jagamised püüdiswad mõidu joosul Jehowa helduse rikkuist äratunda ja maitsa anda!

Pühapäewa hommikul sammus Gephata-selfi eestseisus koolimajas ja tõi senna piduliste hulka seitse õpetajat: C. Hoerschelmann Wändrast, C. Mickwitz Pillistwerest, C. Raedlein Torist, C. Hoerschelmann Roselt, H. Lezius Mihklis, S. Willberg Amblast ja J. Rechtlich, Pärnu maakonna abiõpetaja. Kirikukell hakkas kutsuma, pidurong senna sammuma; selle ees puhus pasuna koor: Sull', sull', Jehowa, tahan laulda! Jumala kajas sisse astudes teretas kogudus pidulisi lauluga: Meil tuleb abi Jumalast. Jumala-teenistus algas korralisel kombel. Kolm õpetajat seisisid altari ees, kohane õpetaja toimetas kurtide kätsumist ja õnnistamist. Kurtide selge ja palju sõnaga räägitud usutunnistus täitis koguduse südamed suure rõõmuga, mis laulus kuulda sai: Oh mõtlem Jumalat juust südamest nüüd kiita. Kõse õpetaja pidas jutlust self ühest asjast, mis tarwis lähäb. Et Wändra kirik koguduse kohta liig kitsas ja weikene

oli, siis oli ka Jumalateenistus furnuaja peal, kus õpetajad Rehtlich ja Willberg altari teenistust toimetasid ja Mihkli õpetaja jutlust pidas. Pärast Jumalateenistuse lõppu kirikus oli teistkorda kogudus furnuaja peale kutsutud, kus Tori õpetaja kantsli pealt kurtummade kooli 25aastast kaeläiku jutustas, ja Pillistwere ja Wändra õpetajad sünda manitsuse sõnaga ja õnnistamisega lõpetasid.

Kiriku juurest pöörasid pidulised aumäramate ja lipu ehtes seisva koolimaja metsa tükasse, kus pidulisi lõunaroog kinnitas. Seal istusid iga seisuse liikmed teine teise kõrmal laudades, ei seal nähtud wahet ülema ja alama, rikka ja waeke, saksja ja sandi wahel: süda hüppas rõõmus, kui Issanda Jeesuse Kristuse perekonda nii lõbusas ühes meeles silmad waatlesid, — ja nende kõigearmetumad wennad ja õed nende keskel. — Lõunakõnede hakatuse tegi seltsi president sellega, et pidulisi üleskutsus Reisri Majestedi termiseks jooma ja kolm kord hurrah hüüdma, mida ka suure waimustusega täideti. Sellejärel luges president kurtummade kooli asutaja õp. G. Sokolowski saadetud telegrammi õnnistamise sõnu ette (Zaul 103, 5). Neid kuuldes waitis rõõm ja tema kaskiwend kurbdus lautas üürisefeks oma tiivad piduliste üle. — Sellejärele soowiti elu, termist ja jõudu Hephata seltsi wanematele, koolitajatele ja iseäranis kurtummadele, kes laugelt olid tulnud oma armsa kooli aumä-

päewast osa wõtma: Sõhwist ja Järwa-Jaanist, Paidest ja Kuresaarest, Mihklist, Pillistmerekst ja Suure-Jaanist. Tänu awaldas teiste nimel pitkemas kõnes endine kaswandil Eduard Steffens Kuresaarest.

Ohtul kell 7 lahkusid pidu wõõrad Jumalat tänades ja kiites.

Õpetuse sõna ühes palwega.

Kolmkümmendkaks last on sügijeks kooli patutud, kasksteistkümmend wõiwad wastu wõetud saada, — kuhu jääwad kaskskümmend? — Koolimaja on nende 52 hinge kohta, kes ühtekokku seal elawad niigi kitsas, — kus peawad need kaskskümmend jääma? — Kas tagasi endise pimeduse ja waeuse sisse?! Ei, milgi kombel! Aga mis tuleb siis teha? Mis muud, ehitagem uut maja juure! Saks on abi, palju abi tarwis. Juubeli päewal leiti pekkidest 276 rbl., Tallinnamaa õpetajad on 700 rbl. korjanud uue maja ehitamise jaoks, Torist tulid 100, Pärnu linnast 150, Audrust 50, Saarde 25, Hallistest 25, Wiljandist 100 rbl. — Järwamaal on üks wana usklik talumees oma koha — 1000 rbl. wäärt — selle jaoks lubanud j. n. e. Hakatus on käes, — kes annab weel, — kes aitab weel helbest südamest?! Kas wõime need kaskskümmend mahajätta? Kas suudab seda, ristirahwas? Kas suudab seda, Gestrirahwas?

„Tee oma suu lahti selle eest, kes keeletu.“

Op. sõn. 31, 8.

Geesti kurtummade kool Wändras.

Kurtummade pühaks 1893.

Hommitu laul.

Wiisil: Nüüd Jumalale auustust.

Su ette, Jeesus, tuleme Südame tänuga,
Su nime lauldes kiidame Nüüd suure
rõõmuga.

Dh Looja, kes Sa imet teind, Nii
tänapäew teed weel: Et kurt ja tumm Su
abi näind, Sind leidwad sõna teel.

Nüüd Sinu abi kiidame Kõik ühel meelel
siin Ja südamest sind palume: Jää meile
aitjaks weel.

Need waimu kurdid kuulma tee, Kes
Sind ei kuulnud, Uus meel, uus süda,
teel neil loo, Kes waimu tummad weel.

M. S.

Enne jutlust.

Wiisil: Ma tahan jätta maha.

Sa „Gwata“ lord hüüdis, Dh Jeesus,
wäega, Kui Sinu juure toodi Nis kurt,
kes keeletu; Ja sinu sõna peale Läts
lahti tema kõrw Ja selgid sõnu jälle, Siis
rääkis tema keel.

Küll suurel hulgal nääditi On kurdid
kõrwad weel, Ei Sinust nemad räägi, Sest
kida nende keel. Ei nemad saand weel
kuulda Su armuõpetust, Ei saand weel mitte
tunda Ja kiita õnnistust.

Neid, tahame nüüd tuua Su juure pal-
wega: Ra nende lohta hüüa, Dh Jeesus
„Gwata!“ Tee lahti nende kõrwad, Tee

PRINTED BY P. H. KROONHEIM

W. A. 1893

W. A. 1893

1964-3877

pehmeteks südamed, Et nemad tunda saavad,
Et nemad patused.

Et Si na patust peastja, Res kõiki lunas-
tab, Et Si na õnnesaatja, Res kõiki õnnis-
tab! Kõll siis ka nende keeled Si nd kiites
tänavad, Kõll siis ka nende meeled Su
wastu õistawad.

Kantsli salm.

Wiisil: Riis mu süda ennast waewad.

Halastaja wägew sõna: „Gewatal Lahti
jaa,“ Kõäl'ma pani tumma. Rohe kuulda
kallis kiitus Kurbi suus, Üsna uus: Mes-
fias on Jeesus!

Wõta täita Jeesu käsku: Armasta!
Halasta! Selles näita ustu. Waljemalt
siis tõuseb warsti Kurbi suus Tunnistus:
Jeesus teeb kõik hästi. — I E.

Pärast eestpalweid.

a) kus lauarahwast lei ole.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus, tule ja.

Oh Jeesus Kristus walgusta, Sa tõe
walgus, neidki ka, Res laugel sinu tarjast
weel, Ja eksiwad seal patu õõl.

Kõit kurbid pane kuulma ja, Ja keele-
tunad rääkima, Et sinu healt siis kuuletsid,
Su nime auu siis kiidatsid.

b) kus lauarahwast on.

Wiisil: Jumal maa ning taewa Sooja

Kallis Tall, ja kandsid ise, Minu patu
risti peal! Sinu kallis elu-wesi Jooksis
sinu küljest seal: Seega südant puhasta,
Et mõiks sulle kõlwata.

Armuhallit, sinu wesi Jooksku elu
wäega Minu kuiwa hinge sisse, Täitku
mind su armuga. Minu süda lahti tee,
Walmista ka armule.

Lõpe laul.

Wiisil: Eks mu lohus teha.

Rui ma oma raha rohkest Baestele siin
jagatsin, Rui ma oma wara täiest Räest ka
äraannatsin Oma ligimese heaks, Aga siiski
oleks weel Mul see wana isemeel, Ei see
poleks mulle kasuks Rui mul pole armastust,
Ei mul ole õnnistust.

Gesti kurtummade kooli aasta-aruanded 1892—1893,

mis 13. Mail 1893 Gewata-seltsi peakoosolekul ette pandi.

Jumala abiga on Gesti kurtummade
kool oma 26. tööaasta lõpetanud. 1 Sep-
tembril 1892 oliwad kooliwalitsuse liikmed
ja mõned laugemalt kiriku-õpetajad Wändras
koos, sest et selle päewa peale uute kooli-
laste wastuwõtmine oli määratud. 40 uut
last oliwad üles antud, 24 oliwad koku
tulnud, — aga ruumi puuduse pärast mõibi
ainult 12 wastu wõtta. Gale oli küll näha,
et nii palju neist, kes kooli igatsestiwad tulla,
asjata koju tagasi pidiwad minema. Wastu
wõeti järgmist 12 last: Johanna Elisabeth
Weromann Salatist, Jaan Mets Pillist-
wereft, Anna Kärt Helmeft, Liisa Erne-
saks Harju-Jaanist, Marie Walter Umblast,
Jüri Soolmann Rihist, Peeter Tels Rõn-
gust, August Tilger Põlwast, Jüri Kabi
Roseft, Liina Peetermann Pärnuft, Seena

Jõgi Hiin-Reitist, August Nisberg Narwast.
Nende hulka pandi weel Anu Ruppjar Harju-
Jürist, keda kooli-isa J. Eglon oma amet-
juubeli-päewa mälestuseks oma tuluga oli
lubanud koolitada. Nõnda hakkasiwad minei
wal Septembri kuul 13 uut koolilast oma
õppimisega peale, 7 Gestimaalt ja 6 Siimi-
maalt. Aga mõne nädali pärast oli tunda,
et Jüri Kabi Rose kihelkonnast mitte kooli
ei kõlbanud; ta oli arust natuke segane.
Tema asemele wõeti Mart Toom Raplast. —
Et ruumi puuduse pärast nii suur hull
lapsi oli pidanud koju tagasi minema selle
lootusega, et eht aasta pärast ometi jälle
uus wastuwõtmine saab olema, sellepärast
pidi kooliwalitsus tingimata kooli ruumide
suurendamise peale hakkama mõtlema. 4.
Detsembril 1892 kutsus ta seltsi liikmed

peatoosolekule kottu selle üle nõuu pidama. Rõitidele oli see selge, et uut maja tarvis oleks. Aga kust raha võtta? Sest maja arwati umbes 15,000 rubla maksma tulewat. Tänu Jumalale, raha on nüüd käes ja maja juba pool valmis! Jumal on ülilhesti awitanud. Sellepärast rõõmustagu kõik kurtummade laste wanemad! Sägise on jälle uute laste wastuwõtmine.

Koolis õpivad praegu: Ülemas klassis 12 last, (6 Gesti-, 6 Siimimaalt), kes lähe aasta pärast lahti saawad, ja keskmises klassis 11 last (6 Gesti-, 5 Siimimaalt) kes kolme aasta pärast oma õppimise lõpetawad. Alummises klassis on ülemal nimetatud 13 last esimese kooli-aasta lõpetanud. „Nõtkokku: 36 last.

Kooliõpetus on ilusasti edasi läinud, niisama ka käsitöö. Käsitööde läbi on koolikassas 57 rubla 53 kopikut puhast kasu saanud, millest 20 rubla laste jõululükingust eest wälja anti.

Kooliõpetajad on veel needsamad endised: Johann Eglon, Karl Rusil ja Woldemar Uniwer. Neitsi Alma Treuer on Jumala abiga nii kaugele jõudnud, et ta sel sügisel ühe uue klassi oma juhatusel alla wõib võtta. Sel aastal õppis meie koolis tummade õpetamist ka üks mees Saaremaalt, Mihkel Rahnel. Ta saadeti Wändrasse õppima, et ta edespäi Saaremaale asutawate tummade kooli juhatajaks wõiks saada. Saarlased tahawad ise omale tummade kooli asutada, et neil kauguse pärast raste on Wändrasse ulatada. Selle eesmärgi tähtsämiseks on nad ju mõnda teinud.

Swata-seltsi ja tema abiseltside tegewusest on niipalju ütelda, et nad ka sel aastal oma osa tööd kooli heaks on teinud. Aga liikmete arw näitab wähenenud olemat. Aastal 1891 oli liikmete aastamaksu 527 rubla, aastal 1892 ainult 345 rubla. Wõib olla, et mõned liikmed eht veel pärast aruannet oma maksu on ära maksnud. Abiseltsisid ei ole juure tulnud; neid on ikka alles paljalt 8: Toris, Audrus, Wiljandikõpus, Saardes, Häädemeestes, Wändras, Hallistes ja Tarwastus.

Minewa aastases lendlehes awaldati lootust, et eht korjandused aega mööda kaswawad. Aastal 1891 tuli Siimimaalt 1307 rubla ja Gestimaalt 485 rubla. Nüüd wõime rõõmuga teadustada, et aastal 1892 Gestimaalt 1104 rbl. on tulnud; Siimimaa korjandused on umbes niisama suureks jäänud, nagu nad aastal 1891 oliwad.

Ka seltsi direktoriumi ja kooliwalitsuse liikmed on veel needsamad. Präident G. Baron Huene Sellest, kassahoidja G. Graubner, kirjatöimetaja õpetaja G. Hoerschelmann; liikmed: Dr. Jürgens, õpetaja G. Raedlein ja õpetaja H. Lezius Gestimaa sinobi saadikuna.

Lõpetaks tänab kooliwalitsus kõigest südamest kõiki, kes meie armsa Gesticahwa õnnatumate laste heaks Wändra tummade kooli tööst paludes ja andes on osa wõtnud ja loodab, et Jumal ka edespäi omast suurest armastusest seda tööd õnnistab.

Sõnake lendlehtedest.

Kats torda on meie lehele juba wälja saadetud. Kaugele ta on ulatanud ja palju teda on lugenud, — seda meie ei tea. Aga tänu Jumalale, wiimastel aastatel on rahwas meie Wändra asutusest enam hakanud lugu pidama; seda tunnistawad anded. Lendlehti trükiti aastal 1891 56,605 tükki. Neist oliwad Gestimaa jaoks 37,225, Siimimaa ja Saaremaa jaoks 18,880 tellitud. Aastal 1892 ilmusiwad 58,567 lehte; neist jagati Gestimaa kogudustesse 31,167, Siimi- ja Saaremaa kogudustesse 27,400 ära. Kõige rohkem tarmitas neid Harju rahwas (9,800), kõige vähem Wõru rahwas (2,500). Argu üteldu üksgi, mis niisugused paljad numbrid tähendawad! Kes farnaseid numbrid hoolega ostab tähele panna, küll selle südames ka mõtted ärkawad armastusest, usulugupidamisest, korjanduste tarwibusest ning nende suurusest, ja — Jumala armundouust ning ristirahwa halastusest waeste kurtummade wastu.

„Kui Jehowa ei ehita koda . . .“.
Taweti laul 127, 1.

Wiimast korda seisab selle lehele ees-
otšas meie siamaalse armsa majake tuttam
pilt: Jehowa ehitab meile uue koda! See
oli kooliwalitsuse kindel lootus olnud ja —
Sumal on nüüd oma suure õnnistusega
heldesti õnnistanud. Abiks uue maja ehi-
tamise juure saadi: Wiimimaalt 864 rbl.
14 kop., Gestiimaalt 721 rbl. 43 kop.,
Satsjamaalt 100 rbl., Wiimimaa mõisnikude-
logu käest 5000 rubla. Enne olivad selle
jauks ka juba mõned tuhanded korjatud.
Uue maja ehitus läheb nüüd jõudsasti edasi.
Jah tõesti: „Kui Jehowa ei ehita koda,
siis hoone ehitajad näewad seal kallal waewa
ilma aegu!“ Sumalale olgu auu, kiitus
ja tänu! Maja saab nii suur, et edespidi
mististe suuremat enam tarwis ei saa
olema. Sina aga, ristitogubus, aita oma
palwe ja annetega lõpetada, mis meie
Sumala abiga su õnnetumate laste õnnis-
tuseks oleme alganud!

„Mine ja tee fina nõndasamuti.“
Lut. 10, 37.

Järwamaal Umbra kihelkonnas elab wana
abielu-paar, kellel lapsi ega pärijaid ei ole.
Neil on oma wäite ostetud koht wäite
majaga. Kellele seda pärandada? Sumalale!

Wõtsid nõuaks, kõi oma liikumata wara,
umbes 700 rubla wäärt, Sumala auuks
Gesti kurtummade kooli heaks kinkida. Nõuu
on juba teus tehtud. Jõulu kingituseks
tulivad tarwilised kohtutunnistused ja doku-
mendid kooliwalitsuse kätte: see on nüüd
selle waga abielurahwa ainus pärija. Kes
lähed ja teeb nõndasamuti?!

Teaduseks!

Kõik kirjad ja kirjalikud kätimised on
Wändra õpetaja G. Hoerschmann'i nime
peale saata (Wärnu linna kaudu).

Kõik rahamaksud ja priitahlikud anded
on härra G. Graubner'i nime peale saata
(Wändras, Wärnu linna kaudu). Iga
rahasaate juure olgu arusaadawalt tähen-
datud, selle jauks ehl mis asja heaks raha
soowitakse ja kes raha andja on.

Aastal 1893, sügise poole, wõetakse
Wändra kurtummade kooli katsteistkümmend
kurtumma vastu. Wanadus: 9—12
aastat. Kooliaeg: 7 aastat. Kooli-
ja ülespidamise maks: 125 rbl. aast.

Tarwilised riided argi- ja pühapäewaks,
magamise-kohtid ja telid, kate- ja nina-rätikud,
— tarwilised ja lanõuud: saapad, kingad
ehl pasklad — olgu wanemate poolt heas
korras lapsel kassa antud!

„Tee oma suu lahti selle eest, kes keelelu.“

Sp. sõn. 31, 8.

Kurtummade pühaks 1894.

Homiku laul.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus, tule ja.

Nüüd fuldset walgust üle maa Su päike wõtab
walada; Oh wala minu hingesse, Ra walgust, Issand,
rohkest.

Ja soojenda mu leige meel, Et armu näitan,
leian meel: Siis ofaline elutee Meil lähed läbi
roofsida.

Siis walu, leinapiisarak Küll armu paistel kuiva-
wad, Ja armu läige Jumalast Ra kosutab waest
tumma last.

A. J.

Enne jutlust.

Wiisil: Kes Jumalat nii lasseb teha.

(Joan. ew. 9. peat.)

Ei pimedal, ei tummal süüdi, Ei wasta nende
wanemad, Et kandwad wiletsuse rüüdi, Kus teised
õnnes elamad: Nad meie jekka tulnud wast Kui
mürgutähed Jumalast.

Ta nende juures awalbada Küll tahab oma tegu,
tööd; Meid jaata kõiki elurada Ja kautada surma
ööd. Ta hüüdis tummal: „Chwata!“ Ja pimedale:
„Näe ja!“

Nüüd Kristus üles läinud taewa, Meil jätnud
käsu järele, Kõik teha jüngeriks, patu maewa Ja surma
wõita täieste; Et tema teud nüüdki ka Weel ikka
ilmuks wäega.

Tumm istub pakkus surma udus, Oh wiigem
walgust temale! Siis sest, mis käsi talle kudus,
Saab õiguskuub su hinge; Siis lõpeb kurdi, sinu
öö Ja hiilgab Issa armutöö.

A. J.

Rantsli jalm.

Wiisil: Helbe Jeesuse.

Jeesus, abimees Kõige häda sees. Sina oled
halastaja, Hädalistel abi tooja; Jeesus, abimees Kõige
häda sees.

Sinu heldest wäest, Sinu armu käest Kurt ja
tumm su abi näewad, Selle eest sind rõõmsast kiitwad.
Sinu heldest wäest Saawad abi tõest.

C. K.

Pärast eestpalweid.

a) kus lauarahwast ei ole.

Wiisil: Kõik kallid hinge õnnistus.

Tabiita surma leinasid Kõik Joppe linna waesed,
Ta armu waral elasid Ju lapsed, leised, naesed.
Nüüd olid ilma abita; Siis Peetrus tuli aitama:
Tabiita, tõuse üles!

Oh peaks Jumal Peetruse Ra meile läkitama;
Ja kurbduses meid heldeste Tabiita rõõmustama. Oh
Jumal, taewast ärata Nüüd oma rahwas, ütle ja:
Tabiita, tõuse üles!

Kes loeb ära wiletsaid, Kes ringutawad käsi?
Kes armab kõiki pisaraid Ja walu ohkamisi? Sest
häda hüüab igalt poolt: Oh õed, wennad, kandke hoolt,
Tabiita, tõuse üles!

C. Malm.

b) kus lauarahwast on.

Wiisil: Kes Jumalat nii lasseb teha.

Su surma tahan mäletada, Sa paasatall, mu
Jeesuse! Su surma wõtan kuulutada, Kui lähen
armulauale. Mu pattudest nüüd puhasta Mind oma
kalli werega.

Su ihu ja su weri tulgu Mu ihu ja mu hingesse,
Ja mulle taewa marmaks olgu, Et surmas ma ei
suregi. Su ihuga ja werega Sind emmast m'uga
ühenda.

Siis kaswan hoopis sinu fisse, Kui liige kofku
peaga, Ja wiimaks ärata ja ise Mind üles uue
ihuga. Su ihu ja su were wäest, Saan mina taewa
riiki tõest.

Lõpe laul.

Wiisil: Eks mu kohus tänu teha.

Kui ma oma raha rohkest Waestele fiin jägaksin,
Kui ma oma wara täiest Räest ka ära annaksin
Dma ligimese heaks, Aga fiiski oleks veel Mul fee
wana isemeel, Ei see poleks mulle kasuks Kui mul
pole armastust, Ei mul ole õnnistust.

Wändra kurtummade kooli aasta-aruanne.

Wändra kurtummadekool on oma 27. aasta töö lõpetanud. Nasta oli tähelepanemise väärt. Uus koolimaja, mille aluskiwi minewal kewadel pandi, on walmis. 22. Oktobril pühitses Siimimaa piiskopp uue maja kurtummade koolimajaks. Õpetajaid ja muud mõõraid oli rohkesti pühitsemisele Wändrasse kokku tulnud. Maja on kahetordne, suur ja ruumikas, iga-pidi sünnis ja oma otstarbe kohane.

Enne uue maja pühitsemist, 7. Septembril, wõeti 11 uut koolilast wastu, 7 Siimimaalt ja 4 Gesti-maalt. Sellega tuli uus neljas klass juure. Nõnda on siis Wändra kurtummadekoolil praegu juba 4 klassi ja koolilapsi ühtekokku 47.

Et uus maja suur küllalt on, tahab Ohwata selts, niipea kui võimalik, kurtummadekooli 7 klassiliseks tõsta, et sellelabi võimalik oleks, iga aasta uusi lapsi kooli wastu wõtta. — Sel sügisel, 15. Augustil, wõetakse jälle 10 last wastu.

Kooli laiendamiseega peab muudugi ka kooliõpetajate arv kaswama. Siimaalsed kooliõpetajad on: Johann Eglon, Karl Kuusik ja Woldemar Univer. Neiu Alma Treuer, kes enne tütarlastele näputöö-õpetajaks oli, wõttis minewal sügisel 4. klassi oma juhatusse alla. 5. klassi tarwis, mis sel aastal, 15. Augustil, juure tuleb, walmistab ennast herra Reinhold Laurits, Walga seminari kaswandik ja endine Tõstama koster ja kihelkonnakooliõpetaja. Januari kuust saadik on ta Wändras. Näputöö-õpetajaks tuleb Augusti kuul neiu Alma Treueri asemele neiu Thomson.

Aastal 1892 pidi kooliwalitsus, Ohwata seltsi direktorium, haleda meelega weel nii palju lapsi ruumi puuduse pärast koju tagasi saatma. Nüüd võib kooliwalitsus, Jumal tänatud, paluda: Et saatke aga oma kurtummad lapsed kooli, „weel on ruumi!“ Kartes, kas tõeste iga aasta 10 niisugust last peaksiwad leida olema, kes kooli jõuawad tulla, niikui edespidine 7 klassiline kool saab tarwitama, on kooliwalitsus mõõdaläinud aasta hakatuses nõuiks wõtnud, kapitali asutada, mille intressidega ka neid lapsi kooli wõiks aidata, kellel omal mitte sefs jõudnu, ega ka muud aitajaid ei ole. Esimese juure summa kapitali asutamiseks on õndsja Suurwirstinna Olga Feodorowna kammerneiu, Stokmar, Peterburgis minewal Webruari kuul oma testamendis kinkinud. Minewal sügisel juri ta ära ja kingitud 6000 rubla saadeti kohe Ohwata seltsile kätte. Aratagu Jumal weel niisuguseid südameid, kes neiu Stokmari eeskujul järel „waeste kurtummade priikoolitamise kapitali“ aitaksiwad kaswatada, et nõnda ifka rohkem lapsi selle kapitali õnnistust maitsta saaksiwad.

Mõõdaläinud aasta on weel kaks muutmist kooli elusse toonud. Niikaua kui kool wäike oli, wõis Wändra õpetaja oma ameti kõrwal ka tema juhataja olla. Nüüd on kool suuremaks kaswanud ja lähew weel suuremaks, nõnda et Wändra õpetaja, kellel oma enese juure kogudusega tööd juba küllalt on, mitte enam seda aega ei leia, ka tema juhataja weel olla. Sellepärast on Ohwata seltsi direktorium, Siimi- ja Gestimaa õpe-

tajate ühisel soovil nõuiks wõtnud, koolile tema oma direktori anda ja walis selle ameti peale minewal Nowembri kuul siimaalse Wändra õpetaja, Constantin Hoerschelmann'i, kes kooli töö ja juhatuslega juba kaunis hästi oli harjunud, ja saatis ta pooleks aastaks wäljamaale, ennast selle ameti wastu weel täiendama. Augusti kuul saab ta oma uude ametisse seatud. — Teiseks wõtub Augusti kuust saadik õpetaja Hoerschelmann'i abikaasa kurtummade ülespidamise oma kätte. Siimaale on see kooliherra Egloni abikaasa toimetada olnud. 27 aastat on ta emaliku hoolega seda ametit pidanud. Nüüd on ta seft juba tüdinenu, ja ka kool on juba nõnda suureks läinud, et ta jõud enam ei jaks. Kooliwalitsus ütleb lahkujale pereemale ta truul ja hoolsa töö eest tuhat tänu ja soovib kurtummadekooli uutele perewanematele Jumalalt rohkesti õnnistust, jõudnu, armastust ja kannatust.

Tõpeks waatame lähidelt kaswadirektori aruande fisse. Sealt näeme, et Ohwata seltsi liikmete arv on kaswanud. Sigi 150 uut liiget on juure tulnud, nimelt: Halistes 107 ja Wiljandi linnas 35. Teised abiseltsid on niisama suureks jäänud, nagu nad oliwad. Kiriklikud anded on wähenenud. Üleminewal aastal oli 2043 rubla kokku tulnud, minewal aastal paljalt 1604 rubla, Siimimaalt 655 ja Gestimaalt 881 rubla, peale selle weel 67 rubla mujalt. Aga rõõmuga näeme aruandest, ja see on peaasi, et läbi oleme saanud. Aidatu Jumal edasi! Kulud lähewad suuremaks, kaswagu armastus ka suuremaks!

Mis wahe on tummadekooli õpetuse ja muu kooli õpetuse wahel?

Tumm laps peab elule niisama ettevalmistud saama, kui muu laps. Ta peab kui ristiniimene leeritamise tarwis tarkust koguma ja weel kõik muud õppima, mis tal oma maapealse elu ülespidamiseks tarwis on. Nii peab siis kool tummadele kõiki neid asju õpetama, mis rahwakool kuuljate lastele, muud kui laulma ei saa tummad mitte, seft et nad ei kuule.

Gesmärk on rahwakoolil ja tummade koolil siis üks. Aga kui raske on tummadega selle eesmärgile saada, seda teab iga wanem, kes tumma on katsunud õpetada: ta on liht inimesel wõimata.

Kuuljad lapsed on kooli astudes tummadest kangelst ees. Neil on juba kõnelemise keel selge, mille abiga nad koolimeistri kuust ja raamatutest õpiwad. Ja see on juba wäga palju. Et kuulja laps seda kõik pool mängides õpi, siis ei pane meie selle teaduse suurusse tähelegi. Lapse waim oli selle keele õppimise kallal kõik oma esimest 7—8 eluaastat kangeste töös; ta õpis selle aja sees rohkem, kui kõiges pärastises elus.

Tummal lapsel puudub kooli astudes keel weel täieste, aga ilma keele mõistmata ei wõi õpetamisest juttugi olla. Ja nii peab tummadekool keeleõpetust andes sealt peale hakkama, kust kuulja laps esimest eluaastast hakkas õppima. Kui laps juba esimestes kuudes lallama ja mitmesugusid healefi tegema hakkab,

siis murrab ta oma keelt kõige nende healikute kallal, millest pärast sõnad saavad kokku pantud. Seda healte harjutust peab koolmeister nüüd ka tummaga ette võtma, peab teda ühiskindlusele healesti õpetama tegema, nagu: a, o, u, i ja n. e. Ja see on raske töö, sest mis kuulja laps kõrga abil õppis, seda peab koolmeister tummale suure waewaga filma ja tundmise läbi õpetama. On siis healest käes siis hakataks healesti järkudeks, järkude sõnadeks ühendama. Terwe esimene aasta läheb enamiste nende tüütawate harjutuste peale ära.

Saab nüüd tumm juba sõnu kokku ütelda, siis peab ta ka kõhe teadma, mis iga sõna tähendab. Koolmeister ütleb näituseks: tool, kirjutas tahwi peale selle sõna ülesse, lasseb tumma järele rääkida, ja näitab seal juures tooli. Nii õpib tumm märkama, et sõnad asju tähendawad. Nii peab iga sõna juures asi, ehk selle pilt näidatud saama. See on nende sõnade juures kerge, mis nähtawaid asju tähendawad. Mõttelised asjad, nagu usk, armastus, wiha j. n. e. on väga raskest ära seletada, peawad aga siiski suure waewaga selgeks tehtud saama.

Nüüd tuleb veel midagi tähele panna. Laps teab näituseks, mis istuma tähendab. Tal tuleb aga rääkides wahet teha, et mina istun, sina istud, tema istub j. n. e., muudu ei saa tema keelest keegi aru. Nii on iga sõnal omad mitmed vormid, mis peawad õpitud saama. Sõnad saamad siis lauseteks, laused lõneks ühendatud.

See pikk ja raske keeleõpetus on tummade õpetamise iseäraline kunst. Seda õpetamist pole walla-koolil tarwis; seda mõistab kõik laps juba kooli tulles. (Wenesele õpetamine wallakoolis annab tummade õpetamise raskest natuke märku.)

On tummal keel käes, siis läheb õpetus enam kuulja lapse moodi; sest tumm on oma mõtlemise võimuse kuuljast lapsest ka palju taha jäänud ja peale selle nõuab wäljarääkimine ühte puhku parandamist. Küll on ka tumma uuriw waim lapsest saadik nende asjade kallal mõelnud ja aru pidanud, mida ta film nägi, aga see mõtlemise töö oli väga pealiskaudne, just niisama segane, nagu tema kõne kätenäituste ja näomuuatuste waral. Põhjalikumaks arusaamiseks asjade ja nähtuste üle ei ulata ühe inimese-ea, weel vähem lapse põlwe lühike tähelepanemine. Seda seletab terwe inimese soo äratundmine ja tähelepanemine, mida lapsele teised inimesed keele ja kirja waral seletawad. Aga keel ja kiri — need walguse hallikad olid ja waele tumma eest lükkus!

Mis siis ime, kui tummade kooli aeg 7 aastat kestab, kuna kuuljatel lastel 3 talwet seksimaks otsustarbeits ulatawad!

Kui fina aga, lugeja, nendest lühikestest ridadest wähegi sellest raskest aru saad, millega need peawad mõtlema, kes meie rahwa waimu poolt pimedate tummade hingesse walgust püüawad laotada, siis paned ka fina rutem kae adra külge, sest siis pead ja oma wäikest ohwert suure töö edendamiseks kergeks. Seks walgustagu ka findi Jumal!

Kurtummade koolitajate üleüldine koosolek Augsburgi linnas.

Tähtsasse Augsburgi linna — kus 364 aasta eest meie Ewangeliumi-Lutteruse usu põhjustiri ja usutunnistus Saksa keisrile ja tema riiginõunikudele ette pandi, millega wana apostlite usu kuld musta ja waremete alt jälle wälja toodi — jenna linna kogus 16. Mail sel aastal isesugune mõtlejate hulk kokku: kurtummade koolitajad Saksa-, Austria-, Schweitzi- ja meie Liwimaalt, kelle seast nende ridade kirjutaja ka üks oli. Tänuga waatan ma nende päewade peale tagasi, mis kõigile osawõtjatele nii rikkad olid õpetusest.

16. Mail tõid raudteewagunid juba homikust saadik kurtummade koolitajaid Augsburgi linna. Saksa-maalt oli igast kurtummade koolist — 98 on neid seal — kõige wähem üks kooliõpetaja tulnud, kõigist maadest ühtekokku 161 meest. Esimesel õhtul kella 8 ajal oli lõbulik koosolek ühe wõdrastemaja ilusas saalis, kus Augsburgi linna meestefoor kokku käib laulu õppimas. Walge seina pealt teretas meid suurte tähtedega sõna: „Waat, mis kaunis, waat, mis mõnus, wennad ühel meelel koos!“ Wanad sõbrad, kes teineteist kaua enam ei olnud näinud, pakkusiwad teineteisele armastuses kätt, ja nooremad õppisiwad teineteist tundma, kui mehed, kellel üks tööpõld, üks eesmärk, üks tahtmine: Waeleid kurtummasid aidata, nii palju kui jõud jaksab. Rõnedest, mis kongressiks hulgal olid ülesantud, waliti kõige tähtsamad wälja ja seati päewakorrale; sest neid kõiki kuulda, ei oles aeg lubanud. Koosolejad soovisiwad ka ühte kurtummade õpetuse-tundi näha ja kuulda saada, mis Augsburgi kurtummadekooli direktor ja kongressi president, herra Koch, ka heal meelel lubas. Kuni kella 12 kestis lõbus koosolek. Siis läks igaüks oma korterisse, et järgmisel päewal, 17. Mail, puhkanud ihu ja waimuga kongressist osa võtta.

17. Mail algas kongressi presidenti, herra Koch'i, südamekõnede teretuseõnadega ilusasti ehitud ja kaunistatud Augsburgi linna „Kuldse saalis“. Suuri ja tähtsaid auwõidraid oli rõhkesti kongressist osa võtmas, kes ka oma õnnesoowisid südamekõnede sõnadega avaldasiwad. Rõigest sellest, mis esimene kongressi päew nii ülewäga rõhkesti teaduse ja kurtummade koolitöö põllult pakkus, oli kõige tähtsam Frankfurti kurtummadekooli direktori, herra Batter'i, kõne. Tema juures on ka meie Wändra kooliõpetaja, Eglon ja Kuusik, õppimas käinud. Rõne tõi suure waimuõnusega selle üle arutusi, kuidas kurtummade koolitamine weel jõudsamini mõiks edasi minna ja mil wiisil kurtummad weel paremini mõiksid rääkima õppida, kui siamaale. Peamõtted olid järgmised: Rõdra waimuga lapsi, kes kodu ilma harimata ja äratamata on lastud üles kasvada ja nõnda wanemate hoolituse läbi rumalaks ja looliks on jäänud, ei pidada mitte teiste lastega ühes koolitatama, waid iseäralistes klassides, et teiste laste kallid kooliaeg ei saaks raisatud. Teiseks ei tohtida ühes klassis mitte rõhkem kui 10

last olla ja ühes koolis mitte rohkem kui 80 last, kes kahetja aastat pidada õpetust saama, kui töö täielikku wilja peab kandma. Ja kolmandaks pidada kurtummad lapsed aegjasti kooli tulema, seitsmemas ja kahesamas eluaastas, kui kaela sooned ja kurgu kondid alles pehmed on ja painduda annavad. Siis olla loota, et laps, kui ta mitte just meelest nõder ei ole, rääkimise poolest termete laste ligi võida saada. —

Teine kongressi päew tõi esiteks ülemal nimetatud kurtummade õpetuse tunni. Herra Koch seadis oma koolilapsed kongressi saalis koosolejate ette ja katkus neid. Laste mõistuse ja kostmistega oldi ülewäga rahul. — Pärast õpetusetundi pakuti meile weel kaks tähtsat kõnet. Esimese pidas Acheni linna kurtummadekooli direktor ja andis kostuse selle küsimise peale: Kus peawad need kurtummad lapsed jääma, kes nõdra waimuga on ja mitte teiste järele ei jõua? Neile on iseäralisi koolisid tarwis. Sest kui niisugused tuimad lapsed, kes waewalt rääkima õpiwad, teistega ühes koolis on, olgu ka iseäralistes klassides, rikuwad nad ometigi paremate laste rääkimise ära, sest et nad liiafs laisad on rääkima ja tähtede ja märkidega oma mõttid püüawad awaldada ja ka teisi sellele harjutawad, mis kõik õpetuse ära rikub. Kongressi liikmed arwasiwad ühel healel kõnelejal diguse olewat, muud kui et jõuu puuduse pärast mitte igalpool wõimalik ei olla, niisugustele lastele iseäralisi koolisid asutada. — Ka meie Wändra kooli wõetakse sellepärast üksnes neid wastu, kellel terve waim ja mõistus on. —

Teise kõne pidas kurtummadekooli direktor Hemmes. Ta rääkis ühest tähtsast katsest, mis ta olla teinud. Ülewägu tähtjas olla kurtummadele rääkima õppimise juures see, kui neil weel wähegi kõrwakuulmist on. Nad võida siis healikuid palju paremini wälja ütelda ja jellelabi ka palju arusaadawamalt rääkida. Tema olla sellepärast kõrwa tohtrite, iseäranis ühe Wiini linna profesori nõuu peale suure waewaga katsumud, kadunud kõrwakuulmist jälle natuke aratada, ja olla oma suureks rõõmuks oma tööst ka tõesti mõju näinud. Aga kerge asi ei ole niisugune kõrwakuulmise aratamine mitte ja võida seda üksnes kõrwateaduse uurijate juhatusel ja näituse järel teha. Nende ridade kirjutaja reisib sellepärast ka kohe pärast kongressi Wiini linna ja palus enesele selles asjas nimetatud profesori käest juhatusi ja õpetust ja loodab nüüd ka meie Wändra koolis mõne lapse kareba ja segase healega rääkimist parandada wõiwat. —

Kolmandal kongressi päemal wõeti nõuuks, ühte üleüldist kurtummade koolitajate seltsi asutada, kelle liikmeks mitte üksnes kõik kurtummade koolitajad, kes Sakjakeelt mõistawad, waid igaiüks kurtummade kooli-

tamise töö armastaja wõib saada. Sest kui käsi käes käidakse, läheb töö jõudsamini edasi. —

Wiimaks tehti weel otsuseks, kolme aasta pärast jälle niisugust kongressi pidada. Kui soowitaw oleks, kui ka meie Wändra kurtummade kooliõpetajatest siis jälle üks ehk teine sest koosolekust saaks osa wõtta. Misuguseks kasuks oleks see ka meie Gesti kurtummade koolitööle, kui need mehed, kes ühe ja jellesama adra taga käiwad, ikka jälle üksteisega kokku saawad ja üksteisele wõiwad pakkuda wana ja uut oma teaduse korjandusest ja üksteist uuesti tööle aratada ja waimustada. Aga muidugi nõuawad niisugused asjad kulu. Sumal aratagu sellepärast ikka rohkem armastust waeste kurtummade wastu, et meie korjandused kaswaksiwad! Küll siis ka meie töö ikka täielikumat wilja hakkab kandma Sumalale auuks, waestele kurtummadele õnnistuseks ja nende wanematele ja meile kõikidele rõõmuks. Seda õnnistagu Sumal!

Bielefeldis, 14. Junil 1894.

Endine Wändra õpetaja
G. Hoerschelmann.

Küll oleksime hea meelega lendlehe lugejale uue maja pilti juba seekord näidanud, aga armsad lugejad peawad weel kannatama. Maja on küll walmis ja tööd tehtakse seal sees, aga maja pilti meil weel ei ole. Kulud olid juured ja ehitada on weel, seepärast lubame alles paari aasta pärast uue maja pilti selle lehekese etteotsa panna.

Teadujeks!

Kõik kirjad ja kirjalikud küsimised on Wändra kurtummadekooli direktori G. Hoerschelmanni nime peale saata (Pärnu linna kaudu).

Kõik rahamaksud ja priitahlikud anded on herra G. Graubneri nime peale saata. (Wändras, Pärnu linna kaudu.) Ja rahasaate juure olgu arusaadawalt tähendatud, kelle jaoks ehk mis asja heaks soowitakse, ja kes raha andja on.

Selle aasta 15-mal Augustil wõetakse Wändra kurtummadekooli 10 last wastu.

Wanadus: 9—12 aastat. Kooliaeg 7 aastat. Kooli- ja ülespidamise maks: 125 rubla aastas ja üks rubla tuleb weel juure maksta haigete rohitsemise kasja heaks.

Tarwilised riided argi- ja pühapäewaks, magamiskotid ja tekid, kate- ja ninarätikud, tarwilised jalatööd: saapad, kingad ehk pastlad olgu wanemate poolt heas korras lapsele kaasa antud.

Tee oma suu lahti selle eest, kes keeletu.

Õpet. lõn. 31, 9.

Rantsli jalm.

Wiisil: Helbe Jeesuse.

Jeesus, abimees Rõige häda sees. Sina oled halastaja, Hädalistel abi tooja; Jeesus, abimees Rõige häda sees.

Sinu heldest mäest, Sinu armu käest Kurt ja tumm
su abi näewad, Selle eest find rõõmsast kiitwad. Sinu heldest
mäest Saamad abi tõest. C. K.

Pärast cestpalweid.

a) kus lauarahwast ei ole.

Wiisil: Rõik kallis hinge õnnistus.

Tabiita surma leinasid Rõik Joppe linna maesed, Ja
armu waral elasid Su lapsed, lesed, naesed. Nüüd olid ilma
abita; Siis Peetrus tuli aitama: Tabiita, tõuse üles!

Dh peaks Jumal Peetruse Ra meile läkitama; Ja
kurbuses meid heldeste Tabiita rõõmustama. Dh Jumal,
taewast ärata Nüüd oma rahwas, ütle sa: Tabiita, tõuse üles!

Res loeb ära wiletsaid, Res ringutawad käsi? Res armab
kõiki piisaraid Ja walu ohkamisi? Sest häda hüüab igalt
poolt: Dh õed, wennad, kandke hoolt, Tabiita, tõuse üles!

C. Malm.

b) kus lauarahwast on.

Wiisil: Res Jumalat nii lajeb teha.

Su surma tahan mäletada, Sa paafatall, mu Jeesuse!
Su surma wõtan kuulutada, Rui lähen armulauale. Mu
pattudest nüüd puhasta Mind oma kalli weraga.

Su ihu ja su weri tulgu Mu ihu ja mu hingesse, Ja
mulle taewa mannaks olgu, Et surmas ma ei suregi. Su
ihuga ja weraga Sind ennast m'uga ühenda.

Siis kaswan hoopis sinu sisse, Rui liige kogu peaga,
Ja wiimaks äratab sa ise Mind üles uue ihuga. Su ihu ja
su were mäest, Saan mina taewa riiki tõest.

Lõpe laul.

Wiisil: Eks mu kohus tänu teha.

Rui ma oma raha rohkest Baestele sin jägaksin, Rui
ma oma wara täiest Käest ka ära annaksin Oma ligimehe
heaks, Aga siiski oleks veel Mul see wana isemeel, Ei see
poleks mulle kasuks Rui mul pole armastust, Ei mul ole õnnistust.

Wändra kurtummade kooli tööst wiimisel aastal.

Et küll tänawu jälle pitem aastaruanne raamatuna on ilmunud, siiski kuulub ära, et ka laiemalt sonumid Wändra kurtummade kooli tööst ristirahwa selle kantakse. Siin saab sest aga wäga lühidelt seletud; — kes pikemat teadust tahab saada, see mingi kirikuõpetaja juure ja palugu omale lugeda selle aastaruanne, — aga ärgu unustagu mitte mõne kopika tummade heaks andmata.

Kui Wändra tummade kooli tööst räägime, siis tuleb kõigepealt meele, et kooli walitsuse liige, Lõri õpetaja Carl Raedlein, järsku surmaga meie keskest on lahkuud. Ta oli küll niisugune truu ja hoolas mees omas ammetis, nagu neid wiist wähe tahab olla, ja tummade kooli ja kooli kaswanditud on tema südamest armastanud. Tema asemele on nüüd Ohwata selfsi kirjatoimetajaks walitud Mihkli õpetaja H. Lezius.

15. Augustil 1894. a. hakkas uus kooliaasta peale, — esimest korda uue kooli direktori õpetaja G. Hoerschelmann'i juhutamise all. Andku Jumal mehele jõudu ja terwist ja rõõmu raske ammeti tööle, ja kinnitagu tema abikaasat, kelle peale nüüd kõik suured majapidamise mured langewad! — Sellisamal päewal mõeti jälle 11 last kooli wastu ja anti uue koolitaja Reinhold Laurig'i hoolde alla.

Kui kool kogu tuli, siis oli seda kooliperet ühtekokku 58 last 5 koolitaja juhatusel; nende seast oli jälle 31 liiwimaalt pärit, 26 Gestiimaalt, 1 Samara kubermangust, — 28 oli poeglast, 30 tütarlast. Kui meie weel juure loeme kõikide koolitajate peret ja teenijaid, ega siis wiist palju alla saja ei jää. Kust kõik saawad süüa aasta läbi? Jah, see'p see suur küsimine meil aasta hakatuses ikka jälle, aga, tänu Jumalale! siamaale ei ole puudust ega nälga nähtud, et wähest küll natuke kitsas käes on. Kõige oma asja läbiajamiseks läts meil 12,131 rubla ja 18 kop. tarwis, — küll on suur raha! Kus niisugust raha ommeti panna? Kas wähemaga ei saaks läbi? Kuule, armas ristiniimene, oleme küll nappid igast äärest, aga Jumala abiga kaswab meie wärt aasta aastalt ikka suuremaks. Kus aga raha jäänud? Kuule siis hoolega: kaswandikkude igapäewane leib tuli umbes 4000 rbl. maksma, — koolitajate ja direktori palgad jälle 4000, — uued aidad, keldrid, laudad, majade kohendamised nõudsid jälle sugu peale 2000, — siis weel walgustamiseks, kütumised, assekurantid, kroonumaksud ja m. m. — juba teised 2000 rubla käest läinud; arwa kogu, — 12,000 on, ega alla jää ühtigi. Aga kust see määratu raha tuli? Umbes 1500 rubla oli meile teisest aastast ülejäänud, — ega me' raiska raha ühtigi, jääb ikka natuke üle ka; — siis maksid selfsi-liikmed oma aastase rubla — kus sinu rubla jäi, armas wend, kallid õde? — need tegid jälle 500 wälja; Liwi-, Gesti-, Saaremaa ritterschaftid andsid nagu iga aasta kogu 1200 rbl., niisama palju korjati kopik aawalt koguduste käest, — peale 6000 rbl. oli laste pealt kooli- ja ülespidamise maksud, 200 rbl. kooli maade rent, — arwa kogu, — ja nüüd, oli see aasta nii napp, et ei annud wälja! Kui käesolew aasta mitte suuremat sissetulekut ei too, siis oleme ehk küll kimpus.

Armsad ristiinimesed, — tatske nüüd aidata, — meie ei taha koguniste mitte oma pisikest kapitali täest ära anda, — meie loodame ikka veel, et ristirahwas seda armastuse tõbb mitte ei unusta! Küll tahaksime hea meelega mõnda kogudust nimepidi nimetada, mis mitte üht ainust punast kopikat ei ole tummade heaks annud, — aga jäägu tulevaks aastaks! Nii palju näeb iga üks pikemast aastaaruannest, et Gestimaalt palju rohkem rahaabi tulnud kui Liivimaalt, ja et Wiljandi maa rahwas palju teistest maakondadest järele jäänud. Argu võtku armas Wiljandi rahwas seda noomitust mitte pahaks, waid võtku Wändra tummade kooli meeles pidada.

Abiseltsi on 8: Audrus, Wiljandi-Köppus, Wändras, Häabemees-
tel, Hallistes, Mikhilis, Saardes, Lärwastus. Et aga koitides Pärnu-
Wiljandi-maa kihelkondades põhjustkirjade järele luba on, abiseltsi asutada, —
miks siis teistes ei ole? See on paljas küsimine, — ega küsijat lbb
keegi! —

Lõpetuseks veel mõned tarvilised teadused:

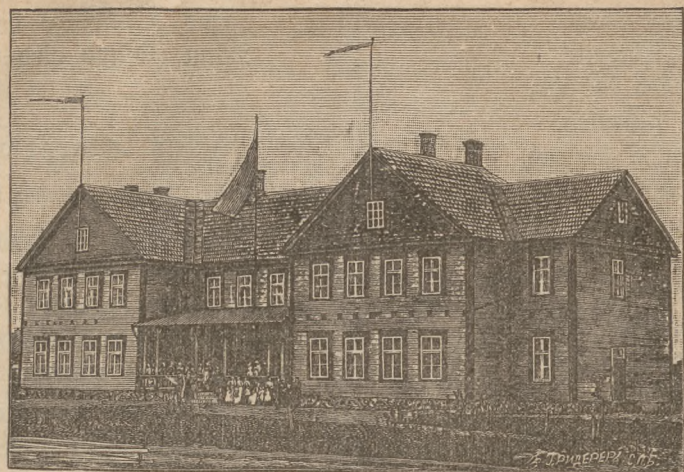
Kõik kirjad, mis Ehvata-seltsi asjus kirjutatakse, nagu abiseltside
aruanned Aprilli kuus, uue abiseltside asutuse protokollid, on kirjatoimetaja
Mikhili õpetaja H. Lezius'e nime peale saata (Lihula kaudu); — kõik raha-
maksud ja priitahtlikud anded on C. Graubneri nime peale saata (Wändras,
Pärnu kaudu). Iga rahasaate juure olgu arusaadawalt tähendatud, kelle
jauks ehk mis asja heaks soowitakse, ja kes raha andja on; — kõik kirjad
rahwandistide asjus ehk mis koolitöö kohta käiwad, peawad direktori
C. Hoerschmanni'i nime all käima (Wändras, tummadekoolis.)

Sumala abiga tahetakse iga aasta Augusti kuus uusi lapsi kooli
wastu wõtta; wastuwõetawate laste wanadus: 7—9 aastat (mitte 9—12,
nagu siamaale). Kooli- ja ülespidamise maks on neile, kes 1895. a. kooli
astuwad, 120 rbl. peale määratud (mitte enam 125 rbl., nagu wanemad
koolilapsed ikka veel edasi makswad.)

Kes pikemat teadust tahab Wändra tummade kooli pärast saada, see
nõudtu enesele „Wändra tummade kooli aastaaruanne, 1895. a.“

Tee oma juu lahti jelle eest, kes keeletu.

Sp. jõe. 31, 9.

Gesti kurtummade uus koolimaja Väandras.

Kurtummade pühaks, 1896.

Homiku laul.

Omäl wiisil.

Dh Jeesus Kristus! tule ja,
Ja Waimu meile läbita,
Kes meid mõits aita armuga
Ja tõe teele juhata.

Tee lahti suud sind tänada
Ja meie südant walmista;
Meil' õiget usku anna ka,
Su nime tundma õpeta;

Siis laulame kui inglid ka:
Dh püha, püha! oled ja,
Ja palgest palgesse seal ka
Sind näeme õndsas rõõmuga.

Auu armsa taewa Isale,
Auu tema ainu Pojale,
Auu pühal' Waimul' igawest
Ja tänu andkem kõigest wäest.

Enne jutlust.

Wiisil: Ma tahan jätta maha.

Sa „Ehwata“ kord hüüdsid,
Dh Jeesus, wäega,
Kui sinu juure toodi
Üks kurt, kes keeletu,
Ja sinu sõna peale
Läks lahti tema kõrw
Ja selgid sõnu jälle,
Siis rääkis tema keel.

Küll suurel hulgal nüüdgi
On kurdid kõrwad weel,
Ei sinust nemad räägi,
Sest kiida nende keel.
Ei nemad saand weel kuulda
Su armuõpetust,
Ei saand weel mitte tunda
Ja kiita õnnistust.

Neid tahame nüüd tuua
Su juure palmega:
Ra nende kohta hüia,
Oh Jeesus, „Ohwata!“
Tee lahti nende kõrvad,
Tee pehmeks südamed,
Et nemad tunda saavad,
Et nemad patuseb.

Et sina patust peastja,
Res kõiki lunastab,
Et sina õnnesaatja,
Res kõiki õnnistab!
Küll siis ka nende keeled
Sind kiites tänawad,
Küll siis ka nende meeled
Su vastu õiskawad.

Kantsli salm.

Wiisil: Oh mõitlejad! et käige peale.

Miks oled wait, mu waimu wägi?
Oh elu sa nüüd elawalt!
See olgu täna sinu tegu,
Et kiidad kallist Jumalat;
Nüüd olgu walmis waim ja meel,
Et kiidaks teda minu keel.

Pärast eestpalkweid.

a) kus lauarahwast ei ole.

Wiisil: Jeesus tule minule.

Jeesus, meie õnnistus,
Galastaja armastus,
Mõtab kurdi „kõrwale“,
Awab filmad sõnale.

Silmad sõnu waatlewad,
Nende mõnu märkawad,
Singes ilmub usumõim,
Mida annud püha Waim.

Suu siis usku tunnistas
Waimu elu ilmutab:
Jeesus, Õnnistegija,
Minu Issand oled sa!

b) kus lauarahwast on.

Wiisil: Jumal, maa ning taewa Looja.

Kallis Tall, sa kandsid ise,
Minu pattu risti peal!
Sinu kallis eluwesi
Jooksis sinu küljest seal:
Seega südant puhasta,
Et mõiks sulle kõlwata.
Armuhallik, sinu wesi
Jooksku eluwäega
Minu kuiwa hinge sisse,
Täitku mind su armuga.
Minu süda lahti tee,
Walmista ka armule.

Taewaleib, kes tulid taewast,
Sind ma mõtan himuga,
Leian toidust eluleiwast
Elus siin ja surmas ka;
Magus oled tõeste
Iga nälginud hingele.

Põpu laul.

Wiisil: Eks mu kohus tänu teha.

Rui ma oma raha rohkest
Wäestele siin jagaksin,
Rui ma oma wara täiest
Käest ka ära annaksin
Oma ligimese heaks,
Aga fiiski oleks weel
Mul see wana isemeel,
Ei see poleks mulle kasuks
Rui mul pole armastust,
Ei mul ole õnnistust.

Cesti kurttumade uus koolimaja Wändras.

Esimest kord saame oma igaaastase lendlehelele uue koolimaja pildi ehteks panna. Sa näed ise, armas ristirahwas, misjugune suur ja ilus see maja on, — waata, see näitab sulle filmanähtawalt, et Jumal siamaale meid on rohkestes õnnistanud, sest ilma tema abita meie ei oleks ilmaski tohtind nii suurt ehitust ette wõtta.

Nüüd wõtkem kätte ja waadake uue maja pildi järele hoolega läbi. Astud sa natuke ligemale, siis wõid trepi peal näha suure hulga inimesi: need on selle maja elanikud, tummad lapsed ja nende koolitajad. Selle suure maja sees tehakse nüüd seda imerasket tööd, et tummasid Jumala tundmisele ja täie mõistuse inimese arusaamisele ja tööle juhutada ja õpetada. Alumiise korrja peal on keset maja suur saal, kus kaswandikud käiwad homiku- ja õhtupalwel, söömas, käsitöösid tegemas, turnimas ja jalutamamas. Suurest saalist pahemat kätt on maantee pool ääres kingsepa töötuba ja tütarlaste pesemise kamber, kuna õue pool ääres tütarlaste suur magamisetuba on. Kõik nad on imesuured lahedad ruumid, et paremaid ei wõi tahta. Läheme suurest saalist teisele poole, siis leiame jälle maantee pool ääres kaks ilusat tuba, kus kõik 4 koolipreilid paariviisi oma kortert peawad, — aga õuepool ääres on köögid, sahwrid. Waatame köögi ukse pealt õue peale, siis filmitseme õuehoonesid, mis pildi peal suure maja selja taha jääwad: kelder, pesuköök saunaga, sigadelaut, ait, puufuurid, — need seiswad poolringis suures kruusitud õueplatši ääre peal, kus lapsed igapäew wõiwad jooksta, hüpata, kõpsu lüüa.

Nüüd pöörame jälle suurde saali tagasi ja läheme eeskoja trepist ülesse, — pildi peal pahemat kätt, — siis saame direktor Hoerschelmann'i elukorterisse, kust jälle direktori kirjutusetoast läbi kooliklassidesse saame; need on pildi peal nagu paremat kätt, muist waatawad maantee poole, muist õue peale. Üsna paremat kätt maja otsas on uks, kust lapsed läbikäiwad, et mitte alati suure weranda uksest läbijooksta.

Seep see Cesti kurttumade asutus Wändras on. Ega küll suured hooned ja majade hulk tähenda veel ühtigi, aga see töö, mis seal sees tehakse, see on küll üsna tähelepanemise väärt. Kui sina, armas ristiinimene, korra juhtub sinna poole ääre sõitma, siis ära jäta tummade asutust waatamata, ehk jaad teise nähes nagu uut armastuse hoogu, et oma pool inimeste rahwa seas tummade asjust tead rääkida ja neid tööle fihutada. Kui aga wahest kardad, ei tea, kas tundmata inimest ka uksest sisse lastakse, siis wastan sulle, wõetakse kaheläega wastu! Kus armastuse tööd aasta läbi tehakse, külap sulle näidatakse ka armastust. Mis muud, kui: tule ja waata!

Wändra tummade koolitööst wiimisel aastal.

Mullu andsime sulle, armas ristiinimene, nõuu oma kirikuõpetaja käest enesele trükitud aruanne-raamatukest paluda, — kas oled teinud? kas oled mõne kopika raha selle eest ka ohwerdanud? kas oled kätte wõtnud ja Schwata seltsi liikmeks hakanud? wõi on sul su wilets rublakene ifka alles nii kallis, et ei raatsind teise käest ära anda?

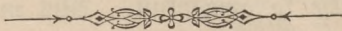
Olgu nüüd, kuis taht, — ma ei taha eesotsas juba su meelt „raha norimisega“ hapuks teha, — külap ja tead ehk aasta pärast mulle nõutud wastust anda!

Kooliwalitsus on ifka weel seefamane, — muud kui Gestimaa sinodi saadik, Mihkli õpetaja Lezius, andis kirjatoimetamise ametit oma naabri, Jakobi õpetaja Schulz'i, kätte.

29. Augustil 1895. aastal algas kooliaasta peale, sel päewal mõeti jälle kümme uut last wastu, — ja et neid nii palju rohkem kooli pafuti, siis oli 3. Jaanuaril 1896. aastal jälle wastuwõtmine — 8 last; nimed on aruanne-raamatust leida. Et aga wanemad lapsed koolist olid lahti saanud ja 3 wäljaastunud, siis oli seda kooliperet ühtekokku 57 last 6-e koolitaja õpetamise all. Küll on peret! Palju siis nende kaswatamine ja õpetamine maksis? Nagu mullugi fugu peale 12000 rubl. Küll on suur raha, — aga Sumal teab, et vähemaga ei saa läbi. Kust see raha tuleb, kuhu ta jälle läheb, seda ja mõid aruannest lugeda; — aga, mis mul oli küsida: palju fina oled selle juure annud? — ja, mis mul oli paluda: ehk katsud selle fügise natuke rohkem ennaft kulutada, sest, tõtt tunnistada: meil on natuke puudu jäänud, — loodame aga, et armas Gesti rahwas seda oma armastuse afutust mitte kimpu ei jäta.

Aga lõpetuseks weel rõõmusõnumid. Üksna hirmuga kirjutasime muldse lende-lehe peale mõne sõnakese armsa Wiljandi rahwa kohta: nüüd mõime rõõmuga tunnistada, et Wiljandi rahwas ei ole meie pisikest noomitust mitte pahaks pannud, waid mitmes kihelkonnas tubliste pihta hakanud. Selme kihelkonnas on uus abiselts elule tõusnud: 53 liiget, — kaunis hakanud! Loodame, et nüüd Põltsamaa ja Paistu, Pillistwere ja kaks Jaani, Karksi ja Tõstamaa ja Jakobi kogudused ka asja kõwaste ette wõtawad ja oma keskel abiseltsi afutamist rääkimise alla wõtmad.

Aga muid armsaid usumendi ja õdesid palume meeles pidada, et peafeltsi liikmid mõid olla igalpool Wene riikis, liiategi meie armsal isamaal. Et andke endid nüüd hulgana liikmiks ülesse, kas Harju- mõi Jürjewimaal, kas Lääne- mõi Wirumaal, kas Järwa- mõi Wõrumaal. Hulga abiga on kerge tööd teha, — aitage meid, — sest abi on meil küll väga tarwis! Aga pea meeles: ei käfi üksi ei aita kedagi, kui sul südames ei seisa Jumala sõna käskmine: „Tee oma suu lahti selle eest, kes keeletu.“ (Sp. sõn. 31, 9.)

Sel pühapäeval 31. augustil 1897 tegi Jüri Kirikus-jutlust Vändra Kurt-
 tummade Kooli Direktor E. Hoerschelmann; temaga ühes olid 10
 kooli kaswandiku, keda Direktori herra katpis ja küsis Kirika tege-
 platfil.

Kurttummade pühaks 1897.

Soniku laul.

Wiisil: Wõitle hästi kui sind Jumal.

Kuuled? waestelaste hulga! Kostab hale palwe
 heal, Wiiletus sind, sõnadeta Wend ja öde, hüüab seal.

„Jeesu nimel appi tötta, Jeesu nimel halasta!
 Pimedusest ja meid peasta, Gluteele juhata!”

Jssand, kelle arm on loonud Hõist'wat suud ja kida-
 teelt, Armastuse Jssand pööra Armu tööle meie meelt!

Esimese armu waimu Meile Jssand saada ja!
 Oma armastuse wõlga Speta meid tasuma!

Enne jutlust.

Wiisil: Kes Jumalat nii lafeb teha.

Ei pimedal, ei tummal süüdi, Ei wasta nende
 wanemad, Et kandwad wiiletsuse rüüdi, Kus teised
 õnnes elawad: Nad meie jekka tulnud wast Kui
 märgutähed Jumalast.

Ta nende juures awalbada Küll tahab oma tegu,
 tööd; Meid saata kõiki eluranda Ja kautada surma-
 ööd. Ta hüüdis tummal: „Chwata!” Ja pimedale:
 „Näe ja!”

Nüüd Kristus üles läinud taewa, Meil jätnud käsu
 järele Kõik teha jüngeriks, patu waewa Ja surma wõita
 täieste; Et tema teud nüüdki ka Weel ikka ilmuks
 wäega.

Tumm istub pakkus surma udus, Oh wiigem
 walgust temale! Siis sest, mis käsi talle kudus Saab
 õigustkuub su hingele; Siis lõpeb kurdi, sinu öö Ja
 hiilgab Jsa armutöö.

Rantsli jalm.

Wiisil: Selbe Jeesufe.

Jeesus, abimees Kõige häda sees. Sina oled
 halastaja, Hädalistel' abi tooja; Jeesus, abimees Kõige
 häda sees.

Sinu heldest wäest, Sinu armu käest Kurt ja
 tumm su abi näewad, Selle eest sind rõõmsasti' kiit-
 wad, Sinu heldest wäest Saawad abi tõest’.

Värsst eestpalkveid.

Wiisil: Jeesus, oh aita, et mõinust mõin saada.

Wahwasta südant ja kinnita käsi, Jumalat usu, kes aitamas teal, Jeesus head tegemast ial ei wäsi, Tema sees soigub su nutmise heal. Tema arm terwise sulle toob tõest', Tema sind kosutab helduse jõest.

„Kannata, hing, mis ta pannud sind kändma, Ära ta witsa eest põgene veel! Palu, — sest külap ta walmis on andma Kammu, et wapraks mõib jääda su meel, Pea on taheenend hädawee jõed, Kindlaste seisawad Jumala toed.

Kui lauarahwast on.

Wiisil: Jeesus, surma ärawõitja.

Rahumürst, sa oled kannud Meie mõlga meie eest; Sseennast surma annud Sa meid peastnud surma

seest. Sina oled lahti teinud Taewa teed, ja eele läinud, Et kõik sinu omaksed Hinge õnne leiaksid.

Õnnistus keeb nüüd su werest, Elu sinu haawadest; Patused maailma äärest, Tulge mõtte osa sest. Kõik, mis tema hinge waewas Tuleb minu õnneks taewas; Tema weri minu eest Kostab nüüd ning igawest'.

Lõpe laul.

Omalt wiisil (217).

Kiitkem, jah kiitkem ta kõrget nime Ja laulgem tänu temale, Ta töö ja tegu on selge ime, Mis tein'd ja teeb ta iiale. Kogudus, kiites ühest suust Laulgem Kolmainu auustust! Halleluuja, halleluuja!

Kudas hakatakse kurtummasid rääkima õpetama?

Eht kurtummade kool küll juba peale 30. aasta meie rahwa keskel tööd teeb ja juba mõnigi kümmend rohkem eht vähem rääkijat kurti sellest koolist rahwa sekk on wälja läinud, küsitakse siiski veel mitmel pool, ei mitte üksi kõrwalises külas ega üksikus metsa talus, waid ka linnades ja mõisades rohkem haritud perekondades: „Kudas neid ometi õpetakse? Muidugi ikka küll käte ja sõrmede näitamistega.“ Et kurtum rääkima õpi, et ta oma mõtteid ja tahtmist suusõnal sulle ära mõib ütelda ja ka sinu kõnelemisest aru suudab saada, seda taha mitmedki uskuda ja mõnigi külastat wanguatab uskmatalt pead: „Kurtumm räägib? On see võimalik?“

Mõni jälle, kes sellest rohkem teab ja eht ka kurdi kõnelemist kord kuulnud, ütleb: „Küll nüüd seda ikka pisut aiman, kudas siis rääkimist tuleb õpetada, kui kord juba sõna- ja rääkimise järg käes on. Aga just õpetamise hakatusest, kudas kurtumm, kes enne ial pole rääkinud, esimest korda rääkima pannakse, sellest ei jaks ma ikka õieti jagu saada. Olen siit ja sealt mõndagi kuulnud ja mõndagi, mida süda kanna heameelega rääkida. Räägitakse ju, et ainult hirm mõida nad rääkima panna. Just koera kombel saada nad hakatuseks pekka. Ega neist muidu ikka ju wist jagu saa!“ Kulla kallid lendele lugeja! Mine ja waata ise! Mitte kepp ega witsakimp alusta rääkimise õpetamist, ega anna ka pärastistele rääkima harjutustele abi ega hoogu. Üsi on just ümberpööratud. Lõbus lustiline lapselik mäng alustab õpetamist. — Wanemad, sugulased eht eestkostjad on lapsed kooli toonud. Üks tuuakse ühest, teine teisest maanurgast. Mõni on mõisa moonaka laps, mõni jõuka peremehe poeg, ühel elawad wanemad mõlemad alles, teisel pole isa ega ema, õde ega wenda. Küla tänawaid mööda hulkudes ja kerjates oli ta taludele tülik ja wallale waewaks. Su filmist ja ta tuimast olekust on näha,

et tal üks puhas on, kas siia jääb eht tagasi wiia. Teist, kolmandat näed kõwasti isa käest eht ema põllest kinni hoidwad, arglikult uut ümbrust ja teisi lapsi silmitsedes. Ja kui seda wiisi iga ühte üksikult eht teistega kõrwu seadides waatad, on igauks isefugune. Lapse waimuanded, kodukoht, selle kumbed ja eluwised, wanemate haridusjärg ja kodune kaswatus on pea iga lapse isefuguseks teinud. Kuulja laps teab kooli tulles, mikspärast ta siia tuleb, on ka juba mõndagi kodu ema woti kõrwas kätte õppinud, tal on oma emakeel suus ja raamatki sorawalt käes. Mis teab kurtumm koolist? mis toob tema kodust, emakoolist enesega ühes kooli? Ei midagi! Ta ei mõista aimatagi, mis pärast ta kaugele kottu siia mõeraste hulka toodud. Mis aitaks nüüd, kui ka selle kirju karjase hulka, kes ei tea wahet teha ei parema ega pahema poole wahel, hirmutamiste, kepi eht witsakimbuga astuksid?

Tõrskuse hobused õpetakse tantšima ja takti järele käima ainult meelitustega ja lahke sõnadega. Kudas just kepp ja wits rahwa arwamise järele waele õnetuma kurtumma suu peab awama ja rääkima panema, jääb iga mõtlejale arusaamataks. — Nagu juba enne ööldud, algab õpetus kooli tulnud kurtummadega mängimise ja muu lõbustustega. Lapsed istuwad koolitoas juure poolümmarguse, umbes hobuseraua kujulise, laua ümber. Lastel wastu istub kooliõpetaja, nii et kõik lapsed teda ja ta suud taistamata näha mõiwad. Selle laua peal algab nüüd mängimine, palliweeretamine, märki wiskamine j. n. e. Sarnasel lõbusal mängimisel unub igatsus kodu ja wanemate järele, lapsed on mõne päewa jooksul üksteisega sõbraks saanud ja uue elu ja kohaga äraharjunud. Lõbusa mängu sekk astub nüüd aegamööda tükk tüki järele tõsisemat tööd: kerged teha- ja liikmete liigutamise harjutused, mida laps ikka veel mängimiseks peab, sest et kõik harjutused, nagu ühekorraga järsku püstitõusmine ja istumine, käte tõstmine ja laiali ajamine, naljatades ja rõõmsal tujul tehakse. Kurtumma kaswatomiseks iseäranis aga rääkima õpetamiseks, on nendel harjutus-

tel oma tõsine tähtsus. Lapse film õpib teravasti vaatama ja kõiki keha liigutamist, mis kooliõpetaja ees teeb, tähelepanema ja järele tegema. Kurrutunna kõrv on furnud. Selle asemele peab film astuma. Silm peab pärast iga suu- ja keeleliigutamist teravaste tähelepanema ja neist liigutustest su kõnelt õppima arusaama. Rohkem filma paistvate liigutuste harjutamiste järele tulevad aeg ajalt peenemad, weiksemad liigutused, mis filmalt teravamalt vaatamist ja tähelepanemist nõuavad, kuni mõni ehk huulte ja lõpeks keeleliigutamiseni, mille järele tegemine kurrutummale fagedaste õige raske on. Peegli sisse waadates, kooliõpetaja ja oma keeleliigutusi hoolikasti tähelepanes, õpib ta keelt kord edasi, kord tagasi tõmbama, kord teda kitsamaks, kord laiemaks tegema, puhu teda suus waguvi puhata lastma, puhu wastu suulage kumeraks tõmbama. — Kõige nende harjutuste hulka tuleb iga-päew pisut hingamise harjutusi: „Kas siis kurrutumm hingatagi mõista? Ilma hingamiseta sureks ta ju ära?“ Tõsi küll! Ta ei pea teda aga üksnes elu ülespidamiseks pruukima, waid ka rääkimiseks pruukima õppima. Ilma hingeõhuta ei wõi keegi häält teha. — Alles peale nende harjutuste hakkab häälikute (tähtede) õppimine ja harjutamine. Kudas jeda tehakse, saab lugeja wist kõige paremine aru, kui isi kurrutumma wiisil mõnda häälikut katsub sünnitada. Kitsu mõlad kaunis kõwasti üksteise wastu, aja suu hinge täis, aga nõnda, et põsed mitte punni ei tõuse. Tee nüüd mõkud suus olewa hingeõhu liigutamisel häkitselt lahti, siis kuuled: „peh“ ehk „põh“ korda sedasama, aga, tajasemalt, siis saab „p.“ Seltsamal wiisil saab „t“ kui hambad tajaselt kokku paned aga mõkud lahti hoiad, keele otja wastu hambaid liisud, suu hingeõhku täis wõtad ja siis hingeõhku wälja liisudes hambad lahti teed. — Enne kui kurrutumm a, e, i, ehk u ütelda saab, peab ta mõistma häält teha. Hääle sünnimist pole wõimalik filmaga näha, sellest peab laps tundmuse abil, käega kõrisõlme põrumist tundes, aimu saama. Häält tehes woolab hingeõhk kopsust tulles läbi kõri üles poole ja paneb kõrisõlmes nõnda nimetatud häälepaelad wärisema (waata Dr. Hellati „Terwise õpetus“, lehekülg 102). Seda wärisemist tunneb laps kooliõpetaja kõrisõlme näppudega katsudes ära ja katsub oma kõrisõlme ka wärisema panna. Läheb see lapsel korda ja katsub ta suud lahti ja keelt suu põhjas waguvi hoides häält teha, siis saab ta kauase harjutamise järele, „a“ ütelda. Nüüd wõib laps ka pa, ta, ka ütelda, ehk ümber pöördud ap, at, ak. Ütleb laps kaks korda wahet pidamata „pa“ siis räägib ta juba sõna, millel oma tähendus on: „papa“. Kõik, mis laps rääkima ja suust ära waatama õpib, õpib ta ka kirjutama. Kõigi nende harjutuste, häälikute ja häälikute kokkuütlemise õppimiseks kulub terve kooli aasta ära. Teisel aastal hakkab laps lühikeid lauseid rääkima, õpib küsima, wastama j. n. e. Kolmandal ja neljandal aastal õpib kurtlaps rääkimise kõrwal ka juba weikeste armudega rehendamata, trükitud raamatut lugema ja ka pisut õige lühidalt piibli lugusid tundma.

Kolme wiimse aasta sees õpib kurtlaps pea jeda sama, mis küllakoolis õpetatakse.

Nõnda oleme, armas lugeja, näinud, et kurrutummad wõiwad rääkima õppida, kui ka mitte seltsugusel selgel, kõlawal häälel, kui kuulja inimene. Aga ta wõib elus ise suusõnal teiste inimestega oma asju ajada ja arutada. Suusõna õpetamisel wõiwad ka kurtid koolis oma Issandat ja õnnistegijat ja õnnistuse teed tundma õppida, kellest nad ilma koolita midagi poleks teadnud. Teiseks oleb lühikesest seletusest ehk pisut aimama hakanud, kudast kurrutumma last rääkima õpetama hakatakse, ja et rahwa seas liikuvad jutud hirmsatest laste piinamistest ja peksmistest ainult kurrutummade rääkimise õpetamise wiisi tundmise puudusest on tõusnud, seega effi- ja walearmamised on.

Tee oma suu lahti selle eest, kes keeletu.

Sp. sõn. 31, 9.

Kas ja oleb kurrutumma näinud? W. saunas on kaks tumma last, läheme neid kord waatama. Sa astud tuppa, tuuakse istet, aga lapsed sinu ligi ei anna; mis neil ka sinuga asja, nemad ei saa sinu jutust aru, ja ei mõista nende tahtmist. Oma emaga on nemad küll õppinud, ema tunneb nende filmast ära, mis neil tarwis, tunneb nende kurbust ja nende rõõmu, nende walu ja nende südamesoowimised ära. Laps näitab emale käega kõik ära ja ema õpetab näitamiseega teda küll. Aga Jumalast laps midagi ei tea, ei aima Jeesuse, oma Issanda, heldust ja armu.

Aga kuule, ole wait, furnukellad hüüdnud; ei surm ei seisa wakka, ta ikka wäljas oma tööd teemas. Keda nemad täna toowad? Eks ole tummade ema. Wõi tummade ema! Oh teie waesed lapsed! Kes nüüd teiest hoolib? Kes nüüd teie kätenäitamistest aru saab ja jeda tähele paneb? Üksi olete maailmas, wõite pakku rahwa seas liikuda, aga olete siiski üksi, et jüda tahaks nutta. Aga waata! ema haua peaotsa seatakse rist üles. Eks sealt paista lastele ka lootuse järele? Eks see ole sellel Issanda rist, kes kord tumma wastu oma Gewata hüüdis! Ta elab ju nüüdki weel! Ta tahab tänagi tumma wastu oma Gewata hüüda! Aga kes toob neid tema juure? Kas ja tahad need lapsed pime-dasse ja hädasse jätta? Kas ja jätad neid aitamata? Tee oma suu lahti selle eest, kes keeletu, ütleb püha kiri. Hüüa, palu waeste tummade eest, et nemad abi saaksid.

Lapsed pandi kooli. Olid 7 aastat koolis. Siis wõeti neid esimest korda lauale ja tunnistasid arusaadama healega oma usku üles ja oma lootust Jeesuse Kristuse peale, kelle sisse uskudes ema õndsaste oli lahkunud. Kas ja tahad, armas lendlühikesel lugija, tummad aitamata jätta?

Koolitoast.

Koolitunnis oli seft rääkimist, et kurtid ei kuule, et kõrwad haiged. Poistele tõstis kätt ülesse tähenduseks, et tal midagi rääkida oli.

Kooliõpetaja: „Pange tähele, Jaan tahab rääkida! Räägi!“

Koolipois: „Mina suren ära. Mina jaan taeva. Siis mina kuulen!“ — Teised lapsed saavad seft aru, pöörasivad õpetaja poole ja ütlesivad: „Jah, taemas meie kuuleme! — siis meie oleme rõõmsad.“

Õts ole südant liigutam, et taeva rõõmupäikene ka kurtummade südamesse omad hiilgavad kiired jõuab saata!

Teadaanded.

Tulewal aastal Augusti-kuus mõetaks jälle kurtummased vastu. Randku siis wanemad, kellel kurt laps on, juba aeglasti hoolt seda asja oma õpetajaga läbirääkida. Wastuwõtmise päewal peab igaühe lapsel olema:

- 1) riided ja kahed jalanõud (poiste kuue peawad kaela ümber finni olema, tütarlaste jalkid lihtsad).
- 2) neli järki (poistel peale selle 4 paari aluspüksja).
- 3) neli paari sukke.
- 4) kuus ninarätikut (tüdrukutel peale selle 4 põlle ja 2 aluskuube).
- 5) kaks paari woodilinasid, 1 tekk, 4 käterätikut, 1 peapadi ja 3 padjapiüri.
- 6) rohkest lappisid ja lõnga paikamise tarwis, nõõpa, haakisid ja aasasid.

Wändra kurtummade kooli 1896 aasta aruandest,

mis 4. Julil 1897 Gwata-sefti peakoosolekul ette pandi.

Jumala abiga on Wändra kurtummade kool oma 30. tööaasta lõpetanud. 9. Junil oli meil see suur rõõmupäew, mil 9 tumma last esimest korda armulauale mõeti. Jumal mõtku need noored hinged oma hoole alla ja aidaku neid pidada kõik mis nemad tõutasid.

5. Augustil olid kooliwalitsuse liikmed jälle koos, seft et selle päewa peale uute koolilaste wastuwõtmine oli määratud. Mõeti 8 last vastu, 4 Liwimaalt, 4 Gestimaalt.

Anton Gero, Liganuseft.	Rööt Brandmann, Häadeni.
Mart Treier, Laiuseft.	Marie Järgensohn, Merjam.
August Jakobson, Tallin.	Pridik Honikat, Pühalep.
Mihkel Östrow, Saardelt.	Hans Umwelt, Pilißtwereft.

Üks pois, keda juba Januari-kuus wastuwõeti, pandi ka nende sekka, nõnda et nüüd 9 last selles jaus õppimas on.

Üleüldse oli sel aastal õppimas 56 last, 31 poisit ja 24 tütarlast, nendest 11 p. ja 12 t., kokku 23 l. Tallinnamaa jausft. — 20 p. ja 12 t., kokku 32 l. Riimaakonnaft.

Töö on sel aastal jõudjaste edasi läinud, muud kui filma haigus tegi meile muret ja kulusid.

Aga fiiski oli Mitawi kooli direktor, keda meie

palusime meie koolifonda läbi katsuda, meie kooliga heaste rahul.

Koolis töötawad endised kooliõpetajad. Muud kui 29. Junil jättis kooliõpetaja Karl Kusik Jumalaga, seft ta läheb uue Wõrumaakonna tummakooli õpetajaks. Ta on 16 aastat agarusega Wändras tööd teinud. Soowime siis temale ja uue koolile Jumala õnnistust ja tublit töö jõudu. Preili Widik, kes ennaft tummade koolitajaks 2 aastat oli walmistanud, tegi oma eksami ära ja astub lahkunud koolitaja asemele. Wändra kihelkonna koolitaja abi, Mihkel Rand, on Jõulust saadik ennaft tummade koolimeistris walmistamas. Nõnda saadab Jumal ikka jälle leitajaid leikusele.

Ja kudas oleme sel aastal rahaga läbi saanud? Täielikult aruannet oleme lasknud trükkida, ja mõib seda õpetajate käest saada. Siin olgu aga nõnda palju öölbud, et oleme sel aastal, Jumal olgu tänatud, ilusasti rahaga korda saanud, et sellega kokku, mis minewal aastal üle jäi, meil 1288 rubl. ja kopikad tagawaraks on. See raha oli meil ka kibedasti tarwis, seft et sel aastal maja ära wooderdada on, mis just 1200 Rubl. maksma läheb. Kas meie sel aastal, mis käes, ka rahaga läbi saame? Oh armas lugija, meil on üks suur mure, et kooli raha nõnda kõrge. Mõnest kihelkonnast on 2 ja 3 last koolis, wanemad ei jõua kooli raha omast käest maksta, mis muud kui korja kirikus 7 aastat 240 või 360 rubla aastas. See on väga raske ühe kihelkonna kohta.

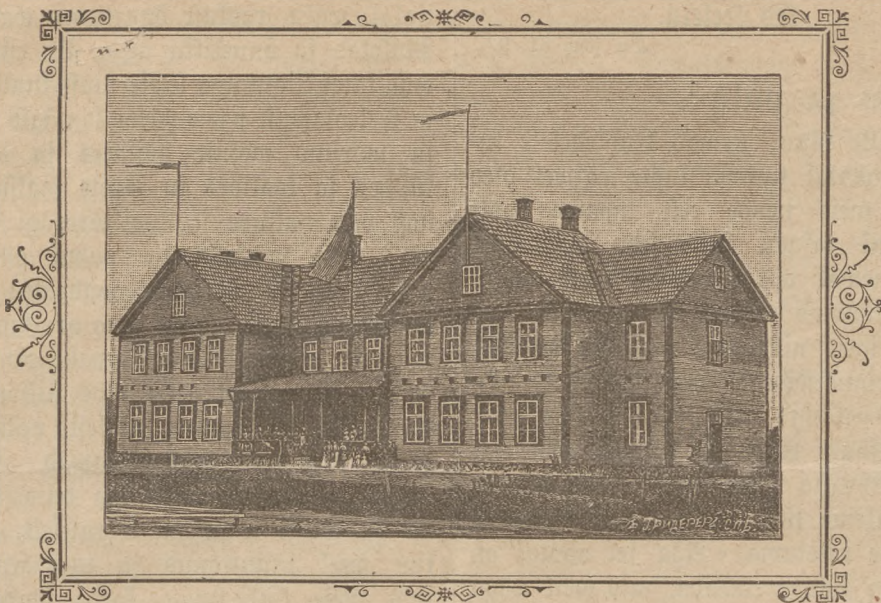
Kas sa, armas lendlehekeste lugija, tahad tummad aitamata jätta? Ei, armas hing, tõeste mitte. Ja kui Jumal sel aastal omad lahked käed lahti teinud ja meie tööd õnnistanud, siis tahame ka tummade eest hoolt kanda; mis ühel raske, see hulgal kerge. Seda rohkem armuandeid, seda vähemaks mõib kooliraha seadida. Sellepärast tahame meie kõik waeised kurtummad Jeesuse juure tuua, et ta meiegi kohta kord mõib ütelda: Tõeste, mina ütlen teile, mis teie iial olete teinud ühele nendefinaste mu vähemate wendade seast, keda olete teie mulle teinud. (Matt. 25, 40.)

Meie nimetame weel abiseltside nimes ja oleme rõõmsad, et nende arv on wähe kaswanud, neid on nüüd 11. Peaksid nemad sel aastal oma õksad laiemalt sirutama, et meie kurtummad kõik nende juurest mõiksid warju ja abi leida.

Gwata abiseltsid on järgmised

Audru	30	liikm.	Saarde	34	liikm.
Wiljandi Rõppu	32	"	Tarwastu . . .	26	"
Wändra	45	"	Tori	56	"
Häademeeeste . .	31	"	Helmi	68	"
Mihkle	35	"	Jakobi	29	"
Halliste	91	"	(alles kinnitamata.)		

Lõpetes tänab kooliwalitsus kõigest südamest kõiki, kes meie armsa Gesti rahwa õnnatumate laste heaks Wändra tummade kooli tööst paludes ja andes on osa mõtnud ja loodab, et Jumal ka edespidi omast juurest armastuseft seda tööd õnnistab.

Kurttummade pühaks 1898.

I.

Wiisil: Nüüd paistab meie kauniste.

Sa taewa walgus Sumalast, Waim, walgusta meid wägewast', Lai' paista oma pale! Oh, meie läbi süüta Ilm armastuses põlema, Kus nüüd on kurjus, wale. Jõuga, nõuga ilmaist aita jügrid mõita, tee meid wahwaks, Pühitse kõik omaks rahwaks.

Meil' anna, Issand, seda meelt, Et m'e ei effiks õigelt teelt Nii kaua, kui on elu. Et heldust, armu näitame, Kus häda, waesust leiame, Kus õhfab waew ja walu. Seni, kuni kurdid, kuuljad, kes siin usk'sid ühel mäel, Laulawad Siioni mäel.

II.

Wiisil: Argake, nii wahid hüüdwad!

Selgest' särab armu päike Meil Jeesusest, ja tema läike Küll süda tunneb eneses. Ime jõulutähe sära Küll mõidab pimeduse ära, Meil Lunastaja ilma fees. „Mu juure tulge nüüd!“ Nii kõlab armu hüüd. Jeesus Kristus Uut elu toob, Kõik uueks loob, Kes elu hallika seest joob.

Seal üks hulgateine laugel, Neil himu tulla, — pisar laugel, Kuid ah! ei kufset kuule nad! Elu teed ka nemad reis'wad, Kes meie seas tummalt seiswad Ja surma unes suiguwad. Kurt kõrw on nendel ju, Waim paelus, jõuetu, Hing on pime. Ma palun find, oh õde, wend, Et aita neid ja peasta end!

Jeesus neid ka pulma hüüab, Ka nende hinge peasta püüab, Ta hüüdis ühel: Ewata! Meid ta kutsuda neid käsib, Laike on, kes hüüdmast, aitmast wähib, Kui weel üks wilets abita. Siis läki rõõmuga Ta ette palwega: Issand Jeesus, Et õnnista Meid tööle ja Ja nende häda kaota!

Toeta ja nõtra usku, Et armutöös meil pole tusk, Et toome tummad sinule; Kus nad näewad sinu auu Ja tunnewad su armu nõuu, Et ostsid ja nad omale; Et peaswad patust nad, Su sõna mõistawad. Surmast läbi Meid aita ja, Meid nendega Wii oma juure elama.

III.

Wiisil: Jerusaleem, ja püha taewa linn.

Oh igawene aeg, ja tuled iluga, Sind ammu ootame! Seal pole waewa, häda, walu ka, Seal õndsalt elame. Seal kurdid rõõmsalt kuulwad Kuis kandleid kõlawad Ja tummad kaunist laulwad Ja kiitwad Sumalat.

IV.

Wiisil: Eba! eba!

Ewata, Ewata, Siion kuule, ewata! Mõta oma süda lahti: Tuleb Õnnistegija. Anna armul hinges mahti. Siion, armu sõnal hüüab ta: Ewata, ewata!

Palu ja, palu ja, Siion, kindla usuga. Tummast juust siis tõuswad healed Tänu ohwriks rõõmuga; Jeesust kiidawad kõik keeled, Et ta lunastas meid werrega: Palu ja, usuga!

V.

Omalt wiisil.

Õnnista ja hoia, Waimuga meid mõia, Oma pale tõsta ja, Issand, ja meid walgusta!

Igal ajal jäägu Sinu rahu meile, Oma Waimu anna ja Jeesuga meid ühenda!

Aamen, Aamen, Aamen! Jeesu nime kiitkem; Meie Issand oled ja, Esmine, wiimne ka!

Tee oma suu lahti selle eest,
kes keeletu.

Sp. sõna 31, 9.

Tänu ja palve.

Täna ütlemine sulle tänu, armas lendlehekehe lu-
gija, et sa minewal aastal tumma laste palwet oled
kuulnud. Meie, kes meie nende eest tahame hoolt
kanda, palume, Jumal tasugu sulle seda armastust
rohkest, mis sa minewal aastal nende laste wastu
ülesnäitasid. Jah, tummad lapsed isegi tulewad sind
teretama ja tänama; meie nimetame neid küll waeftks,
aga sa oled oma armuandidega neid rikkaks teinud,
ja oled oma ohwriga aitanud neid Jssanda ligi tuua,
nagu tumma Seesuse juure toodi, et ta pidi teda ter-
weks tegema ja oma Ohwata „saa lahti“ talle ütleva.

Ka sel aastal tuleme sind lendlehekehega teretama
ja tummad sulle meele tuletama. Aga sel aastal on
meil ka isäralist asja sinuga rääkida, mis meil väga
südame peal on.

Nagu minewal aastal sulle kirjutasime, oli meile
suureks nureks, et kooliraha nii kõrge, 120 rubl. aastas.
Tallinna maa õpetajate Sinood kirjutas seltsi direk-
toriumile ja palus, kui wähe võimalik, aastase maksu
odavamaks jätta ja meil enestel walutas süda waa-
dates, et mitu last pidid oma wiletsusesse ja pimedusesse
jääma, et nende wanematel ja hoolokandjatel wõimata
oli kallist kooliraha maksta. Küll pidasime minewal
aastal nõuu, aga meie siis veel ei tohtind maksu laste
pealt odavamaks jätta, sest et meil maja wooderdada
oli. Müüd aga oleme seltsipeakoosolekul, 29. Junil
sel aastal, otsuseks teinud, koolilapsed 70 rublaga wastu
wõtta, et kõik, ka waelemad, wõiksid tulla ja Jssand
tahab, et kõik abi saaksid ja tõe tundmisele tuleksid.
Ja meie loodame sinu peale, armas õde ja armas
wend. Kui sinu laps kuuleb, kui sa isegi selgeste Ju-
mala sõna ja omaste healt kuuled, oh mõtle nende
wanemate peale, kelle lapsed iial nende healt ei kuule,
ja kes iial Jumala, oma taewa isa, sõnast aru ei saa,
kui meie neid kooli ei pane ja neid seal ei õpetata.
Siis tuleme ka sel aastal sulle palwega: ära unusta
tummad lapsed ära. Ja kui sa kodu palwet teed ja
kas ühel nädala päewal kas igapäew oma eespalwes
mõtled waeste ja wiletsate peale ja palud, et Jumal
nende häda wõtaks kergitada ja kõikide filmapisaraid
kuivatada, palu siis ka tummade eest. Ja kui sa
nõnda oma eespalwes neid meele tuletad, siis sa hak-
kad ka nende eest hoolt kandma, siis lähewad süda-
mega ka käded lahti, et sa hea meelega nende heaks
annad, ja mis armastuses antud, seda õnnistab Ju-
mal. Mõttele seda rõõmu kui nad nendega ühes, kes
meie abi läbi oma Õnnistegija Seesuse on leidnud,
wõime Jssanda ees seista ja tummaga laulda kiituse-
laulusi ja kurdiga kuulda Tema sõna!

Õnnetu kurtummu — õnnelik sinu abil.

Missugune walus tundmine ühe isa ja ema rinda
rõhub, kes kauase ootuse ja lootuse järele lõpeks omast
lapsest õhates peab ütleva: ta ei räägi, ta ei hakkagi
rääkima, ta on kurt, ta on tumm, — sellest walust
wõib, armas isa ja ema, kelle lapsed aasta pärast ehk

ka ennegi juba kõnelema hakkawad, wähe aimata, aga
iialgi walu raskust õnnetuma wanemaga ühes tunda.
Mäletad sa õnnelikku aega, kui esimist korda oma nime
oma kätel kiigutawa lapse suust kuulsid, kui sõnade armu
ja keeleosawust päew päewalt nägid kaswawat ning peagi
su wõrsum wõsufe hõifates ja lauldes õues ja aias
küsidest ja kaskidest su järele jooksis ja rääkimise tuhi-
nas puu pullkade ja kiwikestegagi magusalt juttu wes-
tis? Kas mõtlesid sel puhul oma õnnes ka nende,
wõib olla su lähemas naabruses elawate õnnetumate
wanemate peale, kellel oma armsamat kiigutades rõõmu
pisarate asemel kibedad walu pisarad laugel weerlesi-
wad? Terwe on tema laps niisama, kui sinu omagi,
terwe ihu kui waimu poolest, millest punased põsed ja
teraw film tunnistust annawad. Ta hüppab ja jookseb,
nutab ja naerab, nagu iga teine ta suurrune; ta huu-
led ja keelgi liiguwad korraliselt, aga sõnakest pole see
suu veel sünnitanud ja ta waeneks ei tea aimatagi,
mis meie kõik suuga korda saadame, mis ilu healel
ja mõju sõnal. Ta ümber walitseb haua waius. Ei
hella ema hällilaul, ei lindude lõbusad lood, ei wete
wulin, ei metsa kohin ega ükski looduse iluhealtest
suuda ta õrnalt tujukwat südant sütitada, soojendada
ega karmemale käigule kiirustada. Ilm ta ümber on
healetu ja keeletu. Tummalt liigub kõik, tummalt
liigume ka meie ta ümber, tummalt liigub ta ka isegi
meie keskel. Gaige õe õhkimine ei liigutata teda,
wenna hale kaebeheal ei jõua ta südames kaastundmust
ega piinatawa elaja kiskendamise haledust äratada.
Terwe healte ilm oma südant hariwa mõjuga on ta
eest lukus. Ta süda jääb tuimaks ja harimataks.

Aga ka ta waimu, ta mõtlemise jõud jääb jõue-
tuks. Kui palju õpetust ja seletust ei anna sa iga
päew oma kuuljale lapsele? Ja kui palju seletust ei
nõua ta isegi hommikust õhtuni su käest? Sagedasti on
tal küsimusi rohkem kui sul kostusi. Kui su seletus
igakord ka küllalt selge pole, ole julge, mis tal täna
segaseks jäi, selle üle nõuab ta sulst homme uuesti
arutust. Teda õpetab õde, teda õpetab wend, teda
õpetab igaüks ta ümbruses. Ta waim on alati töös
ja tööga kaswab tööjõud ja tööosawus. — Mis õpe-
tust wõib waene wanem oma kurbile lapsele anda?
Mis wõib kurtummu ta käest küsida? — Jumal on ka
küll kurtummale mõtleja waimu, tarmilised waimu-
anded ja mõistuse kinkinud nagu igale teisele terwele
lapsele, aga ilma äratufeta ja õpetufeta edeneb waimu-
elu väga wähe ehk jääb sagedasti üsna kängu. Ära-
tust ja õpetust wõime meie aga ainult sõna abil, rää-
kimise teel anda. Meie sõnad, meie keel, meie rääki-
mine on see ainufene fild, mida mõõda meie oma
mõtteid ja tahtmisi üksteisele wõime teada anda ja
just see ühendaw fild puudub kurtummu ja kuuljate
inimeste wahel. Tema waim ei saa osa meie wai-
must. Ta on selle poolest meist otsekui lahutatud.
Küll püüawad hoolitsejad wanemad kätenäitamise abil
temale ühe ehk teise asja üle juhatusi anda ja mõn-
dagi arusaadamaks teha, aga kui puudulikult see sellel
teel võimalik on, sellest wõib igaüks wähe aimu saada,
kui kord katseks oma kõrwad kinni topib ja siis mõnda
tundmata asja enesele kätenäitamistega lasseks arusa-
damaks teha. Kätega näitamine on häda asi; ta on

ainult nähtawate ja käega katsutawate asjade häda-päraliseks tähendamiseks ja nende tarwituste näitamiseks. Sügawamaid, waimlisi asju pole ta abil sugugi võimalik seletada. Aga mis ei püüa õnnetu ema oma õnnetuma lapse heaks kõik ära teha? Et pane ta ka õhtutel süngi heites temagi käeleksid kofku, taewa poole tähentades, et seal üks hea karjane ja ta tema talleke. Ema liigutatud näost ja palawatest palwe pisaratest saab ta ehk pisut liigutatud ja hakkab ehk ka aegamööda aimama, et midagi olemas on, mis ema sage-dasti nii väga haledaks teeb ja et see midagi kuskil ülewal kõrgel asub. Aga kes ja missugune ta on, mis ta teeb ja mis ta tahab, on see kumaw kuu ehk färaw täht — ja, kes ütleb tale seda? Koolitseja ema, kellel oma lapse hinge õnnistus südame peal, näitab tale ainult hakkawat koidu kuma, aga päikest ennast, päikest, mis meie hinge elustab ja soojendab, mille walguses meie üles kaswanud ja igapäew elame, — sellest ei suuda ta näpunäitamise-ga vähematki aimu oma laps-tele anda.

Nõnda kaswab kurtum laps üles, välispidi kui iga teine inimese laps, aga waim jääb tal pime-duse sisse ja süda harimataks. Ta ei tea midagi inimese elustorast, kohustest ja õigusest. Ta ei tea usust ega lootusest, ei patust ega surmast, ei igawesest elust ega igawesest hukatusest, nii et kurtus Desajaga temast peame ütlemä: „Pimedus katab maad ja pilkane pimedus rahwast.“

Aga Jumalale tänu, ka kurtumma võib aidata. Kus iganes ristiusu õpetus maad mõtnud, seal on, isiaranis wiimasel ajal, ristiniimese armastus, sinu armastus, armas ristiwend ja sõde, ka tema eest hoolitsema hakanud ja temale koolid asutanud, kus ta meie keele äraõpib, mille abil ta uinuwat waimu võib äratada ja mille najal ka igawese elu walguse kiired tema hingesse mõiwad tungida.

Ja see on sinu armastuse töö. See on sinu armastuse töö, et ka minewal aastal jälle 52 kurtumma last Wändra kurtummade koolis õpetust mõiswad saada. See on sinu armastuse töö, et tulewal aastal, kui Jumal termist kingib, nendest 10 kurti esimest korda püha õhtusöömaajale mõiwad minna, teades ja uskudes, mul on Õnnistegija, kes mu patud mulle mõib andeks anda. Tõesti, kui ja sel tunnil nende seas mõiksid olla, nad raputaksivad tänades su kätt. Nad saaksivad tänades sulle tunnistama: „Nüüd ma tean, mis mu ema tahtis, kui ta mulle lapse põl-wes õhtutel käed kofku pani ja sõrmega taewa poole tähendas. Nüüd mõin ma usus õelda:

Ma taewa waatan ülesse,
Siis tuleb meele see,
Et seal üks hea karjane,
Ma tema talleke.“

Õnnetu kurtum — nüüd õnnelik sinu abil.

Ehwata seltsi tegewusest 1897/98. aastal.

Ehwata selts ja tema direktorium mõiwad küll rõõmuga möödaläinud aastat meele tuletada. Seltsi töö: eesti kurtummad lapsed koolitades ja õpetades Desfanda juure juhataja ja kodule ja riigile täie mõis-

tusega inimesed kaswatada, on mööda läinud aastal palju osawõtmist leidnud. Seltsil on 132 uut liiget juure tulnud. Põhjustkirjade § 3 järele on seltsi liik-med need, kes seltsi direktoriumile ehk abiseltsi eest-seisusele oma tahtmist awaldawad seltsi liikmeks saada ja ühte ühefordist maksu, 25 rbl. ehk iga aastalist maksu 1 rbl. maksawad. 132 uut liiget astusid seltsi. Nendest on 4 ühefordse maksu maksnud; 128 maksid 1 rbl. Nõnda on seltsi liikmete arm, mis minewal aastal alles 543 oli, nüüd juba 675. Rõõmuga anname ka teada, et 2 uut abiseltsi jälle asutati: üks on Põltskõwe kihelkonnas, teine Põltsamaal. Soowime uutele töötajatele Jumala õnnistust ja rohket töö jõudu.

Abiseltsid olid minewal aastal järgmised:

Audru	31 liig.	Saarde	30 liig.
Wiljandi-Rõppu	32 "	Tarwastu	21 "
Wändra	33 "	Tori	57 "
Käademeeeste . .	31 "	Helme	51 "
Mihkle	34 "	Jakobi	22 "
Halliste	92 "		

Ka armuanded, mis tummade heaks direktoriumi kätte mööda läinud aastal saadeti, on rohkemad olnud kui iial enne. Tallinna maalt saadeti meile 1896 aastal 1099 rbl. 81 kop., aga minewal aastal (1897) 1718 rbl. 76 kop., see on 618 rbl. 95 kop. rohkem kui 1896 a. Ka Riia maa koguduste anded on kas-wanud; 1896 a. olid need 589 rbl. 27 kop., mööda läinud 1897 a. aga 837 rbl. 77 kop. Kõige rohkem osawõtmist leidis wiist meie töö Tallinna linnas; saksa keelne lendleht kutsus ka saksa kogudused mine-wal aastal töösse, ja nemad on rõõmuga tulnud ja palju andeid saatnud. Tallinnast on üleüldse kirikutes korjatud 651 rbl. Nõnda ei ole meil see aasta raha kott mitte üsna tühjaks jäänud, et küll meil suuremad kulud olid. Maja wooderdamine maksis 963 rbl. 23 kop., ja et koolis minewal aastal raske filmahaigus peaaegu aasta otsa meid kurwastas, on tohtri kulud suuremad; mõni paneb imeks, et kulud nii suured 265 rbl., aga mõtle, kui waeleks kurtum fiiis jääb kui tema film ka kustub, ja tal ei kõrwa kuulmist ega filma nägemist enam ei ole, sellepärast kutsufime tohtri mõneks kuuks üsna oma juure. Et küll kulud suuremad olid, oleme, Jumal olgu tänatud, oma rahaga välja saanud ja meile on 467 rbl. 61 kop. üle jäänud, nõnda et meile sellega, mis minewal aastal üle jäi, 1755 rbl. 87 kop. tagawaraks jääb.

Minewal aastal oli seltsi direktorium 2 korda koos: esimene kord Wändras 3. Oktobril 1897, teine kord Pärnus 29. Juunil 1898. Iga kord sai selle pärast nõu peetud, kuidas kooli raha, mis seiamaa-le 125 ja 120 rbl. oli, odawamaks mõib jätta. 29. Juu-nil pani seltsi direktorium peakoosolekule Pärnus ette, 70 rublaga lapsed kooli wõtta, et ka kõige wae-semad kurtummad mõiksid koolitatud saada. Peakoosolek tegi seda otsuseks ja 26. Augustil wõetaks uueste koolilapsi wastu, ja seekord 70 rublaga. Neile, kes juba koolis on, saab kooliraha ka alandatud, kui wae-luse pärast täit kooli raha ei jõua maksta.

19. Juunil olid jälle direktoriumi liikmed Wändras koos. Seft kaks tummakooli õpetajat Mihkel Raub, Puhja kihelkonnast, kes 1½ aastat ennast selle wasta

walmistanud ja Jakob Tamm, Sangaste kihelkonnast, kes 1 aasta meie koolimajas Wändras wiibis ja tunma koolitajaks õppis, tegid oma eksami ära ja said tunnistuse: „wäga hea“. Oleme siis rõõmsad, et meie töötajatest puudust ei tule.

Peakoosolekul Pärnus oli ka uus direktoriumi walimine. Waliti endised tagasi, muud kui herra W. parun Stael-Holstein, Taalst, asemel, kes ennast ammetist lahti palus, waliti ühel healel Tarmastu õpetaja M. Jürman direktoriumi liikmeks.

Siis tahame tänuga Jumala wasta ja kõikide selle töö sõbrade wasta oma lühikest aruannet lõpetada. Jumal õnnistagu kõiki, kes aitafid.

Saatjaks olgu Jeesuse, andku uuel aastal abi!

Olgu tema nimele meile lipuks usu läbi!

Kes ta armus seisame, tema tee peal kõnnime.

Kiriklikud forjandused 1897. aastal.

Liimimaal forjati:

Jurjewi (Tartu) linnast: Uniwersiteti kog. 8 r., Jaani kog. — r., Maarja kog. 20 r., Peetri kog. 14 r. . . 58 r. — f.

Jurjewi prauskonnast: Palamusest 45 r., Kurist 9 r., Maarja-Magdalena 10 r., Kodawerest 15 r., Laiusest 45 r., Tormast — r., Aleksist 41 r. 66 f. 164 „ 66 „

Wõru prauskonnast: Rambahast — r., Wõru linnast 5 r., Karulast 1 r., Urwastest 3 r., Ottepääst 7 r. 49 f., Rõugest — r., Kanepist 5 r. 30 f., Sarglast 3 r. 16 f., Rannust — r., Rõngust 3 r., Wastselinnast — r., Rāpinast 3 r. 50 f., Puhjast — r., Wõnnust — r., Põlwest 5 r., Sangaste 6 r. 65 f., Rõust 1 r. . . 44 „ 10 „

Pärnu prauskonnast: Pärnu Nikolai kog. — r., Pärnu St. Elisabeti kog.: 44 f. 30 f., Rarkist — r., Audrust — r. (9 rbl. on hiljemine saadetud, jääb 1898 a. juure), Tõstamalt 20 + 11 r., Wändrast 41 r. 16 f., Saarast 24 r. 24 f., Jakobist 40 r., Torist 15 r., Häädemeestest 4 r., Hallistest 15 r. 6 f., Mihklit 30 r. . . 244 „ 76 „

Wiljandi prauskonnast: Wiljandi-Rõppu kog. 15 r. 30 f., Wiljandi linna kog. 35 r. 50 f., Tarmastust 10 r., Paisy 25 r., Helme — r., Põltjamaalt 45 r. 65 f., Pillistwerest 21 r., Suure-Jaanist 25 r., Kolga-Jaanist — r. 177 „ 45 „
Walga linna eesti kogudus . . . 15 „ 80 „
Piia prauskonnast . . . 3 „ — „
Wolmeri prauskonnast . . . 130 „ — „
837 r. 77 f.

Gestimaal forjatud:

Tallinna linnast: Dom kir. kog. 65 r., 651 „ 58 „
Olemiste kir. 201 r. (õp. Hahn), 51 r. 84 f. (õp. Hesse), Nigula kog. 68 r. 20 f., Jaani kog. 108 r. 85 f. (õp. Nismuth), 63 r. 19 f. (õp. Grohmann), Pühawaimu kog. 33 r. 45 f., Kaarle kog. 60 r. 5 f.

Harjumaalt: Jõeletmest 50 r., Jürist 25 r., 239 „ 75 „
Jaanist 3 r., Kofelt 25 r., Kuusalust — r., Juurust 22 r., Raplast 23 r., Reilast 14 r. 75 f., Sagerist 30 r., Nisist 30 r., Madiselt 7 r., Ristilt 10 r., Baltiskist — r.

Wirumaalt: Nigulast: 46 r. 60 f., Jõh- 342 „ 01 „
nist 55 r., Lügarnusest 10 r., Wai-
warast 14 r. 3 f., Joachimthalist 13 r. 88 f., Jisakust 21 r., St. Johannis-
kool Narwast 7 r., Ratmest 20 r.,
Simunast 81 r., Kadriinast 23 r.,
Jakobist 3 r., Wäike-Maarjast 15 r.,
Halljalast 15 r. 50 f.

Järvamaalt: Koerust 35 r., Jaanist 24 r., 158 „ — „
Amblast 48 r., Madiselt — r., Peetrist
51 r., Türist — r., Paidest — r.

Läänemaaalt: Hanlast 30 r., Nigulast 327 „ 42 „
15 r., Karufelt 22 r., Hapsalust 37 r.
21 f., Martnast 22 r., Ridalist — r.,
Roarootist 48 r. 25 f., Reikist 25 r.,
Reinast 18 r., Pühalepast 23 r. 36 f.,
Wormsist 1 r. 60 f., Emmastest 10 r.,
Kullamaalt 36 r., Merjamaalt 14 r.,
Wigalast — r., Lihulast 25 r.

1718 r. 76 f.

Kurttummade pühaks 1899.

I.

Wiisil: Argake, nii wahid hüüdwad!

Jeesus, awa meelt ja mõtet Ja õnnista me' ettemõtet Sa oma Püha Waimuga. Mita meid, et wahwaks saame, Su armusõna kuulutame — Rii, kuidas ise käsid Sa: Maaailma minge nüüd, Et jüngeriks teie hüüd Teeks kõik rahwast, Et tulewad Ja usumad Ja taewa rõõmu leiawad.

Süüta meie südamesse Sa armastuse leeki ise, Et meie tööle tõttame Midades neid eluaja, Kel Õnnistegijat on waja, Kes teda weel ei tunnegi, Kell' kõrw ei kuulda saa Ja suu ei tunnista Jeesu nime — Sest aidake, Et saakime Kõik teda kiita ühtlasi.

II.

Wiisil: Argake, nii wahid hüüdwad!

Selgest' särab armu päike Meil' Jeesusest, ja tema läike Küll süda tunneb eneses. Jme jõulutähe sära Küll mõidab pimeduse ära, Meil' Lunastaja ilma sees. „Muu juure tulge nüüd!“ Rii kõlab armu hüüd. Jeesus Kristus Nut elu toob, Kõik uueks loob, Kes elu hallika seest joob.

Seal üks hulgakene laugel, Neil himu tulla, — pisar laugel, Kuid ah! ei kutsjet kuule nad! Elu teed ka nemad reis'wad, Kest meie seas tummalt seiswad Ja surma unes suigumad. Kurt kõrw on nendel ju, Waim paelus, jõuete, Hing on pime. Ma palun find, oh õde, wend, Et aita neid ja peasta end!

Jeesus neid ka pulma hüüab, Ka nende hinge peasta püüab. Ta hüüdis ühel': Ehwata! Meid ta

kutsuda neid käsid, Laist on, kes hüüdmast, aitmast wäsi, Kui weel üks wilets abita. Siis läki rõõmuga Ta ette palwega: Issand Jeesus, Et õnnista Meid tööle Sa Ja nende häda kaota!

III.

Wiisil: Sull', sull', Jehoowa, tahan laulda.

Dh Issand, aita, et ka kurdil Saaks osaks Sinu püha armuand, Et mõõraks ei jääks nendel waestel, Mis kõige ilmale Sa walmistan'd. Meil' anna armastust ja jõudu ka Meid õnnistuse teele taluta'.

IV.

Wiisil: Wõta nüüd Issandat, wägewat kuningat, kiita.

Lange nüüd, hingeke, põlwili Issanda ette, Palwes ja anna su ihu ja hinge ta kätte. Jeesus su poolt, Armuga kannab ta hoolt, Mitab ka mõitu sul saada.

Tõus'wad su palwed fiit ülesse taewasel troonil, Ehitab Isa find heldesti närts'mata kroonil. Suur on ta arm — Lunastand find, kes ja põrm, Salastust rohkest' sull' näitab.

V.

Wiisil: Jerusaleem, ja püha taewa linn.

Dh päew, täis ilu, auu ja õnnistust, Dh millal tuled sa? Mil need, kes fiin kui wangis istunud, On rõõmsad, wabad ka. Mil wigased ja waesed, Kes fiin ol'n'd risti all, Sääli inglitega laulwad Auu kii-
tust Jumalal'.

Õpetaja Ernst Sokolowski,

Cesti kurtummade kasvatamise kohta asutaja. † 26. Veebruaril 1899.

Oli aastal 1864 II. Kolmainu Jumala püha päeval pärast lõunat. Õpetaja läks oma noore abikaasaga põllule jalutama. Tema hinges heljusivad veel mõtted suurest õhtusöömajast, mille üle ta jultust oli pidanud. Ta käis veel waimus külatänawaid ja aiaäärseid mööda pidulisi kutsumas, et kuningas koda täis saaks. — Looduse ilu ja õhtune lindude laul mõjusivad sulatavalt kõndijate hingesse. Nende kahehäälnelaul kõlas kaafikusse, kust künnilinnu-ööpik, ööpik wasta lausus. Waatamise ja kuulmise mõju inimese hinge kohta oli abikaasade jutu siis.

Elumaja trepi ette tagasi jõudes, hüüdis õpetaja veel: „Jssand, jää meie juure! sest õhtu jõuab kätte ja päike weereb. Tõesti, täna on päris hingamise päewa rahul! Ei risku ega risku kuhugil; ja abikaasad istusivad trepi astmete peale.

Korraga kuulsivad nad isefugust lapsi kiljatamist ja istujate filmad pöörivad senna poole, kust hääled kõlas. Seal tulivad wennaõed Keres'id. Hansul oli poisikene käefõrwal. Ta wäitas enmast isa käest lahti rabeleda.

„Hans on päris armuta isa! Miks ta pojakesest jooksta ja hüppata ei lase? Pois tahab ometi ka oma jõudu tarwitada ja sellest rõõmu tunda!“ pahandas õpetaja.

„Ernst, ära tõele ühtigi!“ hüüdis abikaas. „See waesekene on kurt. Enne kirikut rääkisid wanematega, kes meie Mariale küllalisesid tulnud. Priste pois, aga kurt. Rahju!“

„Waesekene, waesekene!“ ümises õpetaja. Ta hinges kõlas kohe Kristuse käst: „Mine warsti wälja ja too siia sisse waesed!“ Seda pean tegema. Seda nõuab mu kuningas.

Marti Hansu, tulge siia! hüüdis õpetaja.

Wennaõed tulivad ja seisatasivad trepi ees.

„Kuule, armas Hans!“ ürgas õpetaja juttu, „miks sa oma poega kui tallest jooksta ja hüppata ei lase, waid teda oma käe otjas kui pihide wahel kinni pead?“

„Armas õpetaja, lasen ma ta lahti, ega teda siis enam kätte saa; sest hüüdest, käsust ja keelust ta ei tea midagi, sest ta on kurt. Ja tema jalad on on wiledamad, kui mul.“

„Waene pois! Mis on ta nimi?“ küsis õpetaja.

Mart, wenna risti poeg, lausus isa ja surus pisara lauge nurga.

Õpetaja tõusis püsti ja katsus poisiga sõbrust teha; aga wõta näpust! Pois peitis oma pea isa hõlma sisse ja mükkis küünarnukkudega wasta, et hoia aga eest.

Õpetaja filmad wälkusivad. Ta ohkas sügawasti. Kind tõusis ja wajus. Ta käis trepi ees edasi ja tagasi, filmad taewa poole pöörud. Abikaas ja wennaõed waatlesivad ja waikisivad oodates. (Kurtummade kasvatamise koht oli ta hinges lapse waewas.)

Korraga jäi õpetaja seisma, lõi jalga wastu maad ja hüüdis waljusti: „Rammatawata lugu ristikoguduses! Lootusest rikka ja rõõmsa inimeste hulgas elawad paganad, kellele armu õpetust ei saa kuulutada, nagu kuuljatele. See lugu ei tohi nõnda jääda! Hans, ma tahan sinu poega õpetada Jeesust tundma, armastama ja tema sisse uskuma. See on minu püha

kohus. Praegu ma veel ei tea, kuidas selle tööga korda saan. Aga tehtud peab ta saama! sest Jeesus on ka tema eest furnud.“

„Wennaõed, tulge pärast õhtupalwele!“ Seda üteldes pööris kanna pealt ümber ja läks tuppale.

Perekonna õhtupalwel palus õpetaja ärdasti Jumalat ristikoguduse paganate eest. Ta luges Jssandale ta tõutused ette, õhtes: Kinnita meie usku! Sest sinu tööle oleme meie waesed ja nõdrad.

Enne „head ööd“ ütlemist kõneles ta perekonnale tänasest juhtumisest Hansu ja ta pojaga. Oma kõnet lõpetas ta sõnadega: „Minu kindel tahtmine on ristikogudust üleskutsuda kurtidele kasvatamise kohta asutama. Iga koguduse liige peab eestpalwe ja andega selle töö juures abiks olema, et kurbid kord walju häälega oma Jssandat Kristust tunnistawad ja auustawad.“

„Jumalat olen ma kurtide eest Teiega ühes südamest palunud,“ ütles wana lest kõõgi Leeno, „ja siin on ka minu anne, mis mul praegu hinge taga on“ — ja pani wana wass wiielise laua peale.

„Tänan, Leeno!“ hüüdis õpetaja, „et sõnal ka tegu kohe kannul käib. Kaswagu sellest finepi iwakesest suur puu!“

Juba järgmisel pühapäeval kujutas õpetaja kantslist kogudusele kurtide kurwa hinge elu ja seletas selgel sõnal, et ristikoguduse püha kohus on neid kaswatada, kuna ta neid juba ristinud on. „Ja kes oma kodakondsete eest hoolt ei kanna, on usu ärasalanud ja hullem kui pagan“, ütles apostel Paulus. — Tänu Jumalale! meie koguduses on veel usku. Selle tõenduseks on siin, minu käes, wana wass wieline, mida üks lestnaene mulle selleks otstarbeks andis. Waadake, ristiwennad ja õed! selle usus antud lese wass wiielise peale tahame ka usus ehitama hakata ja sellest finepi iwakesest kaswagu suur puu, mille oksadel waesed linnukesed pesa ja warju leiawad ja õpetust ajaliku ja igawese elu tarwis saawad!

Seda hüüet, mis sügawast südamest ja õiglast hingest tõusis, on Kristus kuulnud. Kurtide kasvatamise koht on suureks puuks saanud. Rahetõrune tore maja, kus 8 kaswatajat 63 kurti Jeesuse juure juhatavad ja muud kõrwalised hooned näitawad sulle seda. Tule ja waata! Siis näed oma filmaga, mis usu ja palwe wägi teinud ja kuuled oma kõrwaga: kurbid tunnistawad walju häälega oma risti usku ja auustawad oma Jssandat Kristust.

Waata, piiskene sõna: „waesekene!“ mida halastaja abikaasa suu hüüdis, leidis pühast waimust walgustatud õpetaja hinges wastustaja: „Mine warsti wälja ja too siia sisse waesed!“ Neid on toodud ja neid on veel palju tuua.

Kurtide kasvatamise koht Wändras tuletab õpetaja Sokolowski usutehtust jäädawalt meelde ja hüüab waljusti iga risti-wenna ja -õe wastu: Tee eestpalwet ristikoguduse paganate eest ja aita armastuse annetega jõudu mööda kurtisid kaswatada!

Kuidas tummade koolis elatakse.

Ehk on mõnel huvitav teada saada, kuidas tummade koolimajas elatakse. Palun siis lahkelt lugijat minuga wainus waatama tulla.

Hommiku kell 6 äratatakse lapsed üles. Kooliõpetaja äratab poisid ja naiskoolitaja tütarlapsed. Umbes pool tundi kulub pesemise, sugemise ja riidesse panemise peale ära. Kella $\frac{1}{2}$ 7 kuni 7 on mõned majatallitused toimetada, nagu: põrandad pühkida, ahjud kütta, wett tuua j. n. e. Punkt kell 7 asuwad lapsed pita laudade juure, kus aurawad supimaagnad neid ootawad. Nii kaua seisawad kõik waguşi püsti, kuni üks laps lühikese söögi palwe peab, siis istutakse sööma. Söögi aeg kestab pool tundi. Pääle selle pestakse sööginõud puhtaks, tehakse woodid üles, pühitakse magamise toad ja toimetakse muud sarnast. Wiis minutid enne kella 8. peawad kõik lapsed suures saalis koos olema, kus direktor hommiku palwet peab ja kooliõpetajatega ühes paar salmi laulab.

Nüüd algawad koolitunnid, mis meie kenas, uues koolimajas teise korra pääl klassitubades antakse. Kell $\frac{3}{4}$ 11 on waheaeg, mis poolteist tundi kestab. Sel ajal saawad lapsed lõuneooteks leiba, räimeid ja hommiust tangusuppi, kui järele on jäänud. Pääle selle lähewad jalutama, ehk turniwad nad, ikka kooliõpetaja ülewaatusel all. Siis kestawad koolitunnid edasi kuni kell 2. Kui kell heliseb, tõttawad kõik rõõmsa meelega lõunale. Jälle peetakse söögi palwet ja luskad hakkawad tööle. Suur nõuu seisab supi tagawaraga käepärast; soowib mõni weel saada, siis lasse ülewaataja kausikese uuesti täita, kuni kõik wäikesed kõhufesed täis on. Pääle söögi koristatakse lauad ära ja pestakse nõud puhtaks. Kellu 3—5 on käsitöö-

õpetuse tunnid. Üks osa poisikese õpiwad kingisepa juhatusel kingisepa tööd; kolm poisit käiwad puusepa juures, kus nad treimist ja peenemat tislari tööd õpiwad; teised poisid punuwad kooliõpetaja ülewaatusel kormisid, teewad märssisid ja lõikawad lusikaid, kuna tütarlapsed naiskoolitaja juhatusel kudumist, õmblemist ja muud näputööd õpiwad. Kell 5 saawad lapsed õhtuoodet; kell 6—8 on õppimise tunnid, mil iga klass omas koolitoas ülesantud koolitöösid walmistab, kuni suur kell heliseb ja ülewaatajale kuulutab, et õhtu-laud kaetud on. Pääle söögi on jälle laudade koristamine ja muud majatallitused, nagu koolitubade pühkimine j. n. e. Kell 9 on ühine õhtupalwe, millest kõik majaelanikud osa wõtawad. Pääle selle ütlewad lapsed „hääb ööd“ ja lähewad magama; poisid kooliõpetajaga ja tütarlapsed naiskoolitaja ülewaatusel. Ülewaataja jääb niikauaks magamise tuppa, kuni kõik on magama jäänud.

See päewaford muutub ainult laupäiwil ja pü-päiwil ja pühade ajal. Iga laupäew ja kolmapäew pärast lõunat parandawad ja paikawad kõik koolilapsed naiskoolitajate juhatusel oma riideid.

Pääle selle pestakse laupäewal põrandaid ja käiakse saunas, kus, nagu ikka, kooliõpetaja ülewaatajaks on.

Pühapäew ennelõunat on kodune jumalateenistus. Suuremad lapsed räägiwad usutunnistust ja wastulaulusid ühes. On jumalateenistus mööda, siis on lapsed üheskoos wabalt rõõmsad ja mängiwad kuni lõuneni. Pääle lõunat lähewad kõik kooliõpetajaga ühes paariks tunniks jalutama.

Noh, armas lugeja, kui wõimalik, tule meie elu ja olu furd ka oma filmaga waatama.

Ehwata seltsi tegemusest 1898—99 aastal.

Möödaläinud aasta oli Ehwata seltsi tegemuses nii tähtjas ajajärk, et selle mõju wististe weel mitmed aastad seltsi tegemuses tunda saab olema.

13. Augustil 1898 wõttis Keiserlik Majesteet Keisri Proua Aleksandra Feodorowna Ehwata seltsi kõige armulisemalt oma kõrge kaitse alla. Kõrge kaitseja tummade koolitamise tööst lugupidamine annab seltsile uut hoogu uue jõuuga oma eesmärgile püüda, s. o. kõikide Gesti kurtumma laste eest hoolt kanda, et neid koolis wõiks rääkima õpetada. Seda tööd algas enam kui 30. aasta eest tänawu ärasurnud endine Wändra õpetaja Sokolowski, kes juba siis oma terawa mõistusega ära nägi ja aru sai, et kurtumma ainult rääkimise teel õigeks ristiinimeseks wõib kaswatada. Ehk õpetaja Sokolowski wiimastel eluaastatel küll sunnitud oli, oma armsast asutusest ja Ehwata seltsi tööpiirist kaugel elama, saab siiski see selts, nii kaua kui ta tegewus kestab, teda kui seltsi ja kooliasutajat auustuse ja tänuga mäletama.

Wiimimaa maapäew kõrgendas Paastu kuul oma iga aastast abiraha 600 rubla pealt 1200 rubla peale ja kinkis peale selle weel 1000 rubla koolimaja krahwimiseks. Gestimaa maapäew, selle käest Ehwata selts niisama abiraha kõrgendamist oli

palunud, ei arwanud seda wõimaliku olewat, waid annab endist wiisi aastaks 500 rubla, määras aga siiski ühefordseks kingituseks 500 rubla.

Et Gestimaa maapäew oma aastast abiraha ei kõrgendanud, tuli sellest, et Ehwata seltsi põhjuskirjad, mis nüüd juba 20 aastat wanad, seltsi tööle liig kitsa tööpiirkonna määramad. Põhjuskirjade järel on seltsil nimelt luba ainult Pärnu-Wiljandi maakonnas abiseltsisid asutada, kuna aga selts igalt poolt, kus eesti keelt räägitakse, lapsi kooli wõtab.

Minewal aastal alandati kooli raha 125 rubla pealt 70 rubla peale, mis läbi siis kooli kassa sisse-tulek suure summa vähemaks jäi. Selle pärast on nüüd hädapärast tarwis, igal pool, kus eesti keelt räägitakse, abiseltsisid asutada ja selts peab omale õige pea uued põhjuskirjad muretsema, mis abiseltside asutamist igale poole lubawad.

Aast' aastalt kasvaw kaswandikkude arv ei nõua mitte üksi suuremat kulu, waid ka nende kooliõpetajate ettewalmistamist, mis omaist kohast jälle palju kulu ja waewa nõuab.

Seltsi eestseisus pidas koosolekuid: 20. Juulil, 28. Septembril, 26. Oktobril ja 26. Mail. Abiseltsid on endist wiisi tööd teinud ja nende liikmete

arm kaswab. Kõige jõudsamini on kaswanud noor Põltsamaa abiselts, Tarmastu ja Wändra abiseltid. Kõige suuremaks jääb ikka Halliste abiselts.

Abiseltid on järgmised: Audru, 33 liiget; Wiljandi-Rõppo, 36 L.; Wändra, 42 L.; Mikhle, 35 L.; Häädemeeste, 31 L.; Halliste, 93 L.; Saarde, 38 L.; Tarmastu, 31 L.; Tori, 57 L.; Jakobi, 21 L.; Põltsamaa, 37 L.; Helme, 36 L.; Pillistwere, 17 L.

Selseiswast aruannest on näha, et seltsi töö ühte lugu kaswab, uued ülesanded teda ootawad, aga ka

Kaks röömupäewa Wändra tummade koolis.

Meie oleme, armas lugeja, Wändra kooli asutajast kuulnud; ka selle seltsi tegewusest räägiti meile, kes kooli eest hoolt kannab ja seda ülemel peab. Nüüd astugem kord koolimajasse sealist elu vaatama. Kuidas igapäew seal elatakse, oleme kuulnud. Täna on meil hea õnn, sest täna on koolimajas iseäraline röömupäew. Uusi koolilapsti wõetakse wastu. Küll oli sellega asi kirju. Waewalt oli sumine kooliwaheag alganud, kui üks koolitaja, kes seltsi kuluga tummade kooli õpetajaks oli wälja koolitatud, teada andis, et ta selle ameti peale ei tule, waid ühe teise koha olla wastu wõtnud. Et see kooliõpetaja just need koolilapsed pidi koolitama, oli kimbatus suur. Et sest pääseba, wõttis eestseisus nõuaks ajalehtede läbi kooliõpetajaid otsida. Wäga mitmed, kes seda ametit tahtsiwad, teatasiwad omad sellekohased soowid kirjalikult direktorile. Nende hulgast waliti neli wälja. Kaks rahwakooli õpetajat, kes kauba walmis teinud ja ka ju kooliaasta algul Wändrasse tulnud, jätsiwad kauba katki ja läksiwad ära. Kurjusesse jäiwad siis kaks neiut, Margarethe Barth ja Elise Mun. Esimene Tartust, teine Pärnust.

Eht küll wäljaõppinud koolitajatest puudus oli, wõttis siisgi kooliwalitsus nõuaks, uusi koolilapsti wastu wõtta. Ja täna, 28. Septembril 1898, sa nääd wanemad oma tumma lastega ka Wändrasse tulewat. Rõõkis ja kajas nemad seisawad, nemad kardawad ja on arad ja ei julge tuppa tulla, aga meie oleme röömsad ja täname Jumalat, et need waesed kurtummad lapsed mitte ei pea oma pimedusesse jääma, waid et Jeesus ka neile oma Ghwata, s. o.: „saa lahti,“ tahab hüüda.

Uuesti said sel päewal wastu wõetud:

1. Jaan Hallikas, Waimarast; 2. Jaan Rast, Rõppust; 3. Jakob Petermann, Pärnust; 4. Hans Rotkas, Paistust; 5. Eduard Pohl, Tallinnast; 6. Woldeemar Rõrwe, Suurest-Jaanist; 7. Friedrich Nikfer, Tallinnast; 8. Anna Weltmander, Narwast; 9. Liisa Kruus, Jakobist, Pärnu maalt; 10. Elisabeth Sallo, Kodawereest; 11. Mai Peri, Wigalast.

Kooli algul oliwad koolis 52 last. 11 poissi ja 12 tüdrukut Tallinna kubermangust, 17 poissi ja 11 tüdrukut Liwimaalt, 1 tütarlaps Samarast, kokku 28 poissi ja 24 tüdr. Kui uute laste kirjad olid waadatud, tulid kõik 52 last õhtu palweks suure kooli saali ja seal olime Jumala pale ees lastega ühes koos ja

ligimese armastus meil võimalikuks teewad, oma eesmärgile samm sammult ligineda: kõiki eesti kurtumme lapsi koolitamise läbi ristiinimesteks kaswatada. Siia maale on Jumal meie tööd õnnistanud, tema hooliks anname endid ka sel aastal, ja palume sind, armas lugija, ära jätta ka meid sel aastal mitte maha, waid ohwerda ka oma andeid Jumala auuks ja waeste kurtummade heaks. Ligimese armastus on meid minewal aastal aidanud, et omaga läbi saime ja weel 429 rbl. 31 kop. kasjasse jäi. Tänu olgu kõigile, kes aitawad!

palusime Jumala õnnistust selle tööle ja läksime selle röömsa lootusega kodu, et Jumal ise, kes head tööd laste sees on alganud, seda ka korda saadab ja lõpetab.

Nüüd hakkasid koolitööga peale. Aga meie ei lähe sügise sopaga ega talwe tuisuga neid vaatama. Lapsed on truude koolitajate hoole all ja Jumala warjam käsi warjab neid. Aga kui 30. Maiks jälle röömupäewaks sinna kutsutakse, et meie lähe neid uuesti vaatama. Jah, oli ka röömupäew. Altari ees seisis Wändra kirikus 10 tumma last ja tunnistasid röömsaste arusaadawa healega oma usku üles. Sellest südant liigutawast pühast oli ka lahkeste osawõtma tulnud Miklist õpetaja Lezius, kes ka jutluse kirikus pidas. Peale kirikut paluti kõik ühisele lõune söögile: külalised, kooliõpetajad, kaswanditud ja nende senna tulnud wanemad. Sõuneföögil tuletas õpetaja Lezius soojal sõnal herra Johannes Egloni tegewust meelde, kes kui esimene kurtummade kooliõpetaja Eesti keeles, üle 30-ne aasta Wändras ametis olnud ja kes nüüd oma tööpõllult lahkedes wanaaisana Wändrasse jääb. Omas kõnes maalis ta mõne armsa pildi herra Egloni elust kuuljate filma ette. Lõppeks tänas kõneleja teda kooliwalitsuse nimel ja soowis talle kaunist, õnnistatud eluõhtut.

Herra Eglon tänas sügawas südameliigutuses ja palus laawadõraid temaga ühes selle kiituseks laulda, selle armu ja abi läbi ta niikaugele jõudnud. „Wõta nüüd Issandat, wägewat kuningat, kiita“ kõlas kõikide suust ja südamest.

Peale selle peeti weel mõned kõned, siis tuli kurblik lahkumise tund. Kiisketel filmil soowiti lahkujatele õnne ja õnnistust; waljusti nuttes lahkusiwad leerilapsed koolist ja koolitajatest ja wastastiku lehmitati rätikutega, nii kaua kui film weel teine teist nägi.

Leeris oliwad järgmised lapsed: August Pilger, Põlwast; August Riesberg, Narwast; Peter Tiks, Rõngust; Jüri Soolman, Mikhlist; Leena Jõgi, Hiiumaalt; Johanna Bernmann, Saalisest; Anna Kert, Helmest; Annete Palm, Wigalast; Liina Petermann, Pärnust; Liisa Ernesaks. — 5 last Tallinna kub., 5 Liwi m.

18. Juunil kell 1 lõuna oli kooli lõpp ja tunnistuste wälja jagamine. 125. Taweti laulu sõnad tungisid kui iseenesest huultele: „Issand on oma rahwa juures nüüd ja igawesti!“ Seda oleme tunda saanud! Jumal aidaku edasi!

Kurttumade pühaks 1900.

Wändra Eesti kurttumade kooli 1899 aasta Aruanne.

L a u l u d.

I.

Wiisil: Nr. 185.

Nüüd kiitke, rahwad, Jumala halastust, Kõik olge wahwad Paulma ta armastust! Ta tahab sind ju wastu wõtta Rõõmuga, Jisrael, ligi tõtta.

Eks tema käe all Ole kõik ilmamaa? Mis liigub ial, Teda peab teenima. Kõik ingli wäed on teda kiitmas, Pauldes ja mängides aega wiitmas.

Nüüd kurtummaile Leina aeg on lõpenud; Kõik rohumaille Olete kutsutud; Seal tahab elu leiba anda Meile ja patu süüd ära kanda.

II.

Wiisil: Kõik kallid hinge õnnistus.

Tabiita surma leinasid Kõik Joppe linna waesed, Ta armu waral elasid Ju lapsed, lesed naesed. Nüüd olid ilma abita; Siis Peetrus tuli aitama: Tabiita, tõuse üles!

Dh peats Jumal Peetruse Ra meile läkitama; Ja kurbduses meid heldeste Tabiita, tõuse üles! Dh Jumal, taewast ärata Nüüd oma rahwas, ütle ja: Tabiita, tõuse üles!

Kes loeb ära wiletsaid, Kes ringutawad käsi? Kes armab kõiki pisaraid Ja walu ohkamisi? Sest häda hüüab igalt poolt: Dh öed, wennad, kandke hoolt, Tabiita, tõuse üles!

Ja häda kaswab lõpmata, Ei taha wäheneda; Kes ilma filma weeta Wõib tunnistada seda? Ei nutust üksipäinis saa, Tabiita hoolt on tarwis kaa: Tabiita, tõuse üles!

III.

Wiis: Nr. 201 a.

Kui läbi une oleme Siig kaua seda näinud; See meie süü on tõeste, Kui suur hulk hukka läinud. Dh Jumal, taewast halasta Ja oma rahwas ärata: Tabiita, tõuse üles!

IV.

Wiisil: Su hing, oh Jeesus, tehku mind.

Neid, Jeesus, oma tõega, Kes sind ei tunne, walgusta Ja oma kirja juure wii, Et õndsaks saaksid nemadki.

Tee kurbid kuulma, õpeta Ra keeletumad rääkima, Kes usku, mis neil südamel, Weel kartwad üles tunnistes.

Siis saawad nemad meiega Siin maa peal ju ja taewas ka, Nüüd praegu ja siis igawest! Sind kiitma sinu armu eest.

V.

Dmal wiisil.

93830

Hoia meid ja õnnista Oma kalli armuga, Sinu palge õnnistus Olgu meie walgustus.

Oma rahu anna sa Igapäew ja lõpmata, Siis wiib püha Waim meid tõesti! Jeesu süle igawest!

Aamen, aamen hüüdkem, Jeesu nime kiitkem; Meie Jssand oled sa, Esmene, wiimne ka.

ENSV TA Fr. B. Kreutzfeldt nim.
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

Aruanne Ohwata Selti tegewusest, kooli elust ja tööst.

Möödaläinud aastal tegi Ohwata-Selts oma tööd waitfel wiisil Issanda abiga edasi, ilma tähtjamate sündmusteta. Raske aruande peale pilku heites, tahab wägisi mure meie südamesse asuda, sest paraku, oleme selle aasta vähemate sissetulekutega lõpetama pidanud, kui wäljaminekut olivad. Selle põhjuseks on küll see, et fewadel 1897 Ohwata-Selti peakoosolekul kaswandikkude kooliraha märkja alandati, lootes, et korjandused seda wõrd kaswama saawad ja augu, mis kooliraha alandamise läbi kasjasse teib, ära täidawad. Siiski ei tohi ega taha meie ka nüüd weel mitte karta, et lootus meid häbisje ja hädasse jätab.

Suurematest kingitustest, mis ligimese armastus Ohwata-Seltile läinud aastal on ohwerdanud, wõime tänuga nimetada: Omas testamentides olivad kurtummade kooli heaks määranud:

1) Wändra-Käru Kuremaa kohaomanik, Peet Pool 100 rubla;

2) Ridalaft, Rustam Rõõmus 75 rubla;

3) Wiljandist, preili Julie Thalberg 200 rubla.

Peale selle päris Ohwata-Selts Umblast Peelikani kohakese, mille omanik selle juba mõne aasta eest testamendis kurtummade koolile oli määranud.

16. septembril waliti Tarmastu õpetaja herra Jürmann Selti kasjapidajaks.

Kooli sisetuses elus oli läinud aasta kurb leinakaasta. Raks korda käis surm meil külaliseks ja kutsus kaks tütarlast ära. Raskeid haiguseid takistawad wäga koolitööd ja paniwad ka paari teise kaswandiku elu kaalu peale. Üks tütarlaps, kes juba kuwendat aastat koolis oli, põdes kauemat aega tiisikust, mis wiimasel ajal ifka raskemaks läks. Sellepärast walmistas kooli juhataja teda armulauale minemiseks ette ja sõitis temaga talwel kodutihelkonda ning wõttis teda seal koguduse ees armulauale.

Praegu õpiwad koolis 50 kaswandikku.

Ra kooliõpetajate nimekiri muutis ennast jälle. Herra M. Raud lahkus Wändrast ja läks Peeterburisse sellesama ameti peale. Sügisel tuliwad kolm uut töõjõudu endid ettevalmistama: preili G. Aspe ning herrad W. Rand ja P. Renkmann. Pärast jõulut lahkus preili Aspe haiguse pärast jälle meie juurest, kuna neist kahest preilist, kes aasta enne õppima tuliwad, preili M. Barth jõuluts tummade koolitajanna eksami ära tegi ja preili G. Nun wiimse pooleaasta lõpuga Wändrast lahkus.

Koolijuhataja reisis osa kaswandikkudega mitmes kihelkonnas, et rahwa osawõtmist tummade kaswamise töö tarwis äratada. Raha, mis inimesed niisugustel reisidel koolijuhataja kätte annetawad, ei lähe mitte üleüldisesse kooli ülespidamise kasjasse, waid erakasjasse, mille abil töötoa tarwis riistafid muretsetakse, koolile tarwilikka õpiabinõusid ostetakse, wäljaastunud kaswandikkudele, kes mõnda ametit õpiwad, et seda pärast Wändrasse teistele õpetama tulla, abirahade andmiseks, j. n. e. Sellepärast ei ole neid summasid siamaani ka üleüldises aruandes mitte nimetatud, aga nüüd tahab koolijuhataja mõne poolse

soowi peale edaspidi ka reisidel sissetulnud summade üle aruanda. Alamal on käesolewa aasta reisi sissetulekut ja wäljaminekut ülestähendatud:

Kärdlas: Korjandus 1675 kop., saksa keelse kõne läbi 1070 kop. Raamatute müümise läbi („Kurtummade harimiseft“ ja „Sokolowski mälestuse raamatute“, wäljaannud G. Horschelmann, tummade koolijuhataja) 2765 kop., kokku 54 rubla, 10 kop.

Amblas: Korjandus 525 kop., ülewal nimetatud raamatute müümise läbi 1011 kop., kokku 15 rbl. 36 kop.

Rõpus: Korjandus 2824 kop., nimetatud raamatute eest 1215 kop., kokku 40 rbl. 39 kop.

Wiljandis: Saksa keelse kõne läbi 1486 kop., eesti keelse kõne läbi ja nimetatud raamatute eest 1264 kop., kokku 29 rbl. 50 kop. Kõik kokku 138 rbl. 35 kop.

Sellest rahast ära tarmitatud:

Kahe poisi abiraha Tallinnas raamatupookimise ja kingisepa töö õppimise juures = 87 rbl.; reisi kulu 3440 kop., õpiabinõude muretssemiseks 1205 kop. Wäljaläinud summa = 138 rbl. 45 kopikat.

Palju lahkust on reisidel igal pool näha olnud, mis eest ka siin kohal igale armsale wastuwõtjale ja aitajale tuhat tänu öeldud olgu. Iseäralist tänu wõlgnewad reisiwad postijaama omanikule, proua Klinksele Wiljandis.

Kooli juhataja, õpetaja G. Horschelmann, sai ülema trükiwalitsuse poolt luba, ajalehest „Kurtummade sõber“, wäljaanda, mis kuus korda aastas ilmub ja wäljaastunud kaswandikkudele teatusti koolielust ja mõndagi õpetust pakub. Lehe hind on aastas 60 kop. Lehte on juba mitmed kooli sõbrad tellinud ja mõned ka rohkem raha saatnud, nii et wäljaandjal lootus on, lehte oma endistele kaswandikkudele ilma hinnata saata wõida, nagu see tal siamaani wõimalik on olnud.

Issand õnnistagu meie kõikide tööd ja andku rohket loikust külwist, mis tema nimel tehakse!

Ohwata selti kasjapidaja M. v. Grewing'i aasta-aruanne.

Ettetantud selti peakoosolekul Pärnus, 16. mail 1900 a.

Rahetsehes on 1899 aasta rehnungi tehes tähendada, et nagu allpool seiswast rehnungist näha, wäljaminek 235 rbl. 82 kop. suurem oli, kui sissetulek.

Sissetulnud 1899. a.

1898 a. jäi kasjasse 429 rbl. 31 kop.

1. Selti liikmete maksud:

a) Pärnust 9 rbl., Laiusest 43 rbl.

Jurjewist 14 rbl., Jõhwist 20 r.

Muud liikmed 54 rbl.

b) Abiseltside käest:

Audru abiselti käest 33 r.

Wiljandi-Rõpu „ 35 „

Wändra „ 36 „

Häädemeeste „ 24 „

Mihkli „ 33 „

Halliste „ 90 „

Saarde „ 28 „

Tarmastu „ 25 „

Tori-Sindi „ 64 „

Helme (1897 a. 35 r., 1898 a. 36 r.

1899 a. eest on kättesaamata) 71 „

Jakobi käest 20 r.
 Põltsamere (1898 a. 23 r., 1899 a.
 21 rbl.) 44 „
 Põltsama käest 37 „ 680 r. — f.

2. Korjandused: a) Tallinna maalt:

Jõhvi 48 rbl, Wiru-Rigulast 19 rbl.,
 Narva, Jaani kir. kog. 23 rbl., Tal-
 linna: Oleviste kog. 31 rbl. 47 f.
 Rigula kog. I. 77 rbl. 50 kop., Rigula
 kog. II. 15 r., Dom kir. kog. 49 r. 20 f.,
 Püha-Waimu kog. 55 rbl., Kaarle kog.
 1897 a. eest 92 r. 40 f. ja 1898 a.
 eest 75 r. 5 f. Jaani kog. I. 25 r.,
 Jaani kog. II. 50 r., Jõeõhtme 20 r.,
 Jürist 20 r., Harju-Jaanist 6 r. 50 f.,
 Koselt 30 r., Kuusalust 42 r., Juurust
 34 r., Kaplast 40 r., Keilast 21 r. 24 f.,
 Hagerist 10 r., Nisist 17 r., Madiselt
 10 r., Baltiskist 20 r., Lügandusest 10 r.,
 Waimarast 23 r. 80 f., Joachimstalst
 56 r. 45 f., Simunast 44 r., Kadriast
 20 r., Weiße-Maarjast 30 r., Halljalast
 10 r., Koerust 40 r., Järwa-Jaanist 16 r.,
 Amblast 80 r., Järwa-Madise 10 r., Peet-
 rist 57 r., Paidest 16 r. 50 f., Kulla-
 maalt 27 r., Merjamaalt 15 r., Lihulast
 32 r., Noarootist 26 r., Keikist 30 r.,
 Keinast 15 r., Emmastest 1897 a. eest
 10 r., Hanila-Warblast 18 rbl., Lääne-
 Rigulast 14 r., Karuselt 20 r., Hapsalust
 1897 a. eest 23 r. ja 1898 a. eest 37
 r. 56 f., Martnast 24 r. 1536 r. 67 f.

b) Liivimaa maalt:

Wiljandi linna kog. 93 r. 22 f., Suure-
 Jaanist 3 r., Paistust 20 r., Põltsa-
 merest 24 rbl., Wändrast 23 rbl. 25 f.,
 Weiße-Jaanist 10 rbl., Põltsamaa maa
 kog. 26 r. 66 f., Põltsamaa linna kog.
 18 r. 34 f., Tarmastust 10 r., Pala-
 musest 57 r., Aleksist 25 r., Kodawerest
 53 r., Laiusest 52 r., Maarja-Magdale-
 nast 16 r., Kurist 13 r. 75 f., Tormast
 15 r., Jurjewi-Peetri kog. 25 r., Jur-
 jewi-Maarja kog. 25 r., Jurjewi-Jaani
 kog. 33 r., Jurjewi suurekooli kog. 21 r.,
 21 f., Wõrust 4 r., Kerlast 1 r., Karu-
 last 1 r., Nõost 1 r., Pärnu-Elisabeti
 kog. 40 r., Pärnu-Nikolai kog. 16 r. 58 f.,
 Mihklit 30 r., Häädemeestest 10 r., Hal-
 listest 10 r. 38 f., Karkist 15 r. 25 f.,
 Dorist 47 r., Sindist 16 r., Audrust 10 r.,
 Jakobist 20 r., Wiljandi maa kog. 15 r.
 15 f., Saarde 26 r. 54 f., Tõstama 22 r.,
 Riia prauskonnast 3 r., Wolmari praos-
 konnast 3 r., Walga prauskonnast 11 r. 867 r. 33 f.

d) Wenemaalt:

Peeterburi-Jaani kog. 8 r., Chaginskist
 17 r. 90 f., Neusagist 1897 a. eest 20 r.,
 Dintubist 1898 a. eest 9 r. 90 f., Kontsch-
 Schawwa 7 r. 55 f., Syrt-Karaktshora

4 r., Raben-Achtatschi 3 r. 10 f., Ru-
 rulu-Kiptschak 4 r. 15 f. 74 r. 60 f.

e) Ringitused:

Baroni proua Nolfen 10 r., Baroni proua
 Taube 2 r., preili v. Rennenkampff 3 r.,
 direktor Wagner, Narva 3 r., hr. Luist,
 Wändrast 70 kop.; kooliõpetust waata-
 mas käijad 1 r. 75 f., hr. C. Leitham-
 mel 13 r. 10 f., hr. Klockmann, Nar-
 wa 3 r., jõumees Lurich 1 r., hr. rät-
 sepp Kabbul, Saarde 5 r.; kontserti
 fissetulek 11 r. 70 f., misjonär Hassel-
 blatt 2 r. 20 f., ülemineker von Kry-
 schanowsky 3 r., hr. Trestep, Wiru-
 Rigulast 1 r., landrathi proua Engelhardt
 1 r., prl. M. v. Helfreich 20 r., prl. B.
 Koch 1 r., õp. Nismuthi läbi Tallinnast
 3 r., N. N. 1 r., õp. Grohmanni läbi
 Tallinnast 1 r. 45 f., ülemõp. Kolbe läbi
 Pärnust 9 r.; märsside eest bakaari peal
 5 r.; üksikud ringitused 7 r. 18 f. . . . 109 r. 8 f.

Koolimaa rent	150 r. — f.
Laste poolt maksetud tohtri.	64 „ — „
Kapitali intressid ja kasud	469 „ 35 „
Kooli- ja ülespidamise mak-	
sud laste pealt	4761 „ 26 „
1 Gestimaa Kreditt. paber	513 „ 1 „
Abiraha Liivimaa ritter-	
schasti poolt	1200 „ — „
Ühefordne abiand ritter-	
schasti poolt	1000 „ — „
Abiraha Gestimaa ritter-	
schasti poolt	500 „ — „
Ühefordne abiand ritter-	
schasti poolt	500 „ — „
	9157 r. 62 f.

Kokku 12854 r. 61 f.

Täheendus: Kroonlinnast saadeti peale aasta
 rehningi lõppu 1899 a. eest 2 rbl.

Wäljaläänud 1899 a.

Assekurantfi raha	159 r. 3 f.
Rütmine	668 „ 50 „
Koolikoha rentnikule puuderaha . . .	11 „ — „
Chituse, majaparanduste ja majatar-	
wituste eest	1788 „ 11 „
Puhastamine	20 „ — „
Kuulutused ja trükitulud	500 „ — „
Postmargid ja kroonumaksud	30 „ — „
Tohtri palk	225 „ — „
Upteki kulud	89 „ 87 „
Õpetuse materjalid	249 „ 74 „
Balgad	5350 „ — „
Kaswandikude ülespidamise eest . . .	3495 „ 33 „
1 Peeterburgi linna obligatsioon . .	503 „ 85 „

Kokku 13090 r. 43 f.

Tuli seega möödaläänud aastal puudus 235 rbl. 82 kop.

Tulema aasta wäljamineku ja fissetuleku eelarwe
 teeb kooli walitjusele palju muret. Aidaku Jumal,
 et see puuduse mure, mis ainult kooliraha alandamise

läbi sündinud, kiriku- ja muu korjanduste kasvamise läbi väheneks ja, kui Jumal tahab, lord kaoks.

Tulewa aasta sissetulekuts on arvatud:

1. Selti liikmete aastamaks	650 r. — f.
2. Liimi- ja Gestimaa ritterschasti abir.	1700 " — "
3. Kiriklikud korjand. Tallinna maal	1500 " — "
4. " " Liivimaaal	800 " — "
4. Koolimaa rent	150 " — "
6. Laste kooli- ja ülespidamise raha	5000 " — "
Kokku 9800 r. — f.	

Tulewa aasta väljaminekuts on arvatud:

1. Assekurantfi raha	160 r. — "
2. Rütmine ja walgustus	1400 " — "
3. Ehitused ja majade parandused	1000 " — "
4. Opetus abinõude tarmis	300 " — "
5. Trükitulud	500 " — "
6. Apteki kulud	100 " — "
7. Tohtri palk	150 " — "
8. Postmargid ja kroonumaksud	50 " — "
9. Majatarwitused	100 " — "
10. Palgab	6350 " — "
11. Kaswandikkude ülespidamine	4300 " — "
12. Etteteadmata kulud	500 " — "
Kokku 14910 r. — f.	

Ehwata selti raha-warandus.

Gestimaa Kredittasja paberid	2000 rbl.
Peeterburgi linna obligatsioonid	6500 "
Riia linna tagawara kasja piletid	360 "
Pihkwa panga paberites	2600 "

Selti eestseisuse käes seisawad veel kõik kohtute poolt kinnitatud kirjad, et Gestimaal, Ambla kihelkonnas olew talukoht „Pelikan“ omaniku poolt seltile kingitud on.

Raks leinamise ja kaks rõõmupäewa furtummade koolis.

Ma olen maa peal mõeras,
Ma seie elama
Ei jae, mind ootab taewas,
Seal on mu pärismaa.

See oli wiimane Jumala sõna, mis üks furtumm laps, Liisa Treier, Weiksest-Maariaast, 11-mal novembril 1899 siin maa peal õppis. 12-mal hommikul kaebas ta nuttes kaela walu. Mõne tunni jookkul oli keel nagu kangeks läinud, niisamuti kulla sooned. Tohter tuli kaks korda päewas, andis rohtu, aga palawik tõusis. Laupäewa õhtu poole hakkas tema nii imelikult ülespoole wahtima. Palawik oli suur, ise ta oli rahutu ja oksendas kõwaste. Pea walutas nii, et keegi ei tohtinud oma käega temasse puutuda. Pühapäewa (14-mal) hommikul kohutas ta meid hirmsaste. Direktori proua oli teda waatamas käinud ja oli otse praegu tüdrukute magamise toast saali astunud, kui üks tüdrukutest hüüdis: „Treier kukkus maha!“ Direktor oli ka just saalis ja nemad läksiwad jalapealt tüdrukute magamise tuppa. Seal nägiwad Liisat palja särgiga uffe taga põrandal pifali maas olewat. Ta waatas mõeriti. Direktor tõstis teda ruttu

woodi tagasi ja pärast wiisime ta terve woodiga ülesse tuppa, ja palkasime põetajat woodi juure walwama.

Jumalateenistuse ajal, saalis, palusime Jumalat kõigest südamest, et ta mõtaks haigete peale halastada ja neile terwist saata. Päewa jookkul oli ta väga rahutu ja ägas palju walu pärast. Tohter ütles tema haiguse peaaegu-põletiku olewat ja kartis, et kui ta elusse peaks jääma, ta oma mõistuse kaotab. Parem siis surm kui nõdrameelsus!

Kell oli 3/46. Direktor istus omas toas kirjutamise laua ees ja kirjutas. Äkitselt kuulis ta Liisat teises toas hirmsasti hoigawat ja suure waewaga õhtu tõmbawat. Silmapilk oli ta ta juures ja kohkus väga ära, juba surma warjud kassiwad finiseks lõõnud palet. Ruttu saadeti tohtri juure, ta surus oma suu nii kõwaste finni, et kudagi moodi ei saanud lahti mõtta. Tohter tuli werst maad jookstes ära — oli juba hilja, Jumal oli armsa Liisa juba igawese rahusse saatnud. Sinine palge oli jälle walgets lõõnud. Waikse, rõõmsa näoga puhkas ta pea padja peal. Surma rahu oli walu jäljed ta palgelt ära pühkinud. Ruttu õmmeldi walge kleit, poest toodi walged sukad ja uued kingad. Põetaja ja koolipreilid pesiwad surmu keha puhtaks ja paniwad riidesse. Weel õhtu pimedas toodi metsast noori kuuskesid kodu. Surmu keha sängitati väga kenasti kuuskeste keskele. Ta sai ilusa palmi oksa kätte, nii et ta kui rahu ingel näha oli. Woodi ümber istusime ja nuttime ja laultime. Rutsuti ka teised koolilapsed oma lahkunud kooliõde waatama. Kõik oliwad sügawasti liigutatud ja nutsiwad. Kaks õõd walwasiwad koolipreilid furnu juures. Teisipäewal pandi ta koolisaalis puusärki. Saal oli pargadega ja kuuskedega väga ilusasti ehitud. Seda oliwad koolilapsed oma lahkunud sõbrale wiimseks armastuse täheks teinud. Lugesime Jumala sõna, pidasime palwet ja kõne lastele, mis nad nuttes tähele panid. Siis wiisime furnukeha lauluga kooli maja aita.

Neljapäewa õhtul tuli kaua oodetud Liisa ema. Kull oli jällenägemine tibe ja südant lõhutaw. Kaua jutustasime emaga Liisa elust ja surmast ja läksime, kui kõik oliwad magamas, puusärki lahti mõtma, laulma ja palwet pidama. Sedasama tegime ka reede õhtul; ja laupäewal, 20-mal novembril, wiisime teda lauluga furnuaja peale. Tee oli kuuseoksi täis. Tüdrukud oliwad väga ilusaid frantsisid pununud ja wiimast korda mõeti puusärk lahti. Liisa pale ei olnud peagi ühtigi muutnud. Direktor ise mattis teda, Jeesuse sõna seletades: „Ja, ma tahan, et kus mina olen, ka nemad minu juures on, keda sa mulle oled annud, et nemad näewad minu auu, mis sa mulle oled annud. Sest sa oled mind armastand enne maailma asutamist.“ (Joh. Ew. 17, 24).

Kui kolm korda oli mulda pandud, astusiwad 7 furtumma poisid haura ümber. Tomson jättis kalli kooliõde Jumalaga, nende sõnadega: „Kurwalt seisame siin haura ümber. Südame waluga matame sind, armas kooliõde ja sõbranna! Meie täname sind kõige lahkuse eest, mis sina alati meie wastu ülesnäitsid.

Sinu hea südannt oleme meie sagedaste näha ja tunda saanud, ja meie leiname nuttes sinu järele. Andku sulle igawene taewane Issa seda rõõmu, millest sa weel wiimasel koolitunnil õppisid. Wõtku Jeesus, keda sa koolis tundma õppisid, sind oma sülle! Hinga tema rahus!

Ja teised kurtummad poisid lugesivad peast piiblisalmist ja miskasivad ka kolm peatüit mulda haua sisse. Siis laulsime meie weel: „Siin wiimses woodis hinga nüüd rahuga“; poisid ajasivad mulda puusärgi peale ja pea tõusis haua kungas kõrgesse. Kurtummad tüdrukud paniwad omad frantsid künka peale. Nuttes jätsime jumalaga ja wiist kõigile jäi meele, mis kurtumm Steinberg haua ääres oli ütelnud: „Kui Jumal tuleb oma rahwast peastma, siis peawad pimedate filmad lahti saama, ja kurtide kõrwad lahti saama. Keeletuma keel peab rõõmsaste laulma ja Jehowal uastud tulewad tagasi hõiskamisega! Amen.“

Sest kurbastusest aga ei olnud weel küll. 31. detsembril 1899 pidime weel ühe armsa tütre kääst ära andma, kes 8 nädalat haige oli olnud: Anna Paju, Hallistest. 4 nädalat oli ta ema ise Wändras teda pöetamas.

Jõulu õhtul wiisivad direktor ja ta proua temale weikese jõulupuu kingitustega woodi ette. Ta oli juba nii nõder, et rõõmu tundmisel ei olnud mahti ennast pale peal näidata, aga sõnadega oli ta emale oma rõõmu awaldanud. 31-se Detsembri hommikul äratati prouat kell 4 ülesse, Anna olla wiist suremas. Proua läks alla weikese majasse ja nägi teda woodis rahutumas olekus. Anna palus proua kääst õuna, mida proua kohe tõi, aga palju ta ei sõõnud. Proua sai warsti aru, et surm wõis ligi olla, ja küsis: „Kas sina tahad Jeesuse juure minna?“ „Jah, tahan!“ kostis Anna. — Kell 6 hommikul oli ta kangesti teise woodisse tahtnud minna ja kella 9-ni rahuta olnud. Nüüd tuli tohter. Kõik kogusime Anna ümber; Range joogi jänu tuli ta peale. Alati awas ta suud ja neelas suure himuga peaaegu weerand toopi wett alla, mida tilga wiisi teelusikaga temale pakuti. Äkitselt furus ta hambad kinni. Wiimane surmawalu näitis tulewat, ja kell $\frac{1}{2}$ 1 lõunajal heitis ta rahuliste hinge ja uinus nõnda waiksesti magama, nagu lapsuke oma ema sülle. Meie heitsime kõik põlwili maha ja tänasime Jumalat, et ta armsa Anna nii rahulikult kõigest walust ja hädast oli peastnud ja teda enese juurde taewasse wiinud. Ema furus ise ta filmad kinni ja kibe südame walu ja leinamine pani ta enese filmad palawaid pisaraid jooksuma. — Nüüd tehti jälle kõik nagu Liisa Treieri surma ajal. Kaks päewa seisis Anna surmukeha haigete toas kuuskeste keskel. Pühapäew, 2-sel Januaril, kell $\frac{1}{2}$ 2 lõuna ajal pandi ta firstu ja lauluga wiidi ta koolisaali, mis niisamuti ehitatud oli, kui Liisa Treieri firstupanemise päewal. Direktor seletas Jeesuse juure palwe wiimsed sõnad: „Dige Issa, maailm ep ole sind mitte tundud; aga mina tunnen sind, ja need sinatsed on tundnud, et sina mind oled läkitanud. Sa mina olen sinu nime neile teada andnud, ja tahan seda teada anda, et armastus,

miska sina mind oled armastanud, nende sees oleks, ja mina nende sees. (Joh. 17, 25. 26.) Kui kõne, õnnistamine ja laul lõpnud oliwad, siis astus Tomson jälle puusärgi juure ja ütles: „Ammu kardetud tund on käes. Rahkka nädalat lootime ja ootime, et Jumal sind jälle pidi terweks tegema. Aga Jumala mõtted ei ole mitte meie mõtted, ja Jumala tahtmised mitte meie tahtmised. Meie tahtsime sind oma keskel pidada, Jumal tahtis sinule taewaliku rõõmu anda. Mäga siis rahuga, armas kooliõkene, meie täname sind kõige armastuse ja sõpruse eest, mis sa meile tunda oled annud! Jeesus, kelle juure sa tahtsid minna, wõtku sind oma õnnistuse sülle. Nuttes jätame sind Jumalaga. Jumalaga! Ja teised poisid, kes Liisa Treieri haua ääres piibli salmist oliwad lugenud, seisivad ka puusärgi ümber ja jälle kuuldi nende suust südanntliigutawaid troosti sõnu. Siis tõstiswad kooliõpetajad ja poisid puusärgi ülesse ja kandiswad ta ree peale, mis trepi ees seisis. Teise ree peale istus ema ja nüüd saatsime armsa Anna wiimsese tee. Ema tahtis teda Hallistesse matta. Wärsime siis lauluga Wiljandi maanteed mööda. Küll oli kibe külm, aga ilm oli waikne. Päikene paistis lahkesti leinarongi peale. Laulsime weel ühe salmi, kõik jätsiwad Anna Paju ema Jumalaga ja pea kadus puusärg ja leinaja ema meie filmade eest ära. Ema wiis oma armast tüdart nüüd wiimast korda koju. Ei tule ta enam kooli tagasi. Jah, ma olen maa peal wõeras! seda õpetasivad meid kaks leinapäewa. —

25. mail, nagu iga aasta, pühitses kurtummade kool oma Kõrge Raitsja Reisri Proua sünnipäewa. Selleks päewaks oli kool omale pidu kuue selga pannud. Kell 12 l. kogusiwad piduõerad ilufasti ehitatud kooli saali kokku. Rohaline õpetaja pidas pidu alustuseks waimuliku kõne. Peale selle tuletas direktori herra pidupäewa tähtsust meele, millepeale „Jumal Reisrit kaitse Sa“, lauldi. Paulu lõpul kõlas kurtummade poolt mürisew „hurra“!

Nüüd ütlesiwad kurtummad lapsed mitu laulu peast üles. Jseäranis tähele panemist äratas direktori herra proowitund, kus laul: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“, lastele elawalt ja arusaadawalt ära seletati. Kell 2 oli piduõök. Pidul laul kõlasiwad mitmed elada lastmise hüüded. Õhtul särasiwad ilutuled. Trepi peal hiilgasiwad aga meie kooli Kõrge Raitsja, Reisri Proua nime tähed A. J. tulekirjaga.

18. junil tõi Ohwata selfi presidendi herra baron Hognigen-Huene kurtummade koolile wäga rõõmsa sõnume. Presidendi herra jutustas kooli saalis lastele, et temal 10. junil on auu olnud Majesteet Reisri Prouaga rääkida ja kurtummade käsitööd alandlikult Kõrge Proua jalgade ette maha panna. Reisri Proua on teda wäga lahkesti wastu wõtnud, kurtummade käsitööde üle suurt rõõmu awaldanud ja lapst tänada käskinud. — Selle tähtsa päewa mälestuseks kinkis presidendi herra iga kurtumma lapsele Majesteedi Reisri Proua päewa pildi. Kooli kaswandikude ja kaswatajate rõõm oma kooli Kõrge Raitsja üle oli ütle mata suur. Südamest Temale Jumala õnnistust paludes kõlas „Jumal Reisrit kaitse Sa“ taewa Issa troonile.

Shwata-seltsi liikmete nimekiri.

I. Liikmed, kes üks kord 25 rbl. on maksnud.

Hermann Amende, Pärnus
 Jakob Amende, Pärnus
 G. von Bock, Jurjewis
 R. Bostroem, Wiljandis.
 D. Brakmann, linnapea Pärnus
 preili J. v. Ditmar, lue-Wändras
 Jüri Eshstamm
 proua Alexandra von Fersen
 P. Schneider, tohter Pärnus

C. Schokoff, Pihkwa p. direkt. Pärnus
 N. Schoeler, advokat Wiljandis
 C. Stadelberg, paruni proua
 N. Fersen, krahwi
 C. Fersen, krahwi proua
 M. Graubner, Wändra wabr. herra
 A. Graubner " proua
 Herra Hammer, Tolamast
 G. von Helmersen, Kõhawere herra

B. von Helmersen, Karola herra
 C. paron Huene, Lelles
 J. von Stael-Holstein, Tõstamast
 S. paron Stael-Holstein, Taalift.
 W. paron Stael-Holstein, Sindist.
 J. paroni pr. Stael-Holstein, Sindist.
 von Transehe, Augula mõisa proua
 M. Jürgens, tohter Wändras.
 Ringg, laewakapten Kuresaare

J. v. Mensenkamp, Tarwastu herra
 J. von zur Mühlen, Bornuse proua
 L. von zur Mühlen, Bornuse preili
 von Rohland, Nafre mõisa herra
 Preili Kili on Kõsee
 Ch. Schmidt, Sakfa r. konsul, Pärnus
 von Wolfeldt, arhitekt Pärnus
 S. Bergmann, aktsionär, Sindist
 Althusen, " "

II. Peaseltsi liikmed, kes iga aasta 1. rubla maksawad.

1. Pärnu linnas.
 Proua Nagel, sen.
 " Jungmeister
 preili C. Olino
 " C. Olino
 " F. Frey
 " M. Frey
 õpetaja emer. Holst
 proua Holst sen.
 preili A. Apfelbaum.

2. Jurjewi linnas.
 Robert Amelung
 proua Marie Amelung
 Julius Amelung
 proua Anna Amelung
 Marie Amelung
 Sonni Amelung
 preili Minna Wismuth
 preili Marie Wuschell
 preili Luise Kröger
 proua Charlotte von Bock
 baronesse A. Rosen
 proua Anna v. Glasenapp
 proua L. v. Gildenstube
 preili Marie Weber.

3. Laiuse kihelkonnas.
 Dr. Roderich Bidder, õpetaja
 pr. Elwine Bidder, f. v. Drachenfels
 preili Elisabeth Bidder
 Gustav Proß, kaupmees
 proua Hedwig Proß

August Krahm, kaupmees
 proua Helene Krahm
 Jüri Niomar, köster
 proua M. Norfin
 Constantin Norfin, tohter
 pr. Amanda Norfin, f. Müllverstedt
 Carl Hansen, apteeker
 proua Adelheid Hansen, sünd. Ngtin
 Apteekri Hansen lapsed
 preili Caroline Ngtin
 Kaarel Malm, peremees
 Hans Pehsen, peremees
 Gustav Reinber, paritsepp
 Jüri Ruust, tisler.

R i w i j ä r w e l.
 Alexander von Stryk, mõisa herra
 Liisu Tross, teenija tüdruk
 Juhan Wels, peremees
 Karl Meckand teenija pois.

K e a s w e r e s.
 Anu Dras, sünd. Ruft, perenaine.

T ä h t w e r e s.
 Mart Pau, kirikuõrnmünder
 Anna Weissberg sünd. Pau, perenaine

J ö g e w a l.
 Jaan Krahm, peremees
 Jüri Kurg " "
 Jaan Ois " "
 Gustav Truismann, peremees.
 Eduard von Zur-Mühlen
 proua Lina von Zur-Mühlen

P a k a s i l.
 Nikolai von Wahl, rentherra
 proua Hedwig v. Wahl sünd. v. Harpe

K u r i s t a l.
 Otkar von Samson, landrathi herra
 pr. Elisabeth v. Samson, f. v. Samson
 Karl Pedrits, kaupmees.

W a i m a s w e r e s.
 Mikkel Anton, kirikuõrnmünder
 Hans Zimmermann, peremees
 Elisabeth Zimmermann, neuu
 Jüri Tamm, peremees
 Willem Tamm " "
 Jüri Toru " "

4. Jõhwi kihelkonnas.
 G e s t i m a a l.
 Contesse G. Stadelberg
 Graf D. Stadelberg
 õpetaja proua J. Christoph
 preili G. Christoph
 Köster A. Reiljan
 Alwine Koppelman
 Baronesse Madl. Girard de Soucanton
 " Odetta Girard de Soucanton
 paron Maurice Girard de Soucanton
 Baron. Jeanne Girard de Soucanton
 preili Kaucha Tellenius, Abo
 " Elisabeth Christoph
 preili Olga Christoph
 Jaan Sas
 Rustaw Raup

Juliana Pölb
 Olga Kifajoon
 Jakob Martin ja Rustaw Martin
 Karel Rabbin.

5. Muud liikmed.

Kindral Schwarzenberg
 R. v. Transehe
 C. v. Transehe
 õpetaja Christoph
 N. Rücker
 Ch. Rücker
 N. Rücker
 Jof. Ruusepp
 õpetaja Vandesen
 S. Parjus
 S. Lella
 S. Poll
 M. Herodes
 S. Wieromann
 M. Wainer
 Baron Schilling
 Th. Wem
 A. Wuthmann
 N. Põlusaar, Jsa
 Dr. Kusmanoff
 proua Kusmanoff
 apteeker Runge
 proua Runge
 Dr. Wagner, Narwas
 Psetatais
 M. Reiberg.

III. Abiseltsi liikmed.

1. Andru abiselts.
 Peter Gustafson
 A. Hensell
 G. Hensell
 A. Holst, õpetaja
 L. Holst, õpetaja proua
 S. Holst, ülem kooliõpetaja
 J. Holst, preili
 R. Jsa, mõisawalitseja
 M. Jsa, preili
 J. Juntson
 G. Juntson, mõisarentnik
 J. Jusep
 A. Ruusberg, kihelk. kooliõpetaja
 Liisu Nõmm
 Anton Pello
 J. Põll, koolmeister
 J. Pilar v. Pilchau
 B. Pilar v. Pilchau
 Rinnu Popp
 Peter Saks
 Mari Saks
 Jüri Saks
 Liisu Saks
 Mari Altmart
 Hans Ruru
 R. Signe
 R. Sõnajaalg
 M. Strauch
 Tiitu Tomast
 A. Tarfpea, köster
 Anna Blumfeldt.

2. Wiljandi-Rõppo abiselts.
 Andres Alwer, kaupmees Tännafilmas
 Emma von Bock, Põri mõisa proua
 Ernst v. Bock
 Elisabeth von Helmersen, Karulast
 Peter Kallja, Wiratfi mõisa rentnik
 proua Ella Kallja
 Ann Kitting, Tännafilmas

Heinrich Rodaras, kihelk. kooli õpetaja
 Joseph Baron Krüdenner, Pujatust
 Mathilde von Krüdenner, Pujatu proua
 Willem Laßberg, Pujatus f. wõõrm.
 Oskar Ligan, Wiljandi kooliõpet. abi
 Juhan Leif, luusna mõisa omanik
 proua Elise Leif
 Tõnis Martinson, Wiljandi wallakirj.
 Richard Masing, Wiljandi abiõpetaja
 Johan Masing, Karula wallakirjutaja
 Tõnis Peet, Karula mõisa kooliõp.
 Johann Pucht, tiku wabriku omanik
 proua Anna Luise Pucht
 Will. Rosenthal, perem. Suure-Rõppus
 Jaak Ruusaant, Wiratfi töömee
 Jüri Sermann, Sürgawere
 Friedrich v. Stryk, Nidajast
 proua Jenny von Stryk, Nidajast
 proua Jenny von Stryk, Wõidust
 preili Wilhelmine von Stryk, Wõidust
 Johann Tschler, abiõpetaja Rõppus
 Oswald Baron Ungern-Sternberg, Wil-
 jandi-Tusti
 pr. Emilie Ungern Sternberg, Wilj.
 Karl B. Ungern-Sternberg, W. Wõidust
 proua Martha Ungern-Sternberg
 Peter Waga, puumeister, majaomanik.
 August Westrén-Doll, praust
 proua Emilie Westrén-Doll

3. Wändra abiselts.

Marie Traurig
 Lena Rungi
 Mikkel Eheland
 Ann Raud
 Marie Sõör
 Mai Schleicher
 P. Hirschelmann, õpetaja
 M. Hirschelmann, õpetaja proua
 M. Graubner, kaaftwabritus
 proua A. Graubner kaaftwabritus

preili A. Wiebeck kaaftwabritus
 preili M. Wiebeck
 Dr. A. Graubner, Jurjewis
 proua G. Graubner, " "
 Dr. J. Meyer
 proua A. Meyer, Jurjewis
 proua M. Graubner, kaaftwabritus
 C. Graubner kaaftwabritus
 Director C. Hirschelmann, tum. koolis
 proua G. Hirschelmann " "
 Jaan Kallaspoolik
 J. Eglon, kooliõpetaja
 preili M. Barth.
 Josef Bachmann, Wellest
 Kai Bachmann
 preili C. Sell, tummade koolis
 A. Rossmann, köster
 proua A. Rossmann
 preili A. Wiedif
 preili C. Wiedif, tummade koolis
 Jaan Bergert, Kerros
 Jaan Bach Kerros
 Liisa Kurmann, Weg
 P. Rentmann, kooliõpetaja
 Mai Erdmann, lue-Wändras
 A. Laurits, kooliõpetaja
 preili A. Treuer, tummade koolis
 preili J. von Ditmar, Wõlla
 Woldemar von Ditmar " "
 preili A. Pfaff
 proua J. von Ditmar Wana-Wändras
 S. A. von Grewingf " "
 preili C. von Grewingf " "
 Heinrich Treufeldt.

4. Häädemeeste abiselts.

Mõisa rentnik Karl Behrsin
 proua Anna Behrsin
 laewakapten Fritz Behrsin
 laewaomanik Mikkel Grant
 laewakapten Rein Grant

laewakapten Otto Grant
 köster Johann Jürgens
 neuu Anna Jürgens
 laewaomanik Mikkel Klein
 laewakapten Mets Klein
 " Andres Klein
 laewaomanik August Wold. Klein
 metfawajt Jüri Kõfel
 laewakapten Jaan Kuten
 laewaomanik Jüri Lorenz
 " Jakob Markson
 laewakapten Kristjan Markson
 laewaomanik Jaan Martinson
 laewaomanik Juhan Martinson
 neuu Amalie Martinson
 metfaherra kirjutaja Martin Breede
 laewakapten Konrad Martinson
 proua Pauline Duell
 laewakapten Hendrik Rääf
 " Mats Rääf
 " Mikkel Rääf
 õpetaja Franz Rechtlich
 õpetaja Mikkel Ruusaar
 merekooli direktor Nikolai Raudsepp
 laewakapten Johannes Uttopärt
 " Alexander Uttopärt.
 metfawajt Johan Saar
 Randacht Mikkel Wyterch

5. Mõikli abiselts.

Fritz Alberg, kooliõpet. Karinõmmes
 Karl Alberg, " Waiates
 Abo Andrus
 preili C. v. Ditmar Rõimas
 " S. v. Ditmar " "
 " B. v. Ditmar " "
 Heinrich Hallist, köster
 proua Chnbohm, Kajas
 Jaan Jagomit Rõongas
 Annus Karro " "

Et Wändra tummade kooli walitsusele rahwa poolt väga sage-
dasti kooli ja selle kaswandikkude wastuwõtmise kohta küsimisi
tulewad, sellepärast arwame tarwilise olewat, järgmist eeskirja,
mis Wändra tummade kooli tarwis „Hewata Selti“ direktoriumi
poolt määratud, awaldada.

Eeskiri

Wändra tummade kooli tarwis
(ühes kaswandikkude wastuwõtmiste tingimistega).

1. Kooli ülesanne. Wändra tummade koolil on üles-
andeks, eesti kurtummi pois- ja tütarlapsi Eesti- ja Liivimaalt ja
üleilõdse ewangeliumi usu tunnustajate eesti jaoskonnast õpetamise
ja kasvatamise läbi armulauale minemiseks ette walmistada ja
iseiswateks ja ennast toitwateks riigi alamateks kaswatada.

2. Kooli sissestsead ja koolilaste toitmine. Kool on 70 kaswandiku tarwis määratud. Kaswandikkude õpetuse
ja söögi- eest on aastaks 70 rubla maksta. Kui koolil olematest
priitkohtadest mõni saada on, siis määrab seda Hewata Selti wa-
litus, direktorium, kellele seda anda võib.

3. Speaja wältus. Speag on 7 aasta peale määratud,
kuid direktoriumil on digus, seda lühendada ehk 8 aasta peale
pikkendada.

4. Kaswandikkude koolitus. Wastu wõetakse ainult
niisugusid lapsi, kes

- a) tõesti tummad ja nii kaugele kurbid on, et nad kuulmise abil
rääkima ei või õppida (keele jäätised ei takista wastuwõtmist),
- b) mitte nõdrameelsed ei ole,
- c) kellel peale kuulmise puuduse ühtegi wiga ei ole, mis õpetamist
takistaks, ka mitte külgehahtawaid ehk parandamata haigusi.

5. Wastuwõetawate kaswandikkude wanadus. Kooli sisseastujad lapsed peawad vähemalt 6 aastat wanad olema,
aga mitte wanemad, kui 10 aastat. Üksikutel tarwilistel kordadel
võib kooli walitus seda tingimist kormale jätta.

6. Wastuwõtmisel nõutawad tunnistused. Palwekirjad kooli sisseastumise pärast tulewad kooli juhataja kätte
jaata. Palwekirja kaajas (ehk sisseastumise katset ette näidata) pea-
wad järgmised tunnistused olema:

- a) Sünnimise tunnistus ristimise ülestähendusega.
- b) Arsti tunnistus lapse terwise, iseäranis südame ja kopse üle.
- c) Tunnistus kohase õpetaja käest selle üle, et tema siis lapse
söögi- ja kooliraha maksmise eest koguduse abiga kunni lapse
kooliaja lõpuni muretsjema saab, kui see isik, kes ennast selleks
kohustanud, seda enam ei jätka teha.
- e) Tunnistus wanemate poolt, kohase wallakohtu allkirjaga, selle
üle, et nad wanemate diguse oma lapse kohta terweks kooliajaks
Hewata Selti walitsusele äraannawad ja endid kohustawad.

- 1) last mitte enne kooli lõpetamist koolist wälja wõtta,
2. aastased mahud kunni kooliaja lõpuni korralikult poole
aasta kaupa ette ära maksta.

Täheendus: Kui õpetaja ehk mõni erainimene lapse eest
hoolekandmise enese peale wõtab, siis peawad wanemad
omad digused lapse kohta tema kätte ära andma ja tema
kohustab ennast wallakohtu protokolli kooliwalitsuse kätte
jaates a, 1 ja 2 all nimetatud tingimisi täitma.

7. Kaswandikkude wastuwõtmise. Wastuwõtmise
päew antakse ülesandjatele 14 päewa ette teada. Kõige rohkem 10
last wõetakse korraga vastu ühte tuppa. Kes ülesantud lastest
hiljaks tulema jääb, jäetakse tähele panemata. Kuus esimest nädalat
jääwad esialgseks proowiajaks. Kui selle aja jooksul lapse õppi-
mise wõimatus üle teadust ei anta, on laps lõpuotsustikult kooli
wastu wõetud. Katset ja wastuwõtmist toimetab Hewata Selti
direktorium.

8. Mis kaswandikkudel kooli tulles tarwis
ligi wõtta. Igal lapsel, keda kooli vastu wõetakse, peawad
wähemalt järgmised asjad olema:

- 1) kaks ülikonda riideid ja kahed jalandud. Poiste kummed
olgu kinniste kaelaalustega (püstitraega) ja tüdrukute
riided lihtsad.
- 2) 4 järki (poistel peale selle 4 paari aluspüksa).
- 3) 4 paari sukki.
- 4) 6 taskurätikut (tüdrukutel peale selle 4 pölle ja 2
aluskuube).
- 5) 2 paari woodi linasid, üks tekk, 4 kätterätikut, 1
padi (peaalune kott) ja 3 padjapiüüri.
- 6) Rohkesti paitasid, mõned nõõbid ja sukkade nõelu-
miseseks lõnga.

Neid asju peab kooliaja wältusel heas korras hoitama
ja tarwilikul korral koolijuhataja soowi järel uuenda-

tama. Tarwilikkude paranduste kulud kooliaasta
jooksul peawad wanemad siis ära tasuma, kui last
waheajaks koju wiivad.

9. Arst ja rohud. Lohtri palgaks ja rohu hinnaks peawad
wanemad igal aastal ühe rubla maksta.

10. Waheajad. Wanemad ehk lapse eest hoolekandjad on
kohustatud last suiseks waheajaks ära wiima. Jõuluks ja üles-
tõusmise pühadeks ei lubata lapsi koju.

11. Õpetuse asjad. Koolis on õpetamiseks järgmised
asjad: 1. Hääleharjutused. 2. Keeleõpetus (rääkimine, lugemine,
kirjutamine). 3. Rehkendamine. 4. Usuõpetus. 5. Maadetaadus.
6. Looduseõpetus. 7. Zoonestamine. 8. Turnimine. 9. Käsitöö,
a. poistel: puutöö, kingisepatöö, ja tiseri töö, b. tüdrukutel:
naesterahwa käsitöö.

Esimene keeleõpetus.

Usuõpetuse tund Wändra koolis.

12. Kirjawaheetus. Kaswandikkude wanemad ja sugulased
kirjutagu küsimiste asjus otse teel koolijuhatajale ja ärge tarwitagu
wahemehti.

13. Kaswandikkude taskuraha. Raha, mida wane-
mad oma lastele taskurahaks tahawad anda ehk jaata, ei tohi mitte
laste kätte anda, waid peab koolijuhataja abikaasa kätte antama ehk
saadetama, kelle iseäralise hoole all laste asjad ja tarwitused on.

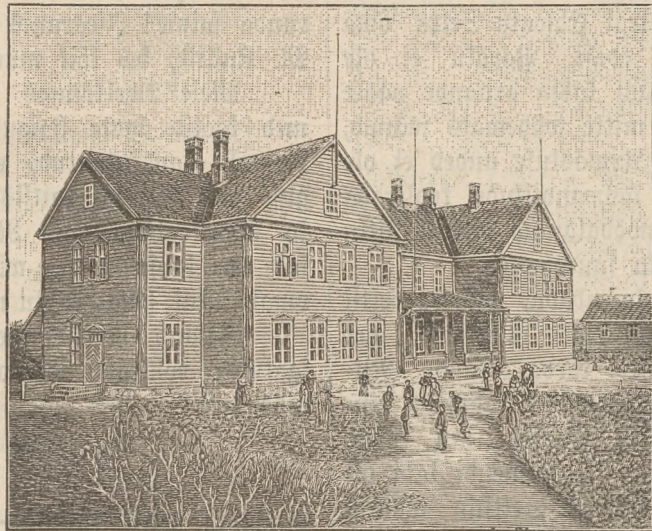
14. Hiljaks jäämise trahw. Et kaswandikkude hiljaks-
jäämine pärast waheajaga neid kaasõppijatega edasijõudumises
väga palju takistab, sellepärast peawad hiljaks jäänud kaswandikud
kooliwalitsuse käsil erasõpetust saama. Koolijuhataja määrab, kes
seda andma peab ja kui suurt tasumist ta selle eest saab.

15. Wõõraid. Wõõraid, kes kooli waadata tahawad,
wõetakse heameelega vastu. Igal ühel on ainult tarwis, kooli-
juhatajale oma sellekohast soowi awaldada.

16. Maksu kohad. Rahakirjad on järgmiste adresside
all jaata:

- 1) Korjandused, Selti liikmete aastamaksud ja kingitused
Hewata Selti kasjapidaja kätte, (praegu herra A. v.
Grevingt Wana-Wändras, Wana-Wändra (ш. почт.
отд. Старо-Феннеръ, Лифл. губ.) kaudu) ehk tema
nime peale Pärnusse, Pihkwa abipanka.
- 2) Kaswandikkude kooli- ja kooliraha koolijuhataja kätte,
tummade kooli, Wana-Wändra kaudu.

Uusi kurtummaid lapsi, kes tarwiliste kirjadega Wändra
tulewad, wõetakse 30-mal augustil vastu.

Lendleht

Kurtummade pühaks 1901.

1.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus tule ja.

Oh Jeesus, sinu mälestus, Sest tuleb mulle rõõmustus, Ets rõõmu maitsta saa see mees, Kel fina elad siidames.

Sult, Jeesus, tuleb halastus, Ja kurbadele rõõmustus, Uus armas asi minule On sinu hel- dus tõeste.

Kes paremine kosutab Ja murelikku jahutab? Kui Jeesust mina himustan, Siis temast ma ka ofa saan.

2.

Wiisil: Sull', sull', Jehoowa tahan laulda.

Et ärka, Waim, kes enne wanast Siioni wahi- mehi wahwastas, Et nemad ööd ja päewad waprast Su riigi pärast olid mõitlemas, Ja kelle heal maailmast läbi läind Ja rahwa hulgad sinu jüngeriks teind.

Oh anna et su sõna jookseks, Kõik kohad saagu temast walgustud, Et kurtummade hulk ka tuleks, Et saaks su linn ja koda täidetud! Oh pane kurdid, tummad rääkima Ja hüüa neile oma Shwata!

Tee, et kõik kurtummade koolid Su hea Waimu astjad oleksid, Ja anna armu, et need lapsed Su armu wara tundma õpiks; Kes õpetawad, tehku pal- wega Kõik tööd, siis sinu riit mõib kaswada.

Oh kuule meie palweid heldest, Kui Jeesu nimel, Jssand palume! Sest, mis sa tõutanud selgest, Teed tõeks parem weel kui mõistame. Oh anna truuid, hoolsaid sulasid, Ja mõida, mõida ära wastasid!

3.

Wiisil: Jeruusalem, sa püha taewa linn.

Kui wiimaks Jumal muudab, seletab Maailma auuga; Ka loomgi patu waewast lahti saab Siis inimesega: Oh feda kallist päewa! Oh feda rõõmustust! Siis tummad hüüdwad wäega: „Nüüd anti õnnistust!“

4.

Wiisil: Jeesus Õnnistegija.

Oh kui õndsad oleme, Kui on kari üks ja kar- jus, Kui sa, wäike karjake, hingad tema armu warjus: Ärka siis ja walgeks saa! Jeesus ilmund armuga.

Ilmu, ilmu, karjane, Nii et öö mõib walgeks saada, Karjast muidu kaugele Etsja tallele mõib jääda: Wäike kari julgeks saa, Jeesus ilmund armuga!

5.

Wiisil: Minu hing, oh ole rõõmus.

Kurtummad, oh kiitke rõõmsast Oma Õnnis- tegijat, Et ta pimedusest armast Walgele teid juhata. Surma warjus istite, Elu walgust nägite: Riitke, kiitke tema helbust, Riitke, kiitke tema truudust.

Aruanne Ghwata-Seltfi tegewusest, kooli elust ja tööst.

Ra möödaläinud aastal tegi Ghwata-Selts oma tööd endisel, vaiksel viisil edasi. Paraku ei ole mure, mis juba minewal aastal kasja aruande päale pilku heites, südamesse asus, mitte vähemaks jäänud, waid on weelgi kaswanud. Armastuse anded ei ole fissetuleku wähenemist, mis kaswandikluse kooliraha alandamise läbi sündis, ka möödaläinud aastal katta jõudnud ja kitsikus kaswab ikka suuremaks.

Et oma tegewuse piiri laiendada, palus Seltfi eestseisus jülemalt poolt põhjustkirjade muutmist, aga paraku ei ole ka see weel mitte forda läinud. Niisama jäi Seltfi eestseisuse abipalumine kodumaa linnade käest tagajärjeta. Minult Pärnu linn lubas 100 rubla ühefordist abiraha. Testamendi läbi oli Hans Eichstamm 100 rubla Ghwata-Seltfile määranud. Koolmeister P. Põld — Jõhwiist oli kohe käe adra külge pannud, kui ta kuulnud, et Ghwata-Seltfil abi nii hädasti tarwis on. Tema eestmõttel pandi jüäl näitemüük toime, mis 344 rubla Seltfi kasjasse tõi. Olets meil niisugusid mehi weel tofina wäärtgi. Wõimata ei olets küll ka teistel kooliõpetajatel tõesti mitte „niisamuti teha.“

Augusti kuul mõeti 17 uut kaswandikku kooli wastu, 9 poislast ja 8 tütarlast. Neist oliwad 12 Gesti- ja 5 Liiwimaalt. Üks poisilaps, kes kuidagi teistega ühes ei jõudnud õppida, saadeti minewal suwel koolist ära. Aga tema ema ja hoolekandjate palwe päale mõeti ta pärast jõulu jälle kooli tagasi. Nüüd on ta juba kolmat aastat kõige alumises klassis. Enne jõulu oli koolis 65, pärast jõulu 66 kaswandikku, neist 32 Gesti-, 33 Liiwimaalt ja üks Samaarast. 13 kaswandikku lõpetasiwad Mai-kuul oma kooliaja ja läksiwad Jssanda armulauale. Augusti kuul mõetaks nende asemele jälle uued lapsed kooli.

Kooliõpetajate nimekirjas tuli ka muudatusi ette. Mõlemad noored mehed W. Rand ja P. Renkmann, kes endid tummade kooliõpetajateks ette walmistasiwad, tegiwad 30-mal Augustil kooliwalitsuse ees sellekohase eksami ära ja pandi ametisse. Uueks õppijaks tuli õpetaja herra J. Sintenis Ridalast, kes selle aasta Augusti kuul oma õpeaega tahab lõpetada. Tohtri käsu päale wabastati üks koolitajanna mõni nädal enne kooli lõppu tööst, et ta pikkema puhkamise aja läbi oma jõudu mõiks kofutada. Kooli lõpul lahkus preili A. Treuer omast senisest tööpõllust ja saab omale armsamale eluseltfilasjeks.

Et „oma film kuningas on,“ see maksab kurdi kohta rohkem, kui kellegi teise kohta. On ju film temal ainsaks wärawaks, mille läbi ta oma waimule warandust mõib koguda. Sellepärast püüawad koolijuhataja ja kooliõpetajad oma kaswandikka igale poole waatama wiia, kus midagi näha on. Möödaläinud talwel sõideti Wändra Bernjõe wabritusse, kus wabriku omanik, herra Thomson kõiki lahkesti wastu

mõttis. Mai-kuul rändas terve kool kolm päewa Wändra jõe kallastel. Tänu kõikidele, kelle lahkest tunda saime! Jseäraniis olgu tänu Kullima omanikule M. Kullile, kes kõik muu tasu tagasi lükkas.

Meie kihelkonnas pidiwad minewal talwel mitmed koolid laste haiguste pärast töö seisma jätma. Sumal olgu tänatud, et ta meid iga rasfema haiguse eest heldesti kaitfis! Südamelik tänu olgu siin ka ülemkooliõpetajale Rathlefle Jurjewis awalbatud, kes ühe lapse väga wiisa nahahaiguse parandamiseks omal kulul häd rohtu muretjes.

Jssand hoitku meid ka edaspidi ja õnnistagu igatühte rohkesti, kes oma wiletsate ligimeste hääks tööd teeb!

Gheewata jeltfi kasjadirektori praost M. Jürmann'i kasja-aruanne 1900 aasta kohta.

Ettekantud jeltfi peakoosolekul Pärnus 15-mal Mail 1901.

I. Seltfi warandus endisest ajast.

A. Kapitalid

a) wäärtpaberid 8500 rbl.

b) pankades seisab:

1. Riia pangas: 360 rbl.

2. Pärnu „ 2600 „

c) Pelikani koha omanduse dokumendid.

B. Sula raha möödaläinud aastast üle jäänud ja seisab

a) Pärnu pangas: 678 rbl. 54 kop.

b) tummade kooli direktori käes 1432 r. 24 f.
koffu: 2110 r. 78 f.

II. 1900. aasta jooksul sisse tulnud:

1) Peaseltfi liikmete maksud:

Pärnust 11 rbl., Tallinnast 13 rbl., Laiuselt 50 rbl., Jurjewist (Tartust) 14 rbl., Jõhwiist 19 rbl., muud liikmed 1899 aasta kohta 63 r. ja 1900 aasta kohta 27 r. Glu-aegsete liikmete maksud 175 rbl., see teeb kõik

koffu 372 rbl.

2) Abiseltfide käest:

Gelme abiseltfi käest	35 r.
Wiljandi (maa koguduse) abiseltfi käest	28 „
Tori	26 „
Sindi	39 „
Wiljandi (linna koguduse)	32 „
Häädemeeste	31 „
Mihkli	32 „
Pillistwere	25 „
Halliste	90 „
Jakobi	18 „
Halliste	90 „
Tarmastu	25 „
Wändra	31 „

koffu 502 r.

3) Maakassade abimaksud:

- a) abiraha Liivimaa maakassast 1200 rbl.
 b) " " " " 500 "
 kokku 1700 rbl.

4) Korjandused: a) Cestimaa kogudustest:

Jisakust 18 rbl., Halljalast 20 rbl., Pühalepast 15 r., Jõhvi 70 r., Mihkli 33 r., Narva 73 r., Lügamusest 20 r., Väinast 33 rbl. ja sealikamast veel 30 r. 43 kop., Wigalast 13 rbl. 50 f., Türist 40 r., õp. Grohmanni läbi 19 r. 82 f., Tallinna Olevisti kogudusest 1898 a. kohta 60 r., Hungerburi Cestlaste käest 29 r. 46 f., Lennwardenist 2 r., Rakwerest 50 r., Ridalast 28 r. 50 f., Türist teist korda saadetud 53 r. 70 f., Tallinna Olevisti kogudusest 112 r. 20 f. ja õp. Hesse läbi 12 r., Tallinna Nigula kogudusest 39 r., Tallinna Jaani kogudusest õp. Wismuthi läbi 30 r. ja õp. Grohmanni läbi 35 r., Tallinna Kaarli kogudusest 78 r., Tallinna Püha-Waimu kogudusest 67 r., Jõeletimest 22 r., Kosest 30 r., Hagerist 20 r., Nisist 21 r., Madisest 8 rbl., Ristist 10 rbl., Baltist 16 r., Kindralisuperintendendi läbi 84 r., Simonast 20 r., Kadriast 20 r., Wäike-Maarjast 40 r., Kindralisuperintendendi läbi 3 r., Koerust 37 r., Järwa Jaanist 17 r., Amblast 75 rbl., Peetrist 16 r., Kullamaast 40 r., Märjamaast 35 r., Lihulast 28 r., Hanilast 24 r., Nigulast 14 r., Karusest 10 r., Haapsalust 40 r. 44 f., Martnast 22 r. 50 f., Ridalast veel 21 r., Noarootist 26 r., Koigist 35 r., Keinast 15 r., Emmastest 10 r., Kindralisuperintendendi läbi 11 r., Tallinna maa korjandused 1899 a. kohta õp. W. Grohmanni läbi 1824 r. 18 f.)

Täheendus:

Ülemeltähenatud korjandus 1824 r. 18 f. jõudis puuduliku adressi pärast nõnda hilja tummade kooli kassasse päralt, et see summa 1900. aasta arwust pidi maha jääma — seepärast antakse Tallinna maa korjanduste üle ühtlasi 1899 ja 1900 aastate kohta aru. Järgmised kihelkonnad on selle summa saanud:

Tallinna linna kogudustest: Olevisti f. (õp. Gahn) 184 r. 45 f., ja (õp. Hesse) 25 r. 58 f., Nigula f. 57 r., Doompää f. 41 r. 38 f., Jaani f. (õp. Wismuth) 40 r., ja (õp. Grohmann) 62 r. 91 f., Püha-Waimu f. 78 rbl., Kaarli f. 82.

Jõeletimest 25 r., Türist 20 r., Harju-

Jaanist 19 r. 50 f., Kosest 30 rbl., Kuusalust 43 r., Suurust 81 r., Raplast 44 r., Reilast 16 r. 62 f., Nisist 22 r., Harju-Madisest 8 r., Ristist 12 r. 50 f., Baltist 23 r., Jõhvi 18 r., Jisakust 19 r., Suhtentalist 30 r., Rakwerest 1898 a. kohta 40 r. ja 1899 a. kohta 40 r., Simonast 72 r., Kadriast 20 r., Wäike-Maarjast 30 r., Koerust 40 r., Järwa-Jaanist 9 r., Amblast 66 r., Järwa-Madisest 56 r., Peetrist 73 r. 40 f., Paidest 10 r. 84 kop., Kullamaalt 39 r., Märjamaalt 25 r., Lihulast 24 r., Hanila-Barblast 27 r., Nigulast 13 r., Karusest 20 r., Haapsalust 46 r., Martnast 20 r., Ridalast 16 r., Noarootist 26 r., Koigist 30 r., Keinist 15 r., Pühalepalt: 1898 a. kohta 28 r. ja 1899 a. kohta 35 r., Emmastest: 1898 a. kohta 10 r., ja 1899 a. kohta 10 r., Kõik korjandused kokku 1824 rbl. 18 kop.

Kõik Cestimaa korjandused kokku: 3577 r. 73 f.

Liivimaa kogudustest:

Balamusest 53 r., Aistist 25 r., Rodawerest 25 r., Laiusest 43 r., Maria-Magdaleenast 20 r., Kurist 6 r. 18 f., Tõrnast 20 r., Jürjewi (Tartu) Peetri kogudusest 13 r., Salatist 3 r., Walga Cesti kogudusest 13 r., Rõost 1 r., Pärnu-Elisabeti kogudusest 29 r. 85 f., Suure-Jaanist 8 r., Kolga-Jaanist 5 r., Põltsamaalt 6 r. 50 f., Paistust 20 r., Pillistwerest 23 r., Tarvastust 10 r., Torist 48 r., Sindist 20 r., Wiljandi linna kogudusest 20 r., Pärnu-Nikolai kogudusest 11 r. 20 f., Pärnu-Elisabeti kogudus teist korda saanud 20 r., Pärnu-Jakobi kogudusest 17 r., Wandrast 11 r., Salatist teist korda 3 r., Karusest 14 r., Tõstamaast 4 r. 51 kop., Hallistest 11 r. 77 kop., Saarast 24 rbl. 78 kop., Wiljandi-maa kogudusest 21 rbl.

kokku 550 r. 40 f.

Wenemaa kogudustest:

Stawropoli kuberm. Ortohaginskist 25 r. 15 f., Stscheglowost 5 r., Kroonlinnast 2 r., Gatschinast: Saksa kogud. 20 r. 50 kop., Cesti kogud. 14 rbl. 85 kop.

kokku 67 r. 50 f.

Ringitused üksikute inimeste poolt ja pärandused:

Sr. Winteri majast (Pärnust) 3 r., Krahwi proua G. Fersen, Oustwerest 10 rbl., Kihelkonnakoolmeister Põllusaar 1 r., A.

Fr. Raudkepp, Sewastopolist 2 r. 50 f.,
Preili Thalbergi (Wiljandis) surma-testa-
mendi mööda 200 r., N. N. Narwast 20 f.,
H. Wagner, Narwast 5 r., H. Lansky,
Narwast 5 r., Proua Schawerofs, Hunger-
burist 6 r., N. N. Hungerburist 1 rbl.,
preili E. Horschelmann, Hungerburist 1 r.,
2 preilit 6 r., doktor Beholdt, Rakwerest
3 r., proua E. Klynder, Tallinnast 3 r.,
herra Sõnajalg, Rakwerest 3 r., herra v.
Bock, Lahmuselt 25 r., proua Helene Hoff-
mann, Tallinnast 30 f., N. N., Tallinnast
20 f., paruni proua Stackelberg 10 rbl.,
E. Ignatius, Narwast 3 r., N. N. Ker-
kaust 50 f., N. N. Wändraht 1 r., Peet
Booli parandusest 100 r., Gustaw Rõõmu
testamendi järele 75 rbl.

kokku 484 r. 50 f.

Üksikud anded:

Wiljandi linna kogudusest 5 r. ja sealt-
sajast weel 5 r., koolilastelt 1 r., õp.
Grohmann'i läbi 9 rbl. 96 kop.

kokku 20 r. 96 f.

Kindlad sissetulekud:

Rosti- ja koolirahad 1899 aasta kohta järele maksetud	172 r. — f.
Rosti- ja koolirahad 1900 aasta kohta järele maksetud	3882 „ 37 „
Intressid	585 „ 29 „
Rent talukohast	150 „ — „
Mitmed muud sissetulekud	102 „ 98 „

summas 4892 r. 64 f.

sinna juure ülejääb 2110 r. 78 f.

kokku 7003 r. 42 f.

Rõik sissetulekud kokku 14278 r. 51 f.

Wäljaläinud:

Raswandiklute ülespidamiseks	5268 r. 51 f.
Maja parandamiseks, puhastamiseks ja muudeks tarwitusteks	342 „ 10 „
Tulekassa raha	159 „ 3 „
Palgad direktorile ja koolmeistritele	5525 „ — „
Tohtri palk	150 „ — „
Trüfikulud	509 „ — „
Postikulud	32 „ 58 „
Ehituste päale	806 „ 66 „
Õpeasjade päale	211 „ 94 „
Apteegi kulu	76 „ 48 „
Koolidirektorile reisiraha Hamburgi linna kurtummade kongressile sõiduks	100 „ — „
Muud kulud	34 „ 95 „

Rõik kulud kokku . . . 13216 r. 25 f.

1900. aastal on jeda mööda weel kassasse jäänud:
1062 rbl. 26 kop.

Eht küll aastal 1900—1062 rbl. 26 kop. weel
kassasse jäi, fiiski on nimetatud aastal 3114 r. 70

kop. puudu tulnud. Kuidas nõnda? Aastal enne seda
jäi üle 2110 rbl. 78 kop., kuna viimasel aastal
kõigest weel 1062 rbl. 26 kop. üle jäi. Nõnda on
fiis wäljaminekud 1048 rbl. 52 kop. suuremad olnud
kui sissetulekud. Peale selle makseti Tallinna maalt
viimasel aastal 2 summa fiise: 1) 2065 rbl. 18 f.
ja 2) 1199 rbl. 45 kop. — Esimene summa 2065
rbl. 18 kop. käis 1899 aasta kohta ja jõudis selle
läbi, et ta wõeriti adressi all ära saadeti nii hilja
koolikassasse, et seda summa 1899 aasta aruandesse
mitte enam ei wõinud üleswõtta.

Arwame nüüd ülemel nimetatud 1048 rbl. 52
kop. ja 2065 rbl. 18 kop. kokku, fiis tuleb wälja
3114 rbl. 70 kop. — Nii palju on fiis Chwata
seltsi kassaseis möödaläinud aastal alanenud ja kehwe-
maks läinud.

Gelarwe 1901 aasta kohta.

Kui sissetulekute ja wäljaminekute summad kõrwu
seadame ja weel tähele paneme, et sissetulek ualgi
mitte nõnda kindel ei ole kui wäljaminek, fiis peame
kartma, et kassas juba sel aastal suur puudus algab.
— Nagu teada, alandati kasti- ja kooliraha selle loo-
tuslega, et aitajad käed oma armuannetega alanenud
sissetuleku jälle wana järje peale tagasi tõstawad —
aga paraku ei ole seda senini mitte weel näha olnud.
Eht küll mõnelt poolt, kust lootagi polnud, abi on
tulnud, on fiiski mitmed lootused asjata olnud!

Gelarwe summad käiwad nõnda:

Sissetulekute hulka tuleb lugeda:

1. seltsiliikmete aastamaksud	650 rbl.
2. Gesti- ja Liiwimaa maakassade abi- maksud	1700 „
3. korjandused Gestimaalt	1500 „
4. „ Liiwimaalt	800 „
5. talukoha rent	150 „
6. kooli- ja kooliraha	4550 „

kõik kokku . . . 9350 rbl.

Selle wastu seisawad wäljaminekud:

1. tulekassa raha	160 rbl.
2. kütmine	700 „
3. maja parandamine, ehitused, üürid	1000 „
4. õpeasjad	300 „
5. trüfikulud	500 „
6. aptegi kulu	100 „
7. tohtri palk	150 „
8. posti kulu	50 „
9. maja tarwitused	100 „
10. palgad	6350 „
11. laste ülespidamiseks	4500 „
12. ettearandagemata kulude peale arwatud	500 „

kõik kokku . . . 14410 rbl.

Sellest eelarwest on näha, et käesolewal aastal
5060 rbl. enam wälja läheb kui tulekuid on teada.
Nendest numbritest tõlab lugijatele tungiw palwe wastu:

Tulge alla ja aidake meid!

Heemata-seltsi liikmed.

I. Siikmed, kes üks kord 25 rbl. on maksnud.

Hermann Amende, Pärnu
 Jakob Amende, Pärnus
 G. von Bostroem, Wiljandis
 D. Bratmann, linnapea Pärnus
 preili J. von Ditmar, Uue Wändras
 Jüri Gschlamm
 proua Aleksandra von Fersen
 P. Schneider, tohter Pärnus
 E. Schohoff, Pihwa p. direktor Pärnus
 R. Schoeler, advokat Wiljandis
 E. Stackelberg, paroni proua
 R. Fersen, krahwi
 E. Fersen, krahwi proua
 M. Graubner, Wändra wabriku herra

A. Graubner, Wändra wabriku proua
 Herra Hammer, Tolamaalt
 G. v. Helmersen, Lohawereft
 B. v. Helmersen, Karola herra
 E. paron Huene, Lelles
 L. von Stael-Holstein, Lõstamaalt
 H. paron Stael-Holstein, Laalst.
 W. paron Stael-Holstein, Sindist.
 J. paroni proua Stael-Holstein, Sindist
 v. Transehe, Ugula mõisa proua
 M. Jürgens, tohter Wändras
 Lingg, laewatapen Kuresaare
 J. v. Mensenkampff, Lõwastus
 J. von zur Mühlen, Bornuse proua

L. v. zur Mühlen, Bornuse preili
 v. Rohland, Akre mõisa herra
 Preili Villi v. Rosée
 Ch. Schmidt, Sassa r. konsul Pärnus
 von Wolfeldt, arhitekt Pärnus
 H. Pargmann, aktsionär Sindis
 Althusen
 " "
 Nikolai Bostrom, linnandunik
 Robert Schöler, advokat
 proua Friedrike Schöler
 Georg Blumberg, kooliõpetaja
 G. v. Boß, Jurjewis.

II. Peaseltsi liikmed, kes iga aasta 1 rbl. maksawad.

1. Pärnus.

Preili E. Olino
 " E. Olino
 " L. Hector
 " A. Apfelbaum
 proua Nagel
 õpetaja em. G. Hollst
 proua Sintenis
 õpetaja Th. Walker
 praostii proua Jungmeister
 preili Martinson
 F. Kolbe ülem õpetaja.

2. Tallinnas.

Paroni proua Taube
 " Huene
 Kindrati proua Effen
 paroni preili Helene v. Maybell
 M. G. Burmeister
 Landrati proua Engelhardt-Wein
 õpetaja Ahmuth

3. Laiuse kihelkonnas.

Õpetaja Dr. Roderich Bidder
 proua E. Bidder
 preili E. Bidder
 " Gabriele Blaesterer
 Cand. A. Siegfried
 Dr. Konstantin Norkin
 E. Hansen, apteegi herra
 proua Adelheid Hansen
 preili Aktin
 Apteegi herra Hanseni lapsed
 proua Hedwig Proß
 Gustav Proß, kaupmees
 August Krahni, kaupmees
 preili Helene Krahni
 Kaarel Malm, peremees
 Jüri Leitmann, peremees
 Jüri Riimar, tõster.
 A. v. Stryf, mõisa herra
 Liisa Tross
 Juhan Wels, peremees
 Kaarel Allefand
 Ed. v. zur Mühlen, mõisa herra

Ann Draw, perenaene
 Mart Pau, kiriku nõõrmünder
 Anna Weißberg, perenaene
 Jaan Rahn, peremees
 Jüri Kurg
 " "
 Jaan Dts
 " "
 Kusta Truusmann, peremees
 Jaan Mõtte, sepp
 Ludwig Paigaline, postimees
 Nicolai v. Wahl, rendi herra
 proua Hedwig v. Wahl
 " Amanda Norkin
 " Mary v. Samson
 Ottokar v. Samson, landrat
 proua Elisabeth v. Samson
 preili Marie v. Samson
 " Constance v. Samson
 " Eva v. Samson
 Karl Pedriks, kaupmees
 proua Anna Tiemann
 Mihkel Anton, kiriku nõõrmünder
 Hans Zimmermann, peremees
 preili E. Zimmermann
 Jüri Tamm, peremees
 Jüri Toru
 Hans Rehsen, mõlder
 Jüri Soom, puusepp
 proua L. v. zur Mühlen.

4. Jurjewis.

Juulius Amelung, ülemkooli õpetaja
 proua Hanna Amelung
 " Marie Amelung
 preili Marie Amelung
 " Minna Ahmut
 proua Charl. v. Boß
 " A. v. Rosen
 " Anna v. Benagel
 paroni proua L. v. Guldenshubbe
 " Anna Glasenapp
 preili L. Lenz
 preili H. Lenz
 " M. Munschel
 " Sonny Amelung +

5. Jõhvis.

Krahwi proua Helene Stackelberg
 Krahwi Otto Stackelberg
 " Gustav Stackelberg
 " Ernst Stackelberg
 paroni pr. Gabriele Girard de Soucanton
 " " Odette Girard de Soucanton
 " " Jeanne Girard de Soucanton
 paron Maurice de Soucanton
 õpetaja proua Julie Christoph
 preili Hedwig Christoph
 " Elisabeth Christoph
 Albert Reiljan, tõster
 Abel Kaup
 Kaarel Käbin
 Jaan Laß
 Kusta Kaup
 Kusta Martin
 Juliane Rõld
 Alwine Koppelman.

6. Muud liikmed 1899.

Preili Marie v. Lueder
 " R. v. Grünewaldt
 " R. v. Grünewaldt
 " B. v. Grünewaldt
 " Marie v. Brewern
 " E. v. Brewern
 " Constance v. Schulz
 " J. v. Wistinghausen
 proua D. v. zur Mühlen
 herra Ed. v. zur Mühlen
 " A. v. zur Mühlen
 preili M. v. Helffreich
 " Elisabeth Koch
 landrati pr. Engelhardt
 paron Schilling, Jurjensburg
 õpetaja Ahmuth
 preili E. Hindreus
 " Adele Hindreus
 " Jenny Hindreus
 Põllusaar
 Mart Kalbus
 Kustas Ademus
 preili E. Frisch
 " Wedam.
 " Eduard Hindreus.

Muud liikmed 1900.

R. v. Transehe
preili E. v. Transehe
Pseudatais
preili J. Frey
paron Schilling, Jurgensberg

Muthmann, tõster Wainwaras
H. Aiden
proua Katarina Aiden
Jakob Freu
Wesenberg, puusepp
Liisa Kurmann, Baek
Hans Pöhl, Türst

Marie Preisberg
Hans Larjus
Hans Wirrmann
Hans Jöla
M. Weiner, tõster
õpetaja R. Landesen
Pöhlusaar, kihelkonna kooliõpetaja.

III. Abieltside liikmed.

1. Mõnru abielts.

Mari Altmart
preili G. Hensell
A. Hensell, metsa härra
R. Holst, õpetaja
L. Holst, õpetaja proua
preili J. Holst
R. Isak, waltitseja
preili M. Isak.
J. Joosep, kooliõpetaja
Hans Kari, kiriku wõõrmünder
Mari Kõlwart
Peeter Kustasson
Aug. Kuusberg, kihelkonna kooliõpetaja
Jaa Marfin, kiriku wõõrmünder
Liisa Nõmm
Anton, Pello
J. Põll, kooliõpetaja
J. Põlar v. Põlchau
B. Põlar v. Põlchau
Niinu Popp.
Mihkel Saks
Liisu Saks
H. Hõst, ülem kooliõpetaja
Peeter Saks, postimees
Jüri Saks, tärner
Mari Saks
J. Sarapuu, kaupmees
M. Strauch, preili
R. Tartpea, tõster
Tiiu Thomast.

2. Wiljandi abielts.

S. v. Buddberg, preili
von Ditmar
A. Engelhardt, paroni preili
Ludwig Graf, härra
D. Hartmann, preili
Georg Heydot, härra
proua v. Jürgenson
trahwi proua J. Jgelström
J. Kõrber, härra
M. Kampmann, härra
Julius Peterson
S. Pohrt, preili
A. Rücker, tohtri proua
J. v. Ströf, härra
H. v. Ströf, proua
proua H. Kõrber
v. Schoutz-Mscheraden, preili
A. Schmidt, proua
G. H. Schöler, bürgermeister
Clara Schöler, proua
G. Sulte, härra
L. Truhl, proua
B. Ungern-Sternberg, paroni preili
M. Ungern-Sternberg
L. v. Fölkersahm, preili
S. v. Wrangel
H. Weidenbaum, proua

A. Lehmann, preili
v. Krüdener
C. Schwerz, härra
G. Wicksch, õpetaja
G. Heine, koolidirektor.

3. Halliste abielts.

Hermann Benrath, Woltweti metsa härra
abi.
Valentin v. Bock, Kaubi m.
proua Fanny v. Bock
preili Emma v. Bock
Max v. Dehn, kredittassja ametnik Tartus
Erwin v. Dehn, õpetaja
Bertha v. Dehn, õp. proua
Dr. Ernst Ehold.
Alma Ehold, tohtri pr.
Märt Erg, peremees Abja Loppal
Hendrik Erg, perem. Penoja Kärneril
Märt Ermas, peremees Wanamõisa Palul
proua Karoline Freiberg, Abias
Martin Fuchs, waltitseja Põõglis
Jaan Grosz, Wana Karieste Marul
preili Ida Graf, Pärnus
Paul v. Hollander, Uue-Kariestes
Hans Heil, pooleteram. kirikumõisa
Hendrik Ilwes, kirjutaja Wastiselinna
mõisa.
Peeter Ilwes, pois tõstri majas
leht Reet Jostow, Penoja koolis,
preili Helene Kõrw, koolieestseisja
Mihkel Kõrw, peremehe poeg Penoja
Koordil
Reet Kullamaa, perenaene
Hans Kirsell, tõster
proua Gerta Kirsell
Hendrik Ermas, majaomanik Latres
Hendrik Kuff, kaupmees Kaubi Kullas
Johan Kandron, kaupmees Abja Põlojas
Hendrik Kistsnit, kaupmees Wana Karieste
Sõnnil.
Peter Kartohwel, kooliõpetaja Sedlehis
Peter Kiwirist, kihelkonna kooliõpetaja
Hans Kurwits, raamatu kaupm. Abias
preili Agnes Kaerick, Kaubi Kõrgemäel
Peter Liebus, wabriku omanik Abja
Sarjas
Mal Liebus, proua
Heinrich Liebus, kaupmees Abja Sarjas
Marie Katharine Liebus, proua
Jaak Lond, pois Penoja Sittal
Märt Leimann, peremees Uue Karieste
Känsil.
Willem Laarmann, waltitseja Kaari Üle-
mõisa.
An Laarmann, waltis. proua
Otto Laarmann
Magnus Laarmann, teemeister Wiljandis
Peter Luts, mööbler Nõmmeestes
preili Marie Löffler, Uue Kariestes

Harry Libbert, metsa härra abi Wold-
meedis
Reet Margt Tartus
James v. zur Mühlen, Pornuses
proua M. v. zur Mühlen
Märt Magi, peremees Penoja
Hans Mõts, perem. W. Kariestes
Hen Mõrd, perem. Abjas
Hen Mõrd, perem. poeg Abjas
Mari Müsfit Pärnus
Johan Piiskop, Penoja kooliõpetaja
Jüri Piir, pagar Aja Põlojas
proua Helene Palenberg Wanamõisas
Hans Putnik, kutsar kirikum.
Hans Ront, tärner Pärnus
Jaan Riit, päewa piltnik Wiljandis
Peter Rabison, peremees Wanamõisa
Mistul
Jaan Rabison, tõstmit Uue Karieste
Metsamõisas
Johan Raegson, kubjas kirikumõisas
Hendrik Rõigas, peremees Abja Kõikal
Johan Rõittel, pooleteramees kirikumõisas
Charles parun Stadelberg, Abjas kihelk.
eestseisja
Fanny Stadelberg, paroni proua
Abda baronesse Stadelberg, Abjas
Ebba baronesse Stadelberg, Abjas
Alfred v. Sivers, õisus, kiriku eestseisja
proua Ida v. Sivers, õisus
Johan Sapas, peremees Wana Kariestes
Näsal
Johan Sapas, peremees Wana Karieste
Liplapil
Hans Koots, peremehe poeg Penoja Poppal
Jaan Lotter, pooleteramees kirikumõisas
proua Johanna Stahl, Raadi jaamas
Märt Sort, sepp Abja Kuusleel
Jaan Siil, tõstmit Pornuse Punnal
Jaan Siil, pooleteramees kirikumõisas
Hen Sulsenberg, raamatukaupmees Kaubi
Kullas
Hen Sepp, sepp Wanamõisa Mistul
Jaak Suurmats, peremees Kaubi Eõddil
Johan Tõrwand, peremees Penoja Sittal
Jaan Turmann, peremees Ipiu Brindal
Alara Florentine Turmann, proua
Hendrik Tüll, tõstmit Kaubi Kullas
Adam Türl, rehepapp kirikumõisas
Jaak Tõjane, peremees Nõmmeestewallas
proua Julie Zwiebelberg, apteegis

4. Põltsu abielts.

H. Rebane, kooliõpetaja Smaweres
H. Seppor, tohturkirjutaja
H. Kõlk, wallakirjutaja
B. v. Grünwaldt, kirikueestseisja ja abi-
seitsi president, Laimetjas
proua L. v. Grünwaldt
J. Lindemann, juustutegija Laimetjas
M. Tõnnishof, waltitseja

M. Ostrom, metsawahi
J. Ostrom
M. Mihelson, kaupmehe proua
H. Karelson, peremees
A. Piis, waltitseja
H. Supp, kooliõpetaja Laimetsas
L. Tikkar, kooliõpetaja
E. Mühhlhausen, wõimeister
M. Bach, Karjamõisa omanik
L. Wichterstein, rendi herra
Anna Kärt, perenaene
W. von Webel, mõisa herra
B. baron v. Laube, Rabalas kiriku eestseisja
P. Tectel, kõster ja kibelk. kooliõpetaja
H. Lindeberg, wallawanem
E. Mickwig, õpetaja
J. Mickwig, õpetaja proua

5. Põltsama abielts.

Proua M. v. Wahl, Pajufist
preili M. v. Wahl "
" H. v. Wahl "
" M. v. Kennenampf "
" M. Heinrichs "
H. Leppik, kõster
preili P. Stammberg
Jüri Hermann, kooliõpetaja
Mihkel Peters, Kaawereft
E. v. Lilienfeldt, Uue Põltsamalt
proua E. v. Lilienfeldt "
E. v. Wahl, Adawereft
proua J. v. Wahl, Adawereft
J. Reinart, kiriku wõõrmünder
herra Leihberg, Põltsamalt
herra A. Miqué "
proua Rathlef "
õpetaja lest B. Maurach Põltsamalt
herra R. Palm, Põltsamalt
proua Helene Palm "
J. Pahter, peremees
A. Pahter, perenaene
J. Rennit, õpetaja
H. Rennit, õpetaja proua

6. Tarwastu abielts.

J. v. Mensenkampf, mõisaomanik
paroni proua B. v. Kruedener
J. Kopp, kirikuwõõrm. herra
M. Jürmann, praost
D. Birkenthal, kõster
Jaak Konimõis, peremees
Ado Jakobson, kooliwanem
Jaan Unt, koolmeister
Juhan Wasjus, tisler
Juhan Rast kellaõõja
Karl Põder, peremees
Hans Parts, sepp
Jaan Ritas, rentnik
Hans Konimõis, peremehe poeg
Jaak Lääts, puusepp
Juhan Konimõis, peremees
Hans Ainjon, wallawanem
Andres Laan, kiriku wõõrmünder
Hans Sõber "
Jaan Lubi, waltitseja
Tõnnis Uipuu, sulane
Ado Rõõson, puusepp
Andres Rõõson, puusepp

Andres Rujason, peremees
Hans Udsu, wallawanem
Eis Rill, tüdruk
Hans Toomas, kingsepp
Jaak Lauts, peremees
Mart Juhanson, puusepp
Jaan Toom
Hans Ruut, peremees
Mats Rõõson, kiriku wõõrmünder
Ado Rõõson, koolmeister
Märt Palkai "
Hans Rast, peremees
Juhan Rips, kiriku wõõrmünder
H. Wasjar, kirjutaja
P. Printsmann, peremees

7. Wändra abielts.

Preili Ebba Weiss, Tallinnas
" M. Barth kurtummade koolitaja
" C. Sell
R. Laurits, kurtummade kooliõp.
W. Unwer " "
preili Pfaff "
Mari Traurig
Michel Gheland
Andres Klemm
Ann Klemm
Tio Klemm
D. Smironin, kõster
proua D. Smironin
Mai Schleicher
Jaan Kallaspoolik
Leena Rung
preili E. Widi, kurtummade koolitaja
" A. Treuer "
Direktor C. Hõrschmann "
direktori proua H. Hõrschmann
E. Jaesche, õp. vic.
P. Hõrschmann, õpetaja
M. Hõrschmann, õp. proua
Marie Willemson
Ann Rand
Jüri Lujitas
Joosep Bachmann
Ann Bachmann
H. Treusfeldt, kooliõpetaja
P. Kentmann, kurtummade kooliõpetaja
M. Graubner, klaaswabrifus
proua A. Graubner "
preili A. Wiebeck "
" M. Wiebeck "
Dr. J. Meyer, Tartus
proua A. Meyer "
Dr. C. Graubner "
proua G. Graubner, Tartus
preili Auguste Graubner, Kerros
proua Marie Graubner, klaaswabrifus
C. Graubner klaaswabrifus
preili J. v. Ditmar, Rõusa mõisas
W. v. Ditmar, Wõlla mõisas
preili J. Gramberg
Karl Herodes, Kärro
v. Bodt, Uue-Wändras
proua v. Bodt "
Marie Willemson, Kärro.

8. Saarde abielts.

Paul Edenberg
Eiji Edenberg
Marie Edenberg

Kirsti Will
Eina Will
preili Ida Walder
Mari Nõmm
Juuha Koosentranius
Wilhelmine Gabn
proua Minna Schwarz
kaupmees Johann Schwarz
proua Ulide Schwarz
Mihkel Kurm
metja herra A. v. Rüdgl
Kirsti Kuningas
proua M. Kaurow
rätsepp Kaarel Kabbul
Rõõd Pedajas
Miina Koosmann
kroonu metja herra G. Boland
proua Marie Boland
herra D. von Stryk
" A. von Stryk
" A. von Günzel
proua E. von Günzel
Mihkel Grust
Anna Wämleström
õp. A. Matthijsen
õp. proua M. Matthijsen
Ülema talurahwa kohtu herra C. Bauer.

9. Häädemeeste abielts.

Mõisarentnik Karl Behrsin
proua Anna Behrsin
laewakapten Friis Behrsin
laewaomanik Mihkel Grant
laewakapten Rein Grant
Juliana Põd
Olga Kikajoon
Jakob Martin ja Gustav Martin
Kaarel Kabbin.

10. Mihkli abielts.

Friis Alberg, kooliõp. Karinõmmes
Karl Alberg " Waistes
Ado Andrus
preili E. v. Ditmar, Rõimas
" H. v. Ditmar "
" B. v. Ditmar "
Heinrich Hallist, kõster
proua Chnbohm, Rõjas
Jaan Jagomit, Rõongas
Annus Karro "
Mihkel Riist I "
Mihkel Riist II "
Hans Riist, kiriku wõõrmünder Rõongas
Hans Riist, Rõongas
Elisabeth Korris, Rõlli poodis
Hindrik Krusmann, kiriku wõõrmünder
Hermann Lezius, õpetaja
B. Lezius, õpetaja proua
Hans Luit, Rõongas
Ado Naalak " kiriku wõõrmünder
Karl Noorberg, Riintali kiriku wõõrm.
Ann Nõmm, Rõongas
Mihkel Pertmann, Rõongas
Mihkel Pertson, Wõltjas
Ado Piele, Rõimas
Gustas Petersen, Rõonga m. rentnik
Ado Saffon, Rõimas
Heinrich Tamberg, Wõltjas

Udo Tomfmit, Koongas
Willems Tomk, kingsepp
Jüri Uritam, Weltjas

11. Tori abijelts.

a. Toris.

W. paron Staël v. Holstein
Elfa paroni proua Staël v. Holstein
preili A. v. Staël
õpetaja H. Nieckhoff.
" proua F. Nieckhoff
apteeker A. Heinrichson
preili A. v. Mickwitz
härä A. Inselberg
proua H. Inselberg
" A. Bödt
herra R. Murgf
" M. Olino, fih. fooliõp.
" L. Tilt
" Treuberg, wallakirjutaja
" J. Thal-Bustuski
" P. Thal-Feuerland
" B. Hursel, mölder
" A. Treublut, kaupmees
" A. Lohwer "
proua Dr. Mayer
preili M. Juntson
herra M. Pool, kohaomanik
Tõnis Erm, peremees
Jüri Lohwer "
Karl Loots "
Madli Korb
Leena Korb
Ann Pärn
J. Jõgis, wallakirjutaja

b. Sindis

härä J. Wulf, direktor
" G. Ruth "
" B. Seyfert, meister

härä M. Hänsel, meister
" G. Weisbrot "
" G. Jakobs "
" M. Eckardt "
" Th. Schmidt "
" Pulst "
" H. Kärgeel "
" A. Kley, ehitusmeister
" Arac, fooliõpetaja
" Lieband "
" Klafen "
" Ch. Kirschbaum
" G. Kirschbaum
" C. Westus
" C. Woino
" J. Kutt
" Chr. Adamsen
" J. Lamm
" Radik
" Kolt, welsker
" Heinrichson, kaupmees
" J. Kall, kiriku wõõrmünder
" J. Tilt
" R. Nabel
" A. Tilt, foolmeister
" Jüri Heidemann

Maria Hardel
Juuli Kall
Marie Juntson
Minna Blumenfeldt
Marie Blumenfeldt
Maria Loorenk.

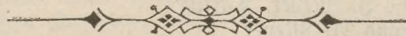
12. Helme abijelts.

Härä Harald v. Strik, mõisaomanik
peremees Märt Jakobson
foolmeister Karl Sommer
peremees Märt Lomp
" Märt Ilwes
Jaan Sumberg
peremees Henn Anton
foolmeister Henn Jaakson
peremees Henn Treufelt

P. Ingermann
kõster A. Erlemann
härä R. v. Anrep
peremees Jaan Proosa
" Hendrik Schinmann
" C. v. Anrep
mõlder Johan Tomson
Siim Ottender
peremees Peeter Kirs
härä Paul Erdell
proua Olga Erdell
foolmeister Johann Pastarus
Emilie Jutson
kaupmees D. Neumann
Jaamapidaia Joh. Saffis
proua M. Saffis
Hans Karolin
Jaan Habicht
Woldemar Reichardt
foolmeister Jakob Miljan
härä Hugo von Strik
mõisarentnik Martin Pinka
preili Julie Pinka.

13. Jakob abijelts.

Proua v. Oldekop
preili M. Goepner
" R. Bergwik
" C. Girgensohn
Henrik Kustason
kindralsuperintendendi proua Hoerschel-
mann
proua v. Nasackin
härä A. v. Nasackin
preili B. v. Nasackin
" L. v. Grotenjelm
Mihkel Kruusson
õp. hr. W. Schulz
proua Johanna Schulz
" L. Schulz
preili Ida Hasselblatt
härä Karl Goldschmidt
Jaan Tõnnisson
Andres Kadarik.

Lendleht

Wändra kurttumade kooli kasuks

1902 a. jaaniks.

Paulud

I.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus, tule ja. 31.

Oh Jeesus Kristus, walgusta Reid, kellele sa tundmata; Reid oma karja juure wii, Et õndsaks saaksid nemadki.

Need saagu wabaks sinu mäes, Kes wangis wale usu sees, Ja keda tühjad mõtted weel Dn eksitamas usu teel.

Ja kes weel muidu eksimas S'ust kaugel, neid käi otsimas, Neil' hinge haawad paranda, Et osa saaksid taewast ka.

Tee kurdid kuulma, õpeta Ra keeletumad rääkima, Kes usku, mis neil südames, Weel kartwad üles tunnistes.

II.

Wiisil: Kuningas on Jeesus Kristus. 183.

Hakul ime, lõpul õnnis Dn see wiis, kuis Jumal ilmas Oma rahwast talutab. Tema teed on ime-likud, Aga nõuud isalikud, Ja sa ütled: „Mis nüüd saab?“

Kuidas Jumal sulle seab, Nii su käsi käima peab Nuuts üksnes temale; Olgu algus haruldane, Ara seda mõderaks pane, Lõpp on fiiski ikka hea.

Jumal näeb kõik asjad ette, Anna julgeste ta kätte Hakatust ja lõpetust. Seda, mis ta ette wõtab, Nõnda lõpetama tõttab, Et sa tunned rõõmustust.

Ara ehmata, waid looda, Julgeste ta abi oota, Tõsta üles oma käed, — Küll ta sinu asjad seab Nõnda, kuidas ise teab, Et sa wiimaks rõõmu näed.

III.

Selsamal wiisil.

Sõrmega sa wõid siis tunda, Rõõmsa juuga teada anda Seda, mis maailm ei tea: Riist ei ole kahju teinud, Onneks on see mulle läinud, Hakul ime lõpul hea.

IV.

Wiisil: Mu Jeesus, elu walgustus. 32.

Mind, elupäike, uuenda Ja armuwalgel wal-gusta, Et paistaks sinu palge eel Nüüd uues elus hing ja meel.

V.

Omaval wiisil. 239.

Mis waewab sinu südant, Mis iial nõuab ka, Sell', kes on meie Issand, Kõik hoolets anna ja: Kes tuuli, pilwi, taewast Kõik hästi walitseb, Küll see sind peastab waewast Ja su eest muretsseb.

Sa pead isa uskma Siis käsi hästi käib, Ja tema peale waatma, Su töö siis korda läeb. Ei aita liiad mured, Ei maksa kurbduski, Sest Jumal tahab palwid, Siis aitab heldeste

Aruanne

Hephata-Seltsi peakoosolekul

Pärnus, 10-mal Mail 1902.

Meie selts on möödaläinud aastal endisel wiisil edasi töötanud. Rahalised raskest ei ole mitte nii kätte tulnud, kuidas meie ettearvasime: 5000 rubla asemel, tuli ainult 2000 rubla püüduks. See oli võimalik see läbi, et endiste aastate wõlgnewad, kooli- ja kostirahad sisse nõuti, siis ka seeläbi, et kingitusi, pidude sisse tulekuid, surejate warandusliisi lubamisi suuremal määral kofku tuli kui enne. Endiseid wõlgasid sisse nõuda nüüd enam ei ole, seda rohkem oleme sunnitud suuremat laasaitamist koguduste poolt tulewikus ootama. Aastal 1897 katsewiisil kooli ja kostiraha alandamine on meie aast' aastalt ainult raskest suurendanud; arwamised, mille tõttu alandamine ette wõeti, ei ole kahjuks mitte tõeks läinud.

Meie seltsi uuendatud põhjuskirja kinnitus ei ole veel mitte ilmunud. Kui kauaks see wiibib, pole praegu võimalik teada.

Seiseseisuse koosolekud olivad 30-mal Augustil 1901 ja 12-mal Webruaril 1902.

Kahjuks ei ole siiani võimalik olnud abinõusid muu- retseda, millede najal kurtummade õpetamise ametile ette- walmistus tulewiku tarwis kindel oleks. Nagu läinud aastad näitawad, on Walga seminari lõppemine meid selle raske oleku sisse wiinud, et meie edespäi selle ameti tahtjaid endise kahe aasta asemel neli aastat peame ettevalmistama. Kui meil mitte korda ei lähe tarwilikfa rahalisi abinõusid leida, siis on ette arwata, et meie kümne aasta ajal ühtegi täiesti kõlblikku kooliõpetajat juurde ei saa ja meie õnnistuseerikas töö peab tagurpidi minema.

Präsidenti härra aruandes awaldatud kartus tulewa puuduse pärast on käes olewal aastal juba tõelikult kätte tulnud. Esimese poole aasta lõpul oli kassa nii tühi, et koolitajad oma palka õigel ajal mitte kätte ei wõinud saada.

Sellepärast on Hephata seltsi liikmed oma peakoosolekul 10-mal Mail 1902 kurwa südamega seda otsust teinud, mis juba ajalehtedes kuulutatud on.

Hephata seltsi liikmete peakoosoleku otsus.

„Et koguduste korjanduste summa kolme wiimase aasta jooksul loodetud määral kaswanud ei ole, otsustas direktoriumi ettepaneku peale Hephata seltsi liikmete peakoosolek oma 1897-da aasta ajutist kooli- ja kostiraha alandamist 70-ne rublani — jälle lõpetada ja nende jauts, kes edaspäi kooli tulewad seda uuesti 120-ne rubla peale aastaks määrata. Seal juures andis peakoosolek kassadirektori praostli M. Jürmani soowi mööda direktoriumile woli ijaaralikul korral aastamaksu alandamise pärast mõne üksiku lapse kasjaks peakoosolekule soowisid ette panna.“ (Peakoosoleku prot. § 3 ja 4.)

Arusaadam, et selle otsuse järeldujel asja paranemine mitte äkitselt, ühe korraga tulla ei saa, waid aga pitkama, sest et selle peale mitte julge ei wõi olla, et kõigi nende laste eest, kes praegu koolis on, kooli ja kostiraha priitahtlikult ülendatakse.

Siis ei ole asja lood mitte niisugused, et Hephata selts oma otisusega juba oma häda oleks lõpetada saanud. Riisikus jääb seisma ja kaswab esiotja ifka rohkem veel.

Et arwudega praegust kassa seisust kindlaks teha, paneme meie nüüd kassadirektori aruandest tarwilised tähendused ja numbrid üles.

1901. aasta jooksul sissetulnud.

I. Koguduste korjandused.

A. Siimimaalt:

1. Pärnu kreisist. Pärnu St. Nikolai 41 r. 70 f.; Pärnu Elijabeti f. 50 r.; Wändra 61 r. 53 f.; Tori-Sindi f. 81 r.; (Torist 54 r.; Sindist 27 f.); Jakobist 16 r.; Testamast 15 r.; Andrust 10 r.; Hallistest 10 r. 71 f.;

2. Wiljandi kreisist. Wiljandi linnast 26 r.; Wiljandi maa kog. 44 r. 35 f.; Põltsamast 55 r.; Suurest Jaanist 10 r.; Weiksest Jaanist 10 r.; Paistust 20 r.; Põltsamast 53 r.; Tarvastust 20 r.; Helme 40 r. 25 f.;

3. Jürjewi (Tartu) kreisist. Ülikooli kog. 88 r. 82 f.; Tartu Maarja f. 50 r.; Tartu Peetri f. 66 r.; Palamusest 45 r.; Aekist 25 r.; Kodawere 25 r.; Laiusest 50 r.; Maarja-Magda- lenast 12 r.; Kurist 2 r. 25 f.; Tormast 20 r.;

4. Wõru kreisist 1 r.; (Härglast) Walga kreisist 14 r.; Riia kreisist 3 r.; Salast 3 r.; 969 r. 61 f.

B. Eestimaaalt.

1. Tallinnast. Olewiste f. (Sp. Hahu) 116 r. 1 f.; Olewiste f. (Sp. Hesse) 4 r.; Nigulast (Sp. Undrit) 47 r. 15 f.; ja nimeta 50 r.; Tompää f. 59 r. 77 f.; Jaani f. (Sp. Asimuth) 55 r.; (Sp. Grohmann) 75 r.; Püha Waimu f. 60 r.; Kaarli f. 50 r.;

2. Harjumaalt. Jõeletme f. 25 r.; Jüri f. 20 r.; Jaani f. (1900 a. eest) 16 r.; (1901 a. eest) 25 r.; Kuusalust (1900 a. eest) 26 r.; (1901 a. eest) 29 r.; Juuru f. 28 r.; Kose f. 28 r.; Raplast 112 r.; Keilast 18 r. 5 f.; Madise f. 7 r.; Risti f. 7 r. 75 f.; Baldiskist 17 r.;

3. Alutagusest. Nigula f. 30 r.; Jõhwi f. 82 r. 85 f.; Püganusest 15 r.; Juhkentalist 14 r.;

4. Wirumaalt. Rakvere f. 50 r.; Kadriina f. 20 r.; Jaakobi f. 3 r.; Weike-Maarja f. 40 r.; Haljalast 50 r.;

5. Jermamaalt. Koeru f. 56 r.; Jaanist 25 r.; Ambla f. 60 r.; Madise f. 17 r.; Türist 100 r.; Paide 16 r.;

6. Läänemaalt. Kullamaa f. 41 r.; Merjamaa f. 25 r.; Mõhkist 19 r. 14 f.; Wigalast 32 r. 93 f.; Rihulast 25 r.; Hanilast 24 r.; Nigulast 11 r.; Karusest 14 r.; Haapsalu f. 31 r.; Martna f. 20 r.; Ridalast 27 r.; Noarootsi f. 22 r.; Keifi f. 36 r.; Keina f. 15 r.; Pühalepa f. 16 r.; 1813 „ 65 „

C. Teistest kubermangudest.

Nowgorodist 5 r.; Peterburi Jaani f. 18 r.; Kroonlinna Elijabeti f. 2 r.; Hungerburgist 33 r. 46 f.; Hobinskist 31 r.;

89 r. 46 f.

Kõik korjandused ühtekokku 2872 r. 72 f.

II. Ringitused, bazaarid, kontsertid]
j. n. e.

Wota wallawenema läbi 16 r. 50 f.; ülem-
inshener Kryhanowsky 1 r. 34 f.; „Sakala“ toim.
l. 1 r. 75 f.; wallakirjutaja Wajar 5 r.; Wiljandi
laenu ja hoiutaja 100 r.; Paavel Markus 1 r.;
Anna Sõnajalg 1 r.; Selts „Dõpif“ Rakwerest
kontserti sissetulek 61 r. 60 f.; proua v. Transehe-
Kojeneck wõiduloosimise läbi 25 r.; Saarde Karskuse
selts 13 r. 38 f.; 3 andi Wändraft 3 r. 5 f.;
õp. Bertholdy l. 30 r.; Ann Reimann Wändraft
5 r. 61 f.; H. Laurits 1 r.; H. Rosenwald Wiljandist 3 r.;
Tiio Klemm Kärust 1 r.; 4 andi Wändraft 1 r. 95 f.;
Tallinnast üks Toompää kog. liige 10 r.; Hahn
Hungerburist 25 r.; Echringer Hungerburist 5 r. 20 f.;
prl. Shawtros Hungerburist 10 r.; mängu läbi 1 r.;
N. N. Hungerburist 3 r. 15 f.; õp. Fährmann
Peterburist 3 r.; Wiija Kusmann 1 r.; Ottender
Helmeist 5 r. 40 f.; Walge 1 r. 50 f.; Wiidit
Naplast 6 r.; Tõnnisson Tallinnast 30 f.; Dittmar
Kaarli mõisast 18 r. 60 f.; Rakwerest 7 r.; kooli-
waatajad 1 r. 35 f.; preili v. Helfreich Tallinnast
20 r.; üks meie maa sakslane 15 r.; Graubener
Wändraft 13 r. 50 f.; Renkmann Wändraft 30 f.;
Marie Brandt Naplast 2 r.; Kontsert Wändras
61 r. 70 f.; Kara Rinne 1 r.; ijaaraliku tänuga
nimetame meie kõige suuremat annet 360 r. 52 f.,
mis Jõhwiist koolm. Põld meie kätte läkitas.
See and on tema poolt toime pandud, bazaaris sissetulek. 839 r. 70 f.

Ruudas näha, on seda seltsi andeid palju roh-
kem olnud, kui enne.

Summa: 3712 r. 42 f.

III. Surejate testamenti mõõda.

Hans Eshstamm Pärnust 100 r.; preili
Betty Koch Tallinnast 200 r.; 300 r. — f.

IV. Peaseltsi liikmete aastamaksud. 155 „ — „

V. Abiseltside liikmete aastamaksud.

Wändraft 69 r.; Tori-Sindif. 53 r. (Torist
24 r.; Sindist 29 r.) Audrust 30 r.; Headmeestelt
24 r.; Hallistest 90 r.; Saardest 30 r.; Mihklift 30 r.;
Jakobist 17 r.; Põltsamast 38 r.; Pilištwerest 23 r.;
Tarmastust 28 r.; Wiljandimaa f. 25 r.; Wiljandi-
linna f. 34 r.; 491 „ — „

VI. Intressid 362 „ 34 „

VII. „Ringisepa“ talu rent 150 „ — „

VIII. Majapidamisest 120 „ 66 „

IX. Kaswandikkude kostiraha 5066 „ 85 „

X. Maakasjade abirahad.

a. Liiwimaalt 1200 „ — „

b. Gestimaalt 500 „ — „

Täheendus: Pärast aasta lõppu makseti Wai-
warast sisse koguduse korjandus 44 r.; õp. Siegfriedi
aastamaks 1 r.; köster Mühlmanni aastamaks 1 r.;
ja kurtumma Jaan Miska eest kooliraha 25 r.; —
need summad wõetakse ülesse järgmise aasta aruandesse.

Kõige sissetuleku summa . . . 12058 r. 27 f.

1901. aasta jooksul wäljaläinud.

1. Kooli kaswandikkude ülespida- mine	4686 r. 62 f.
2. Pund	1401 „ 90 „
3. Maja asjad	43 „ 20 „
4. Parandamisest	39 „ 24 „
5. Korsknapühkimine	34 „ — „
6. Puhastamine	65 „ — „
7. Jääkeldre täitmine	30 „ — „
8. Tulekassa maks	159 „ 23 „
9. Postikulu	36 „ 38 „
10. Haigemaja peal seiswa wõla- tasumiseks	120 „ — „
11. Ehituste peale	492 „ 68 „
12. 1 kast klaasi	21 „ — „
13. Trükitulu	565 „ 25 „
14. Arakirjad	10 „ — „
15. Mõned wähemad kulud	54 „ 95 „
16. Spenõusid	146 „ 53 „
17. Tohtre palg	150 „ — „
18. Palgad	5965 „ — „

Direktor saab 1500 r. p.; Maja ema 500 r.;
wanemad koolitajad saawad 750 r.; nooremad,
nende hulgas ka õpetaja J. Sinteris 500 r.;
joonistamise õpet. 200 r.; pensioni maksetakse kooli-
õpetajale Eglonile 300 r.;

Kõige wäljamineku summa . . 14020 r. 98 f.

Kui meie nüüd 1901-se aasta sissetuleku (12058 rbl. 27
kop. ja wäljamineku (14020 rbl. 98 kop.) kõrwu seadame, siis näeme,
et mõõdaläinud aastal 1962 rbl. 71 kop. w ä h e m sissetõeti, kui
wäljaantama pidi. Nõnda siis sundis häda endistel aastatel korjatud
tagawara Pärnu pangast wälja wõtma ja seda puuduwa kulude osa
tasumiseks ära tarwitama. — Eks näe siit aruandest igamees, et
Wändra kurtummade kool kurwa südamega oma tulewiku peale
waatab. Puudus paneb oma raske käe nende wiletsate südame peale,
ja nende suu peab waikima! Seda wäljumine aga hüüame meie:
„Tehke omad käed armastades ja andes nende wastu lahti!“

Mõnda koolielust 1901/02.

Laste terwis.

Sumala käsi on laste hulka hoidmas olnud! Kuri kaela-
haigus (Diphtheritis) hirmutas kord sügise, aga oli wõimalik teda
pea lammutada. 3 last põdesid nii rängaste kõrwade mäda jooksmist,
et mäda täieliseks wäljalaskmiseks neid pidi lõikama. Sellepärast tuli
neid Tallinnasse wiia, kus neid diakonisside kliinikus armuliktult
wastuwõeti ja põetati. Meie awaldame ka siin kohal oma südame-
likku tänu kliiniku eestseisusele. Kõigi nende laste paranemine on
heasti korda läinud. Suuremaks kannatajaks meie kaswandikkude
seas sai üks noorematest — koolipois Mihklson. Tohtrite ütle-
mise järele olla tema silmanägemine lootusetu kustumas. Eht
leia ta lendehe lugejatest omale sõpru, kes ta eest paluwad.

Koolist lahkumine ja kooli tulemine.

27-dal Mail 1901 õnnistati Wändra kirikus järgmised
lapsed: 1. Katarina Wandel Saardest; 2. Riina Puskar Wiljandi-
maa-kihelkonnast; 3. Ann Reimann Wändraft; 4. Anna Rubi
Halistest; 5. Salme Soonsein Samarast; 6. Pauline Selg Ridalast;
7. Rein Tomson Helmeist; 8. Hans Kattai Helmeist; 9. Jaan
Sieber Türist; 10. Jakob Moor Jakobist-Wirumaalt; 11. Mihkel
Mihklson Põltsamast; 12. Otto Schmidt Põltsamast; 13. Johann
Ruik Hallistest. — Meist jäid Salme Soonsein ja Pauline Selg
wanemate ja hoolekandjate oma soowi järele veel üheks aastaks
kooli, et rääkimise osawust veel enam harjutada.

30-mal Augustil 1901 mõeti kooli vastu: 1. Aleksander Eckstein Umblast; 2. Otto Käbi Kosest; 3. Hans Hindrikow Kosest; 4. August Wugt Karusest. 5. Joseph Habakut Tormast. 6. Liina Grosz Põltamast. 7. Miina Tepwei Raplast. 8. Ella Põll Kurjast. 9. Peeter Weiber Hallistest. 10. August Siff Karjast. 11. Liisa Kurm Saardeist, nõnda 5 last Gestimaalt, 6 last Liivimaalt. — Nende hull, kes kooli tahtsiwad tulla, oli küll palju suurem — 26. Nii siis 15 jäid veel ootama. Armas lugeja mõistab, mis see tähendab: „Meie maarahwas on küll rõõmustawal wiisil tundma hakkanud, mis suur asi ja õnn kurtummade koolitamine on, aga meie jõud on paraku kõige hulga kohta alles weike!“ Koolis oli möödaläinud kooliaastal ülepea 66 last.

26-mal Mail 1902 lahkusiwad jälle mitmed leerionnistusega koolist, nimelt: 1. Tõnis Laas Torist. 2. Tõnis Steinberg Torist. 3. Karl Draw Wõru-Karulast. 4. Konstantin Madi Tartust. 5. Otto Walpol Kosest. 6. Peet Brandmann Heademeestest. 7. Mihkel Eppa Hagerist. 8. Eliise Piilewelt Peetrist. 9. Johanna Salme Wende Peetrist. 10. Marie Sillaots Peetrist. 11. Marie Wares Kolga Jaanist. 12. Rööd Abras Helmeist.

Käsitööde õppimise kohad.

Mitmet poolt oleme meie soowi kuulnud, et kurtummad lapsed ka mõnda käsitöö ametit kooli juures saaksid kätte õppida, nimelt siis, kui nad kooli kursuse juba on lõpetanud; sest suurem jägu kurtummaid põllutööle heasti ei sünni! Sellepärast loodame meie, et järgmised teatused mitmele meele järele saavad olema.

Eestiseisuse loaga on koolidirektor ühte uut tuba maja pööningule teha lastud ja sinna raamatute poofimise riistad muretse nud. Selleks lubati temale ta kurtummadega reisiide sisfeturlek ja Thalber'gi rahalik testamenti lubamine — 200 rubla suur, millest ühes endises lendlehes lugeda oli.

Nõnda ongi raamatute poofimise koht valmis. Aga töö on ka juba käima pandud, sest üks endine kaswandil Jaan Sillaots lõpetas õppimise raamatupoofimise meistri Giesfi juures Tallinnas ja tuli Wändrasse. — Siitamaani ei ole tööst mitte puudust olnud. Aga Wändra on linnadest ja suurematest maanteedest eemal ja võib see ikka ette tulla, et wähest ühtegi tööd ei ole. Sellepärast palume meie kõiki, kes selle asja poolt on, kui see nõnda sünnib ja võimalik on, raamatuid ja perekonnalehti poofimise tarwis, kas ise, ehk teiste kaudu, meie kätte muretse da. Omalt poolt lubame meie odawat ja kindlat tööd teha, sest et meie noorel meistril osawust küllalt näitab olevat.

Juba on ka üks kingsepp meistri juures õppimas ja tuleb pea wälja. Peenemat tislari tööd tehakse meil ikka ka natuke juba. 21-sel Mail s. a. teatas kogoni direktor, et paruni proua Natalie v. Nerküll temale praegu „1000 rubla käsitööde õpetamise sisfeseadmiseks“ olla saanud. — Kallimeelse proua suure kingituse abil võib juba asja nüüd päris tõsiselt

käsitöö wotta ja ei ole mitte karta, et need kulud kehwa koolikasja koormaks saawad langema.

Aga, küsime meie, kas ka juba tundi jõuab oodata, kus käsitöö kohad omalt poolt midagi suure kasja kasuks saawad ärateenima? — See on Jumala käes! Aga meie loodame!

Kooli pidupäewad.

Kõige tähtsam pidupäew oli meil jälle 25. Mail, kus kõrgearmulise Keisri proua Alexandra Feodorowna meie iselsti kaitsja, sünnimise päewa peeti.

Lahkels laitemiseks.

Üks laitus ja paha arwamine kooliwalituse kohta ei taha veel päris waikida mitte. Delbafje: „Kool elab liig toredasti ja kallilt; kitsikused tulewad temale siis osalt ta enese süüist!“ Selle arwamise wastu lubatakse meile wist lahkesti mõnda ütelda.

Esihkeks: Kitsikusi ei oleks wiimastel aastatel ei kordagi ilmunud, kui mitte kooliraha ei oleks alanudatud! Ilma jellela oleks kool alati omaga wälja saanud ja ehk ka midagi suuremate ehituste, tarwituste jaoks tagawaraks saanud panna.

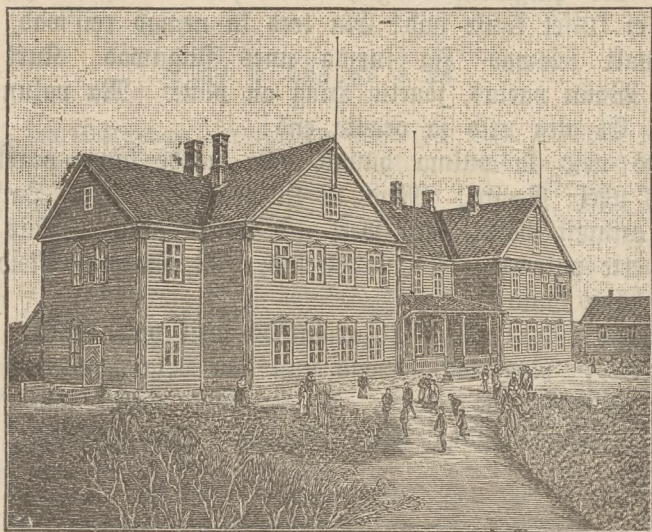
Teiseks: Lendleht ilmub praeguse kasjaseisuse pärast pisemal kujul. Sellepärast ei wõi meie ruumi puuduse tõttu mitte Wändra olekut laiemalt teiste maade kurtummade koolide ülewelpidamise kuludega võrrelda. Seeford palume meie aga järgmiste lühikeste tähendustega rahul olla: Eäbistiku aastane kulu lapse peale Wändras ei ole sugugi mitte suurem, kui sarnastes õpeasutustes muu riikides. Enamiste on kulude arv seal veel kõrgem.

Nimelt on koolitajate ja direktori palga d meil palju wähemad, kui majal. Iga üks wäljamaa kurtummade koolitajate ameti isalender, ehk tähttraamat, näitab juba selgeste wälja.

Wiimaks: Meie palume, et juba keegi ei unustaks, mis ikka jälle on räägitud, et wist teist tummade kooli olemas ei ole, kellel nii palju kulu oma koolitajate ettevalmistamise st tuleks, kui Wändra koolil.

Meil on kindel lootus, et mitmel juba sest lühikestest seletusest küllalt seletust saab olema. — Ei ole siis praegusel eestiseisusel wist ka mitte tarwis suurema rõhuga kinnitada, et ta wiimasel ajal, kui must päew teatavasti ligines, iseäraliku hoolega on püüdnud igapidi kõige wähemaga läbi saada. — Direktoriunni liikmed paluwad omale Isanda käest tarkust kooliasjade juhutamise juures, aga koolisõprade ette astume meie palwega, et nad oma usaldust meie wastu mitte igast ühest kriitika tunlest kõigutada ei lae.

Ses usus, et Jeesuse Kristuse nimel siitamaani nii õnnelikult ja kasurikkalt tehtud töö mitte soiku ei saa jääma, teeme meie selle aruande lõpu.

Kurtummade pühaks 1903.

Somiku laul.

Wiisil: Armas Jeesus, armastaja. 294.

Süda jeltjits südamele Otstem rahu Issandalt, Lastem armu tulekeeli Tõusta taewa leekiwalt! Ta on pea ja meie liikmed, Ta on walgus, meie läik, Ta on Issand, meie wennad, Tema omad meie kõi.

Tulge kõi, kes armu saanud, Tõutusi tasuma: Talle, kes meid lunastanud, Võtkem truudust wanduda! Ja kui armastuse paetel Peaks kindlust puuduma, Tall, kes rippus ristis naetel, Võib neid uuesti siduda.

Wennad, wendi armastagem, Truuid teine teisele: Armastust nii tunnistagem, Et ta elu jätame! Nii on ta meid armastanud, Rui ta furi meie eest; See on teda kirmastanud, Kes ei hooli armu tööst.

Enne jutlust.

Wiisil: Artage, nii wahid hüüdwad!

Selgest särab armu päike Meil Jeesusest, ja tema läike küll süda tunneb eneses. Ime jõulutähe sära Küll wõidab pimeduse ära, Meil Lunastaja ilma jees. „Mu juure tulge nüüd!“ Nii kõlab armu hüüd. Jeesus Kristus Uut elu toob, Kõi uueks loob, Kes elu hallika seest joob.

Kirjandusmuuseumi

Arhiivraamatukogu

Seal üks hulgateine laugel, Neil himu tulla, — pisar laugel,
Kuid ah! ei kutsjet kuule nad! Elu teed ka nemad reis'wad, Rest meie
seas tummalt seiswad Ja surma unes suiguwad. Kurt kõrw on
nendel ju, Waim paelus, jõuetu, Hing on pime. Ma palun sind, oh
õde, wend, Et aita neid ja peasta end!

Jeesus neid ka pulma hüüab, Ka nende hinge peasta püüab,
Ta hüüdis ühel: Swata! Meid ta kutsjuda neid käsib, Laiß on, kes
hüüdmast, aitmast wärsib, Kui weel üks milets abita. Siis läki röö-
muga Ta ette palmega: Jssand Jeesus, Et õnnista Meid tööle ja
Ja nende häda kauta!

Toeta ja nõtra usku, Et armutöös meil pole tusk, Et toome
tummad sinule; Kus nad näewad sinu auu Ja tunnawad su armu
nõuu, Et ostsid sa nad omale; Et peaswad patust nad, Su sõna
mõistawad. Surmast läbi Neid aita sa, Meid nendega Wii oma
juure elama.

Kantsli jalm.

Wiisil: Nüüd paistab meie tauniste.

Sa taewa walguß Jumalast, Waim, walgusta meid wägewast!
Las' paista oma pale! Oh, meie läbi sütita Jlm armastuses põlema,
Kuis nüüd on kurjus, wale. Jõuga, nõuga ilmast aita jüngrid
wõita, Tee meid wahwaks, Pühitse kõik omaks rahwaks.

Pärast eestpalwed.

Wiisil: Minu hing, oh ole rõõmus. 288.

Õndsad on kõik armulised, Kes ei jäta aitmata Neid, kes siin
on hädalised, Teewad head hea meelega, Kedagi ei unusta Palwe, töö
ja nõuuga: Neil saab abi häda ajal, Neil on armu kohtupäewal.

Wita, armas Jssand Jumal, Et ma nõnda elan teal, Et ma
waene, arg ja rumal Õnnis olen ilma peal, Et ma elan madalast,
Palun sind ka sagedast, Waeste peale armu heidan Jeesust ikka meeles kannan.

Lõpe laul.

Wiisil: Eks mu kohus tänu teha.

Kui ma oma raha rohkest Waestele siin jägaksin, Kui ma oma
wara täiest Räest ka ära annaksin Oma ligimese heaks, Aga siiski
oleks weel Mul see wana ifimeel, Ei see poleks mulle kasuks Kui
mul pole armastust, Ei mul ole õnnistust.

„Hewata“

on seltsi nimi, mis Gestiurahwa kurtummade kallal tööd teeb. Ta seisab keisri proua Majesteedi Aleksandra kõigefõrgema kaitse all — see on tema maapealne au ja tugi; aga ka meie kõigewägewam Jumal taewas on tema poolt, sest tema on siamaale seltsi töö õnnistanud ja armust andnud, et seltsi töö ka head wilja on kandnud. Nimi „Hewata“ juhatab kätte, et seltsi töö otstarbe waimulik on; ta tahab selle eest hoolt kanda, et kurtummad Gesti rahwa lapsed seda meest tunda ja armastada saaksid, kes esimest korda kurtumma wastu hüüdis „Hewata“ ja kes waele maailma sisse tuli, õndsaks tegema, mis on ära kadunud. See wõtab aga palju aega ja nõuab palju waewa enne kui kurtumma laps nii kaugele jõuab, et ta õnnistegija armust ja armastusest wõib aru saada. Laps peab jels koolitatud saama ja nii kaugele jõudma, et ta inimese keelest aru saab ja siis alles wõib teda Jeesust tundma õpetada. Seda kõik toimetab kurtummade kool. Hewata selts nüüd muretseb selle eest, et kool oma ülespidamist leiab, et kurtummad kooli saadetakse, et ülepea kurtummade koolitamise asi igate pidi kosuks ja kaswaks.

Selle heategewa seltsi liikmeks tohib igaüks heita, kes sest asjast osa tahab wõtta ja liikme raha on 1 rubla aastas ehk 25 rubla ühekorraga. Enne oli asi nii, et üksnes Pärnu maakonnas elanud Hewata seltsi tohtisid liikmeks heita, aga nüüd on luba antud, et igaist maakonnast, kus aga Gesti keelt räägitakse liikmed Hewata seltsi tohiwad sisse astuda; niijama tohiwad igaš kihelkonnas Hewata seltsi abiseltsid ajutatud saada. Iga liige saab numbriga liikme kaarti kätte, mis talle õigusi annab ka Hewata seltsi peakoosolekust osa wõtta. Hewata seltsil on juhatusjeks direktorium seatud, 9 liiget juur. Nende hulgast on president: Selle mõisa parun E. von Hohningen-Huene; kassahoidja: herra P. von Mählendahl — Tallinnas; kirjatoimetaja: Türi kirikuõpetaja R. Pandesen ja Wändra kurtummakooli kurator: herra A. von Grewinck Wanašt.

Et seltsi tööpiirid sedawiisi on laiendatud saanud, siis loodab selts, et tema liikmete arv kaswaks ja nõnda õieti palju selle armu tööle äratatud saaksid. Iga aasta kaswab seltsi mure mida suuremaks kurtummade kooli töö lähneb, mida enam asi õitsema hakkab. Seal on esimene mure, kust wõtame kõlblikuid koolitajaid? Kõik on juba siamaale Wändras mehed jels wälja õpetatud saanud, aga see on üks juur töö ja selle ameti peale walmistamine wõtab ligi 4 aastat aega ja jels on jälle õpetatud mehi waja, kes teisa õpetawad. Siis on Wändras ka see asi paremine ja täielikumalt sisse seatud saanud ja tulewaks aastaks astuwad juba 5 noort meest sisse, kas ennast kurtummade koolitamise ameti peale tahtwad ette walmistada. See asi nõuab jälle kulusi ja ka korterit peab neile muretsetama. Kuumid on nii kitsaks jäänud, et sel aastal uusti lapsi ei jaagi wastu wõetud. Siis on veel üks uus ja hea asi Wändras sisse seatud, et lapsed seal ka oma ajaliku elu ülespidamijeks midagi head õpinad: raamatukõitmisest, kingijepa- ja tiseritööd, tüdrukud kõifjugu näputööd ja õmlemist. Kes wõiks seda laita! aga et ka see asi heaste edeneks, jels lähneb eiotja ka kulu waja ja töötubasid tuleb juure ehitada. Argu siis pangu mitte pahaks, armjad lendlehe lugejad, kui Hewata selts teid jälle palub: tulge appi! Aidake head asja toetada! See tuleb kõik teie rahwa waejemate laste kasuks ja õnnistuseks!

Tänuga tahame siin ka mõned suuremad anded nimetada: Liwimaa riütlitonna poolt maksetakse iga aasta 2200 rubla abiraha ja Tallinna riütlitonna poolt 600 rubla. Töötubade jaoks on ühe armja proua poolt 1000 rubla kingitud. Jõhwis peeti bazaarit ära 143 rubla ja Häädemeestest tuli seljamal teel 129 rubla sisse, üks proua ja üks preili kingisid igaüks 100 rubla.

Hewata seltsi üleüldine sissetulek möödaläinud aastal oli 12479 rubla 64 kop. ja wälja on läinud 13520 rubla 18 kop. Need puuduwad 840 rubla 54 kop. jäid maksetud minewa aastast tagawarast (1700 rubla 5 kop.), nõnda et 1903. aastaks

tagavaraks jäid 859 rubla 51 kop. Koolis käisid 63 last — 33 Tallinna maalt ja 30 Viimimaalt. Koolitajaid on ülepea praegu Wändras 10, sest igal klassil peab oma koolitaja olema ja 8 klassi on praegu olemas. Andku Jumal neile kõigile jõudu ja tarkust ja õnnistagu tema lapsed ja kool ja kõik kooli sõbrad!

Kiriklikud korjandused 1902 aastal.

A. Viimimaal.

1. Palamuse 53 r.; 2. Äksi 25 r.; 3. Kodanere 20 r.; 4. Laiuse 43 r.; 5. Maarja-Magdalena 25 r.; 6. Kuisi 25 r.; 7. Torma 20 r.; 8. Tartu-Peetri 44 r.; 9. Tartu ülikooli 54 r. 73 kop.; 10. Tartu-Maarja, 35 r.; 11. Tartu-Jaani 70 r. 12 kop.; 12. Suure-Jaani 37 r.; 13. Kelga-Jaani 15 r.; 14. Põltsamaa 10 r.; 15. Paistu 12 r.; 16. Püüsküla 58 r.; 17. Tarmastu 20 r.; 18. Helene 40 r.; 19. Wändra 38 r. 51 f.; 20. Kärü 24 r.; 21. Tori 55 r.; 22. Halliste 8 r. 20 f.; 23. Sindi, 23 r. 30 f.; 24. Tõstamaa 13 r.; 25. Andru 25 r.; 26. Jakob 16 r.; 27. Walga Cesti fog. 17 r.; 28. Salis 2 r.; 29. Riia ümberkaudu 3 r.; 30. Hargla 1 r. Summa 832 rbl. 86 kop.

B. Cestimaal.

1. Jäfu 17 r. ja 1901 aastal 15 r.; 2. Jõhvi 60 r.; 3. Rakvere 50 r.; 4. Haljala 12 r.; 5. Waiwara 40 r. ja 1901 aastal 44 r.; 6. Türi 65 r.; 7. Tallinna Oleviste, 113 r. 40 f.; 8. Tallinna Niguliste 50 r. 10 f.; 9. Tallinna Toompää 91 r. 68 f.; 10. Tallinna Jaani 81 r. 50 f.; 11. Tallinna Püha-Waimu 50 r.; 12. Tallinna Kaarli 51 r. 10 f.; 13. Jõelähtme 10 r.; 14. Roje 30 r.; 15. Kuusjalu 50 r.; 16. Rapla 65 r.; 17. Hageri 25 r.; 18. Risti 6 r.; 19. H. Madise 8 r.; 20. Baltiski 20 r.; 21. Joaoru 19 r.; 22. Simuna 12 r.; 23. Kadrina 20 rbl.; 24. Weike-Maarja 45 rbl.; 25. Koeru 23 r.; 26. Ambla 60 rbl.; 27. Järva-Madise 31 r. 50 f.; 28. Peetri 86 r. 26 kop.; 29. Paide 12 rbl.; 30. Merjamaa 15 r.; 31. Wigala, 13 r. 75 f.; 32. Pihula 24 r. 85 kop.; 33. Hanila-Warbla 18 rbl.; 34. Lääne-Nigula 13 rbl.; 35. Karuse 13 rbl.; 36. Haapsalu 38 r.; 37. Martna 12 r. 60 f.; 38. Ridali 17 r.; 39. Noarootsi 25 r.; 40. Reigi 25 r. 50 kop.; 41. Reina 15 rbl.; 42. Cestimaa kindralisuperdenti läbi: Ohtu-Harjumaalt 40 rbl. 52 kop.; Homiku-Harjumaalt 25 rbl.; Wirumaalt 10 r.; Mutagujest 30 rbl. Summa 1599 rbl. 76 kop.

C. Teistest kogudustest.

1. Peeterburi Jaani fog. 1 rbl. 70 kop.; 2. Peeterburi Elisabethi fog. 2 rbl.; 3. Hungerburi fog. 100 rbl.; Lätowis linna fog. 3 r. 20 f. Summa 122 rbl.

Unded abieltsidelt.

1. Wiljandi maakogudus 25 r.; 2. Põltsamaa 16 r.; 3. Püüsküla 28 r.; 4. Tarmastu 20 r.; 5. Helme 49 r.; 6. Halliste 70 r.; 7. Häädemeeste 22 r.; 8. Saarde 32 r.; 9. Tori Sindi 22 rbl.; 10. Andru 51 r.; 11. Jakob 14 rbl.; 12. Tori 19 r. Summa 368 rbl.

Kurttummade pühaks 1904.

I.

Wiisil: Nüüd paistab meile kauniste.

Sa taewawalgus Jumalast, Waim, valgusta meid wägewast', Las' paista oma pale! Oh, meie läbi sütitä Ihm armastuses põlema, Kus nüüd on kurjus, wale. Jõuga, nõuga ilmaft aita jüngrid mõita, tee meid wahwaks, Pühitse kõik omaks rahwaks.

Meil' anna, Issand, seda meelt, Et m'e ei eksiks digelt teelt Nii kaua, kui on elu. Et helbust, armu näitame, Kus häda, waesust leiame, Kus õhtab waew ja walu. Seni, kuni kurbid, kuuljad, kes siin usk'sid ühel mäel, Laulawad Siioni mäel.

II.

Wiisil: Argate, nii wahib hüüdwad.

Selgest' särab armu päike Meil Jeesusest, ja tema läike Rüll süda tunneb eneses. Ime jõulutähe sära Rüll mõidab pimeduse ära, Meil Lunastaja ilma sees. „Mu juure tulge nüüd!“ Nii kõlab armu hüüd. Jeesus Kristus Nut elu toob, Kõik uueks loob, Kes elu hallita seest joob.

Seal üks hulgakene laugel, Neil himu tulla, — pisar laugel, Kuid ah! ei kutsut kuule nad! Elu teed ka nemad reij'wad, Rest meie seas tummalt seismad Ja furma unes suiguwad. Kurt kõrw on nendel ju, Waim paelus, jõuetu, Hing on pime. Ma palun sind, Oh õde, wend, Et aita neid ja peasta end!

Jeesus neid ka pulma hüüab, Ka nende hinge peasta püüab, Ta hüüdis ühel: Ohwata! Meid ta kutsuda neid käsib, Laiß on, kes hüüdmast, aitmast wähib, Kui weel üks wilets abita. Siis läki rõõmuga

Ta ette palwega: Issand Jeesus, Et õnnista Meid tööle ja Ja nende häda kauta!

Toeta ja nõtra usku, Et armutöös meil pole tusk, Et toome tummad sinule; Kus nad näewad sinu auu Ja tunnewad su armu nõuu, Et ostsid ja nad omale; Et peaswad patust nad, Su sõna mõistawad. Surmast läbi Meid aita ja, Meid nendega Wii oma juure elama.

III.

Wiisil: Jerusaleml, sa püha taewa linn.

Oh igawene aeg, sa tuled iluga, Sind ammu ootame! Seal pole waewa, häda, walu ka, Seal õndsalt elame. Seal kurbid rõõmsalt kuulwad Kuis kandsid kõlawad Ja tummad kaunist laulwad Ja kiitwad Jumalat.

IV.

Wiisil: Edasi, edasi!

Ohwata, Ohwata, Siion kuule, ohwata! Wõta oma süda lahti: Tuleb Õnnistegija. Anna armul hinges mahti. Siion, armu sõnal hüüab ta: Ohwata, ohwata!

Palu sa, palu sa, Siion, kindla usuga. Tummast suust siis tõuswad healed Tänu ohwriks rõõmuga; Jeesust kiidawad kõik keeled, Et ta lunastas meid werega: Palu sa, usuga!

V.

Dmal wiisil.

Õnnista ja hoia, Waimuga meid mõia, Oma pale tõsta ja, Issand, ja meid valgusta!

Igal ajal jäägu Sinu rahu meile, Oma Waimu anna sa, Jeesuga meid ühenda!

Aamen, Aamen, Aamen! Jeesu nime kiitkem Meie Issand oled sa, Esmene, wiimne ka!

Pildikene Wändra koolielust.

Astujame wallamajas. Kohtu lina peal oli suur hull ametlik kirju. Esmene kiri oli Haapsalu rannawahtide ülemalt. Selles kirjeldati wangi kinni mõmist. Teised kirjad oliwad terwelt kodumaalt wallawalitsuste tunnistused, et wangi nime ja elukohta järele otsitud; siis kohtu tunnistus wangi terwise kohta ja wiimsest wangist päewapilt.

Ja ommeti ei leitud tema elukohta mitte. Juuli kuust Oktobriini istub ta raudwõrede taga ilma, et mingisugust kirja oleks teinud, mis wangistamist oleks nõudnud.

Ei tea, kas ta omas elus weel wabadust näeb? — Ei tea, kui kaua ta weel walju seaduse nõudmise all raudwõrede taga peab oigama? Ja seda kõik ilma süüta!

Rannawahtid, kes teda kui passita inimest kinni oliwad wõtnud, pidasid teda nõdrameeleliseks, ehk selleks, kes ennast kangekaelselt seesuguseks moondab. Nõnda käis ametliku kirja siisu, mis teda Haapsalu linna politsei wangitorni paigutas. — Passita olemine ei olnud tõesti mitte wangi süü; sest ta ei teadnud passist mitte midagi. Arwatud moondamine oli tema päris puudus.

Dohter, kes meest läbi oli uurinud, leidis mehel terve mõistuse olevat, aga ta oli kurtum.

Haapsalust saadeti ta wallast walda wahi all Pärnusse, seal Wändrasse, kus kurtumade kasvatamise koht; sest arwati, seal mõiks wast wangi nime ja elukohta teada saada.

Kogukonna kohtu palwe peale läks meie direktori herra wallamajas, et katsuda õnnitumast midagi wälja õngitseda.

Magu arwati, oli saak wäga väikene ja mitte küllalt selleks, et 150 wersta jalgsi käitu aratajuda.

Ilmas on palju inimest, kes arwawad: kui kurtum kätiga

hästi näitab, siis on temal sellest küllalt — ja isegi mõned asjatundjad on tulised kätiga näitamist kiitma, et kurtisid rääkima õpetamisega mitte ei waewataks, waid ainult näitamist täiendaks. Siin sai käega katsuda, kui hirmus puudulik ja wäärtsueta kiidetud kätiga näitamine on.

Misama mõiks ahwiga, kes loomade aias inimestega harjunud, asju ajada, kui selle wangiga. Ta oskas hästi ja elawalt kätiga näidata. Ja mis tuli sellest wälja? — küll wäga pisut!

Meie mõtsime koolist mõningad targemad poisid ühes wallamajas, et kätiga näitamisest oieti arusaada; aga ka need kõige osawamad kätiga näitajad ei saanud teine teisest aru.

Meie terve arusaamine oli: wang on ükfinda järele jäänud. Jaa, ema, 7 wenda surmud. Ta ise oskab kingsepa tööd, on weneõiget usku, sest ta lööb risti ette ja tunneb mõnda preestrit. Lutteri usu õpetajatega ei ole tal tegemist.

Kui ta palju piltide hulgas Tallinna Olvesti ja Kaarli kirikut nägi, sai ta üli rõõmsaks. Meid ta tundis ära. Ta püüdis ka meile näitamise waral oma raudtee sõitu ja wangi mõtmist kirjeldada ja et päälit ja sõbatid temale raha kinkinud. — Rohkem ei saadud näitamisest aru.

Kust ta pärit? — Mis ta nimi? — Keegi ei tea seda. Meie kodumoa koguduste inimesed ei tunne teda. Ta näost mõiks arwata, et ta wenerahwa sugust on. Küsitagu nüüd meie laias riigis iga kogukonna wallawalitsuste käest tema järele!

Ja isegi, kui kogukond temast teadust saab, wast salgab ta teda kui puuduliku liiget ära, kes ainult tüli mõib teha ja on päris rahul, kui ta kadumaks jääb.

Ei ole nüüd mõimalik tema kodukohta leida, mis saab õnnitumast, wälja tõugatu? Seda ei tea keegi!

ENSJ JA Fr. R. Kreutzwaldi nim.

Kirjandusmuuseumi

Arhiivraamatukogu

93 834

371.913 W. 2. 72. 74. - 22.

Wast peab ta oma weriste jalgade peal ühest kohast teise roo-
mana, wast oma elupäiwi wõrede taga mööda jaatma; wabadusi
ei tohi temale anda, sest seda keelab seadus. Ja kuhu peab ta
minema? Kui pasjita inimest wõetakse teda jällegi kinni ja lugu
korratakse uuesti.

Peaks see lugu ainus ilmas olema? — Weel eile küsiti minu
käest wangi wanaduse järele. Küsija arwas seda oma wenna
olewat, kes 20-ne aasta eest kaduma läinud ja kurtummi olnud.
Wanadus ei läinud koftu.

Kui palju teisa kurtumme kannatawad teisel kombel, kellest keegi
midagi ei tea! Hoopis teine lugu on kurtummadega, keda koolitatakse.

Üheswõetud koolipoisid saavad keele kausi aru, kui nad direkto-
rile selge sõnaga wõiswad rääkida kusti? — kes? ja mis? nad oli-
wad. — Kätega näitamine jättis kõik kahtlaseks.

Kui õhtusel palwetunnil koolilastele nende õnnatumast kaas-
wennast jutustati, siis weeresiwad mitmetel pisarad filmadest ja
liigutatud südamest tõusis tänapäwse taewa poole Õnnistegija ha-
lastuie üle, kes ka neile hüüdnud: Ehmata! — jaa lahti!

Neil on teada: ka kõige pigem nende seas, kes waewalt p, t, k
sünnitada jundab ja weel ei aimagi, et tal sõlaw heal on, saab
edespidi selge healega oma nime rääkima ja teadma rõõmuga
tahwli peale kirjutama. Teda ei oota mitte sarnane saatus, kui
ta õnnetumat kaaswenna.

Neil, meie piiskestel, kes esimist korda koolituppa astuwad,
wõib wist sarnane tundmus olla, kui sellel wangil seal wallamajas.
Nemad on ka wangi sarnased. Nende wanemad on neid siia
kaugemale wõerasse kohta toonud, nad ei aima, mis neid ootab, mis
need tundmata inimesed nendega teewad. — Seal nad seisawad:
mõned nutawad ärdasti, teised piiluwad mossis moffel altkulmu
eneste ümber, jälle teised on kui metskassid walmis ennast igaihe
wastu taitsma kiinte ja hammastega. Minult mõned usaldawad
kätt pakkuda ja julgesti otja waadata.

Uute kaswandikude wastuwõtmise päeval on meie ajutus
laada sarnane ja koolimaja kui mesipuu. Wanrite pealt, millega
isa ehk ema ehk mõlemad wanemad oma piiskesi kooli toonud ja
mis pifas ribadades õues seisawad, kannetasse kastiid ja muud asju
koolimajasse. Wanemad kaswandikud asuwad hulgana sõiduriistade
ümber ja wahiwad oma uusi kooliwendi ja -õdesid. Kõik on keer-
lemas ja weerlemas.

Kooliõpetajannad ja kooliõpetajad tulewad ja lähewad. Uued
kaswandikud on neile isäranis huwitawad. Nende kallal algab ju
nende igapäewane töö. Siin ja seal koguwad laste wanemad salka,
seal on küsimusi kooli ja selle kombete järele. Wanemad kooli-
lapsed tungiwad kooliõpetajate ümber koftu, et nende suust iga
uue kaswandiku elulugu teada saada.

Ulewal direktori toas on wastuwõtmine. Seal istub laua
ümber seltsi direktorium, kes ajutise eest hoolt peab kandma. Ne-
mad otjustawad raskete küsimuste üle; sest ajutusel — ehk küll
rohkesti majasid — puudub koolitamise ruum ja kõige ülem asi
— tarwiline raha!

Kooliõpetajate konwerentsi toal on koguni teine nägu. Seal
on koolitohter tööl. Suure raamatuse kirjutatakse niined ja kõik-
sugu tähendused keha pitkusest, rinna laiusest, pea jämedusest j. n. e.

Piiskesed on seal juures omast meelest kui ohwritallad. Tohter peab
otjustama, kas nad algawale tööle kõlblikud ja tublid küllalt on.

Nõdrameelelisi ei wõi wastu wõtta. Pois, keda wanemad
tüdimata juba kolmat korda siia toonud, peab jälle koju tagasi
wiidama, sest temal ei ole mitte täit mõistust; tema metsik liiku-
mine, tema teine waade, tema kõrdbid filmad, annawad märku, et
temal mõistus puudub. Waene laps peab selleks jääma, mis ta on.

Kordajetud kirjad pandakse direktoriumile ette; see peab otjus-
tama, keda lastest wastu wõetakse.

Õhtu eel on otjustamine lõpetatud. Wanemad ja lapsed ko-
guwad koolituppa. Laulatakse waimulik laul. Seltsi präsident
annab lapsed direktori hoolde. Direktor kõneleb wanemate ja kooli-
tajatega ja wõtab lapsed palwetades oma hoolekandmise alla;
sellega on lapsed ajutise kodanikud. Neile on õigus kätte ustud
inimeseks saada, kes elus kaulikult oma kohust täita wõiwad ja
weel rohkem, kes oma Jumala ja Õnnistegija käest armu pa-
luma õpiwad.

Kõpels kirjutatakse ühestoodud laste warandus raamatuse ja
wõetakse wasta; pärast õhtupalwet jätawad wanemad Jumalaga,
et koidul kodulele minna, enne kui mahajääjad piiskesed äramine-
mist wõiksiwad näha. Siis sammub koolielu oma igapäewast teed.

Muidugi uputatakse mahajäämise tundmus ja koduhalbus pi-
sarates ära ja harjumine ilmutab peagi oma wäge. Kooliõpetajad
ja wanemad kaswandikud, kelle rawitsemise alla piiskene usaldatud,
kannawad hoolt, et ta ennast omas ümbruses peagi kodu tunneks olewat.

Tüdimata töötab kooliõpetaja, et oma uusi kaswandikku õpetu-
sele ettevalmistada. Lastele kujukst ja liikumise arwatakse, et nen-

dest tublid õppijad tulewad. Kõigepealt harjutatakse neid karwa
pealt järele tegema seda, mis ette tehtakse. Kõikfugused mängi-
mised peawad tähelepanemist kooliõpetaja peale juhtima. Siis
wõetakse kehaharjutused käfile: püsti tõusma, maha istuma, kassa
ja pead liigutama ja siis eesmärgile ifka ligemale: näulihafid lii-
gutama, uuli ja keelt harjutama.

Minult sel kombel wõib rääkimist õpetada. On kaswandikud
ka hingamise oma wõimu alla saanud, mis sagedasti rääkimata
waewa tarwitab, siis wõib päris õpetus algada. Nädalate kaupa
harjutatakse kirja tähti: p, t, k, selle juures ei ole muud healt
kuulda, kui rõõmuse naermist, kui mõnel harjutus ei sigine, ehk
jälle kibeat nuuksumist wälja naeretult — aga suurt ettewaatust
on tarwis healeõpetamises, et kurtumma tore heal weel pahe-
maks ei läheks; selle tõttu tuleb kaswandiku keeleriistu harjutada
ja siis õpib kaswandik kooliõpetaja kirku katkudes, et weel midagi
sünnib, mis ta senini ei tunne, ja kui ta kurgu wäminat ka oma
kurgu juures tunnud, siis kõlab heal!

Ja peagi on nekuutid usaluse ja rõõmja meele poolest wa-
nema kooliseltsiliste sarnased. Pühapäew peale lõmat läheb laste
kari lekapõllu peale. Hõijates kannetasse paberist piisuhända eel,
mida üks kooliõpetaja on walmistanud ja isäranis piiskesed oota-
wad põnewusega asju, mis tulema saawad, kuna suuremad, kes
niiugust looma weel enne pole näinud, oma arwamisi wahetawad.
Ja siis — ta tõuseb, sarnawad filmad ta kannul. Ta ohjad sei-
tasse lapsewantri külge, mida wilebada poisid kooliõpetaja käsil
põllule toonud; piisuhänd weab wantristustjat mööda põldu edasi
ja wantri järele tormab kassaja lastekari.

Alga piiskene tütarlaps, kes wantris istub, hakkab kibeaste
karjuma! — Keegi on teda näljatades Jumalaga jätunud, ja näi-
tanud, ta saaks ülesse lendama piisuhänna järele taewasse. Koh-
tudes pühak ja Eliia wantrist põgeneda ja oma aset südikamatele jätta.

Alga ta tõpseks otstarbeks on piisuhänd. Peetakse õpetamise
tundi. Lapsed on lausa taewa all kooliõpetaja ümber, nende üle
kõigub piisuhänd tuules. Miks ta tõuseb? Mis sünnib teda seal
ülel? Seisma ja kõrgemale püüdma, kui teda ohjapidi allapoole
winnatakse? — Nõnda õpitakse tuuletõukamist tundma, mis tuule-
westi tiiru ümber keerutab ja laewapurjusid paisutab, et laew
isegi wasta tuult jookseb.

Jällegi peame neid mõtlejaid, rääkijaid lapsi wõrdlema wan-
giga, kes raudwõrede taga peab istuma, ilma et teaks, mispäraft?
— Muidugi sellepärast, et rääkijad inimesed teda mitte ei ole õpe-
tanud, ta ei ole mitte halastuse töö osaliseks saanud.

Kas ei peaks ristiinimeste kohus olema igaihele, kellel see
puudus on, wõimalikuks teha, et nad oma lastesarnaseks saaks?

— Ja ometi arwata 200,000 kurtummade hulgaft Wene riigis
käinud wast 1000 kurti koolis! — Ja kui nad seda tahaks —
siis puudussid koolid selle hulga. — Pealegi on kuulmise puudus
inimesele kõige rängem häda.

Pimedal on terve waimuwald awatud, temal puudub tõesti
palju, aga see, mis teda üle elaja tõstab, waimuriik, rääkimine,
tee oma Jumala juure, on temal lahti.

Nõdrameelset ei ole mitte nõnda waene lugu, sest ta ei saa
oma puudusest aru ja teda ei wõi mitte aidata. Alga kurtummi,
ehk temal küll täis waimuwägi on, sunnitakse loomaks jääma ja
tööd tegema. Waimuwald on temal pimeuse warju all, kadunud
Paradiis, seda ta teab, ja see teadmine on temal seda raskem kanda.

Ja ometi wõib temale seda waimuwalda awada. 7—8 aastane
kooliõpetus peastab teda õo warjuft ja wiib teda pimeusest walgujele.

Kus on raha ja tödjõud, kes Wenemaal järelejäanud 199,000
aratõugatud inimest aidata wõiwad?

Kooliaruanne.

Möödaläinud kooliaastal soowis meie kõrgesti auustatud
Reisri Prana Aleksandra Teodorowna Ehmata seltsile
ihte kingituse näitemüügi jaoks, mis ees pool tahetakse toime panna.
Sündial korral tahetakse tänu selle armu eest Keiserliku Ma-
jesteebile jalge ette tuua.

Dotamata äkitseft on meie seltsi kirjatoimetaja, Türi õp. H.
Landerjen meie seast lahkunud. Tema kase aastase tööle tegi surm
otja. Andku Jumal meile teist nii lahket ja osawõtjat uut kirja-
toimetajat leida!

Kõige juuremat muret teeb seltsi walitjusele uute kooliõpetu-
jate ettevalmistamine.

Minewal sügisel wõeti selle tarwis 10 noortmeest, kes 16 kuni
18 aasta wanuses oliwad, wastu. Kooliõpetaja Sinteris'i juhatusel
ja kooli direkori, kiskonna kooliõp. Jürgensteini ja teiste kurtumma
kooliõpetajate abil taheti neid nelja aasta jooksul wälja koolitada,
aga asi läks teisiti.

Tõusis nende seas nurisemine toidu üle, ehk küll kooli tohtri-

härja ametlik läbiuurimine koolilaste toitu igapäidi toidetavaks, heaks ja küllalt rohkesti tiitis.

Rahjuts aga ilmutas see juhtumine koolivalitsusele, et nii noorte meestega asi hästi korda ei oleks läinud, sest et niisuguste juurest (mõned olivad alles leeris käimata) veel päris küpsiks haritud mehe meelt ei võis otsida. Ohtustati sellepärast, asja katki jätta ja kui edespäi jälle fõrd ette tuleb, alla 25 aastaseid õpilasi mitte enam vastu võtta.

Tuleval sügisel aga tahetakse 6 uut koolipreilit välja koolitada, sest et nähtavasti vähem jagu preilidest, keda välja koolitatakse, kooliteenistusesse päriseks jäävad.

Koolilõpul 1903 a. koolipreili J. Kibbal lahkus koolist ära ja läks Saaremaa kurtummade kooliõpetajale mehele.

Ka jägawat kurtumlast on läinud kooliaasta meile toonud. Nõnda kui 1899/1900 aastal oleme tänawu jälle faks koolilast kaotanud ja weelgi ühe nädala jookkul.

Siinene, Woldeemar Rõrwe, Järwa Jaanist, furi jookswa haigusesse, mis efit liimete sees ilmus, pärast aga kogemata südamesse löi, mis poisil enne juba haiglane oli, nii et ta arwamata ruitu ära furi. Aga ehk tema küll omas elus pattu oli tunda saanud, ei jätnud tema lootust oma Jõsanda armu peale mitte maha.

Teine poiss, Mihkel Vall, Tartust, oli lapse põlwest saadil waese terwisega. Kolin kuud waewas teda väga raskesti hirmus tiifituse haigus, nii et tema põetamine liiaks hakkas minema. Tema ema tuli teda koolist koju wiima, kus ta mõne päewa pärast hingama läks. Jumal olgu tänatud, et wäikne furm tema väga raskele hädale otja tegi!

Koolilõpul oli meil 48 koolilast, 28 poisfi, 20 tütarlast. Nende seast 20 last Liwimaalt, 28 last Gestimaalet.

Ühe poisfi, kes juba 9 aastat koolis käinud, õnnistas kooli direktori härja Wiru-Jaakobi kirikus, sest et tema sealt kogudusest pärit on. Tema ei jõudnud weel koolikurjust lõpetada.

2. Koolitööst ja õpetusest.

Juba ammuft ajast saadi aru, et kurtummu nõuab ije moodi õpetust. Mis tema ei näe, ei saa katjuda käega ehk nina- ja juuga, see on tal teadmata ja arusaamata. Nägematast asjast tema mingit teadust ei wõi saada.

Kui neid tahetakse õpetada, siis peab nähtawaid asju seletusele appi kutsuma. „Õpeta näitlikult!“ see on enam kui kusfil koolitöös meie töö juhtnõr ja ülem seadus.

Suureks rõõmuks on meil aga, et ka Sakjamaal, kus kooliõpetuse asjad nii väga kõrge järje peal seisawad, ka küllakoolides hakatakse kasulitust ja tarwilitust peetama, iffa weel enam „näitlikult“ õpetada. Hakatakse seal nüüd aegamööda seda teed mööda käima, mis kurtummade koolides ju ammu käidud tee on.

Seda jäiwad meie kooliõpetajate seast 5 liiget minewal suwel tunda (direktori härja, 1 koolipreili ja 3 kooliõpetajat) kellel õnneks oli enam kui 2 kuud Sakjamaal wiibida, mitu kuuljat kurtummade kooli läbi waadata ja lõputks Sakjamaa üleüldisest kurtumma kooliõpetajate koosolekust oja wõtta, mis Frankfurti linnas Septembri kuul lõpul ära peeti.

Reidsime aga ka juure meeleheaga, et ka meie koolis tööjärg Sakjamaa koolidest alamaks ei ole jäänud. Niisugune tundmus fihutab rõõmsa meelega oma jõudu tööle kulutama: Jumal tänatud, tehtud töö õnnistab!

Argu olgu rääkimata, et peale ühe kooliõpetaja, kellele kooliwalitsufe härjad ammu lubatud sõidu raha lahkesti olivad kätte jõowinud, kõik osawõtjad sõidu oma kuluga ära tegiwad.

Weil on ammuft ajast wiifits, üks fõrd nädalas koku tulla, õpetlikka raamatuid üheskoos lugema ehk küsimusi ifsestis seletama mis meie töösse ehk laste kaswatamisesse puutuwad; mööda-läinud aastal saime kuulda, mis Sakjamaal käinud kooliõpetaja wõõrades koolides hoolfasti sõna sõnalt oli järele kirjutatud, nii et ka need, kes pidiwad koju jääma, teiste reifist õpetlikult ja väga huwitawalt wõifiwad oja saada, nõnda et mõne nädalise reifi wili meile aasta otja wiljarikkaks külwiks sai.

Et ka fõrtöö õpetamine meil tahetakse korras pidada, näib fefi, et minewa aasta sügisel kooli juures kingisfepa töötuba awati. Juhatajaks on kurt Jüri Soolmann, kes pärast koolist lahkmise Tallinnas meistri juures on välja õppinud.

See on meil nüüd teine töötuba kus wäljaõppinud kurt koolipoistele fõrtöö õpetust annab. Tulewal talwel loodame, et ka puufep Tallinnast välja tuleb, kus tema praegu alles õppimas on. Sellide ettevalmistamise kulud on ainult jõitudel korjatud, mis kooli direktori härja harilikult iga aasta ühe koolitoa lastega ette wõtub, mille juures tema mitu kihelkonda läbi käies kooliõpetust näitab ja rahwast meie huwitawa töö wiifiga tutwustab.

Jumal tänatud, inimeste anded, mis nad sel korral lahkesti jagawad, on siamaani aidanud, faks töötuba awada, sellifid välja õpetada, kes nüüd koolipoisja õpetawad ja ifegi suuremalt jaolt

töömafinaid ja riistu äramaksta, mis raamatupookimise ja kingisfepa toas tarwis läfjiwad.

Üks suur kurtumlast tarwis fiin aga nimetada.

Üks noormees, Hans Rattai nimi, kes osaw puumiferdaja oli ja Tallinnas õppimas oli, on üks aasta enne walmis saamist ära furnud. Nii on tema jaoks kantud kulud asjataks jäänud ja meie lootus, niferdud asjade müümisega koolile kasu teenida, mõneks ajaks edasi lükatud!

Minewal suwel ja nüüd jälle on raamatupookifja hobusega mitu kihelkonda läbi käinud ja walmis tehtud asju, raamatuid j. n. e. müünud. Wõttis ka töö tellimisi vastu.

Suur tänu olgu fiin kirikufetajatele ja mõifa faksfete fõeldud, kes temale lahkesti ja rohkesti abiks ja toeks on olnud asja fõrda-faatinises.

Ulmaks Jumal, et iial tööd ei puuduks, et meie mitte üksnes wõlgadest lahfi saakfime, mis weel alles on, waid et oleks ka wõimalik wäifefi äriajamise kapitali korjata, mis koguni tarwis läheb, kui töö peab õnnistama.

Uued töötõad nõuawad ka ruumide laiendamist; oligi siamaani ruumide poolest meil kitsas fões. Rake koolitoa laste puudufel saime senini läbi. Sügisel tahetakse kahe toa lapfi korraga vastu wõtta — ja pole tubafid, kus neid õpetada, ei olegi tubafid, kus wäljaõpetatamad koolipreilid wõifiwad elada.

Aga juba rue suure maja seinad tõusewad. Poolel on juba fatus peal, teifele poolele pannaifje praegu teine fõrd peale.

Aga kust selle jaoks raha saada?

Küll meie oleme mitmete käest abi saanud, ka üfina rohkeid andid, mille eest ei wõi küllalt tänada: mõifa härja von Stryf kinkis 2000 rubla, Uuemõifa baroni proua Uexkülli 1000 rubla ja weel mõned fadade fõarpa — aga iffa on suurem jagu raha meil wõlga.

Aga meie ei ole weel ilmasfi ilma jäänud, ehk küll mõnifõrd oli karta — ega seegi raha meil tulemata ei jää, fefi töö, mis meie teeme, tehafse Jumala nimel ja wastel kurtummadel on feda tööd hädasti tarwis.

Jumal teab wift ka, kust tal feda raha on wõtta, mis weel puudub. Weel kulub tänuga nimetada, mis lahket fõbralikku abi leidfime Tallinna „diafonistide maja“ poolt.

Sügisel oli mitmel lapsel külgahakkaw filma haigus. Arwati tarwis olewat neid päris filma tohtre kätte saata. Elis on ülewal nimetatud haigetemaja ja filmatohtre härja neid ilma mingifugufe kuluta vastu wõtnud ja terweks parandanud, mis mitu nädalat fõestis. Jumal fõfugu, mis temale antud!

Nõndafamuti täname Tallinna pimedate kooli juhatajannat preilit von Raver'it, kes ühe poisfi on wastuwõtnud, kes meil pärast 1½ aastast koolis käimist päris pimedaks jõi.

Meie direktori härja on teda eratundides õpetanud pimedate tähtedega kirjutama ja pimedate kirja lugema, nii et tema häda pärast pimedate koolis wõib edasi õppida. Ka fõalgi wõeti teda wähenatud mafuga vastu. Jumal andku ka fenna oma rohket õnnistust.

3. Rõõmupäewad.

Ka neid on meil olnud. Siimesel nelipühil oli meie Kõrge Raitfepa Reisri Prõua fündimise päem, mil meil harilikult koolilaste pidu on.

Omaval Juunil 1903 a. käifiwad meestli walitud kooliwalitsufe liikmed meie kooli waatamas, mille juures neile igapäidi näidati, kuidas meie koolis tööd tehafse.

Selle aasta Maail fões on direktori härja jälle koolilastega reifil käinud. Et meil kõige ülem tuba puudub, wõeti teije toa lapfi ligi.

Et Gestimaa sinoodi poolt fõrd jõowi awaldati, et aega mööda kõigist kihelkondadest wõiks läbi käia, käidi see fõrd enamasti kihelkondades, kus enne weel ei olnud käidud: Wäifse-Maarjas, Rakweres, Amblas (Tapas), Radrinas, Harju-Jaanis, Kuufalus ja Jõelehtmes. Ka Liwimaal katjuti jälle fõrd käia ja leiti Laiufel väga lahket wastuwõtmist.

Suur tänu nii väga lahke wastuwõtmise eest, mis igalpool, ka mõnes mõifas ja wabritus meie lastele pafuti ja tohtre härjadele, kes Rakweres, Runda wabritus ja Kuufalus haigeks jäänud lapfi hoolfasti ja weelgi muidu on põetanud.

Täname fiin ka Raafitu posti jaama walitsust, kes lastele fõiduhobufid muidu andis!

Aga fõinnib ka rohket tänu ütelda nii mitmele taluperemehele, Pedafare metjawahile ja Salmiste küla kaupmehele Kuufalu kihelkonnas, kes meid rohke osawõtmisega väga on rõõmustanud ja meid muidu on fõõtnud.

Jumal õnnistagu kõift, kes sel wiifil meie tööd rohkesti aitafinaw edendada. On weel mitu fõrda tarwis, neidfugufid reififid ette wõtta, feni kui meie töötõad päris korrale saawad. Jumal faab meid wististe aitama ja edasi faatina ja meie tööd toetama ja õnnistama.

Raajameistri aruanne 1903. aasta üle.

I. Sisjetulekud:

1. Puhast raha oli 1. jaanuaril 1903 kassas	859 rbl. 51 kop.
2. Abirahad (Liivimaa maakasjast 2200 rbl., Gestimaa maakasjast 600 rbl., Tallinna linna poolt 100 rbl.)	2900 " — "
3. Ghwata Selti ja abijestide liikmemaksud	742 " — "
4. Kingitused	273 " 90 "
5. Kontsertide, näitemängude, j. n. e. sisse- tulekud	136 " 21 "
6. Kapitali kasud ja väärtipaberite ümber- vahetamise läbi	755 " 64 "
7. Kooli talutuba „Kingisjepa“ rent	200 " — "
8. Majapidamise ülejääk	99 " 1 "
9. Kasvandikute kooli- ja kottiraha	4642 " 90 "
10. Koguduste korjandused	3006 " 77 "
Kokku	13615 rbl. 94 kop.

II. Väljaminekud:

1. Toit ja majapidamine	4046 rbl. 56 kop.
2. Majapidamise asjade, inventari, ostmiseks	137 " 22 "
3. Küte ja valgustus	442 " — "
4. Majade parandused ja krohvimise tööd	660 " 40 "
5. Üüri raha	150 " — "
6. Trükkimise ja posti kulud	605 " 29 "
7. Tule vastu kinnitamise raha	112 " 13 "
8. Spi abinõude muretsemiseks	312 " 60 "
9. Palkadets	6600 " — "
10. Arsti palka	150 " — "
11. Haigete maja peal olevat võlga makstud	110 " — "
12. Parandamised, puhastamised, reifitultud, jääkeldri täitmine, fonetraat, j. n. e.	532 " 44 "
Kokku	13858 rbl. 64 kop.

Seega on väljaminekud sissetulekuteft 242 rubla 70 kop. võrra suuremad olnud.

Peale punkt 4 all nimetatud 660 rubla 40 kopika läts krohv-
vime töde peale veel 365 rubla välja. Selle raha võttis
direktori proua Hörjchelmann Wändras ärapeetud näitemüügi läbi sisse.

Mutuse (kooli) varanduse seisukorra aruanne.

Varanduse seisukord oli 1. jaanuaril 1903 järgmine:

1. 4½% Peterburi linnamajade obliga- tionid nimehinna järel	6500 rbl.
2. 4% Gestimaa pantkirju	2000 "
3. 4½% Riia hoiukassa intressi-intressi paberid	360 "
Aasta jooksul rahaks tehtud Riia hoiukassa intressi- intressi paberid	360 "
Juurde muretsetud Gestimaa vastastiku krediti felti 4½% intressi-intressi paberid nimehinna järel	400 "
Mõnda oli varanduse seisukord 1. jaanuaril 1904 a.	8900 rbl.

Kassa ükshite sissevõtete aruande iseäraline seletus.

Toetatavad abianded, mis sisse tulnud, on järgmised:

1. Liivimaa maakassa abianne 2200 rbl.
2. Gestimaa riiteltkonna abianne 600 "
3. Tallinna linna abianne 100 "

Kokku 2900 rbl.

Jäeäranis tänuks oleme järgmiste kingituste eest:

- 1) Käruft Anna Kaub'i käest 100 rbl.
- 2) Käruft M. M. käest 30 rbl.
- 3) Tallinnast preili M. v. H. käest 30 rbl.
- 4) Tar-
wastust v. Menjenkampfi käest 12 rbl.
- 5) Mõdrifti proua
L. v. Dehn'i käest 10 rbl.
- 6) Präämast hra W. v. Renteln'i
käest 47 rbl., mis ta kahe jahi peal maha lastud põdra eest
jaanud.

Saarde abijestit käest anti meie kassasse ühe
kontserdi sissetulek 17 rbl. 35 kop.
Näitemüügi sissetulek, mis kooliõpetaja P. Põst
Jõhvis toime pannud 118 " 86 "

Kokku 136 rbl. 21 kop.

Siin avaldame nimetatud kooliõpetajale südameliku tänu.
Temal on mõne aastase truu, hoolja töö läbi korda läinud meie
felti kassasse juba enam kui 500 rbl. korjata.

1. Varanduse aastase intresside läbi tuli sisse	353 r. 37 f.
2. Pihkwa kaubapanga Pärnu abipanga jook- wad intressid	2 " 95 "
3. Loosimise läbi mõitnud 2000 rbl. 4½% Peterburi linnamajade obligatsioonide juurde muretsemine sissamas väärtuses	92 " 15 "
4. Rahaks tehtud Riia hoiukassa intressi- intressi paberid nimehinna järel 360 r. 711 r. 52 f.	
Sellewastu juurde muretsetud Gestimaa vastastikuse krediti felti 4½% intressi intressi paberid nimehinna järel 400 r.	404 " 35 "
Rafu	307 r. 17 f. 307 " 17 "
Kokku	755 r. 64 f.

Koguduste korjandused.

1. Liivimaa l:

	rbl. kop.		rbl. kop.
Jurjewi Jaani kog. .	64 46	Jakobi .	18 —
" Peetri " .	25 —	Kolga-Jaani kog. .	10 —
" Maarja " .	35 —	Suure-Jaani " .	26 —
" Ulifooli " .	69 80	Halliste " .	23 13
Walga Gesti kog. .	14 —	Sindi " .	15 50
Pärnu Nikolai " .	28 61	Tori " .	50 —
" Elisabeti " .	10 —	Testamaa " .	18 50
" Ulemõp. Kolbe .	25 —	Audru " .	17 —
Wiljandi maakog. .	21 —	Torma " .	12 43
" linnakog. .	83 13	Kurfi " .	15 —
Wändra kogudus .	47 —	Maarja-Magdalena	
Saarde " .	22 85	fogudus	14 —
" abijelts .	32 78	Laiuse kogudus . .	34 —
Helme kogudus .	40 —	Kodawere " .	28 —
Mihkli " .	79 —	Uksi " .	5 78
Heademeeste " .	18 —	Palamuse " .	45 —
Jakobi " .	30 —	Põltsamaa " .	20 —
Tarwastu " .	20 —		
Pilistwere " .	58 —		
Paisku " .	14 —		
		Kokku	1089 97

2. Gestimaa l:

	rbl. kop.		rbl. kop.
Tallinna doome kog.	60 10	Lüganuse	8 —
" Olewiste "	134 16	Juhkentali	20 —
" Niguliste "	50 50	Simona	14 —
" Piha Waimu		Weike-Maarja	36 —
fogudus . . .	53 —	" abijelts	10 —
" Kaarli kog.	46 —	Koeru fogudus . . .	35 —
" Jaani, õp. M. S.		Ambla	68 —
muth . . .	30 —	Kullamaa kahe aasta	
" Jaani, õpetaja		forjand.	55 —
Grohmann . .	58 85	Märjama fogudus . .	50 —
Waiwara fogudus .	88 —	Wigala	16 —
Jõeletme	5 —	Pihula	28 —
Jüri kog. kahe aasta		Karu	18 —
forjandus	40 —	Hapsalu	51 —
Harju-Jaani fogudus	16 —	Martna	8 —
Kuusalu	46 —	Ridala	21 —
Juuru	53 —	Noarootsi	22 —
Järwa-Jaani . . .	52 46	Koigi	24 10
Järwa-Madi	40 —	Keina	15 —
Peetri	54 55	Wormsi	1 —
Paide	60 —	Emmaste kahe aasta	
Kapla	70 —	forjandus	26 —
Keila	15 50	Kohe fogudus. . . .	30 10
Hageri	35 —	Jõhwi	56 18
Miski, kahe aasta for-		Jaaku	21 35
jandus	28 —	Kakwere	50 —
Harju-Madi kog. .	16 75	Türi	50 —
Kisti	4 —	" paberiwabrik . .	33 70
Baltiski	17 —	Üksikud anded . . .	1 50
Wiru-Nigula	20 —		
Kadrina	20 —		
			1882 80

3. Väljaspool kodumaad:

Peterburgi Jaani kogudus	20 rbl.
Kroonlinna	2 "
Hamburgi linnast, Sakjamaalt	12 "

Kokku 34 rbl.

Kõik koguduste korjandused kokku 3006 rbl. 77 kop., nagu
sissetulekute punkt 10 all tähendatud.

Tendeleht

kurtummade pühaks 1905.

I.

Wiisil: Ma tahan jätta maha.

Sa „Emata“ kord hüüdsid, Oh Jeesus, mäega, Kui sinu juure toodi üks kurt, kes keeletu, Ja sinu sõna peale Läks lahti tema kõrw Ja selgid sõnu jälle, Siis rääkis tema keel.

Küll juurel hulgal nüüdki On kurbid kõrwad weel, Ei sinust nemad räägi, Sest kida nende keel. Ei nemad saand weel kuulda Su armu-õpetust, Ei saand weel mitte tunda Ja kiita õnnistust

Neid tahame nüüd tuua Su juure palmega: Ka nende kohta hüüa, Oh Jeesus „Emata!“ Tee lahti nende kõrwad, Tee pehmeks südamed, Et nemad tunda saawad, Et nemad patused.

Et fina patust peastja, Kes kõiki lunastab, Et fina õnnesaatja, Kes kõiki õnnistab! Küll siis ka nende keeled Sind kiites tänawad, Küll siis ka nende meeled Su wastu hõiskawad.

II.

Wiisil: Jeesus, oh aita, et võimust wõin saada.

Wägew Immaanuel paistku su pale Armus su lunastud omaste peal! Waata, kuis võimust saab ülbuse ja wale, Rangemaks ikka läeb kurjade heal. Digust ja tõtt juba pöörawad ära, Eftitust teewad ja tõstawad kära.

Hinged, kes enne küll mõitlesid wahwast, Wäsiwad, suiguwad, magawad nüüd; Näitab, et kurjus ju mõitnud kõik rahwast, Leigelt nad jätawad igawest hüüd. Rahtlaseks lähwad ka õiglased meeled, Sest et nüüd mõidawad kawalad keeled.

Ammu, jah ammu ju õhtab su rahwas, Et tema õigust ja õnnistust siin Kurat on alati rikkuma wahwas, Nii et meid ahwardab põrgu ja piin. Ustawaks jääda, see olgu mu iha, Sõdigu wastu ka saadana wiha.

Tule, oh Jeesus, siis ise meil' appi! Leinajad lapsed ju ootawad sind. Peasta meid! Saadana wiha ja sappi Maitsetud küllalt, — ju wäsinud rind. Aita meid ustawalt risti siin kanda, Wõta meil' igawest õndsust seal anda!

III.

Omal wiisil.

Arm, kes sa mind oled loonud Oma näu järele, Arm, kes patu wastu toonud Õnnistust mu hingele: Arm, sind ära walitsen, Et su omaks ikka jään!

IV.

Selfamal wiisil.

Arm, kes sa mind walitsenud, Enne kui sain loodud weel, Arm, kes inimeseks saanud Rõiges meie wiisi peal: Arm, sind ära walitsen, Et su päralt ikka jään!

Arm, kes sa siin kannatafid Mu eest surma hukatust, Arm, kes nõnda walmistafid, Mulle rõõmu, õnnistust: Arm, sind ära walitsen, et su päralt ikka jään!

V.

Wiisil: Kõik talis hinge õnnistus.

Au, kiitus meie Loojale, Kes õndsuseks meid loonud; Au, kiitus tema Pojale, Kes õndsuse on toonud, Au, kiitus Püha Waimule, Et tema läbi oleme Nüüd Jsa õndsad lapsed!

„Ma kuulen inimesi appi hüüdwat!“

Mitme aasta eest juri Inglismaal üks tüdruk, nimi Grace Darling (loe: Gres Derling). Raha aega oli tema unustuses olnud. Tema surm tuletas teda jälle inimestele meelde, kõik aja-lehed kirjeldasid tema elulugu ja mälestasid tema tegu, mis tema nime nii kuuljaks oli teinud. Mis lugu oli siis selle tüdrukuga olnud? — Grace Darling'i isa oli üks neist wahimeestest, kes Inglismaa mere rannal tuletornides elavad, mis riigivalitsus meremeeste kaitseks ja hoiatuseks on lastanud ehitada. Ühel ööl, kuulis tüdruk mere ja tormi möllamist merehädaliste appihüüdmist. Ta läks kohe isa aratama: „Mu isa, kas ja kuuled seda kära?“ — „Ma kuulen tuult ja merd mässawat“, kostis wanamees. „Aga mina“, ütles tütar, „kuulen inimesi appi hüüdwat!“ Paati merde lasta, näitis meeleu ettemõtmine olema, aga tüdruk ei kartnud mitte. Nuus halpea oli küll wana, harjunud laewamees, aga ta kahtles selle tormiga merele wälja sõita. Jäst hoolimata wõttis tütar mõlad kätte ja targas paati, isa ei wõinud enam wastu seista ja läks tütre järele. Mis jõuawad wanamees ja noor tüdruk laenetawa ja mässawa mere wastu? Aga armastus oli tormist wägewam. Suure waewaga jõudsid nemad kalgurüugastele, mille wahel purustatud laew oli kinni jäänud; 9 meest oli weel elus, kuna teised kõik laenetes oma hauda olivad leidnud. Grace Darling käskis ülejäänud mehi paati astuda ja wiis neid Jumala abiga õnnelikult kuuwale maale.

Ma kuulen inimesi appi hüüdwat! oli tütar ütelnud, aga tema isa ei kuulnud muud, kui mere kohinat. Ma kuulen inimesi appi hüüdwat! Seep see on, mis tõsijele ristiinimesele rahu ei anna, kui tema teab ligimest hädas olewat, ta peab minema ja aitama. Hada on igalpool, wiletsus puutub nii mitmel näil meie filmi, meie kuuleme ja loeme hädast, haawadest, haigusest, õnnetustest, ihu ja hinge wiletsusest, ja kõik see mitmesugune wiletsus maailmas on kui möllaw meri, mis ialgi soiku ei jää, aga mitte igati ei kuule häda seest ligimese appihüüdmist: Tule ja aita! Et seda wõib kuulda, seks läheb isegugune kuulmine tarwis, kuulmine südamega. Armastusel üksi on nii õrn ja selge kuulmine, et tema ka seal appi hüüdmist kuuleb, kus teised häda suurusel midagi ei märka, jah, armastusel on nii õrn kuulmine, et tema ka seal appihüüdmist kuuleb, kus hädaline ise oma häda sügawust ei mõista ära tunda ega kaebada — ja niisugune hädaline on ka kurtumme inimene. Tema on läbi tungimata waitfuses üles kaswanud, ta ei teagi ise, misugusest õnnest tema on ilma jäänud. Tema ei kuulnud ialgi ema hella healt, ega lindude laulmist, ei puude kohisemist; tema südamesse ei tule Jumala sõna, Jumal ise, igawese elu lootus on temal wõerad — ja ometi elab ta kurtumma sees hing, mis rahutu on, kuni ta rahu saab leidnud Jumala sees. Armas lehelugeja, wist mõnikord ju oled sinagi niisuguse õnnetuma inimesega kokku saanud, ja nägid tema wiletsust, ehk läks ka ju süda haledaks, — aga kas ja kuulsid siis kurtumma hinge appihüüdmist? Ehk tema suu küll ei teadnud häda tunnistada, kas kuulsid üht õhkimist, mis üksi südamekõrwadega wõib kuulda?

Jumal tänatud! ligimese armastus on ka nende waeste peale halastanud ja püüab neid peasta pimedusest, mis nende waimu peale on langenud ja püüab nende põlwe kergitada. Töö, mis kõrges taewas on kuulnud inimesi appi hüüdwat, kes kuulis inimeste hingest õhawat patu koorma all. Jumalik armastus kuulis, mis targad, kirjaturidjad, wariseerid oma armuta südamega ei wõinud kuulda, et patuse hing kisenas Jumala, lumastamise ja igawese elu järele — ja Jumala armastus tuli maailma sisse, jai inimeseks ja alandas emast risti jurmani. Meid on see armastus peastanud! Kuidas wõime temale tänuks, kõik head mis ta meile on teinud? Mis esimene Wändra kooli õpetaja E. Solowoffi, 30 aastat tagasi, kooli arulehes on kirjutanud, see maksab praegu weel! „See oleks ju häbi olnud Jumala ees, kes meile on annud raha ja wara, jõudu ja mõistust ja pealegi oma taewariigi,

kui meie ei oleks tema kõige wähemate wendade kätte pisut sellest tänuga tagasi annud, mis tema meile on annud“. — Sellepärast julgub ka selle aasta lendleht sinu ette astuda, armas lehelugeja, ja sind paluda Jeesuse Kristuse pärast, kes alati kuuleb, kui meie Teda appi hüüame: Aita jälle oma andega, aita, et meie töö meie Eesti koguduste kurtummade kallal mitte raha puuduse pärast takistatud ei saaks! Argem wärgem ära head tehes.

Chwata seltsi aruandest.

Selle aasta mai kuus annetas meie kõrgeste auustatud Keisri proua Aleksandra Teodorowna meie seltsile rahakingituse: 1000 rubla. See and sel rasfel ajal on meie Keiserliku Majesteedi helduse täheks ja ühtlasi suureks waranduslikuks abiks. Mõõdaläinud aasta, sõja aasta, on ka seltsile üks raske aasta olnud, meie korjandused on hulga wõrra wähenenud, sellepärast, et selle aasta armastuse anded kõigepealt haawatute soldatite heaks määratud olid. Nõnda jäi ka loojumine kooli heaks, mille tarwis ülemate poolt luba oli antud, toime panemata. Aga rahalisest raskusest hoolimata pidi majaehitus lõpetatud saama, muidu oleks materjali kahju wäga suur olnud. 11. oktobril pühitseti lisaehitus, mille sisse käsitöö ruumid ja klassid asendatud said; kõigepealt on meil nüüd küllalt ruumi koolitajate ettemalmistamiseks.

Mõnda kooli tööst ja elust.

Jumala suur arm ja ligimeste armastus on mõõdaläinud aastal aidanud, et töö meie rahwa kurtummade kallal heaste on korda läinud. Kooliaasta hafatus aga oli raske. Raskest tegi teda ühe Eesti ajalehe waenuline ettemõte, kooli juhataja arujust, kooliwalitsust ja tegewust laste kallal kahtlustada. Seal juures oli kõigepealt see asi kurwastaw, et üks wana kurtumme Wändra kooliõpetajaid ja isearanis Direktori herrat hirmjaste oli laimnud ja kaebanud, et Wändras sagedaste puu- ja raudkeppidega nii wiisi pehketatse, et lapsed hulgani haigeks jääwad ja ärajurewad!

11-al oktobril seati uus majaema oma ameti peale, proua Auguste Barz, Riia linnast. Selles ametis tuli tema Direktori abitaasa asemel, kes armastuse ja osawusega majapidamist oli juhatanud. Ka uus majaema muretseb kui tõsine ema laste ja koolitajate ihuliku tarwiduse eest. Ühtlasi temaga asusid kaks neiu Wändra koolisse, kes endid kurtumma koolitajanna ametile tahawad walmistada, nõnda et endistega kokku nüüd 4 koolitajanna ameti õppijat on. Seltsamal päewal wõeti ka wastu järgmised uued kaswandikud: 1. Juhan Nordmann — Raplast, 2. Juhan Riit — Amblast, 3. Nikolai Rendler — Tallinnast, 4. Johannes Nõmm — Rodawerest, 5. August Tedder — Paistust, 6. Martin Raut — Pillistwerest, 7. Friedrich Witt — Pärnu linnast, 8. Amalie Rõse — Madiselt, 9. Anna Wedam — Merjamaalt, 10. Marie Riwiit — Elmest, 11. Anna Mumm — Elmest, 12. Elfriede Päl — Tartu Maarja-Magdalenaalt, 13. Liina Jõel — Jürist. Neist lastest on 7. L. Riivinaalt ja 6. Eestimaaalt.

Mõõdaläinud kooliaastal saidwad kaswatatud ja õpetatud ühtekokku 60 last, 34 poisji ja 26 tüdrukut.

Nääri kuust saadik töötab uues ruumikas töötöas meie koolitiskler, endine koolikaswandik Juhan Riit, kes 3½ aastat meistri Andresen'i juures Tallinnas on wälja õppinud. Meie raamatupoofikale J. Sillaotile on Eestimaa sinod lubanud kõik Wasingi piiblikugude raamatud, mis wallakoolides usupõpetamiseks tarwitatakse, poofikda anda, niijamuti on tema ka 10,000 katelismuse raamatut sõita saanud. Kolmandamas toas on meie kingsepp kurt Jüri Soolmann tegew. Peaks aga Jumal meile ka rohkesti tödandajaid saatma, siis ei ole raha, mis selle käsitöö tubade jaoks kulutati, mitte asjata wälja antud.

29-al mail lõpetasid koolikursuse ja õnnistati Wändra kirikus: Jaan Hallikas — Waiwarast, Jakob Petermann — Pärnu-linnast, Hans Kottas — Paistust, Jaan Kest — Kõppust, Anna Welt-mander — Narwast, Eitja Kruus — Jagupist (Kiivimaalt).

Veinamise ja rõõmupäevi on Jumal selgi aastal meile saat-nud. Suurt valu tõi koididele, lastele ja koolitajatele, ühe armja kaastööliste suremine. Kolme aasta eest oli endise Tori õpetaja poeg Karl Raedlein meie juure tulnud joonestamise õpetust andma. Ugaruslega võttis tema selle töö kätte, aga enneaegu pärast lühikest, rasket haigust kutsus Jumal selle noore, lootusriika kunstniku sellest elust oma juure, 26. okt. 1904. Veinates seisiwad lapsed ja ameti-wennad tema puusjargi ümber. Hingatu tema rahus.

Reisri proua on meie kooli kõrge kaitseja. Seepärast on tema jündimise päew ka igal aastal rõõmupäewaks. Lapsed ja koolitajad läksid selle päewa pühitsemiseks Wändra kiriku Jumalateenistujest osawõtma, ja peale lõunat wiibisivad kõik jõe kaldal rohilises, kus lapsed lõbusaste aega wiitsid.

Tulekahju Wändra koolis.

Suwine õhtu rahu lautas end ka 22-sel juulil kasmatuskoha üle. Hulk töömehi, kes päewal uue ehituse tallal tööl olid, puh-kasivad raskest ühes päewa wäsimust. Ka kooliõpetajate perekonnad magasiwad jügamas rahus, sest keisõd oli juba mööda ja kell umbes pool üks. Korraga kostawad mitmesugused healed magajate kõrwu: koerad auuwad, inimesed karjuwad ja hüüawad, kaewu pumpa tõmmataks kõigest jõust. Magajad fargawad woodist wälja usse peale. „Koolimaja põleb, koolimaja põleb!“ kostab neile wastu. Kohutaw oli pilt, mis silm nägi: Veegid lõiwad maja seina külles olewate lipumarraste kõrgusele. Jgaüks wiskas omale hädapäraltjemad riided selga ja ruttas tulekahju juure. Seal oli juba hulk inimesi kous ja Wändra noor tulekustutajate selts tegi kõigest jõust tööd. Britijst woolaw wesi lõpetas aknast wälja katusele ulatama leegi enne, kui katus tuld sai wõtta. Aga kōōd oli veel kui tulemeri ja wähemad leegid tuliwad juba kōōgi kõrwal toas nähtawale. Siiski hakkas mõit kustutajate poole kalduma. Seal tuli neile weelgi abi: hobustega tuhatnelja ajades jõudis wabrikust tulekustutajate abijelts teise pritsiga kohale. Kōnetraadi läbi läks teatus wabrikusse. Hommituks oli wiimane tule jõe kustutatud. Aga kole nägi terve maja seest poolt wälja. Täitja tule läbi rifutud oli kōōd ja selle üle olew koolituba teise korra peal. Kōōgi kõrwal olewad ruumid alumisel korral, koridor ja teised koolitoad ülewal oliwad osalt rifutud. Terve maja oli aga nii mustaks suitsetunud, et igal pool paks tahma kord oli. Suur raamatu kapp oli osalt ära põlenud, hulk pilti ja teisi asju rifutud, palju ukki ja aknaid osalt põlenud, osalt kustutamise juures purustatud.

Tuli oli õõsel wististe kōōgi ahjust hakanud. Tule pragina ja suitsu läbi oliwad kõige pealt kaks töömeest üles ärganud, kes jaali kõrwal, endises kōōd toas magasiwad. Nemad äratunud majas magajad, jooksnud siis teine kingisjepa talusse, kus hulk töö-mehi magasiwad, ja teine pritsimajasje tulekustutajaid hüüdma.

Jumal hoidis meid armulistult juurema kahju eest. Kui abi hiljemaks oleks jäänud, siis oleksiwad wiist kõik tummade kooli ehi-tused ühes juure majaga tuleroaks langenud. — Parandamise tööd oli aga siiski küllalt, ja sellepärast mõis õpetus alles oktoabri-kuul algada. („Kurtummade sõber“ 1904 Nr. 3.)

Kurtummade teekonnad.

Septembri kuul joõksul mindi teise toa (klassi) lastega reisu peale. Selle üle jutustab „Kurtummade sõber“ järgmisel wiisil: „Et kool alles oktoberi kuul mõis algada, tahtsin siis ometi jälle ühe toa lastele head õpetust soowida; ja kus mõiwad lapsed rohkesti õppida, kui reisu peal, kus meie juttu ajades hommitust õhtuni kous oleme. — Juba ammu tahtsin minna armja hingama läinud Anna Kuusiku hauda waatama minna. Rõõmuga wõtsin minna lahket kutsumist Hiin-sa-are peale wastu ja sõitsin 3-mal sept. lastega siit ära. Üks ainus laps puudus. Tema õpetaja ei olnud temale teatust saanud saata. 4-mal sept. sõitmine Tallinnast aurulaewaga („Konstantin“) Hiiumaa ligidale, wäitese saare juure, (Harri saar) kust purjupaadiga ehk „luubiga“, nagu nad Hiiumaal paati nimetawad, ühe tunni joõksul Hiin-rammale saime. Theewee ajaks jõudsin Pühalepa kirikumõisa ilma ootamata, sest mina ei teadnud sugugi, et nii ruttu pidime sinna saama. Seda lahust,

mis meie igalpool Hiiumal, kiriku mõisades, taludes, koolimajades ja Kärkla wabriku tohtri herra majas näha saime, ei wõi meie ialgi äraunustada. Pühalepas, Ellamaa talus, Kärkla wabrikus, Rõmba koolimajas, Keina kirikumõisas, Kassare mõisas, Emaste kiriku mõisas, Mänspääl talus, Waimla mõisas, Hanikatsi saare peal ja wiimaks kõigis neis kohtades, kust koju minnes läbi tulime, nagu Wirtsu, Ha-ni-las, Lihula, Mihkli, Rõima mõisas ja Kaisma mõisas — igalpool, igalpool sumiti meid tundma õppima, et juur ja jügam armastus kurtummade wastu seal on, kus waimu haridus kõrgema järje peale on astunud — aga mitte üksi waimu ha-ridus, waid südamel haridus, südamel armastus hea töö kohta, armastus, mis ialgi ei küsi, mis rahwa soust fina oled, ehk mis rahwa waim on sinu sees, waid kes alati küsib: kuidas wõin mina aidata? Ja üks aitab rahaga, teine aitab lahke wastu-wõtmisega, kolmas ilusa wantriga, mis ta seks korraks laenuks annab, neljas hobustega, mis ta wantri ette paneb, wiies annab wähemat, aga heast põlewast südamest! Oh, mis kallis on see and, ja olgu ta üks ainus õnn igaihe lapsele.“

Sedajama armastust leidfid rändajad teise reisu peal, Mai kuus, mis neid Kapla kihelkonda ja sealt edasi wana Cesti „linna“ Warbola juure wiis. Tänu kōōdidele, kes oma juure lah-kuse läbi sellegi teekonna nii lõbusaks on teinud. Tänu Kero, Alu, Waldu, Ohukatsu, Polli mõisaherradele, ja Kapla õpetajale, tänu auustatud Rojiman-n'i prouale, herra Rehtlich'ile ja Pallamulda küla rahwale kahe-kordse wastuwõtmise eest!

„Südamelikk armastust kurtummade koolitamise tööd wastu oleme meie mõlemate reisude ajal näha saanud. Hautugu ja lai-matu nüüd kes tahab; see armastus, mis meie oleme näha saa-nud, kustutab nii wäitese äparduse, nagu kurjade inimeste lautuste, joutumaks ära. Armastus saab iffa wõitu!“

Kassadirektori aruandest 1904. a. üle.

I. Sisjetulekud:

1. Abirahad (Kiivimaa maakasjast 2200 r. Cestimaa maakasjast 600 rbl., Tallinna linna poolt 200 rbl. kahe aasta eest.)	3000 rbl.	—	£.
2. Kaswandikkude kooli ja kōōti raha	4715	—	—
3. Koguduste korjandused	2322	—	32
4. Kingitused	452	—	40
5. Uue ehituse jauts kingitud	4009	—	—
6. Gaenu peale mõetud	6000	—	—
7. Tulekahju tasumine assekurantfi seltsi poolt	3628	98	—
8. Seltsi liikmete aasta maksud	560	—	—
9. Kapitali kasud	362	—	44
10. Kooli talukoha „Kingijepa“ rent	200	—	—
11. Maja pidamise ülejääk	242	—	94
12. Abijeltsidest	98	—	55
13. Näitemängust Rakwere linnas	110	—	—
14. Eiso Korits'i testamenti mööda	20	—	—
	25,721 rbl.	63	£.

II. Väljaminekud:

1. Toit ja majapidamine	3761 rbl.	45	£.
2. Kütte (osalt 1903 a. eest)	1268	—	12
3. Palgad	6155	—	—
4. Spi abinõude muretsemiseks	257	—	01
5. Uue maja ehituse eest	10017	—	47
6. Maja parandamised tule kahju järel, pumba maja	2333	—	56
7. Arsti ja haigemaja jauts	180	—	—
8. Tule wastu kinnitamise raha	112	—	13
9. Lendlehtede trükkimise eest	551	—	56
10. Puhastamise tööd, kōnetraat, jääkeldri täitmine, postiraha j. n. e.	446	—	—
11. Debet — Saldo 1903 a. eest	242	—	70
	25345 rbl.	00	£.

Sisse tulnud: 25,721 rbl. ja 63 kop. ja wälja läinud: 25,345 rbl. 00 kop.: seda mööda jäi tulewaks aastaks üle 376 r. 63 kop. Sellest hoolimata peame üttelema: möödaläinud aasta on

suure, rõhuma rahapuudusega lõppenud, jesi sisse tuleku liigis (Nr. 6) on 6000 rbl. üles antud, mis Ehvata selts kulude katmiseks on laenuanud. Kui meie laenuks võetud raha sisse tulekust maha arvame, siis saab selgeks, kui suur rahapuudus, on, nimelt: 5623 rb. 37 kop.!

Roguduste forjandused.

1. Liivimaa l.

	rbl. kop.		rbl. kop.
Headameeste kogudus	10 —	Elme kogudus	50 —
Tartu Üliõigoli	77 —	Suure Jaani k.	25 —
" prauskonnast	313 67	Kolga Jaani k.	10 —
Karrola kog.	4 13	Tori kog.	50 —
Hargla "	1 —	Audru "	14 70
Salatši "	2 —	Jakobi "	15 —
Pärnu Eliisabeti k.	14 —	Tastamaa k.	8 50
" Nikolai	43 90	Saarde "	24 —
Põltsamaa kog.	20 —	Wandra "	40 —
Pilistvere "	11 —	Sindi "	9 —
Tarvastu "	15 —	Kerro "	13 —
Paiistu "	14 —	Halliste "	18 21
Wiljandi linna k.	12 —	Ueksküla "	2 —
" " Rõppu	22 —	Neuermühlen'i k.	3 —

Kokku 838 11

2. Gestimaa l.

	rbl. kop.		rbl. kop.
Tallinna toompää k.	49 33	Juuru k.	17 —
" Oleviste "	100 —	Jüri k.	20 —
" Nigula k.	42 —	Koeru k.	35 —
" Jaani k.	97 12	Türi k.	9 66
" Kaarli k.	49 60	" Tohtri mõis	10 —
" Püha Waimu kogudus	42 —	Martna k.	17 —
Haljala k. (1903 a. eest)	10 —	Haljala "	10 —
Lüganuse k.	22 —	Jõhvi "	49 50
Biru Nigula k.	45 —	Hageri "	30 —
Reila k.	17 86	Ridala "	15 14
Harju-Jaani k. (1903 a. eest)	13 40	Jõeletme k.	10 —
		Kuusjalu "	25 —
		Roigi "	19 —

	rbl. kop.		rbl. kop.
Peetri k.	12 38	Reina k.	17 —
Ambla k.	52 —	Karuse k.	10 —
Haapsalu k.	20 52	Kadrina k.	20 —
Lääne Nigula k.	27 —	Weike Maarja k.	33 —
Rose k.	35 —	Harju Madiise "	7 60
Ratvere k.	60 —	Noarootsi "	22 —
Risti k.	10 —	Waiwara "	36 —
Wigala k.	19 —	Järva Jaani "	22 —
Kullamaa k.	17 —	Kapla k.	60 —
Märjamaa k.	10 —	Simona k.	15 —
Lihula-Kirbla "	25 —	Jakobi "	37 —
Risfi k.	20 —	Juhkentali k.	10 —
Jäsa k.	16 —		

Kokku 1369 11

3. Wäljaspool kodumaad.

Peterburist	42 rbl.
Kroonlinnast	2 "
Mitmesugused forjandused	71 " 10 f.
Kokku	115 " 10 f.

Kui meie 1903 aasta forjandused kõrwa seadame, siis näeme et mõõdaläinud aastal forjanduste läbi 685 rbl. wähem on sisse tulnud.

Unded abijeltidelt.

Headameeste abijelts	39 rbl. 55 kop.
Wiljandi - Rõppu	25 " — "
Tarvastu	15 " — "
Pilistvere	19 " — "
Kokku	98 " 55 "

Lahfets õiendamiseks.

Magu kuulda, on rahwa seas jutud liikumast, et raha, mida iga lapse eest maksetakse, ei tarwitata mitte üksi lapse ülespidamiseks, waid et sellest weel muud wälja minekut wõiks kaetud saada. Olgu lahfets õiendamiseks tähendatud, et Ehvata selts iga aasta weel omalt poolt (forjanduse rahast) peab iga lapse kohta kulude katmiseks juure lisama.

Lendleht

kurtummade pühaks 1907.

I.

Wiisil: Armas Jeesus, armastaja.

Süda seltsiks südamele, Otskem rahu Jõhndalt, Vaskem armu tulekeeli Tõusta taewa leekiwalt! Ta on pea ja meie liikmed, Ta on walgus, meie läit, Ta on Jõhand, meie vennad, Tema omad meie kõik.

Tulge kõik, kes armu saanud, Tõutusi tajuma: Talle, kes meid lunastanud, Võtkem truudust wanduda! Ja kui armastuse paatel Peaks kindlusi puuduma, Tall, kes rippus ristis naeltel, Võib neid uuesti siduda.

Vennad, wendi armastagem, Truud teine teisele: Armastust nii tunnistagem, Et ka elu jätame! Nii on ta meid armastanud, Kui ta juri meie eest; See on teda furvastanud, Kes ei hooli armu tõõst.

II.

Omalt wiisil.

Ma kummardan sind, armu wägi, Mis Jeesuses end ilmutand, Ma astun armastuse ligi, Mis põrmu peale halastand: Mu omast möte ära kaub Ja armu merde üffi wau.

Kui wäga sa mind armastanud Ja kuis su süda nõuab mind! See imearm mind äratanud, Et minu hing ka ihtab sind. Mu sees sa asu, armu wõimus, Et wõisut sinu sinu waimus.

Ma tunnen, süda jõuab sulle, Su oma olen üffines, Ei kadu ilm too õnne mulle, Wäl elu sinus elades: Su juures rahu, rõõmu leian, End armu merde veita püüan!

Su oma Jõhand on mu süda, Sa minu wara ja mu wõit, Mu eest sa kandsid furma häda, Et mulle tõuseks elu koit; Sa maksid minu wõla ära, Mu hinge õnn ja kallim järe.

Oh, Jõhand, sinu nime läbi Muul! Jä süda lahti läeb; Ta kinnitab, et armu abi Hing walus, waewas ikka saab. Kui patune siin seda teaks, Ta teda armastama peaks!

III.

Selsamal wiisil.

Oh Jeesus, oma püha nime Mu südamesse kirjuta, Et sinu suure armu ime Võiks hinge sisse wanda, Et sõna, töö ja terve elu Siis kuulutaks su nime ilu.

IV.

Wiisil: Hinge peitke.

Jeesus, meie eel Rät ja elu teel, Siis su järel wiibimata Käime ilma kõikumata, Rummi ja meid siit Kodumaale wiid.

Olgu oma piin Meile koormaks siin, Olgu walus wenna häda, Wita meid kanda seda, Tee meid kõigiti kindlaks otjani!

V.

Selsamal wiisil.

Jäga meiega Ole, Jõhand, ja! Ja kui kõrbest läbi käime, Aita, et kõik kanda wõime! Oma koju wiia Sa meid wiimatt.

Enst ja Fr. R. Kruzwaldt oia

Kirjandusmuuseumi

Arhiivraamatukogu

93 886

Halastamata meel ja halastus.

Kurtummade kooli lendleht on Gesti fogudustele wana tuttav. Ta tahab lugijale jutustada tööst, mis kodu-maa kurtummade heaks tehakse ja tahab seeläbi terwetele meelde tuletada, et nemad oma rahwa õnnetumaid ei pea muustama: Halastage ja aidake armastuse andide läbi seda tööd ülewelpidada ja edasi teha, mis kristlik armastus on alustanud! — See on ju alati ristirahwa wiis olnud, hädaliste saatust kergitada ja seal aidata, kus puudus on. Halastus on tõesti ristiisu põhjast wälja kaswanud, ta on nii wana, kui ristiust ise. Maapealne häda on wanem. Kes omale ette mõtaks, maailma häda lugu kirjeldada, see peaks Adamast peale hakkama, ja tema mõits ka näidata, et inimesed kuni Kristuse ajani hädaliste wiletsuse wastu wõitlusele wälja ei astunud. Paganad ei tea mitte, mis halastus on; nemad ei ole isegi Jumala suurt halastust, mis Kristuses on ilmunud, tunda saanud. Seda näitab selgeste wanaaegiste paganarahwaste lugu.

Roomlased ja Greeklased olid küll oma tarkuse ja tegude läbi kuulnud rahwad. Nende hariduse warandusest on meie aegne haridus mõnda omale wõtnud. Küll leiti ka nende seas auusa meele ja kõrge waimuga mehi, kes tulise isamaa armastuse, enesepalgamise ja kõikumata digluse läbi kuuljaks on saanud. Aga nende rahwaste head küljed ja hiilgawad waimuanded ei wõi üht suurt puudust kinnikatta: neil olid kõwad südamed ja halastamata meel. Ei leidnud nende südames ega nende riigiseadlustes maad halastusele. „Sandile süia ja juua anda“, ütlesid nemad, „on kahewõrra rumalus. Seft kui sa waele midagi annad, kaudad sa ära, mis sinu oma oli ja teiseks pittedad sa hädalise wiletsust.“ Waejust arwati Rooma linnas häbi ja ülekohut olewat. — Uus Roomlaste seadus määras: Kui ilmale toodud laps wigane on, siis taptu isa tema wiibimata, kes waene, armetu ja wilets oli, see oli ka põlatud ja ilma õigusega. Ilma õigusega olid kõik ihuorjad. Ateena maakonnas loeti 20,000 waba inimest ja 400,000 orja! Ihuorjadest ja sõjawangidest walitseti kõige tugewamaid mõgawõitlejaks wälja ja sunniti neid awalikult rahwa lõbuts wõitlema. Rooma keisrid walmistasid, et rahwale meelehead teha, iga aasta niisugused näitemängud, kus jagedaste rohkem kui 100 paari kahewõitlejat mõetadega üksteist ära tappid. Pärast lasti ka wangid kistjate elajatega wõidelda ja rahwas lahtutas käsi, kui inimene lõufoerast löhti kisti ja wõitlusplats tema werrega kaeteti. Kas siis nende mõtte targad ja preestrid sarnaste kolemuste wastu ei waielnud, kas nemad siis ei püüdnud inimesi halastusele õpetada? Ei mitte! Nemadki on kõik seda toorust heaks ja õigeks kiitnud. Nemad ütlesid: Ükski ei ole armuline, kui aga rumal ja kergemeelne. — Kaastundmus õnnetumatega ja nuttine nutjatega tuleb südamet nõrkusest. — Halastus on üks ehtsus! Küll oli waestel ja wigastel paha elu, peale oma häda kannatasid nemad teiste naeru, pilkamist ja tagatijamist.

Aga sel ajal, mil Rooma linna näitehoones rahwas werejanuga surijaid wahtis, mil terwes maailmas waeleid põlati ja armulisi naerti, kostis Kallilea mägede peal ühe mehe heal, mis kuulutas ja hüüdis: „Õndsad olete teie waeled; seft teie pärast on Jumala riik, õndsad olete teie, kel niüid nälg on, seft teie peate täis saama, õndsad olete teie, kes teie niüid nutate, seft teie peate naerma!“ Mis halb ja põlatud oli maailma ees, sellele on Jeesus Kristus armu kuulutanud. Maailma tarkuse wastu pani tema ühe uue seaduse, Jumala riigi seaduse, maksma. Selle riigi põhjuseadus on: Sa pead Jumalat armastama kõigest omast südamest ja ligimest kui isemast. Maailma õpetused lükkas ta ümber ja õpetas selle asemel: Olge armulised, nõnda kui teie isa taewas armuline on. — Halastus hädaliste wastu oli niüid maailma sisse tulnud ja hakkas waele, rõhutud rahwa sefta rändama. Ristirahwa seas olid Jeesuse armastus ja halastus jäädama ajeme leidnud. Ristiinimeste armastuse tegude peale waatasid paganad imekspanemise-ga. Seftnaeste ja waeste laste järele kuulati, waeste jauts töötasid foguduse hoolkandjad, haigeid otiti üles, ilma süüta wangisid mindi trööstima. Etimeste ristiinimeste heategewus ei tunnud piirist. Armastuse tegude läbi püüti isearanis pühapäewa pühitseda, seft pärast jumalateenistust pandi fogudusele waeste ja hädaliste nimekirja ette ja forjati armastuse andeid. See halastaja meel ei ole tänase päewani kadunud. Meie päiwist saadik on halastus ifka uusi nõusid ja teesid wälja uurinud, kuidas ka nende põlwe mõib kergitada, kes wigased on ja keda palja rahaga ei wõi aidata. Nutati pimedate ja kurtummade koolisid ja nõbrameeleliste majasid. Osalt on riigiwalisus ise oma peale wõtnud, nende eest hoolt kanda, osalt aga on muretsimine wigaste eest alles foguduste peale jäänud. Nõnda saab ka meie Wändra kurtummade kool, peale selle abiraha, mis Riigi- ja Gestimaa maapäewad ja Tallinna linna walitsus on määranud, meie foguduste andide läbi ülespeetud. Ilma nendeta ei oleks mõimalik, seda tööd edasi teha. Seepärast julgeb lendleht ka käesolewal aastal kõikidele lugijatele palwe ette panna: Urge muustage oma õnnetumaid ära. Olge armulised, nõnda, kui teie isa taewas armuline on!

Geatufed kurtummade koolist.

Kurtummade kool on neljakümne esimehe aasta sisse astunud. Mõõda läinud 2 aastat on arwata kõige ras-kemad aastad olnud, mis kooliwalitsus on näha saanud. Nuti näitis, kui oleks koolile wiimjed päewad juba tulnud ja kooliwalitsus mõtles kõsifelt, teda hoopis kinnipanna. Selle kistjuse põhjus on kõigepealt meie aja, isearanis 1905 a., mäsajuline liikumine olnud, mille läbi mitmed mõijad taha hunituks langeid, rahwa südamed hirmuga täideti, ning rahapuudus ja waejus linnas ja maal tuntawaks jaiwad. Selle üle üldise häda all kannatas ka Wändra kool. Korjan-dujed fogudustest olid 3000 rubl. pealt poole wähenenud, mitme lapse eest ei maksetud ülespidamise raha sisse. 1906 a. lõpul oli koolikassas nii wähe raha, et enam teada ei olnud, kuidas kooliõpetajatele palga wälja maksta. Peale selle oliwad juba wiimjed aastad puudusega lõpnud. Selle kimbatuse tõttu sõitis koolijuhataja, direktor Horschelmann Peter-burgi linna, kooli kõige kõrgema kaitzja, keisri proua Aleksandra Teodorowna käest abi paluma. Tema palwe leidis lahket wastuwõtmist: keisri proua annetas armulikult Wändra koolile 3000 rubl. See keiserlik kingitus peastis kooli kõige suurema häda seest ja pani teda jälle jala peale seisma. Esiotsja mõis tema edasi käia, aga tulewik ei olnud seeläbi weel mitte kindel. Wäljaminekuid peab weel palju wähenutama ja sellepärast andis direktori herra ise kooli-

malitjusele nõuu, et nad fõrd kooli katkustjõwad edasi pidada ilma ülikoolis õpetatud juhatajate ja kooliwalitjus oli sellega nõuus. Senine juhataja pidi nüüd omale teist kohta otsima ja leidis selle Riia linnas, kuhu pimebate asutuse walitjus teda endise juhataja asemale oli kutsunud. Raske jüdamega ja ainult häda sunnil lastis kooliwalitjus teda tema töökahast, kus tema ligi 13 aastat juure õnnistamisega oli töötanud, ära minna. Märtsi kuus lahkus direktor Hirschelmann Wändras. Kurwa meelega jätsid koolitajad teda jumalaga ja lapsed, kelle eest tema kui isa oli hoolt kannud. Tema enesjalgaw truudus ja wäsimata tödõmim on Wändra kooli eeskujuliku ja kõrge järje peale tõstnud. Tänu temale kõige hea eest, mis ta meie waeste kurtummadele on teinud! — Koolijuhatus anti osawa koolimeistri P. Kentmann'i hoolde. — Ühes direktori herraga lahkus ka Schwata seltsi president parun E. Hohningen-Huene ammetist. Selle mõisast läks tema ära ja asus Riia linna elama. Tema lahkumine on seltsile suureks kahjuseks. 20 aastat on tema kooliwalitjuse eesjõija olnud ja on elawa osawõtmisega ja kõigest jõuust kooli edu eest hoolt kannud.

Veel mõnest kahjust, mis wiimne aasta koolile tõi, peab lendleht rääkima. Raks tublit koolitajat, herra Uniwer ja herra Laurits, kes kama aega Wändras on õpetanud, on teise koha peale läinud. Tänu neilegi nende kasuliku tegevuse eest! Ülepea on wiimase 2 aasta sees 5 koolitajat äraläinud ja ainult 3 on juure tulnud. Küll võib tööd edasi käia, kuid wähenõudatud tödõjõuga ei wõi jeda enam nii põhjalikult teha nagu enne seda. Esmene ja suurem mure on praegu see: kust leiame tulewikuks kõlblikuid koolitajaid; kui jälle mõni sunnitud on, äraminema, siis ei ole ajetahtjaid enam. Selle ameti peale walmistamine wõtab ligi 3—4 aastat aega. Aga kes õpetab neid wälja? Seda ei wõi nüüd enam Wändras teha nagu enne, sest järelejäanud koolitajatel on lastega küllalt tegemist. Andru Jumal ka selle asja juure nõuu ja abi!

Wõõdaläinud kooliaastal käis Wändra koolis: 32 poeglast ja 26 tütarlast, neist oli Gestimaaist päritud: 34, Siwimaast: 23 last ja Krimmist: 1 laps. Kõiki: 58 last. Selle aasta 27. Augustil wõetakse jälle uusi kaswan-

Kassadirektori aruandest 1906 aasta üle.

I. Sissetulekud.		rbl. kop.	II. Väljaminekud.		rbl. kop.
1. Keisri prõua Aleksandra Teodorowna kingitus	3000	—	1. Palgad	7122	—
2. Abirahad (Siwimaa maakassast: 2200 r., Gestimaa maakassast 1100 r., Tallinna linna poolt: 100 r.)	3400	—	2. Toit ja majapidamine	5621	88
3. Koguduste korjandused	1504	62	3. Küte	849	—
4. Majapidamise ülejääk	484	79	4. Pajuki peale pandud koolimeistrile	400	—
5. Raamatupooltija töötoast	3	16	5. 1905 a. lendlehtede trüffimise eest	310	89
6. Kaswandikute kooli- ja kottiraha	6431	—	6. Laenuks wõetud raha intressid	300	—
7. Kingitused	247	27	7. Tulewastu kinnitamise raha	172	66
8. Seltsilistmete aasta maksud	376	—	8. Arsti palk	150	—
9. Abijõetide poolt	116	75	9. Spi abinõude muretssemiseks	133	30
10. Kapitalli kasud	353	86	10. Majatarwituste eest	103	25
11. Kooli talukoha „Kõngisepa“ rent	200	—	11. Parandamised, puhastamise tööd, posti- raha j. n. e.	536	50
12. Ühe testamendi määrus	561	81	12. Eftituse pärast (1904 a.) fisisemaksetud raha jälle wäljamaksitud	14	20
13. Näitemüügist	12	81	13. Saldo 31. Dets. 1906 a.	2083	56
14. Wäärtpaberite wäljalooformise kasu	214	76		17797	24
15. Saldo 1. jaan. 1906 a.	890	41			
	17797	24			

Tä h e n d u s : Selle wäljamineku-kirjas (Nr. 1) on ka üle-
wel 4000 rbl., mis 1905 a. maksmata jäänud palkade ja
rehnunge eest said wäljamaksetud.

Koguduste korjandused.

1. Siwimaast.

	rbl.	f.		rbl.	f.
Kõlga Jaani kogudus	10	—	Wiljandi linna kogudus	20	80
Kerro kogudus	19	51	Helme kog.	1905	aasta eest 30 —
Walga kogudus	5	—	Lori kog.	"	" " 11 50
Tartu Ülikooli kogudus	61	63	Salatsi kog.	"	" " 6 —
Wändra kog.	36	38	Wiljandi-Kõpu kogudus	"	" " 22 55
Saarde kog.	6	60	Suure Jaani kog.	"	" " 32 —
Wõru kog.	3	—	Paistu kog.	"	" " 14 —
Rõuge kog.	3	—	Pillistvere kog.	"	" " 10 25
Hargla kog.	2	—	Tarwastu kog.	"	" " 17 —
Jakobi kog.	10	—	Andru kogudus	1905 ja 1906	aasta eest 22 10
Pärnu Nikolai kog.	33	—			376 12

2. Gestimaalt.

	rubl. f.		rubl. f.
Jõealtnie kogudus	7 95	Wiru-Nigula fog.	20 —
Peetri fog.	97 26	Türi fog.	67 —
Baltiski fog.	40 —	Koeru fog.	35 —
Madise fog.	17 —	Weike Maarja fog.	34 —
Kullamaa fog.	28 48	Järva-Jaani fog.	38 94
Noarootsi fog.	22 —	Jakobi fog.	30 —
	1906 aasta eest	Koje fog.	20 —
Wigala fog.	11 50	Koigi fog.	18 —
	1906 aasta eest	Karuje fog.	12 —
Warbla fog.	5 —	Kidala fog.	12 30
	1906 aasta eest	Juuru fog.	11 —
Hungerburg	27 —	Kuusalu fog.	10 50
Tallinna Olemiste fog.	102 03	Jäaku fog.	10 —
" Püha-Waimu fog.	16 —	Keina fog.	10 —
" Nigula fog.	16 —	Martna fog.	8 —
" Toompää fog.	30 —	Jüri fog.	8 —
Paide fog.	15 34	Simona fog.	4 —
Pakvere fog.	25 —	Zuhentali fog.	8 30
Vihula fog.	15 —	Marjamaa fog.	5 —
Harju-Madise fog.	6 40		
Jõhvi fog.	20 —		
			899 70

Muud korjandused.

Lorechnie fog. (õp. Bartholdy)	7 rubl. — kop.
Atia linnast õp. Schaberti läbi	200 " — "
Neusjati kogudusest (Krimmist)	16 " 80 "
Ristirahwa-Pühapäewa lehe toimetuse läbi	5 " — "
	228 rubl. 80 kop.

Abiseltjide aastamaksud.

Willandi-Rõpu abiseltji poolt 1905 aasta eest	25 rubl. — kop.
Tarwastu abiseltji poolt 1905 aasta eest	15 " — "
Heademeste abiseltji poolt	11 " 75 "
Weike Maarja abiseltji poolt	10 " — "
Halliste abiseltji poolt	30 " — "
Pillistwere abiseltji poolt	25 " — "
	116 rubl. 75 kop.

Annetused.

1. Mihkel Ristal — Karuse kihelkonnas, määras Wändra kooli heaks oma testamendis — 600 rubla (wäärt-paberites).
2. Prl. Agnes Saeftigen soowis koolile — 100 rubla (wäärt-paber).

Täsa: Järgmised 1906 aasta korjandused said hilja sisjemaksetud ja ilmuvad tulewa aasta aruandes.

- a. Koguduse korjandused: Umbra f. — 40 r., Hageri f. — 12 r. 51 f., Rapla f. — 11 r. 51 f., Helme f. — 20 r., Wiljandi Rõpu — 14 r., Suure Jaani f. — 32 r., Kolga-Jaani — 10 r., Paistu — 14 r., Pillistwere — 22 r. 15 f., Tarwastu — 7 r. 50 f., Mihkli f. — 25 r.
- b. Abiseltjide maksud: Wiljandi Rõpu — 25 r., Tarwastu — 18 r.

Wändra

Furttummade Pooli lendleht 1909.

L a u l u d.

I.

Omal wiisil. 14.

Ma laulan juust ja südamest Sull', Jssand,
minu rõõm, Ja lauldes räägin kõigest heast,
Mis just mull' teada on.

Sa oled elu hallikas, Mis igaweste teeb,
Sa õnnistuse karikas, Mis hinge terweks teeb.

Mis siin maailmas oleme Ja mis meil'
osaks saand: Sa, Jsa, oled üffine Meid seega
õnnistand.

Sa kuulad meie õhkamist, Teed, mis sult
palume, Sa lõpetad kõik kaebamist, Ning wiid
meid rõõmule.

Mu juure tuled waewasse, Mind täitma
rõõmuga, Ja saadad wiimselt taewasse Sind
kiitma lõpmata.

II.

Omal wiisil. 339.

Et mu kohus tänu teha Jumalale ilma
peal? Sest ma jaan küll kõigest näha, Kuis nii
helde tema meel. Armu täis on tema süda, Et
ta selle elu sees kõiki hoiab kannates, Kes siin
auustawad teda. Neg kõik asjad lõpetab Jumal
ikka armastab.

Oma Waimu õigeks saatjaks Annab ta
mul' sõna sees, Et ta oleks juhatajaks Taewa
teed mul' näidates, Et mu südame ta täidaks
Rõõmja, kindla usuga: Selle läbi mõidan ma
Surma ja ka pörgu wiimaks. Neg kõik asjad
lõpetab Jumal ikka armastab.

Minu hingel' on ta mõtnud Head siin teha
järgeste, Ihule ka appi tõtnud, Kui tal oli fit-
jas kae. Kui mul jõudu enam polnud, Ja kui
olin abita, Siis on oma mäega Jeesus mulle
appi tulnud. Neg kõik asjad lõpetab, Jumal
ikka armastab.

Mina tean tõest jeda, Tahan meeles pi-
dada, Et siin ristirahwa häda Peab ütsford
lõppema: Kui on talwe otsa saanud, Tuleb
juuri iluga: Rõõnda rõõm neil' tuleb ka, Kes
on riisti kannatanud. Neg kõik asjad lõpetab,
Jumal ikka armastab.

III.

Wiisil: Ma kummardan sind armu wägi.

Oh Jeesus, oma püha nime Mu süda-
messe kirjuta, Et sinu suure armu ime Wõiks
hinge sisse wanda, Et sõna, töö ja terwe elu
Siis kuulutaks su nime ilu.

IV.

Wiisil: Jssand, oma wiha sees. 271.

Wõidku, palwetogudus, Sind nüüd püha
õli! Jeesu Waimu rõõmustus Täitku kõiki meeli
Palwefid, Laulusid Süda ärdast tehku; Suu ka
rõõmsast laulgu.

Kui ju ühe hingele Palwe ei jää tühjaks, Waid
see tungib taewasse. Läheb ikka tõeks: Rõõmsa-
malt, Julgemalt Palwe healed kostwad, Kui nad
hulgal hüüdwad.

V.

Wiisil: Hinge peinte.

Jeesus, meie eel Kāi ja elu teel, Siis su
järel wiibimata Rāime ilma kõikumata, Runni
ja meid siit Kodumaale wiid.

Olgu oma piin Meile koormaks siin Olgu
waluks wenna häda, Awita meid kanda jeda,
Dee meid kõigiti Kindlaks otsani!

Ikka meiega Ole, Jssand, ja! Ja kui kõr-
best läbi kāime, Aita, et kõik kanda mõime!
Oma koju wi Sa meid wiimati.

Uruanne

Šhwata seltsi tegemusest, koolitööst ja elust 1908/1909 aastal.

Möödaläinud kooliaasta mõisime, Jumalale tänu, jälle õnnelikult lõpetada. Sagebaste talistas küll haigus ühtsute õpetajad tervest, aga siiski saime endise direktori Hõrschelmanni wäljatõõstatud õpetlaanis äramääratud ülesannetest kooliaasta lõpul jagu. Koolikaswandidkude arv oli 47. Kooliruumide pärast oleks neid palju rohkem mõinud olla. Kui Jumal aitab, siis loodame igaaasta ühe klassi uusi kaswanitka wastu wõtta. Meie palume waga, et iga wänaem, kellel kurtum laps on, oma koguduse õpetajale aegjasti seda teada annaks, sest muidu lähewad nad wanaks ja nende õpetamine on siis raske ja sagebaste ka wõimata. Rahetjaaasta wanaduselt tulgu nad kooli! Poislapsi oli koolis 29 ja tütarlapsi 18. Nendest oli Gestimaa 23 ja Piwimaa 6. Krimmist on üks kaswandit. Neid kõigi pidime 6-est jaos õpetama. Oles mõinud ju wähem jagusid olla, aga laste mitmesugused wainuanded ei lubanud seda. Nõnda oleme katjunud üht lehenatse tütar Tallinnast neli aastat juure waewaga õpetada, aga töö ei ole suuremat wilja kannud, sest et lapse meelepidamise jõud liig nõder on. Möödaläinud kooliaasta lõpul panime ta maja talitusesse. Oli näha, et ta sellega paremini toime saab, kui kooliõpetusega. Rahjuts lahkurwad meilt haiguse ja olude muutmise pärast neli kooliõpetajannad. Kaks nendest olidwad juba aasta tagasi üles ütelnud, nõnda ei meil wõimalik oli nende ajemele teisi kuulata ja ette walmistada. Uue kooliaastaga hakkawad tööse kurtummade kooliõpetaja A. Ussler, Põlwast, wallakooliõpetaja T. Kalbus, Wändrast, Johannes Kentmann, Helmeist, preili Borga Tartust ja preili Tikkar, Põltskwerest. Muist nendest peawad ennast weel ette walmistama, muist mõiwad juba klassides töötada.

Rästitööd õpetati harilikul wiisil. Raamatukõitmise töötuba ei jaanud Tallinnast hulga wiisi tööd, sellepärast oli neljal lapsel, kes raamatukõitmise ametid õpiwad, wähe tegemist. Nad pididwad puusjapa töötas lüfita ja jahukühwile lõitamist õppima. Tänu Wändra ja Käru rahwale ja ka neile inimestele, kes wäljaspool Wändrat elawad, et nad meie raamatukõitmise tööd on tarwitunud. Nimelt laskis Wändra karstuse selts „Hallik“ oma raamatukogu meil kotta. Meie oleksime waga tänulikud, kui ka teised seltsid muudes kihelkondades selle eesjuu järele teekiwad. Nemad toetawad nõndawilsi meie töökoda. Raamatukõitja J. Siltaots on kurt, aga ta on wäljaõppinud meister, kelle tööd igalpool täit rahulolemist on leidnud.

Puusjapa töötuba töötas kooliõp. W. Raud'i juhatusel 14 õpilasega. Ringisepp Jensen õpetas 10-ne kaswandikule pastila, kinga ja jaapategemist. Tütarlastele õpetas käsitööd preili M. Hoffmann. Kõigis töötubades töötati agarasti.

Rasteid haigusi ei tulnud möödaläinud kooliaastal juugi ette. Jumalale tänu, et meil head arwarad kooliruumid on! Influensa tegi meie ainult niipalju waewa, et kooliõpetus üheks nädalaks pidi seisma jääma.

Jumelil lugu siindis ühe koolikaswandituga. Tema oli ühel neljapäewa õhtul nõõpnõdelaga mänginud ja selle juhu pistnud ning kogemata alla neelanud. Pois teatas oma äpartuselt alles teisel hommikul. Silmapilk mindi kohalisse tohtri juure. See waatas õõnespeegli abil kõrisse, aga kahjuks ei jaanud ta nõelakest näha, ta oli õige sügawasse söögikõrisse tunginud. Pois wiidi tohtri herra juuril Tallinna erakliinikusse. Rahked tohtrid wõtsiwad ta kõhe uurimise alla. Röntgeni kiired näitawad, et nõel söögikõrisse peatama oli jäänud. Kõige selle toimetuse juures oli juba tükk tööd ära kulanud, nõnda et wõimalik ei olnud

kõhe nõela wälja wõtta. Teisel päewal oli nõõpnõdelat seju-kord ennaft muutnud ja nagu Röntgeni kiired näitawad, oli ta nii kaugele alla poole läinud, et mingisuguse arstiriistaga ligi ei ulatanud. Walu, mille üle haige enne kaebas, oli nüüd waihinud ja sedamööda ta tohtrite kartus kadunud. Meie kaswandit jäi nädalaks ajaks tohtrite hoole ja ülewatuuse alla Tallinna diakonis majasse. Et nõel poisile enam walu ei teinud ja täiesti kadunud oli, jaadeti ta jälle Wändra tagasi, kus ta heas tervises oma kooli kurjuse lõpetas. Südamelikku tänu suure hoole ja waewa eest ütleme tohtri herra Hoffmannile. Niisama täname diakoniside maja walitust, kes maksuta nädal aega haigele ülespidamist ja korterid andis. Jumal olgu tänatud, kes mure pilwed meilt eemale jaatis!

Weebruarikuul käis terve kurtummade kool lõbusõidul. Selle sõidu eesmärgiks oli wiie walla piiri peal seijaw juur kivi. Piwimäras on 10 jalga kõrge ja 28 jammu ümberringi mõõta. Tema juure jooksewad Uue-Wändra, Rahmuje, Wastemõija, Tori ja Wana-Wändra waldade piirid kottu. Lastele tegi niisugune aruldane nähtus suurt rõõmu. Sula ilm lubas tee peal lastele üksteise wastu lumesõda pidada, nii et see 13 werska pitune tee kivi juure ja sealt tagasi ütle mata lõbusaste ära sõideti. Nagu juba endistest kurtummade piha lendlehtedest olete lugenud, on kurtitele niisugused lõbusõidud ehk jalutuskäigud selle poolest waga tähtsad, et just niisugustel kordadel palju rääkimise materiali keeleõpetuse tundide jaoks mõib koguda. Nõnda käisime weel ühel ilusal kewadisel päewal Wihtra weskis juures palgi parwede minekut waatamas. Weerwõol oli mõned palgid kaldale kannud, kust neid kurtid üksteise õhinal jälle wee wogudesse tagasi lüfawad. Olgugi, et mõned selle töö juures märjaks sawad, lõbus oli ta siiski. Põnat pidasime Wihtra mõisa ilusas õuna aias, mis üsna jõe kaldal sejab. Õuna söögits kinkis Wambergi proua meile lahkesti piima. Selle eest oleme waga tänulikud.

Rõõm ja lõbu lastekaswatuses on sedasama, mis jõe päiteje paiste kewadel terve loodusele; ta kofutab ja kaswatab.

Jsearais peame siin tänu ja rõõmuga nimetama paruni prouat Rosenit, Ütholmi mõisast, Noarootsi saarelt. Tema jaatis kurtummadele jõulufingitujeks 12 rubla, mille eest meile tasku rätikuid osteti. Peale selle oli weel proua Mollu von Baranoff, Paideist, omas testamendis 100 rubla meie koolile pãranduseks jãtnud. Jumala kães on inimeste südamed kui weeojad, ta mõib neid jenna juhtida, kuhu ta tahab. Nõnda on taewane Jsa meile weel mitme ja mitme inimese lãbi lãinud aastal oma armastust ja helbust maitsta annud. Tugewamaks toeks kurtummade koolile, mida siin tãnuga nimetame, on Piwiz- ja Gestimaa maatasjade abirahad. Ra on minewa aastasest koguduste forjandused rohkesti kaswanud. Kõige sellepeale waadates peab üttema: „Mu hing kiida Jssandati!“ Niisama on kool, kuratori E. Brasche wõtmata hoole lãbi, majanduslikelt kũljest kaswanud. Meie pidime enne piima ostma, nüüd saame seda suuremalt jaolt omast kãest.

Meie kõigearmulisema kooli Raitzja Reizri Proua Aleksandra Teodorowna sünnipãewal 25. mail, kãiswad koolitajad ihes koolilastega kirikus jumalateenistusel. Pãrast jumalateenistust rããgiti neile kãesolewa pãewa tãhtsusest, mis õõnepoowi sõnadega Kõrge kooli Raitzja wastu lõppis. Õõnepoowi sõnade peale hũũdiswad koolikaswanditud kolm korda hurra. Nimetatud pãew on meile iga aasta ihes rõõmupãewaks olnud, kus koolitõõ tãiesti sejab.

Viimaks teatan lendlehe lugijale veel seda, et Ehvata seltsi omal viimajel koosolekul otsustati tegi, endist Ehvata seltsi esimeest parun Hohningen-Huene, kes 20 aastat õnnistusrikka tagajärgedega nimetatud seltsi on juhatanud, selle seltsi auuliikmeks paluda. Selle poori on parun Hohningen-Huene lahkesti vastu võtnud, ja käskinud praeguse esimehe läbi Ehvata seltsi tänada. Meie rõõmustame selle üle südamest, et tubli kurtummade kooli-

elu edendaja nimi nüüd Ehvata seltsi auuliikmete nimekirjas seisab.

Õpetas peame tunnistama: Jumal on meid senini armulikkalt aitanud, Tema abi peale loodame kindlasti ka tulevikus. „Meie abi on Jehoova nime sees, kes taeva ja maa teinud. Temale olgu auu igavesti.“ 17. augustil j. a. võetakse uusi kasvandikta jälle kurtummade kooli vastu.

Ehvata seltsi praegused direktoriumi liikmed.

Esimees: Ernst parun Ungern-Sternberg, Eestimäislas.
Herra Carl Graubner, Wändra klaasivabrikus.
D. parun Engelhardt, Wiljandi linnapea.
Praost R. Winkler, Tallinnas.
Praost P. Hoerschmann, Wändras.

Kirjatoimetaja R. von zur Mühlen, ülemõpet. Tallinnas.
Kassadirektor P. von Mühlenbach, Tallinnas.
Kurtummade kooli kurator G. Brasche, Wändras.
Koolijuhataja P. Renkmann.

Kassadirektori aruanne 1908 aasta üle.

Eisestulekud.	Rbl. R.
Saldo 1. jaanuaril 1908	2300 —
1) Abirahad Liivi- ja Eestim. maataasjadest	2000 —
Kasvandikude kohti- ja koolirahad	5073 49
Koguduste forjandused	2509 97
Ringitused	221 20
Seltsiliikmete aastamaksud	155 48
Abiseltside poolt	166 20
Majapidamise ülejääk	209 41
Talutõha Ringiseppa rent	200 —
Kapitali kasud	426 50
Tagasi makstud võetamise raha	60 —
Kokku	13,322 25
1) Liivimaa maataasja	1200 rbl.
Eestimaa	600 "
Tallinna linn 1907/1908 à 100	200 "
Kokku	2000 rbl.

Väljaminekud.	Rbl. R.
Balgad	3975 —
Toit ja majapidamine	4614 51
Küte	518 26
Pajak Egloni prouale	125 —
Tulevaste kinnitamine	169 47
Arsti palg	125 —
Õpi abinõude ja raamatukogu muretsjem.	129 89
Inventari ostmisel	55 —
Varandused	261 07
Wimejagused kulud	217 56
Laenuks võetud raha intressid	300 —
1908 a. lendlehe trükitamise kulud	254 04
Posti rahad	29 95
Kupongid	6 70
Bärg Egloni haual	11 50
Saldo 31. detsembril 1908	2529 30
Kokku	13,322 25

Koguduste forjandused.

1. Liivimaalt.

Kogudus.	Rbl. R.
Lori kogudus 18+12	= 30 —
Helme kog.	23 —
Tartu-Jaani kog. (06/07 a. e.)	120 —
Tartu-Petri (06/07) 64.56 kop. + 19.67 kop.	= 84 23
Tartu-Maarja 40 r. + (06/07 a. e.) 10 r.	= 50 —
Tartu-Ülikooli kog. 9 r. 50 f. 06/07 + 22 r.	= 31 50
Uksi (06/07)	50 —
Rodawere 44 rbl. (06/07 a. e.) + 20 rbl.	= 64 —
Kurfi 20 rbl. (06/07 a. e.) + 19 rbl.	= 39 —
Laiuse 31.37 kop. (06/07 a. e.) + 14.08 kop.	= 45 45
Marja-Magdalena 21 r. (06/07 a. e.) + 20 r.	= 41 —
Palamuse 78 rbl. (06/07 a. e.) + 36 rbl.	= 114 —
Torma 38.92 kop. (06/07) + 30.05 kop.	= 68 97
Uksküla 3 rbl. + 3 rbl.	= 6 —
Halliste	17 74
Audru 15.40 kop. + 13.05 kop.	= 28 45
Häädemeeste 8.20 kop. + 9.90 kop.	= 18 10

Kogudus.	Rbl. R.
Wändra	45 69
Räru	11 41
Wiljandi linna kogudus	7 —
Rõuge	1 —
Härgla	2 —
Tõstamaa	12 43
Sindi	11 —
Riia Eesti kog.	26 86
Saarde	13 —
Wiljandi maa kog.	8 50
Suure-Jaani	30 —
Kolga-Jaani	12 30
Põltsamaa	39 —
Päistu	13 —
Pilistvere	10 —
Tarvastu	15 —
Kokku	1070 rbl. 06 kop.

2. Eestimaa.

Kogudus.	Rbl. R.
Harju-Madise	13 54
Juhkentali 24 rbl. + 30 rbl.	= 54 —
Märjamaa	5 —
Hungerburi 1907 a. e.	36 90
Waiwara 1907 a. e. 34 r. 1908 a. e. 31 r.	65 —

Kogudus.	Rbl. R.
Harju-Jaani	4 31
Kullamaa	28 81
Warbla	12 —
Tallinna Jaani 57.58 f. + 83.95 f.	= 141 53
" Kaarli (06/07 a. e.)	97 47

	Rbl. R.
Tallinna Püha-Maimu	25 —
Kibala 07/08	20 —
Juuru	30 —
Tallinna-Oleviste	111 29
Katu	16 —
Keina	8 —
Kõigi	23 —
Kajala	21 —
Kigala	11 —
Kapjala	38 —
Kõelehtme	7 —
Emmašte (04/05 a. e.) 16 r. + (07/08) 12.55	28 55
Pihula Kirevere	18 —
Karuise	14 —
Martina	11 —
Sanila	10 —
Kisfi	27 —

	Rbl. R.
Tallinna Toompää	28 35
Laide	16 —
Petri 30.47 kop. + 31 rbl.	61 47
Järva-Madije	48 —
Järva-Jaani	35 59
Koeru	26 —
Ambla 9 rbl. + 28 rbl.	37 —
Türi 20 rubla + 53 rubla	73 —
Siimona	14 51
Baltiski	15 —
Kisti	9 17
Jatobi	63 75
Weike-Maarja	35 —
Niikli	13 88
Sageri	30 —
Tallinna diakonissi maja	2 —
Kokku	1,386 rbl. 41 kop.

Stawropoli kog. 53 rbl. 50 kop.

Eisa:

Beale selle on 1908 aasta korjandusi, mis 1909 aastal jisse on maksetud; need ilmuvad tulewa aasta aruandes:

Kogudus.	Rbl. R.
Jatobi-Siivimaaal	13 —
Helme	14 —
Tallinna-Jaani 53.08 kop. + 34.45 kop.	87 53
Kapla	29 51
Koarovotfi	13 —
Kullamaa	25 95
Wiru-Nigula	32 —
Lüganuse	14 —
Kella	25 90

Kogudus.	Rbl. R.
Laide	19 —
Järva-Madije	18 —
Järva-Jaani	27 89
Koeru	27 —
Peetri	15 43
Türi	88 —
Harju-Jaani	4 50
Kuusjalu	35 —

Seäraniis kingitused on veel nimetada: Kõrftõdiguse tasurahast 147 rubla 37 kop. ja anded Siimona kihelkonnast 59 rubla 49 kop.

Abijeltide aastamaksud.

Tori 07/08 a. e. 17 rbl.; Galiste 30 rbl.; Audru 19 rubla; Tarwastu 15 rbl.; Wiljandi maa kog. 25 rbl.; Saarde 11 rbl.; Türi 38.20 kop.; Weike-Maarja 11 rbl.
Wiru-Nigula abijeltis maksis 1908 aasta eest 21 rbl. 50 kop. 1909 aastal ära. See abijelti arwe ilmub tulewa aasta aruandes.

Chwata jeltfi rahatwarandus.

4 ¹ / ₂	protfendilised Peterburi linna obligatsioonid 6500 rbl.
4	Gestimaa kredittasfa paberid 2000 "
4 ¹ / ₂	rent-renti paberid 400 "

Kokku 8,900 rbl.

Wälga on kurtummade koolil 6,000 rubla, mis oktoobrikuul 1904 laenati ja mille eest Chwata jeltis 5 prots. maksab.

Kellel on kõigeilusamad käed?

Raks noort tiitarlast waidlesiwad üksteisega selle üle, misjagused omadused peawad ilusatel kätel olema. Jgailks nendest waatas oma käte peale ja arwas neid kõige ilusamaks. Seda kuulis isa, ta tuli nende juure ja küsis: „Lapsed, mis teie siin waidlete?“ Kui nad karilikult oma waidluse põhjuse olwad jutustanud, ütles isa naeratades: „Rumalad lapsed! Teie peate seda waeste käest küsima;

nemad teawad väga hästi, kellel kõige ilusamad käed on. Uitajad käed on kõige ilusamad. Ka kõige ilusamad käed on inetumad, kui nad rõõmuga head ei tee ja neid ei aita kellel puudus on.“ Jsfanda nimi olgu kiidetud, ka kurtummade kool on jälle minewal aastal kogudusie ilusaid käsi näinud ja nende heategusid tänuga tunnud.

371. 913. M. E. M. K. K. - 22.

Wändra

Furtummade kooli lendleht 1910.

1964-3879

I.

Omalt wiisil. 141.

Oh anna tuhat keelt ja mulle, Ja tuhat-kordseks tee mu juu! Siis tuhat laulu laulan sulle, Mu Issand, ja ei teegi muud, Kui et ma kiites kuulutan, Mis kallist armu sinult saan.

Oh et mu keel ka sinna kostaks, Kust päike paistab hiilgades! Et tänades mu weri woolaks Nii kaua kui hing ihu sees, Wiiks kiitust wiimne were till, Tooks tänu iga filmapill!

Wiiks oled wait, mu waimu wägi? Oh laula ja nüüd elawalt, Ja mäleta, mis tema tegi, Mis head ja saanud Jumalalt; Et ärka, ärka waim ja meel, Ja kiida teda juu ja keel!

II.

Wiisil: Armas Jeesus, armastaja. 294.

Süda seltsiks südamele Otskem rahu Issandalt, Lastem armu tulekeeli Tõusta taewa leekiwalt! Ta on pea ja meie liikmed, Ta on walgus, meie läik, Ta on Issand, meie wennad, Tema omad meie kõik.

Tulge kõik, kes armu saanud, Tõutusi tasma: Talle, kes meid lunastanud, Wõtkem truudust wanduda! Ja kui armastuse päetel Beaks kindlust puuduma, Tall, kes rippus ristis naeltel, Wõib neid uuesti siduda.

Wennad, wendi armastagem, Truud teine teisele: Armastust nii tunnistagem, Et ka elu jätame! Nii on ta meid armastanud, Kui ta suri meie eest; See on teda kurvastanud, Kes ei hooli armu tööst.

Armastuse uue katsu Jätšid, Jeesus, jüngeritel: Oh seft katsu saada katsu Leigetel'gi liikmetel! Süüta armutuld, et pime Raub ära sü-

damest: Ühest kannust wõsufime, Seistem ta itksteise eest!

III.

Wiisil: Ärgake! nii wahid hüüdnad. 355.

Oh siis, armas Jeesus, aita Su püha elu jälgis käia! Sa käid mu eel ju hiilgades. Sinu Waim mind läbi täitku, Su wäes mu usk ka wilja kandku, Su riiki jään siis kaswades. Mind tõmba wäega, Mind hoia armuga, Oh truu Jeesus! Mind armuga Nüüd awita, Et sinna jään kus oled ja!

IV.

Wiisil: Minu hing, oh ole rõõmus. 288.

Eks see ole arm ja heldus, Jumalaga kõnelda, Et meil patustel on julgus Tema ette astuda? Eks ta meid ei armasta, Patud andeks anna ka? Oh siis wõime julged olla, Palwele ka rõõmsast tulla!

Jumal ise jõudu annab Armust sinu palwele, Waim ju palwe üles kannab: Usu seda kindlastel! Olgu jõud ka wäikene, Sinu palwe nõdrude: Tema wõib, et usu sina, Waimu wäest taewa minna!

V.

Omalt wiisil. 8.

Oh meile, Issand Jeesus, Jää oma armuga, Et pahareti kurjus Meid küsata ei saa.

Oh meile, Issand Jeesus, Jää oma sõnaga, Et sinu Waimu wõimus Meid täidaks rõõmuga.

Oh meile, Issand Jeesus, Jää ja meid õnnista, Ja jõudu, wäge waimus, Meil' hästi kaswata.

Oh meile, Issand Jeesus, Jää oma abiga, Seft tulgu meile truudus, Rõõm, usu julgus ka.

Wändra kurtummade kooli aasta-aruanne.

Räesolewal aastal saab 44 aastat täis, kui kurtummade kool Jumala abiga oma tööd Wändras algas. Kristlik armastus on seda kooli toetanud, nii et ta kõigist

raskustest, mis mõnikord kooli käiki takistada tahtis, senini jagu on saanud. Ka mööbaläinud aasta oli üsna raskematest. Mõni päew enne kooliaasta hakatust lahkus

kooliõp. Rand Wändraft ja läks Wiljandi ligidale „Jäme-jala“ nõdrameeleliste majasse uue koha peale. Tema asemele tuli rahwakooliõp. R. Udal Järwa-Jaanist. Nõnda algas meie töö enamalt jaost uute õpejõududega. Nõõmsa südame ja kindla lootusega Jumala peale, hakati tublisti tööle. Tarwis oli ju õpeplaanis äramääratud ülesan-netest jagu saada. Waimustusega õpiti ise ja õpetati ka hooplega lapsi. Proowitundisid peeti nädalas kaks, mõnikord ka kolm ja neli, mille kannul igakord asjalik arwustamine käis. Igaühe koolitajale paistis filma, kui kasulik proo-witundide pidamine on, ja just nende pidamise läbi kaswas meie jõud kurtumme õpetada. Iga kestnädala õhtul istusime 2 tundi — nagu see juba ennemalt wiisiks oli — konwerentsti toas koos ja tutvustasime endid iseäranis kurtummade õpetamise ajalooga.

Digu paar sõna ka käsitööde kohta öeldud. Puusepa töötoa juhatusel wõttis kooliõp. Kalbus oma kätte. Te-maga ühes tuli uus elu puusepa tuppa; ta oskab lapsi tööle waimustada. Peterburist telliti hulk joonistuse eeskirju mitmesuguste asjade walmistamise tarwis. Kui näituseks laps hõõmlipatu peab walmis tegema, peab ta sellesama kõige pealt eeskirja järele loomulikus suuruses paberi peale joonistama ja siis alles puust ta wälja te-gema. Pärast joonistamist on lapsel pool kergem asju walmistada. Juhutud ja puusepa töötuppa astuma, siis näed, kuidas lapsed pita laua ääres istuwad ja joonis-tawad. On joonistus walmis, hakatakse kohe selle järele asju puust wälja tegema. Hõõwli pinkisid muretsjete nii palju juure, et praegu 9 kaswandikku wõiwad nende juu-res töötada. — Ka kingsepa toas läheb töö ladusasti. Kingsepp Jensen hoolsal juhatusel kannab laste töö osawus nii palju wilja, et töö tulust iga aasta tema palga — 80 rubla — wõime ära tasuda ja weel mõned kopikad materjali muretsjemiseks tulutada. Raamatukõitumise töö-tuba hakkab kiratsema; temal ei ole nii palju tööd, kui ta teha suudaks. Kooliaasta algul saime Tallinnast kõi-tumiseks 1000 ekf. „Saaja Kodumaalt“ ja see oli ainuke suurem töö; ta kadus kui tilk merde. Meie lootus ei ole aga weel lõpnud, ehk leidub tulewikus jälle häid inimesi, kes meid oma tööandmisega toetawad.

Rigidal ja kaugel on inimesed oma armastust läinud aastal mitmesuguste kingituste läbi üles näitanud. Rapla kihelkond seisab selle poolest juba teine kord esimeses reas. Nimetatud koguduse liige, Jüri Tuisi, jättis oma testa-mendis kurtummade harimiseks 80 rubla pärida. Kooli waatamas käies oherdas herra Urro ühe oma st kihel-konnast pärit oleva kurtumma tütarlapsele 3 rubla. Kurtummade kooliõp. Üsler kinkis oma tarwitusest üle-jäänud puud, 20 rubla wäärtuses, koolile tagasi. Leipzigi linna kurtummade koolidirektor G. Schumann ja tema wend Dr. P. Schumann annetasiwad meie kooli raamatu-kogule nendest wäljaantud tähtsa raamatu, mis kurtum-made õpetamise ajaloost jutustab. Siis kinkis meile weel Uue-Suislepi walitseja ühe naeri ja porgandite kinkumise riista (silli) 10 rubla wäärtuses. Rahketele kinkijatele ütleme südamliselt: „Olge terve!“

Koolilaste terwis oli üldiselt hea. Üksikutest pi-fikestest haigustest ei maksa rääkida.

Kooliaasta lõpul 1909 saiwad koolist lahti 14 kaswan-dikku. Praost P. Hoerschmann õnnistas neid 31. mail 1909 Wändra kirikus ja wõttis nad esimest korda armu-lauale. „Jumal aidaku neid seda pidada, mis nad tema altari ees tõustasid!“

Seerilaste nimed on:

Joosep Habakukk, Tormast	Otto Kabi, Kojelt
Aleksander Galkin, Umblast	Annette Martus, Reigist
Aleksander Palt, Järwa-Elisabet	Elwine Ungermann, Wadiseft
Jaan Wealaks, Kadriast	Harju maat.
Peter Weiber, Hallistest	Amalie Rõse, Wadiseft Harju m.
Jaan Saarits, Piliistwerest	Küja Puhu, Suure-Jaanist
Jaan Waholder, Naplast	Elisabet Kurn, Saardest
	Liina Grojs, Põltjamaalt

17. augustil 1909 wõeti 9 uut kaswandikku kooli wastu ja anti kooliõpetaja Üsleri õpetuse alla. Need on järgmised:

Eduard Kalu, Piliistwerest (10 a. wana)
Eward Martinson, Naplast (10 a. wana)
Mihkel Aasa, Türist (9 a. wana)
Johannes Kanter, Zuurust (9 a. wana)
Johannes Wanaaun, Tallinnast (10 a. wana)
Otto Bachfeldt, Wigalast (10 a. wana)
Salme Pommer, Koerust (11 a. wana)
Pauline Sommer, Kojelt (13 a. wana)
Helene Aasa, Türist (8 a. wana)

Ülemaal nimetatud uute kaswandikkude seast pidime ühe poisilapse 6 nädalase proowi aja järele koju saatma; tema waimuanded oliwad nii nõdrad, et kooliõpetust su-gugi wastu wõtta ei suutnud.

Uusi kurtumme lapsi, kes tarwiliste tunnistustega Wändra tulewad, wõetakse wastu 20. augustil 1910.

Möödaläinud kooliaastal oli koolilaste arv 39, 26 poisi- ja 13 tütarlast; Sestimaalt 22 ja Liwimaalt 16 last; üks poiss on Krimmiist.

„Ehwata“ seltsi direktoriumi liikmed on endised nii-sama ei muutnud ennast ka koolitajate nimekiri.

Kooli walitus tänab kõiki, kes jõudu mööda „Ehwata“ seltsi tööst on osa wõtnud ja loobab ka tulewikus Ju-mala ja ligimese armastuse peale.

Siljaks jäänud!

Siljuti tuli 150 wersta tagant keegi oma 30-aas-tase kurtumma wannaga Wändra. Pärts hale oli näha, kuidas see waene kurtumm igapidi püüdis näidata, et ta wäga heameelega tahaks kooli tulla ja rääkimist õp-pida. Kurbtuse ja südame waluga pidime ta wannale ütlema, et koolitulek on paraku siljaks jäänud. Wõimata on 30-aastast meest 8-aastase lapse kõrwale istuma panna ja neid koos õpetada. Pealegi on nii wanal inimesel healepaelad ja kõrisõlm kõwaks kaswanud, kuna lastel nad pehmed ja painduwad on, ja sellepärast ei saa ega jõua wanad noortega sammu pidada. Rääkimata kurwaks läks õnnetu kurtumma nagu, kui wend temale kätenäitamise waral selgeks tegi, et teda wõimata on kooli wastu wõtta. See kurb pill mõjus nii meie peale, et pisarad filma tuliwad; iseäranis oli kurtumma wannal lõpmata kahju oma st wiletsast wannast. Raste südamega lahkusiwad nad meist. — Siljaks jäänud!

Oh teie wiletsad kurtummad, kes teie kooli ei ole saanud, teie liigute oma kaasnimeste seas kui elawad kindlused, teie seas elab küll waim, aga wälja ta sealt ei pease, sest kallis kõrwawaraw on jäädamalt kinni! — Saagu need Jeesuse sõnad, mis ta lapse kohta ütles: „Kes iial selle lapsuse minu nimel wastu wõtab, see wõtab mind wastu“, meie kogudustes Jeesu linna pa-sunateks, mis ligimise armastuse kurtummade wastu üles arataks, nii et edaspidi ükski kurtumm laps koolitamata ei jääks ja sell teel nende waim raskest wangipõlwest peaseks! Meie teada on kogudustes palju kooliealisi kurtumme lapsi; ühes kihelkonnas ühel abielu paaril koguni 3 kooliealist kurtumma. Küll on finna abi tarwis! — Mis teie iial ühe kurtumma lapsele head teete seda teete Jeesusele.

Raajadirektori P. von Mühlenbahl'i aruanne 1909 aasta üle.

Sissetulekud.

	Rbl. R.
Saldo 1. jaanuaril 1909	2529 30
Mbirahad	1800 —
Roguduste korjandused	2126 63
Seltsi liikmetelt	102 —
Mbifeltsidelt	149 50
Kooliraha (selle hulgas Tamfeldi testam. järele 538 Rbl. 82 Kop.)	4302 56
Ringitused	34 63
Isedraalne annetused	100 —
Kapitali kasud	414 05
Majapidamise ülejääk	333 85
Ringisepa talu rent	176 —
Kokku	12068 52

Väljaminekud.

	Rbl. R.
Palgad	3080 —
Toit ja majapidamine	4482 74
Rüte	819 28
Pajut Egloni prouale	100 —
Tule vastu kinnitamine	169 92
Tohtri palk	100 —
Speabinduud ja raamatukogu	77 86
Inventari ostmiseks	77 94
Parandused	262 65
Endlehtede trükk 1909 a.	249 98
Laenatud raha intressid	300 —
Mittesugused kulud	208 49
Posti kulud	27 86
Saldo 31. detsembril 1909 a.	2111 80
Kokku	12068 52

„Chwata“ seltsi raha varandus.

4½% Peterburi linna obligatsioonid	6.500 Rbl.
4% Gestimaa krediidiasja paberid	2.000 „
4½% Rent-rendi paberid	400 „
Kokku	8.900 Rbl.

13. mail 1910 maatafiwad „Chwata“ seltsi direktoriumi liikmed herra E. parun Ungern-Sternberg, Ossu mõisast ja herra E. Graubner, Wändra klaasfabrikust, ülemal nimetatud seltsi kasjaraamatud ja kapitali läbi ning leidfiwad kõik korras olevat.

Roguduste korjandused 1909 aastal.

1. Riivimaalt.

Rogudus	Rbl. R.	Rogudus	Rbl. R.	Rogudus	Rbl. R.
Jakobi	13 —	Ülekanne	250 45	Ülekanne	474 27
Helme	14 —	Torma	24 —	Wiljandi maakogudus	15 —
Tori 25 + 33	58 —	Tartu-Ülikooli kog.	75 —	Suure-Jaani	25 —
Pärnu-Elisabeti	20 —	Tartu-Jaani	36 94	Kolga-Jaani	10 —
Testamaa	10 —	Tartu-Peetri	20 88	Põltsamaa	23 —
Sindi	5 —	Tartu-Maarja	10 —	Paistu	12 —
Balamuse	35 —	Arwinurme	10 —	Pilistvere	21 —
Uffi	8 08	Walga	5 —	Tarmastu	15 —
Kodawere	30 —	Hargla	1 —	Wändra	85 62
Laiuse	21 87	Halliste	9 —	Wiljandi linna kog.	7 —
Maarja-Magdalena	18 —	Jakobi	12 —	Kokku	687 89
Kurfi	17 50	Rõppu 1908 ja 1909 a. eest	20 —		
Ülekanne	250 45	Ülekanne	474 27		

2. Gestimaalt.

Rogudus	Rbl. R.	Rogudus	Rbl. R.	Rogudus	Rbl. R.
„Nistir. Pühap. leht“	10 —	Ülekanne	535 28	Ülekanne	968 47
Tallinna-Jaani 53,08 + 34,45 + 31,50	= 119 03	Petri 15,43 (1908) + 60 =	75 43	Ambla	40 —
Kapla	29 51	Türi 1908 aasta eest	38 —	Pühalepa	22 85
Noarootsi	13 —	Harju-Jaani 1908 aasta eest	4 50	Ridala	11 82
Kullamaa	25 95	Kuusalu 35 (1908) + 10 =	45 —	Narwa-Jõesuu (Hungerburi)	17 —
Wiru-Nigula 32 (1908) + 40 =	72 —	Lääne-Nigula 13 + 13 =	26 —	Tallinna-Doompea	21 25
Lüganuse 14 (1908) + 7 =	21 —	Jõeletme	10 —	Narwa-Joauru (Juhkentali)	48 —
Keila	25 90	Hageri	47 —	Kakwere	70 —
Jõhwi 39,65 (1907) + 45 (1908)	= 84 65	Baltiski	10 —	Nissi	18 —
Paide 1908 aasta eest	19 —	Waiwara	29 —	Wiru-Jakobi	60 —
Mabise 18 (1908) + 42 =	60 35	Olewiste	47 26	Siimona	73 —
Järwa-Jaani 1908 a. eest	27 89	Tallinna-Niguliste	30 —	Nisti	8 35
Koeru 1908 aasta eest	27 —	Jsaaku	13 —	Wäike-Maarja	34 —
Ülekanne	535 28	Tallinna Pühawaimu kog.	32 —	Mihkli	23 —
		Wigala	26 —	Haljala	23 —
		Ülekanne	968 47	Kokku	1438 74

"Chwata" abijektide liikmed 1909 aastal.

1. Saarde abijelts.

Apteler A. Rauow
Proua M. Rauow
" W. Schwarz

Proua A. Schwarz
Herra Johann Schwarz
Metsaülem A. von Ruhe

Kirsti Will
Liina Will
Kaarel Rabbul

2. Halliste abijelts.

J. v. z. Mühlen, Wana Pornusest
proua Julie Zwiebelberg
Peter Rabison, Miisko peremees
Dr. Ernst Ehold
proua A. Ehold
Valentin v. Boß, Uue Pornusest
proua Fanny v. Boß
preili Emmi v. Boß
Peter Kivirist, kihelkonna kooliõp.

Otto Zaarmann, waltitseja
Ann Zaarmann
Karoline Zaarmann
Mari Rüssli
Märt Mägi, Kogise peremees
paruni preili Ebba Stachelberg, Abjast
" Abba Stachelberg, Abjast
õpetaja Erwin von Dehn
proua Bertha von Dehn

Hans Kirjel, köster
Peter Diebus, wabriku omanik
proua Mal Diebus
Ch. parun Stachelberg, Abjast
paruni proua F. Stachelberg, Abjast
Mf. von Sivers, Disust
proua Ida v. Sivers, Disust
Johann Törwand, Sifa peremees

3. Wändra abijelts.

M. Graubner, klaaswabrikku omanik
proua A. Graubner
C. Graubner, klaaswabrikust
proua M. Graubner
preili M. Wiebeck
Dr. C. Graubner
Dr. J. Meyer

P. Kentmann, kurtum. koolijuhataja
proua M. Kentmann
J. Kentmann, kooliõpetaja
preili C. Hoffmann
A. Rossmann, köster
J. Bachmann
Kai Bachmann

Andres Klemm
Anna Klemm
Mihkel Eheland
preili J. v. Ditmar
praost P. Hoerschelmann
proua M. Hoerschelmann
C. Brasche, apteler

4. Pilistwere abijelts.

Tõnnis Türl
parun B. Taube, Rabalast
paruni proua C. Taube
paruni preili H. Taube
paruni preili J. Taube
parun A. Taube
H. Lindeberg
J. Sufi

L. Wingsaar
H. Rebane
Dr. J. Soorberg
J. Katajepp
B. v. Gruenewald, Laimetsast
proua L. v. Gruenewald
J. Ostrom
M. Mihkelson

Madli Mihkelson
J. Saar
L. Tittar
A. M. Rärt
H. Karellson
M. Tõnnishof
H. Rolt
õpetaja J. Mickwig

5. Audru abijelts.

Peter Saks
Jüri Saks, aednik
Mari Saks
Mari Altmart

Siinu Popp
J. Joosep, kiriku wõõrmünder
K. Sarapuu, kaupmees
M. Markin, peremes

paruni proua C. Pilar v. Pilchau
õpetaja proua D. Debius
õpetaja A. Debius

6. Wäike-Maarja abijelts.

C. v. Kennenkampff, Borkunis
C. v. Kennenkampff, Pandiweres
B. v. Harpe Engdes
C. v. Brevern, Kersel

A. v. Gruenewald, Ottenküll
D. Limberg, Kaarmann
B. Mathiesen, prowisor
proua P. Kurwig

õpetaja P. Eberhard
proua C. Eberhard

7. Mihkli abijelts.

Abdo Sakson
Abdo Puli
Hans Riist
Annus Karro
Hans Riist

H. Hallik, köster
Hinrik Tamberg
Abdo Rabat
Ann Nömm
Hinrik Kruusmann

Mihkel Riist
Mihkel Riist
Abdo Tansmit
Jaan Jagomit
preili H. v. Ditmar
Hans Tansmit

preili B. v. Ditmar
Karel Norberg
Jaan Bertmann
Elisabet Sittenberg
õpetaja A. Feldmann

Wändra

Kurtummade Kooli lendleht 1911.

I.

Omal viisil. 383.

Mu jõud, sind tahan armastada Ei sõnaga, vaid teuga, Sind tahan ikka igatseda, Mu walguis, kõige wäega. Runni ma elu lõpetan, Sind, Jeesus, armastan.

Ma armastan sind, minu elu, Mu kõige parem sõber sa; Sind ülendan, mu hinge ilu, Nii kaua kui weel hingan ma. Sind, Tall, ma nõuan südamest, Et surid minu eest.

Oh et ma sind, sa õige ilu, Nii hilja olen tundma saand, Ja ennem sind, mu hinge elu, Ei ole omaks tunnistan! See kurbustab ja waewab mind, Et ma ei nõudnud sind.

Ma effisin ja olin pime, Ei leidnud, taewa walguis, sind; Ma põlgasin su kallist nime, Maailma hülgus pettis mind. Et lõpend nüüd mu hinge õõ, On sinu armu töõ.

II.

Omal viisil. 266.

Mu nimi taewas kirja pandud, Ma olen lapselõks arwatud, Saan Isa süles hoolikalt kantud Ja hellalt temast armastud. Ma tahan ikka tema armus Siin lapselikult hingata, Ei muud ma tea omas rõõmus Kui halastusest rääkida.

Kuis ma sind tänan, hinge hoidja, Et sa nii õndsaks tegid mind! Mind otsisid, oh helde kaitsja, Eht küll ma ei find, põland sind. Sa hüüdsid: „Lambuke, oh tule!“ Su juure, Jeesus, läksin ma Ja toitsin: „Karijane, siin olen, Oh wõta mind ju omaks ka!“

Kuis oled sa mu wastu tõtnud, Mind rõõmustanud südamest; Kuis oled lahkest wastu wõtnud Mind, oma karja lambukest! Mu haamu oled parandanud Ja pannud Isa sülle mind. Sa hüüdsid: „Armud oled saanud, Ma olen patust peastnud sind.“

Oh armuaega, mis mull' anti! Oh hingamist, mis maitset jeal! Oh rahu, mis mu

fisse pandi, Mis Jeesu haamust tuli weel! Nüüd olen Isa pärandaja, Ja kihlatud ta Pojale; Ma jään su omaks, Lunastaja, Ma elan, suren sinule.

III.

Selsamal viisil. 266.

Nii ruttan orust läbi minna Siioni mäele ülesse, Et saaksin kutsa tee peal sinna, Kust hingamist saan hingele. Seal tahan kiitust sulle laulda Su taewa seltsis lõpmata, Seal kallist inglihealt saan kuulda, Seks, Issand, sa mind walmista!

IV.

Viisil: Imeline Issand. 334.

Ligidal on Jumal! Teda kummardagem, Luustades ligi tulgem! Meie keskel Jumal. Waikelt süda seisku, Tema ette maha heitku. Tunnista, Luusta tema nime kiites, Silmi maha heites.

Ligidal on Jumal! Keerubimid kiitwad, Seerawimid maha heitwad. Püha, püha, püha! Inglioorid laulwad, Lauldes talle auu andwad. Armuga Kuule ka, Issand, meie heali, Meie wäeste teeli!

V.

Viisil: Kiida nüüd Issandat. 217.

Õndsaks, jah õndsaks see kiita tuleb, Kel Jumal abiks Siionist, Kellel ust südame põhjas põleb, Ja kellel kalguts Jeesus Krist! Kes teda peastjaks tunnistan, Seda ta armust õnnistan! Halleluujat, halleluujat!

Nägewad filmad ta pimedalle Ja kuulmist annab kurtidel; Armuga ikka ta ligi neile, Kes käiwad tema walguisel. Ta lesti naisti toetab Ja waesid lapsi waigistab. Halleluujat, halleluujat!

Kiitke, oh rahwad, ta kõrget nime Ja laulge tänu temale! Sest tema tegu on selge ime, Ta auu ei lõpe iiale. Jumala lapsed, ühest juust Laulgem Kolmainu auustust! Halleluujat, halleluujat!

ENSV TA FR. H. Kreutzwaldi ala

Kriidusmuuseumi

Arhiivis

„Jeesus teeb tööd.“

„Minu Jsa teeb tööd tänini, ja mina teen tööd.“ Joh. ev. 5, 17.

Kurtummade kooli aruannet iga aasta tähele pannes peab küll imets panema, kuidas nii suur summa raha kottu tuleb, et see ajutus üleval saab peetud. On see ju ajutus, millest suur hulk inimesi midagi ei hooli ja tööd kurtummade koolil ilmaaegselt peavad. Jssand Jeesus ütles kord selle suure sõna: „Ehwata!“ ja waata see sõna elab veel praegu ja teeb imet. Veel praegu ütlevad Jeesuse armastajad rõõmuga: „Tema on kõik hästi teinud, kurbidki teeb tema kuulma ja teeletumad rääkima!“ Jeesuse armastus meie vastu on suur. Tunneb inimene seda armastust omas südames ja elus siis ta küsib ka oma õnnistegija läest: „Jssand mis ka võin ma oma armastust Sinu vastu üles näidata?“ Mis teie olete teinud ühele nendest-

naste mu vähemate wendade seas, seda olete teie mulle teinud.“ kostab tema. Miisuguste inimeste südamed ja laed lähewad siis lahti, kopitad ja rublad pannakse armastusest Jssanda vastu kottu, ja wiimaks näeme imetades, et neist suur summa on saanud. — „Mina teen tööd,“ ütleb Jeesus. Tema peab nõnda kurtummade kooli ülewal. — Ma käisin kord kurtummade koolis. Öhtu, kui lapsed oma woodidesse oliwad heitnud, kõndisime kooliõpetajaga laste magadistoa ees koridoris. Seal kuulsin ma üht ja teist last wälja healega palwet tegemat. Üks tänas Jeesust, teine palus wanemate eest, kolmas palus oma patu andeks j. n. e. Mu süda wärises rõõmu pärast, mu meele tuliwad Jeesuse sõnad: „Minu Jsa teeb tööd tänini ja mina teen tööd.“ Jah, Jeesus teeb tööd tänini. Tõhlem ka meie tööd niitaua kui päew on, öö tuleb millal üksigi ei wõi midagi teha!

Wändra kurtummade kooli aasta-aruanne.

Wätsfel wiisil töötas minewal aastal kurtummade kool. Saime kord häid kord kurbe päiwi näha.

Wändra klaaswabrikusti tuli meile 5. novemb. 1910 kurb leina sõnum. Zumal oli nimetatud wabriku omaniku herra Moriz Graubneri 84 aasta wanaduses siit ilmaft ära kutsunud. Tema oli wiimne hingusele minneja nende meeste seas, kes Wändra kurtummade kooli oliwad ajutanud. Raua aega pidas ta „Ehwata“ seltsi kasjadirektori ametit. Ka wana päewade sees huwitas auuwaart hallpead kurtummade kooli käekäik. Matuse päewal, 9. novembril pani meie kooli kuratori herra G. Brasche „Ehwata“ seltsi direktoriumi nimel ilusa pärja tänu täheks ta hauale.

23. novembril 1910 jättis praost P. Hoerschelmann Wändra Zumalaga ja läks Tallinna Olemiste koguduse õpetajaks. Küll oli lahju niisugusest sooja südamega kurtummade kooli sõbrast, nagu praost Hoerschelmann oli, lahkuda. Aga parata ei wõinud sinna midagi, Zumala tahtmine pidi sündima. Et ta kurtummade koolitööst osawõtjaid mõistis wõita, tuli sellest nähtawale, et aasta aastalt Wändra koguduse raha korjanduse summa kurtummade heaks kaswas. Meie loodame kindlasti, et teda ka edaspidi meie kooli elu huwitab. Südamest soowime tema tööle uuel elulohal rohket Jssanda õnnistust!

30. mail 1910 wõttis praost P. Hoerschelmann veel neli järgmist last esimest korda armulauale;

Emil Willipärk, Jõekehmeti

Aleksander Jakobson, Tallinnast

August Wuht, Naruist

Hans Hinrikow, Rojelt.

Et ülemal nimetatud kaswandikud weikeste waimu-annetega oliwad ja nende lastega, kellega nad ühes kooli fisse astusiwad, edasi ei jõudnud, pidi 2 neist 8 aastat ja 2 koguni 9 aastat koolis käima. Waewa oli nende õpetamisega küll, aga Zumal õnnistas seda tööd nende kallal, nii et nad õnnistamise päewal rõõmuga oma usku ristilöödud Jeesuse fisse wõiswad ülestunnistada. 20. augustil oli jälle uute kaswandikkude vastu wõtmine. Ilmunud oli 11 kurtumma last; kõik wõeti vastu. Kaswandikkude nimed on:

Jakob Berg, Wiru-Jakobist (10 a. wana)

Oskar Reiujaan, Häädemeestelt (12 a. wana)

Aleksander Wanajaun, Tallinna Kaarli kogudusest (8 a. wana)

Elmar Petri, Sindist

Oswald Weges, Narwa-Juhentalist (8 a. wana)

Elja Pers, Hallistest (10 a. wana)

Abda Raas, Pärnu-Elisabethi kog. (10 a. wana)

Amanda Nigulis, Järwa-Jaanist (10 a. wana)

Mary Nigulis, Järwa-Jaanist (8 a. wana)

Ann Freiberg, Tarvastust (17 a. wana)

Leena Schäfer, Rojelt (10 a. wana).

17-aastane M. Freiberg sai proowi peale vastu wõetud ja seda tegime tungiwa palwe peale. Harilikult ei wõta meie mitte lapsi, kes üle 12-ne aasta wanad on, kooli vastu. 8-mas eluaastas on igatahes kurtummale kõige paremaks ajaks kooli astumiseks. Meie suureks rõõmuls tegi kooliõp. Johannes Kentmann minewal aastal 11. augustil Mitami linnas endise direktori herra G. Horschelmanni juures kurtummade kooliõpetaja eksami ära ja tema õpetuse alla saiwad nüüd need 11 uut kaswandikku antud.

Runni jõuluni 1910 oli koolis 46 last. Pärast jõulud pidime paraku ühe lapse koolist koju saatma; oli näha, et mõistuse juures puudus oli ja sellepärast ei kannud ka meie töö ja waew mingit wilja. Kooliaasta lõpuni jäi õpetuse alla 45 last, 27 poiss- ja 18 tütarlast. Seestimaalt oli 22 ja Riivimaalt 22 ning Krimmiist 1 laps. Neid õpetati 6 klassis. Kuuendamas klassis, kus alguses 9 last oli, on nüüd ainult 5. Kust see tuli, et nii vähe lapsi ühes klassis? See tuli sellest, et kaks last puudulise mõistuse pärast koju pidi saadeta ja üks poiss, kes midagi meeles ei pea, alamasse klassi pandi, ning teine poiss, kes kuuendamas eluaastas kõrwa kuulmise oli kaotanud ja veel rääkida mõistis, läks neljandamasse klassi edasi.

Muide laes õpetus igas klassis kindlal-jammul.

Käsitöö jaostondades töötati harilikul wiisil.

Minewal aastal kurttime lendlehes raamatu koitmise töö puuduse üle Nüüd mõime rõõmuga teatada, et tööd saime. Õpetaja herra Jr. Kentmann, Tallinnast, andis meile 250 eks. jutluse raamatuid ja pärast seda veel 2 tuhat eks. Kooli laulmise raamatut ja 4 tuhat eks. Pildi Piiblit koitmiseks. Meie täname teda siin-lohal südamest.

Kõlalistelt, kes kooliõpetust pealt kuulaskid ja teistelt kooli sõpradelt saime minema aasta jooksul kooli heatsingitust: Mihkel Ostrow (turt), Saardest, 1 rbl.; Jaak Dire, Eidapereest, 50 kop.; Naelapea, Tarvastust, 50 kop.; konduktor Pers, Pärnust, 2 rbl.; proua Niclaus, Wandra Wandraft, 1 rbl. 50 kop.; Hugo Mäago, (pime), 42 f.; proua Borchard, Uue-Wandra wabritust, 2 rbl.; kooliõp. M. Nämmit, Saardest, 1 rbl. 52 kop.; Dr. C. Jüriado, Wandraft, 1 rbl.; loomaarst G. Milt, Wandraft, 1 rbl.; Nigulas Soobit, Eivonskoest, 1 rbl.; Wandra leeritüduruk 1 rbl. 57 kop.; Kaupmees A. Jaanson, Wandraft annetas jõuluts mitmesuguseid maiusasi, mis lapsi rohkesti rõõmustas. Lastetele kinkijatele ütleme oma südamlitku tänu. Tänu nimeame veel seda, et Tallinna Diafonisimaja waltijus ühele meie koolilapsele hinnata arstiabi andis.

Maikuu lõpul 1910 käisime 2 päewa jalutuskäigul. Meie rändasime hommitupool Wandra kihelkonna piiril. Kõige pealt sammusime Wandra Suurejõe puupapi wabritusse. Wabritu waltijus näitas meile ligi poolpäewa puupapi walmistamist. See kõik huvitas koolitajaid ja koolilapsi suurel määral. Kui töötab ja masina sõnad olime läbi waatlenud, siis pandi lõpetus aurupritts ametisse; küll tegi aga see lastele palju lõbu. Tänu wabritu waltijusele! Metjas puude wilus wõtsime lõunat. Pärast lühikest puhkuse aega rändasime läbi ilusa aasade ja mähawa metsade, kord jõe kallast mööda, kord põllu äärt pidi, kunni õhtuks Särghaua talusse jõudsime, kus meile lahkestest õõforterid anti.

See talu seisab ilusal Wandra jõe kaldal. Lastel oli siin väga kena ümber jooksata ja hüpata. Seameelega oleksime mitmeks päewaks paigale jäänud, aga kes oleks nii suurt peret 45 inimest kaua aega toita jõudnud? Teisel hommikul kell 9 jätsime lahle pereisa Tõnis Petersoni jumalaga ja jalutasime Kurgja laudu Wadara talusse. — Wandra Helwetiasse. Wadaras küll lume mägesid ei ole, aga liiwamägesid küna küllalt ja sellepärast oli lastel üsna mõnus mägesid mööda üles ja alla jooksata. Noor peremees Kallaspoolik muretses meile lõuna söögi. Tänu temale selle eest! Nõnda leidub ikka heldeid südameid, kes teoga oma armastust meie kooli vastu üles näitawad ja see on meile igakord suureks tootuseks olnud.

Talwel käisime lõbusõidul Eidapere klaasi wabritus. Wabritu waltijaja herra Sieber wiis meid wabritus igale poole ja juhtis laste tähelepanemist niisuguste asjade peale, mis neile tundmata ja väga huvitawad olid. Suur tänu waltijaja herra Sieberile ja herra Eberville ning teistele töötajatele kõige lahkuse eest.

Aruannet lõpetades täname kõiki kurtummade koolitööd osawõtjaid, olgu, et nad oma palwetega, ehk anetega ligi on aitanud.

Uusi kurtumme lapsi, kes tarwiliste tunnistustega Wandra tulewad, wõetakse wastu 22. augustil 1911.

Seda tuleb väga tähele panna, et 8-jae eluaasta kurtumma lapsile kõige parem oeg on kooliastumiseks. Lapsed, kes üle 11 aasta wanad on, ei wõeta enam kooli wastu.

Kassadirektori P. von Wühlendahl'i aruanne 1910 aasta üle.

Sissetulekud.	Rbl. R.	Wäljaminekud.	Rbl. R.
Saldo 1. jaanuaril 1910	2111 80	Balgad	2725 —
Wõirahad	1900 —	Toit ja majapidamine	4363 88
Kogubuste korjandused	1639 83	Küte	688 72
Seltsi liikmetelt	127 —	Pajuf Egloni prouale	100 —
Wõiseltidelt	110 —	Tule wastu finnitamine	169 95
Kooliraha	5147 85	Tohtri palt	100 —
Kapitali kasud	602 27	Speabindud, raamatukogu jne.	102 89
Ringitused	115 10	Parendused ja ehitused	389 06
Majapidamise ülejääk	454 32	Rendlehtede trükk 1910 a.	253 70
Ringisepa talu rent	176 —	Laenatud raha intressid	300 —
Rentrendi paberi eest	400 —	Wäärtpaber 5% ostetud 1.500	1500 45
Wäärtpaberite wäljaloojimise eest	200 —	Mitmesugused tulud	312 —
Rendlehtede eest	8 —	Saldo 31. detsembril 1910 a.	1986 52
	Rokku 12992 17		Rokku 12992 17

Ringituste hulgas on nimetada 81 rubla, mis Laiuse õpetaja praost Dr. Bidder'i mälestuseks on annetud.

„Chwata“ seltsi raha warandus 1. jaanuaril 1910.

4 1/2% Peterburi linna obligatsioonid	6.500 Rbl.
4% Gestimaa pantkirjad	2.000 „
4 1/2% Rent-rendi paberid	400 „
Rokku	8.900 Rbl.

1910 rahats tehtud 4 1/2% Rent-rendi paberid	400 Rbl.
wäljalooitud 4% Gestim. pantkirjad	200 „
	600 Rbl.
	8.300 Rbl.

1910 juurde muretsenud Gestim. 5% pantkiri	1.500 Rbl.
Breili W. Trey pändusest 5%	500 „
	2.000 Rbl.
	10.300 Rbl.

Wõlga on 6.000 rubla, mille eest „Chwata“ selts 5% makjab.

Koguduste forjandused 1910 aastal.

Gestimaalt:

Kogudus.	Rbl. R.	Kogudus	Rbl. R.	Kogudus	Rbl. R.
Tallinna Jaani (19.15+33.80)	52 95	Rõigi	19 50	Tallinna Pauluse	11 91
Keila (20+18)	38 —	Noarootsi	18 —	Tall. Raarli (08 ja 09 eest)	76 68
Harju-Madise	12 10	Rose	20 —	Kadrina	15 —
Rapla	32 —	Juuru	25 —	Wigala	25 —
Tallinna Niguliste (1.50+9+26.98)	37 48	Wiru-Nigula	30 —	Jaku	17 —
Jõhvi	95 —	Simona	68 —	Tallinna Püha-Waimu	28 —
Lihula-Kirewere	25 —	Lääne Nigula	10 —	Ambla	50 —
Kullamaa	18 41	Waimara	29 —	Mihkli	19 08
Hapsalu	20 —	Kuusalu	10 —	Nispi	18 —
Hanila-Warbla	21 25	Järwa-Jaani	27 50	Natwere	60 —
Wartna (9.50+8)	17 50	Harju-Jaani	7 80	Lüganuse	10 —
Karuse	11 50	Paide ja Anna	23 —	Weisse-Maarja	36 —
Keina	8 —	Koeru (26+21)	47 —	Jõeletme	10 —
Emmaste	7 —	Türi	35 —	Haljala	25 —
		Peetri	20 89	Hageri	35 —
Ülekanne	396 19	Ülekanne	786 88	Kokku	1223 55

Eiivimaalt:

Kogudus	R. R.	Kogudus	R. R.	Kogudus	R. R.
Audru	14 90	Ülekanne	142 42	Ülekanne	299 37
Häädemeeste	11 39	Hargla	2 —	Põltsamaa	50 —
Saarde (14.13+8)	22 13	Wiljandi linna kog.	11 —	Paistu	12 —
Pelme (35+20)	55 —	Wändra	94 15	Pillistwere	15 88
Pärnu Elisabethi	20 —	Jakobi	12 —	Tarwastu	10 —
Testamaa	6 —	Wiljandi maa kog.	13 80	Halliste	15 03
Sindi	9 —	Suure-Jaani	14 —		
Walga	4 —	Kolga-Jaani	10 —	Kokku	402 28
Ülekanne	142 42	Ülekanne	299 37		

Krimmiist Neufatši kog. 14 rubla.

Järgmistelt abijestidelt tuli raha kokku 110 rubla.

	R. R.		R. R.		R. R.
Wiru-Nigulast	23 —	Saarde (9+11)	20 —	Wiljandi linna kog.	19 —
Weisse-Maarjast	10 —	Tarwastust	12 —	Hallistest	26 —

1910 aasta raha forjandused, mis 1911 aastal kassadirektori kätte jaadeti, arwatakse tulewa aasta aruandesse. Raha jaatatiwad:

Kogudus	R. R.	Kogudus	R. R.	Kogudus	R. R.
Baltiski kog.	9 —	Peetri	38 84	Tartu Maarja	10 —
Nispi	8 —	Hapsalu	44 —	Tartu ülikooli kog.	49 80
Harju-Madise	5 —	Hanila	30 —	Awinurme	10 —
Tallinna Jaani	21 55	Karuse	1 50	Türi	42 —
Jõhvi	69 —	Rõigi	16 16	Paide	16 —
Tallinna Olewiste	137 56	Noarootsi	3 —	Jakobi (Worum.)	41 47
Rapla	21 —	Palamuse	41 —	Lihula	24 —
Juuru	25 —	Kodavere	25 —	Kullamaa	16 54
Kuusalu	12 —	Laiuse	10 —	Keina	8 —
Rose	8 —	Maarja-Magdalena	16 —	Emmaste	7 —
Ambla	8 —	Kurfi	18 —	Pühaleppa	10 —
Järwa-Jaani	35 61	Torma	30 80	Tallinna Pauluse	3 05
Järwa-Madise	14 84	Tartu Jaani	18 —		

„Ehwata“ jeltfi direktoriumi liikmed:

Etimees Ernst parun Ungern-Sternberg, Esu mõisaj; Herra Carl Graubner, Wändra kassawabritus; D. parun Engelhardt, Wiljandi linnaapea; Praost R. Winkler, Tallinnas; Praost P. Goerschelmann, Tallinnas; Kirjatoimetaja R. von zur Mühlen, ülemõp. Tallinnas; Kassadirektor P. von Mühlen Dahl, Tallinnas; Kirtummade kooli turator G. Brasche, Wändra aptegis; Kirtummade koolijuhataja P. Kentmann.

Wändra

kurtummade kooli lendleht

1912 a.

I.

Wiisil: Jeesus, tule minule. 59.

Jeesus, sinu mälestus hingel' kallis rõõmustus; Arnu mere sügavus, Sel, kes sinu ligi on.

Laulda pole kallimat, Kuulda pole armjamat, Kiita pole suuremat, Kui mu Jeesus, Isa Poeg.

Helde sa, kui kahetsen, Lahke, kui ma palwet teen, Armas, kui sind kaugelt näen, Ütle mata juur, kui käes.

Süüdan teest ja rõõmustad, Toodad mind ja valgustad, Hing, miks sina wahetad Tühja rõõmu selle eest?

Jeesus, meie kuningas, Taewas sind ju auustab, Sind ju Isa armastas, Et sa armas tuse wäärt.

Ligi tule minule, Walgust anna waimule, Anna maitsta hingele Oma ligiolemist.

II.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus, tule sa. 31.

Oh Jeesus Kristus, valgusta Meid, kellele sa tundmata; Meid oma karja juure wii, Et õndsaks saaksid nemadki.

Meed saagu wabaks sinu wäes, Kes wangis waleusu sees, Ja keda tühjad mõtted weel Dn effitamas usu teel.

Ja kes weel muidu effimas Suft kaugel, neid käi otjimas, Meil' hinge haawad paranda, Et oja saaksid taewast ka.

Tee kurdid kuulma, õpeta Ka keeletumad rääkima, Kes usku, mis neil südames, Weel kartwad illes tunnistes.

Kes sõgedad, neid valgusta, Kes kahe peal, neid finnita, Kes lahkund meist, too tagasi, Ja fogu neid, kes laiali.

Eiis jaawad nemad meiega Siin maa peal

ju ja taewas ka, Müüd praegu ja siis igawest Sind kiitma sinu armu eest.

III.

Wiisil: Ma tahan jätta maha 245.

Meil' oma sõna hoia, Mis rahwa õndsaks teeb, Ja Waimuga meid wõia, Et süda armust keeb! Su sõna on kui mesi, Kii magus hingele, Dn wägem eluwesti, Meid jaadab taewasse.

IV.

Wiisil: Minu jüda rõõmustele. 305.

Isjand, keda kummardawad Inglise, palwes auustawad, Kellel päike, kuu ja tähed Palistawad riide ehet, Kelle riigid lugemata, Kelle auu on arwamata: Sina lubad, et ma tulen, Põrmus ju ees palwes olen.

Kõik ma tohin tunnistada, Isakski sind nimetada: Pojas sa mind wastu wõtad, Isa armus aitma tõttad, Sunnid filmad kuivaks saama, Walu laened waiheks jääma, Kuuled wiimse õhkamiise Üle meie arwamiise.

V.

Wiisil: Kiida nüüd Isjandat. 217.

Õndsaks, jah õndsaks see kiita tuleb, Kel Jumal abiks Siionist, Kellel ust südame põhjas põleb, Ja kellel kaljuks Jeesus Krist! Kes teda peastjaks tunnistab, Seda ta armust õnnistab! Halleluujja, halleluujja!

Nägewad filmad ta pimedaille Ja kuulmist annab kurtidel'; Arnuga ikka ta ligi neile, Kes käiwad tema walgujel. Ta leski naissi toetab Ja waesid lapsi waigistab. Halleluujja, halleluujja!

Kiitke, oh rahwad, ta kõrget nime Ja laulge tänu temale! Sest tema tegu on selge ime, Ta auu ei lõpe iial. Jumala lapsed, ühest suust Daulgem Kolmainu auustust! Halleluujja, halleluujja!

Wändra kurtummade kooli aasta-aruanne.

Wändra kurtummade kooli saab warsti 46 aastat wanaks. 22 lendehte on ta selle aja sees wälja saatnud; esimene ilmus 1891 a. Kõik 22 lendehte räägiwad kui ühest suust: „Tee oma juu lahti selle eest, kes keeletu“. Sp. lõn. 31, 8. See hüüd ei ole mitte tuulde läinud, waid on tunginud tuhandete südamesse ja seal nõnda mõjunud, et känd kurtummade aitamiseks on lahti läinud. Ka see lendehtekene tahab jälle lühidalt jutustada, kuidas minewal aastal kurtummade koolis töötati ja elati ning kui palju ligimehe armastus kaasa on aidanud, et töö wõis edasi minna.

Ka nende töötegijate elust, kes enne Wändra kurtummade koolis pikemat aega olivad töötanud, ei taha lendeht wäikides mööda minna.

Minewal aastal 13. juunil lahkus siit ilmast endine Wändra kurtummade kooliõpetaja R. Laurits. 13 aastat töötas ta suure truudusega kurtummade koolis. Viimasel ajal õpetas ta Tallinnas kuuljaid lapsi, aga selle juures wõttis ta ka kurtummade elust südamest osa, ta ei jõudnud neid luidagi ära unustada. Iga kuu ühe korra kutsus ta Tallinna kurbid oma koolimajasse, pidas neile jumalateenistust ja oli neile isalikuks nõuandjaks ja sõbraks. Tallinna kurbid on Lauritse surinaga palju kaotanud. Tema mälestus jääb meile kalliks. Hingatu ta Jesanda rahus!

Meie endine kurtummade kooli direktor E. Hõrschelmann tuli 10. augustil Wändra. Järgmisel päewal tegiwad kooliõpetaja T. Ralbus ja preili E. Tikkur kurtummade kooliõpetaja eksami ära. Eksamineerimist toimetab direktor Hõrschelmann kahe Ehwata seltsi direktoriumi liikmete juuresolemisel. Direktor Hõrschelmanni siin wiibimine tuli nii kodune ette, nagu ei oleks ta siit kuigi kama ära olnud. Loodame, et see käik wiimiseks ei jää. Head jälleägemist!

Augustikuu 22 päewal oli meie kaswandikside wastuwõtmine. Jmunud oli 7 Gestiimaalt, 2 Wiivimaalt ja 1 Peterburist. Wastu wõeti:

Paul Eduard Kadakas, Tall. Kaarli kog., 9 a. wana.

Abolf Magnus Allemow, Tall. Kaarli kog., 7 a. wana.

Johannes Mustallik, Tallinna Jaani kog., 8 a. wana.

Hermann Rand, Wäike-Maarjast, 14 a. wana.

Johannes Ritwint, Pühalepast, 8 a. wana.

Wikander Kirkmann, Ohtu-Harju Wadisel, 10 a. wana.

Robert Nigulis, Järwa-Wadikelt, 8 a. wana.

Liinda Mhelik, Peterburi Gesti Jaani kog., 10 a. wana.

Johanna Wridolin, Jakobist, Wiivimaalt, 8. a. wana.

Selmi Johanna Raas, Pärnu Eliabeti kog., 9 a. wana.

Nõnda oli kooliaasta algul koolis 43 kaswandikku, 26 pois- ja 17 tütarlast. Neist oli Gestiimaalt 22, Wiivimaalt 17, Marwast 2, Peterburist 1 ja Krimmist 1 kaswandik. Kooliõpetust anti neile 6 jaoks. Pärne nädalase proowi aja järele pidime ühe pois- nõbra mõistuse pärawt koju saatma. Oli selgesti näha, et temast rääkijat ei oleks saanud. 20. jaanuaril 1912 a. wõtsime **Liina Luhaäär** Pärnust kooli wastu. Et temal

natule kõrwa kuulmist on, siis wõisime tema ema palawat soowi täita. Meie panime Luhaäärle kõige nooremate laste seltsa õppima. Mõned healikud sai ta õige ruttu kätte, aga r-ga oli kooliõpetajatel ligi paar kuld higi ja waewa, enne kui see healik tõlama hakkas. Meie loodame kindlasti, et ta teiste lastega hästi edasi saab.

3. jaanuaril lahkus meist 6-aastase tegewuse järele majaema E. Hoffmann ja tema õde, tütarlaste lastitöö õpetajanna preili M. Hoffmann. Tervis ei lubanud neid kauem siinsel põlul töötada. Nende wäsimata truuduse ja hoolde eest ütleme neile südamlikku tänu! Jumal kinkigu neile wäikeid ja rahulisi elupäewi. Maja-emaks astus koolijuhataja abikaasa ja tütarlaste lastitöö õpetajannaks ning majaema abiliseks Salme Kentmann, Helme.

Mimepidi tuletame siinkohal südamliku tänuga neid meele, kes meid lahke kingituste läbi on rõõmistanud ja toetanud.

Enne jõulu ja aprillikuul saime Tallinnast oma endise õpetaja praost P. Hõrschelmanni läbi suure hulga pilbi ajalehti, 500 tarwitatud piltpostkaarti ja 17 paari jalaraudu. Pilbi aiakirjade seast leidsime ühe väga ilusa pildialbumi, mida meie maadeteaduse tundidel ja ka missiooni tööst jutustamisel suure kasuga wõime tarvitada. Võbusasti wiitjwad lapsed jõulu ajal pilta waa-dates oma aega ja kui Wana-Wändra jõe peal wähegi jääb juhtus olema, siis ei antud jalaraudadele armu. Mõisama kinkis herra Dr. Jürgens suure kogu kunstlikelt järele tehtud wõeramaa loomade ja taimede kujusid. Nimetatud kujud on Austriamaal valmistatud. Looduse õpetuse tundide andmist kergendawad need kujud suurel määral. — Kooli waatamas käes kinkiswad: Karl Rabul Saardest 4 rubla, Wändra leeripoisid 1 r. 60 kop., leeritüdrukud 1 r. 5 kop., Jüri Jürisjõn Põdrarwest 20 kop., Hans Sepp Saardest 20 kop., preili Rosenfeldt 1 rubla jõulupuu tüünaste muretseniseks ja kaupmees hra Jaanson Wändrast rohkesti jõulukommetta. Gottlieb Kunst Krimmist 5 rubla.

Heidame pilgulese ka töökodade peale. Puusepa töötaja juhatus oli esimene pool aastat kooliõp. J. Kentmanni käes; wiimasel pool aastal wõttis kooliõpetaja T. Ralbus selle juhatusse jälle oma kätte.

Kingisepa tööd õppiswad Kingisepp Jõnseni juures 11 kaswandikku. Raamatu lõtmise toas — J. Sillaotsa juhatusel — oli meil augusti ja septembri kuul rohkesti tööd. Õpetaja herra Fr. Kentmann andis meile Tallinnast 2000 Püüsiloo de raamatut lõta. See oli wiimane suurem töö minema aasta kohta. Viimasel ajal on õp. Fr. Kentmann meie raamatu lõtmise töötuba töödandmisega tublisti toetanud. Tänuga nimetame ka Wändra seltsisid ja ühiskondi inimesi, kes meie tööd rohkesti tarwitawad.

Rahe kooliõpetajannaga, kes siin kurtummade kooliõpetaja ametit õpiwad, wõeti enne jõulu kaswatusteaduse ja kurtummade harimise ajalugu läbi. Psühologia- ehk hingeteaduse õpetus tekkis nendega ülestõusmise pühadeni. Tegelikult harjutatiwad nad endid proowitundidel.

Kaswatusteaduslikel koosolekudel, kui proowitundide arwustamistest aega üle jäi, loeti E. Waltheri kurtummade koolitamise kirjaraamatut ja kui sellega lõpule jõuti, wõeti kuulsa kurtummade kooliõpetaja Samuel

Heinike kirjad käfile. Suure huvitusega lugesime ta Berthold Otto'ist, kuidas ta laste õpetamise viisi põhjalikult tahab puhastada ja parandada.

Õpetus läks harilikult kooli eeskawa järele toimides klassides edasi.

Õpimeisel nelipühäl 29. mail 1911 a. oli meil armas päew. Kohaline õpetaja hra Rudi võttis 12 koolikaswandikku, kes oma kooli olinud õpetanud, õpimeist korda armulauale, nende nimed on:

Juhan Nordmann, Raplast.

Juhan Riit, Umblast.

Albert Luukas, Wiru-Nigulast.

Johannes Nõmme, Kodawereest.

August Teder, Paistust.

Martin Laul, Pülistwereest.

Friedrich Riit, Pärnu-Elisabeti kog.

Jaak Rõler, Jakobisti Kiiwimaalt.

Marie Kiiwist, Helmeest.

Anna Mumm, Helmeest.

Elaine Edel, Järvalt.

Anna Wedam, Märjamaalt.

Jeefus ütles: „Kes minu sisse jääb, ja mina tema sisse, see kannab palju wilja“. Jäagu siis ta

need noored hinged Jumala armu hoole alla ja kandu rohket wilja Jumala auuks!

Naskeid haigusid ei tulnud laste seas minewal aastal ette. Jaanuarikuu lõpul ahwardasivad meid leetrid, 11 kaswandikku pidasid paariks päewaks woodi jääma, koolitööd see kuu ei talistanud, sest haigus oli kerge. Üks pois oli terve kuu jooksul haigusel kimpus ja pärast jooksjat waewas teda kollatõbi. Et poisil head waimuanded on, siis jõudis ta ometi veel teistele õppimises järele. Meeldis ole 7 last kollatõbes. Woodisje see haigus neid õnneks ei wiinud.

Enne kui aruande õpetan, panen ühe weikese palwe ette. Tulewal aastal tuleb meil suur töö ette, nimelt koolimaja wäljast poolt wärwimine. Selleks kulub suur summa raha ära. Ehk wõtab iga lendlehe lugeja ühe ruutjala oma hoolets wärwida? Selle tarwis ei ole küll waja Wändra reisida, waid ainult 5 kopikat selle lendlehe eest ohwerdada, siis saame ilusti selle töö ära teha. Jääme rõõmsasti lootma. Jumal õnnistagu meie ettevõtet!

Ünfi kurtumme lapsi wõetaks wastu 20. augustil 1912 aastal.

Raasidirektori P. von Mühlenbach'i aruanne 1911 aasta üle.

Sisjetulekud.	Rbl.	R.	Wäljaminekud.	Rbl.	R.
Saldo 1. jaanuaril 1911 a.	1986	52	Palgad	2950	—
Koolirahad	4928	—	Toit ja majapidam.	4103	10
Koguduste korjandused	2055	—	Küte	834	74
Wõirahad	2000	—	Pajut Egloni prouale	100	—
Kapitali kasud	516	71	Tõhtri palk	100	—
Majapidamise ülejääk	362	15	Tulewastu finnitam.	169	95
Ringitused	165	95	Õpeabinõud, raam. kogu jne.	79	24
Seltsi liikmetelt	61	—	Ehitused ja parandused	275	08
Wõiseltjibelt	65	—	Inwentar	38	85
Lendlehtede eest	11	86	Laenatud raha intressid	300	—
Ringisjepa talurent	176	—	Mitmesugused kulud	120	62
Kokku 12329 10			Lendlehtede trükkimine	254	50
			Saldo 31. detsembril 1911	3003	02
			Kokku 12329 10		

Ringituste hulgas on nimetada: ühe talupoja käest Ridala kihelkonnast, kes oma nime ei tahtnud nimetada, 50 rubla ja Tallinna Olewiste koguduselt 102 rubla 11 kop.

„Chwata“ seltsi raha warandus 1. jaanuaril 1911.

4½% Peterburi linna obligatsioonid	6.500 Rbl.
4% Gestimaa pantkirjad	1.800 „
5% Gestimaa pantkirjad	1.500 „
5% Tallinna imob. pantkirjad	500 „
Siu Kärblast Maret Jõggi parandus 4½%	
Sartowi põllupanga paber sajarublalaine	100 „

31. detsembril 1911 a. kokku 10.400 rbl.

Wõlga on „Chwata“ seltsil 6000 rubla, mille eest ta 5% maksab.

Roguduste korjandused 1911 aastal.

Gestimaalt:

	R. R.		R. R.		R. R.
Baltiski	9 —	Paide	16 —	Tallinna Püha-Waimu	30 —
Nisti (11.82+8)	19 82	Biru-Jaagupi	65 97	Wigala	18 —
Harju Madise (14+84+5)	19 84	(24.50+41.47)	24 —	Lääne Nigula	9 —
Tallinna Jaani	55 95	Dihula	16 54	Weitse Maarja	30 —
(34.40+21.55)	69 —	Kullamaa	77 —	Biru-Nigula	25 —
Jõhwi	252 56	Sapjalu (33+44)	30 —	Jaaku	14 —
Tallinna Olewiste	21 —	Hanila	6 20	Martna	9 —
(137.56+100+15)	3 05	Karuse (4.70+150)	8 —	Pageri	26 —
Kapla	25 —	Keina	7 —	Lüganuse	10 —
Tallinna Pauluse	12 —	Emaste	16 16	Nissi	23 —
Juuru	8 —	Rõigi	19 —	Rakvere	60 —
Kuusalu	66 —	Pühalepa (9+10)	3 —	Jõekehime	10 —
Koše	35 61	Noarootsi	10 —	Haljala	12 95
Umbla (8+58)	38 84	Nidala	10 —	Radrina	15 —
Järva Jaani	42 —	Narva Jõesu	17 69	Waiwara	29 —
Peetri		Tallinna Niguliste		Simona	55 —
Türi					
Ülekanne 677 67		Ülekanne 1004 23		Rokku 1380 18	

Piirimaalt:

	R. R.		R. R.		R. R.
Palanuse	41 —	Ülekanne 341 10		Walgla	6 —
Kodavere	25 —	Mudru (15.65+17.90)	33 55	Rõpu	10 —
Paiuse	10 —	Säädemeeste	26 —	Suure Jaani	15 —
Marja Magdalena	16 —	Wijandi Jaani	14 —	Kolga Jaani	10 —
Kurfi	18 —	Wändra	17 28	Tarvastu	12 —
Torma	30 80	Pärnu-Nikolai	43 —	Selme	27 —
Tartu Jaani	13 —	Pärnu Elijabett	20 —	Põltsamaa	44 —
Tartu Maarja	10 —	Tetstama	9 —	Paiistu	12 —
Tartu Ülikooli kog.	49 80	Tori (22.57+7.86)	30 43	Pillistvere	20 —
Wwinurme	10 —	Sindi	10 —	Halliste	11 67
Saarde	97 —	Pärnu-Jakobi	13 —		
Wijandi Pauluse	20 50	Sargla	2 —		
Ülekanne 341 10		Ülekanne 559 36		Rokku 737 03	

Wäljaspoolt kodumaad: Neusatji kog. 18 rbl. 70 kop.

Wiseltsidelt:

	R. R.		R. R.
Wändra	2 —	Ülekanne 35 —	
Weitse Maarja	10 —	Biru-Nigulast	16 —
Halliste	23 —	Tarvastust	14 —
Ülekanne 35 —		Rokku 65 —	

furttummade fooli lendleht

1913 a.

I.

.Omā wūfīl. 169.

Armas Jeesus, avita Sinu sõna hästi kuulda, Meelt ja mõtteid walmista, Pälwed armust wastu wõta. Sinu Waim meid walgustagu, Maa pealt taewa juhatagu.

Meil on selge rumalus, Sinu Waim meid
õpetagu, Siidames on pimedus, Seda walgus
kautagu! Meie kühugi ei kõlba, Kui ja ise
meid ei saada.

Dh ja walgus walguſest, Kes meil' Jast
taewast antud, Tee, ma palun ſüdameſt, Süda,
ſuu ja kõrwad lahti! Palwed, laulud, Teesus,
ſina Gae hästi korda minna.

II.

Wiisil: Oh hinge söber, önnis olen. 333.

Mu hinge karjane Jehoowa, Ei saa mul
puudust olema. Ta sööda mind, see helde Looja,
Seal rohumaa peal armuga; Mind wärste elu-
weele jaadab, Rüst oma karja lambaid joodab.
Kui mina wäsiind, tõbine, Kui süda patu hädas
nutab, Siis minu järele ta ruttab, Toob elu-
rohtu hingele.

Mind jaadab õige tee peal sinna, Rääbi
 ees, ma läen ta järele, Kui on ka pimedasse
 minna Siin surmaorus hädaste, Kus on tee-
 rajad väga kitsad, Kus ohakad ja kiburitsad,
 Ei jookski mitte kardma ma! Ta minu juures,
 minu walgus, Mu lepp ja sau on tema õigus,
 Ta öla peal ma hingam ka.

Sa, Jeesus, laua walmistanud, Mull' sõnas, sakramendis ka, Waenlaste nähes ehitanud, Sa wäe, rahu, rõõmuga. Su rõõmul'li mind siis wõiab, Kõik muret, kurbtuft ära wõidab, Mind täidab fina armuga, Mind elu- karikast ja joodab, Mu närtsind hinge heldest süüdad Sa kall' taewamannaga.

Ei sa mind iial maha jätta, Sa minu
 helde karjane, Su truudus mind ei ilmas peta,
 Waid käib mu järel hoolfaste. Surm ihu,
 hinge lahutagu, Su tõutus mu päralt jäägu,
 Et jään kui laps su majasse. Kes tohib poega
 taewast a'ada! Ei keegi teda ära saada! Ta
 läheb taewa rõõmfaste.

III.

Wiisil: üks findel linn ja warjupait. 316.

Rõik meie nõu on tühine, Ei mõju meie
wägi; See wõib meid aita dieti, Kes patust
lahti tegi. Kes see on? küsid sa. Suur Jeesus!
koston ma, See Jeesand suurest wäest, See
Jumal, kelle käest Rõik wõimus meile tuleb.

IV.

Wiisil: Is sand, oma wiha sees. 271.

Wõidku, palwesogudus, Sind nüüd piha
õli! Jeesu Waimu rõomustus Täitku kõiki
meeli. Palwesid, Paulusid Süda ärdaft tehku;
Suu ka rõomast laulgu.

Noahwriks pühitse Jeesusele südan, Et
ta su eest heldeste Oma were waland. Palwega
Pöleta Digid suitsuohwrid, Jumalale andid.

V.

Wiisil: Edasi, edasi. 323.

Ülesse, ülesse, Rahwas, ärta magamast!
Sulle anti kallist armu, Soia jeda põlgamast,
Muidu tunned kohtu hirmu. Ela walguses ja
igatse Ülesse, ülesse.

Ole truu, ole truu, Dige üst on minu
käes. Ühu wilja, õigust, head Kanna armas-
tuse wäes, Siis ja haljendama pead Iha
kojas nagu palmipuu. Ole truu, ole truu.

Wändra kurtummade kooli aasta-aruanne.

Minewase kooliaasta peale tagasi waadates, tulewad meile kõige pealt meie 7 armastat leirilast meele, kes oma koolikursuse lõpetasid ja keda kohaline õpetaja Nubi 29. aprillil armulauale wõttis. Leirilaste seas oli üks kaswandik laugelt Krimmist; tema ei olnud oma armajaid wanemaid seitsmel aastal näha saanud. Suwised kooli wahetjad saatis ta ka kurtummade koolis mööda, sest wõimata oli iga sui umbes 2,400 wersta koju sõita. Paar päewa enne leiripüha jõudis isa Krimmist siia. Liigutaw oli näha, kuidas poeg ütlemata suure armastusega isale wastu jooksis. Seitsme aasta eest tõi isa õnnetuma kurtumma lapse siia ja nüüd sai ta siit rääkija, õnneliku ja rõõmsa nooremehe tagasi. Eks olnud mõlematel asja rõõmus olla ja Zumalat kiita.

Leirilaste nimed panen siia üles:

Leopold Kuust, Krimmist;
Woldemar Noormägi, Narwast;
Nikolai Bender, Tallinnast;
Marie Pill, Rarkfist;
Alma Bringweldt, Rodawereft;
Viine Tedre, Türist;
Elfriede Päl, Tartu Maarja-Magdaleenast.

Jutustan wäikeste loote, kuidas üksainus puuduw healit ühe nooremehe kurtummade kooli fundis tulema. Umbes 23-aastane noormees oli Hiiumaalt Amerikas teenistusesse läinud. Ta ei saanud aga neid sõnu õigesti wäljaraakida kus r ette tuli; ka oma nimega oli raskust, sest et ka seal healit r sees oli. Noormees kirjutas aasta eest kurtummade kooli juhatajale Amerikast, et temal raske olla läbi saada, keel ei jaksawat r wälja rääkida ja palus nõuu, mis teha tuleks. Teda juhutati siit Amerika kurtummade kooliõpetajate juure õppima, aga ta ei leidnud seal neid üles. Mis tegi noormees? Ta tuli kodumaale, ja kui ta wanemate juures Hiiumaal oma kõige tarwilisemad asjad oli ära õiendanud, seadis ta omad sammud, — ilma et sellest wanematele oleks ütelnud — Wändra poole. 5. mail jõudis ta siia. Teisel päewal hakkasime libedasti r kallal tööle. Noormees oli wäga hoolas. Kõinne päewase harjutamise järele wõis ta üksna kenasti r wälja rääkida. Wändrast lahkudes ütles noormees rõõmuga: „Wanematele ma põhjust ei ütelnud, mis pärast ma neilt nii ruttu lahkusin, aga kui ma nüüd siit koju lähen ja neile selgesti „tere“ ütlen, küll nad siis imeks panewad ja aru saawad, et ma kulu ega waewa ei ole kartnud, kui aga dieti rääkida saan“. Et juba üks puuduw healit inimesele rääkimise waewa teeb, kui suur peab siis kurtumma waew olema, kes midagi ei mõista rääkida. Eks peaks see lugu igaühe kurtumma lapse wanemaid mõtlema panema? Kas peaks weel meie Gesti rahwa keskel niisuguseid wanemaid leiduma, kes oma kurtumma last ei katjaks kooli saata, waid neid looma wiisi ilma õpetajeta lasewad üles kaswada. Lendleht teab ka jutustada ühest kurtumma lapse emast, kes enne järele ei jättnud oma õpetajalt ja wallawalitsuselt abi palumast, kuni neilt abi sai. Laps on praegu Wändras koolis, temal on head waimuanded ja ta õpib usinusega. Rõõmuga wõib teatada, et nii mitmed wallawalitsused oma kurtummade koolitamiseks on hakkanud abirahafid määrama. Rahjaks tuleb seda ikka weel ette, et wanemad

oma kurtumme lapsi, kui nad kahetsama aasta sisse on jõudnud, mitte kooli ei saada. Wanemad ei wõi ära armata, kui raske kooliõpetajatel on 13 ja 14 aastase kurtumмага rääkimise harjutusi ette wõtta. See töö mõjub koledasti kooliõpetaja terwise peale. Ka on niisugustel „wanul lastel“ enestel hirmus raske õppida, sest heale riistad — kõrisõlm ühes heale paeladega — on kõwaks kaswanud, neid ei saa nõnda kólama panna, kui seda rääkimine nõuab. Siitamaale oleme mõned „wanad lapsed“ tungiwate palwete peale kooli wastu wõtnud, edaspidi meie ei wõi seda enam teha.

7. ja 8. augustil tegiwad preilid D. Trossi ja J. Post kurtummade kooliõpetajanna eksami ära. Direktor Hirschelmann eksamineeris neid ja laskis ka proowitunni lastega pidada. Pärast seda andis direktor Hirschelmann ise kooli klassis proowitunni, mis rohkesti meid huwitas.

20. augustil wõeti 6 uut kaswandikku kooli wastu ja 28. oktobril tuli weel 1 juure. Peale nende laste tuli Amanda Leesmann Amblast kooli, kes juba ennemalt ühe aasta Wändras koolis oli olnud. Ühel augustikuul wastu wõetud kaswandikul ei olnud mõistus korras, sellepärast pidime ta koju saatma.

Kooliaasta algul oli koolis 27 poissi ja 15 tütarlast, kokku 42 kaswandikku. Gestimaalt oli neid 22, Hiitimaalt 17, Wenemaalt 1, Peterburist 1 ja Narwast 1 kaswandik. Enne jõulu õpetasime neid 6 klassis, pärast jõulu ühendasime 5 a ja 5 b klassi üheks, nõnda et wiimane pool kooliaastat lapsed 5 klassis õpetust saiwad:

I. klassi ei olnud.

II. klassis oli 9 kaswandikku:

Rudolf Bakats, Harju-Jaanist; Eduard Kalm, Bilistwerest; Hans Kuulmann, Türist; Elmar Lattil, Afsist; Oswald Sang; Afsist; Jüri Palt, Hincit Kals ja Helmi Rölert, Pärnu-Jatobist; Viine Reinold, Rodawereft.

IV. klassis oli 7 kaswandikku:

Ewart Martinson, Raplast; Johannes Wana-saun, Tallinna Kaarli kogudusest; Johannes Kanter, Juurust; Jakob Berg, Wiru-Jaagupist; Salme Pommer, Roerust; Helene Aasa, Türist; Amanda Leesmann, Amblast.

V. klassis oli 10 kaswandikku:

Oskar Reinujaan, Häädemeestelt; Aleksander Wana-saun, Tallinna Kaarli kogudusest; Elmar Petri, Sindist, Oswald Weges, Narwast; Mihkel Aasa, Türist; Abda Kaas, Pärnu Eliabeti kogudusest; Elsa Pärs, Hallistest; Anu Freiberg, Tarwastust; Mary Nigulis, Järwa-Madifelt; Amanda Nigulis, Järwa-Madifelt.

VI. klassis oli 9 kaswandikku:

Hermann Raub, Wäike-Maarjast; Adolf Allemow, Tallinna Kaarli kogudusest; Paul Kadakas, Tallinna Kaarli kogudusest; Johannes Mustalil, Tallinna Jaani kogudusest; Johannes Kiwinil, Pühalepasi; Anna Luhaäär, Pärnu Eliabeti kogudusest; Helmi Kaas, Pärnu Eliabeti kogudusest; Linda Alhelik, Peterburi Jaani kogudusest; Johanna Wridolin, Pärnu-Jatobist.

VII. klass, need lapsed võeti 20. aug. 1912. kooli vastu:

Ella Koppelman, Tallinna Jaani kogudusest, 8 aastat vana.

Aleksander Nerjosehn, Pärnu Elisabethi kogudusest, 9 aastat vana.

Anton Saarman, Wändra, 9 a. vana.

Jaagup Reidorf, Radrinast, 9 a. vana.

Woldemar Greenbaum, Tallinna Püha-Waimu kogudusest, 9 aastat vana.

Jaak Ennufson, Tormast, elab Wenemaal, 12 aastat vana.

Robert Nigulis, Järva-Madistelt, kooli vastu võetud 22. augustil 1911 a. Wilefja waimuannete pärast pidi ta veel VII. klassis õppima.

Õpejõudude seas tuli muutmisi ette. Minewal suwel sai kooliõpetajanna Elsa Tiffar kooliõpetaja J. Kentmannile abitaajaks. Peale jõulu kihlasid endid kooliõpetajanna J. Post kooliõpetaja A. Üsleriga. Jumal kinkigu neile õnnistusrõhka tulewikku. Meie peame nüüd jälle nende kahe kooliõpetajanna asemele uusi õpejõudu ette walmistama, mis suurt hoolt ja waewa nõuab. Annaks Jumal meile töötajaid oma südame järele!

Üleüldiselt ei tulnud mõõdalainud kooliaastal juuremaid haigusi, mis kooliõpetust oleks takistanud, ette. Johannes Kiwinuk jäi jõulu ajal liikmete jooksja kätte haigeks. Eht küll herra Dr. Bolz teda suure hoolega waatamas käis ja rohtude abil haigust tahtis ära saata, aga siiski pois ei paranenud ja ema pidi ta 4. webruaril koju wiima. Niisama pidiwad wanemad 6. mail Johanna Wridolini kõrwa walu pärast Wändra Pärnu kõrwaotstri juure wiima.

Tänuga tähendan need nimed siia üles, kes kooli waatamas käies ja õpetundidel pealt kuulates omad anded kooli heaks ohwerdasiwad. Kärn tõster J. Bastarus 1 rbl.; Dr. Ransft, Dresdenist, 50 kop.; preili Esse, Wändra Suurejõelt, 1.50 kop.; loomaarst E. Alft, Wändra, 1 rbl.; apteeri proua Schwalbe 1 rbl.; proua Senrich 1 rbl.; proua Spring 1 rbl.; proua Nicklaus 65 kop.; leerilapsed 1.20 kop.; preili A. Suburg jõuluks 2 rbl.; preili Rosenfeldt 1 rbl. jõulu küünaltele muretsemiseks ja kaupmees Jaanson, Wändras, kinkis lastele jõuluks hulga komveffa. Andres Klemm, Sellest, 6 rbl. ja Tallinna diakonisimaja õpetaja P. Walter 10 rbl.

Töölajad töötasiwad harilikul wiisil. Õpetaja Kentmann, Tallinnast, andis meie raamatukõitmise tööks hästi palju tööd.

Broowitundisid peeti sagedasti, enamjagu aega tulus sellepärast kaswatusseaduslikkudel koosolekutel tunde armustamise peale ära.

Enne jõulu õpetas preili A. Suburg lapsi pühapäewiti paberist ilusaid jõulupuu ehteid tegema. Jõuluõhtul riputati need ehted jõulupuu otsa. Laste särawatelt silmadest wõis lugeda, kui suurt rõõmu see neile tegi, et nad ise wõiswad oma tehtud asjadega jõulupuu ilustada. Ka kinkis preili Suburg omalt poolt jõulupuu tarmis iluaskju. Meie täname teda selle lahuse ja waewa eest.

Reisri suguwõsa 300 aasta juubeli päewa 21. webruaril, pühitsejime suure rõõmuga. Juba paar päewa enne pidupäewa hakkasiwad lapsed wanikuid ja wäikeste lipukeste tegema. 21. weebruari hommikul seisid kurtummade kool ilusad piduküües. Weranda postid, postide wahed ja koolimaja eespool seinad oliwad, wanikute, küüse okste ja lippudega ära ehitatud ja katuse harjadel lehwisiwad lipud. Kell 6 õhtul kogusiwad kooli suurte saali kohwilauda koolikaswandidud ja meie ligemad naabrid, nende hulgas ka kohaline õpetaja oma perekonnaga. Koolijuhataja pidas lühikese kõne päewa tähtsuse kohta, mille peale „Jumal Reisrit kaitse Sa“ lauldi ja kurtummade poolt lõpuks hurraa hüüti. Kell 1/28 süüdati ilutuled — iga akna peal 4 wäikest küünalt — põlema. Weranda katusest paistis suur punast karmat tulekiri „R“ ja selle keskel kulla karmat 300. Nõnda nägi meie koolimaja õppimiseduses õige ilus wälja.

Meie Rõigearmulisema kooli Raitsa ja Reisri Proua Aleksandra Feodorowna sünnipäewa ootawad lapsed iga aasta suure igatusega, sest et siis kooliõpetus seisab ja lapsed terve päewa mängida wõiwad, kus nad wahete wahel maiusaskju saawad ja õhtu pool kohwi joowad.

Rõõmuga wõime seda kooliaastat lõpetada, sest: „Jehoowa on meie karjane olnud, meil ei ole midagi puudu olnud.“

19. augustil 1913 a. wõetakse uusi kaswandikke kooli vastu.

Aruanne 1912 aasta üle.

Sissetulekud:

Saldo 1. jaanuaril 1912 a.	3003	rbl.	02	kop.
Koguduste korjandused	2043	"	33	"
Ringitused	59	"	30	"
Kapitali kasud	530	"	35	"
Koolirahad	4693	"	—	"
Majapidamisest	461	"	11	"
Seltsi liikmetelt	173	"	—	"
Lendlehtede eest	9	"	62	"
Ringissapa talurent	176	"	—	"
Abirahad	1900	"	—	"

Wäljaminekud:

Toit ja majapidamine	4042	rbl.	12	kop.
Balgad	3650	"	—	"
Küte	821	"	08	"
Ehitused ja parandused	441	"	75	"
Inwentar	81	"	36	"
Õpeabinõud	56	"	20	"
Tohtri palg	100	"	—	"
Pajul Egloni prouale	100	"	—	"
Lendlehe trükkimine	267	"	50	"
Intressid	300	"	—	"
Tule wastu kinnitamine	169	"	95	"
Postikulud ja muud	53	"	59	"
Mittesugused kulud	228	"	94	"
Saldo 31. detsembril 1912 a.	2736	"	24	"

Rokku 13048 rbl. 73 kop.

Rokku 13048 rbl. 73 kop.

Raha warandus.

4 $\frac{1}{2}$ % Peterburi linna obligatsioonid	6.500 rbl.
4% Eestimaa pantkirjad	1.800 "
5% Eestimaa pantkirjad	1.500 "
5% Tallinna immobil pantkirjad	500 "
4 $\frac{1}{2}$ % Harlowi põllupanga paber	100 "
Aastal 1912 sai kurtummade kool hra Th. Gerhardi pärandusest ühe	
4 $\frac{1}{2}$ % Peterburi Tuula põllupanga paberi	100 "
Kokku 10.500 rbl.	

Wõlga on „Ehwata“ seltsil 6000 rubla, mille eest ta 5% maksab.

Ringitusi on veel nimetada: Tio Alt-Tallinnast, 20 rubla; Kuust 5 rubla; Dr. Ch. v. Mayer-Genfist 5 rubla; preili J. Müller 5 rubla ja leerilapsed 1 rubla 5 kop.

Abirahastid annetasiwad:

Eiivimaa rüütlikond	1.200 rbl.
Eestimaa rüütlikond	600 "
Tallinna linn	100 "
Kokku 1.900 rbl.	

Koguduste korjandused 1912 aastal.

Eestimaalt:

Juuru	35 rbl. — kop.	Hanila	29 rbl. — kop.	Noarootsi	13 rbl. 90 kop.
Harju-Jaani	16 " 08 "	Pihula	18 " 32 "	Narwa-Jõesuu	8 " — "
Kuusalu	21 " — "	Kullamaa	30 " 52 "	Olewise	67 " 26 "
Tall. Püha-Waimu	73 " 75 "	Märjamaa	27 " 76 "	Tallinna Niguliste	20 " 74 "
Kapla	31 " — "	Keina	7 " — "	Tallinna Jaani	86 " 15 "
Keila	56 " 67 "	Emmaste	6 " — "	Tallinna Pauluse	3 " — "
Jõhwi	130 " 15 "	Karuse	4 " 15 "	Wigala	15 " — "
Jüri	14 " 57 "	Martna	7 " — "	Jäaatu	13 " — "
Tallinna Kaarle	72 " 69 "	Nisfi	30 " — "	Lääne-Nigula	11 " — "
Harju-Madise	20 " — "	Simona	63 " — "	Wäite-Maarja	21 " — "
Paide	12 " — "	Jõeletme	15 " — "	Wiru-Nigula	45 " — "
Koeru	56 " — "	Ambla	38 " — "	Katwere	60 " — "
Järwa-Jaani	28 " 84 "	Waiwara	31 " — "	Warbla	18 " — "
Peetri	47 " 04 "	Lüganuse	10 " — "	Wiru-Jaagupi	22 " 86 "
Järwa-Madise	23 " — "	Rõigi	19 " 76 "	Saljala	13 " 50 "
Türi	55 " — "				

Kõik kokku 1447 rbl. 71 kop.

Eiivimaalt:

Balamuse	30 rbl. — kop.	Saarde	13 rbl. — kop.	Pärnu Jakobit	15 rbl. — kop.
Atfi	4 " — "	Audru	14 " 25 "	Wolmari	5 " — "
Kodawere	30 " — "	Tartu Alifooksi kog.	27 " 97 "	Paistu	17 " — "
Laiuse	15 " — "	Wiljandi maa kog.	35 " 30 "	Pillistwere	30 " — "
Maarja-Magdalena	18 " — "	Suure-Jaani	30 " — "	Tarwastu	10 " — "
Kurfi	13 " — "	Kolga-Jaani	12 " — "	Wiljandi linna kog.	20 " — "
Torma	25 " — "	Kõpu	10 " — "	Halliste	3 " 60 "
Tartu Jaani	26 " — "	Põltsamaa	43 " — "	Testama	3 " — "
Tartu Maarja	25 " — "	Pärnu Nikolai	30 " — "	Wändra	35 " — "
Tartu Pauluse	15 " — "	Pärnu Elisabethi	10 " — "	Sindi	5 " — "
Awinurme	10 " — "				

Kõik kokku 580 rbl. 12 kop.

Krimmi Meisatfi koguduselt 15 rbl. 50 kop.

Minewa aastases aruandes oli wiga juhtunud, mis nõnda peaks seisma: Järwa-Madise korjandus 14 rbl. 84 kop. ja Harju-Madiseft 5 rbl.

Abiseltstideft on 1912 aastal fiske tulnud.

Wändraft	15 rubla	Wiru-Nigulast	22 rubla	Jõhwi	16 rubla
Saardeft	10 "	Tarwastuft	12 "	Hallistest	18 "
Wäite-Maarjast	10 "	Wiljandi linna koguduseft	18 "		

Kokku 121 rubla.

Wändra

Furttummade fooli lendleht 1914.

Keiserliku Aualiku
Rm-kogu kink. 1916.

I.

Omäl wiisil. 383.

Mu jõud, find tahan armastada, Ei sõ-
naga, waid teuga, Sind tahan ikka igatseda,
Mu walguš, kõige wäega. Kunni ma elu lõ-
petan, Sind, Jeesus, armastan.

Ma armastan find, minu elu, Mu kõige
parem sõber sa; Sind ülendan, mu hinge ilu,
Nii kaua kui weel hingan ma. Sind, Tall, ma
nõuan südamest, Et jurid minu eest.

Oh et ma find, sa õige ilu, Nii hilja
olen tundma saand, Ja ennem find, mu hinge
elu, Ei ole omaks tunnistand! See kurbastab
ja waewab mind, Et ma ei nõudnud find.

Ma eksisin ja olin pime, Ei leidnud,
taewa walguš, find; Ma põlgasin su kallist
nime, Maailma hiilguš pettis mind. Et lõp-
pend nüüd mu hinge öö, On minu armu töö.

II.

Omäl wiisil. 286.

Mu nimi taewas kirja pandud, Ma olen
lapses arwatud, Saan Isa süles hoolast kantud
Ja hellast temast armastud. Ma tahan ikka
tema armus Siin lapselikult hingata, Ei muud
ma tea omas rõõmus Kui halastusest rääkida.

Kuis ma find tänan, hinge hoidja, Et ja
nii õndsaks tegid mind! Mind otsisid, oh helde
tattaja, Eht küll ma eksind, põland find. Sa
hüüdsid: „Lambuke, oh tule!“ Su juure, Jeesus,
lätsin ma Ja kostsin: „Kerjane, fiin olen, Oh
wõta mind su omaks ka!“

Kuis oled ja mu wastu tõtnud, Mind
rõõmustanud südamest; Kuis oled lahkest wastu
wõtnud Mind, oma karja lambukest! Mu haawu
oled parandanud Ja pannud Isa sülle mind.
Sa hüüdsid: „Armu oled saanud, Ma olen
patust peastunud find.“

Oh armuaega, mis mull' anti! Oh hin-
gamist, mis maitjen seal! Oh rahu, mis mu

fiise pandi, Mis Jeesu haawust tuli weel!
Nüüd olen Isa pärandaja, Ja kihlatud ta
Pojale; Ma jään su omaks, Lunastaja, Ma
elan, suren sinule.

III.

Selsamal wiisil. 286.

Nii ruttan orust läbi minna Siioni mäele
üllesse, Et saaksin kitsa tee peal sinna, Rüst
hingamist saan hingele Seal tahan kiitust sulle
laulda Su taewa seltsis lõpmata, Seal kallist
ingli healt saan kuulda, Seks, Isand, ja mind
walmista!

IV.

Wiisil: Imeline Isand. 334.

Ügidal on Jumal! Teda tummardagem,
Muustades ligi tulgem! Meie keskel Jumal.
Waiksel süda seisku, Tema ette maha heitku.
Tunnista, Muusta tema nime kiites, Silmi
maha heites.

Ügidal on Jumal! Keerubimid kiitwad,
Seerubimid maha heitwad, Püha, püha, püha!
Inglioorid laulwad, Pauldes talle auu andwad.
Armuga Kuule ka, Isand, meie heali, Meie
waesti keeli!

V.

Wiisil: Kiida nüüd Isandat. 217.

Õndsaks, jah õndsaks see kiita tuleb, Kel
Jumal abiks Siionist, Kellel ust südame põhjas
põleb, Ja kellel taljuts Jeesus Krist! Kes teda
peastjaks tunnistab, Seda ta armust õnnistab!
Halleluuja, halleluuja!

Nägewad filmad ta pimebaille Ja kuulmisi
annab kurtidel; Armuga ikka ta ligi neile, Kes
läiwad tema walgušel. Ta leski naifi toetab Ja
waesid lapsi waigistab. Halleluuja, halleluuja!

Kiitke, oh rahwad, ta tõrget nime Ja laulge
tānu temale! Sest tema tegu on selge ime, Ta
auu ei lõpe tiiale. Jumala lapsed, ühest suust laulgem
Kolmainu auustusi! Halleluuja, halleluuja!

Wändra kurtsummade kooli aasta-aruanne.

Suuremat rõõmupäewa ei ole meie kurtsummade koolis, kui omad leerilapsed tohime esimest korda Jssanda armulanale saata; ka pühamat filmapilku et ole meil, kui kuulame, et kirikus neile üteldakse: „wõta ja söö, see on minu ihu; wõta ja joo, see on minu veri“. Speaeg oli küll pikk — 7 aastat — ja töö raske ja waewaline, aga Jssand on siiski koolitajate ja ka õppijate tööd tunnistanud. Nõnda wõttis kohaline õpetaja J. Numbi 15. mail 9 kaswandikku esimest korda Jssanda armulanale. Nad õppisid I. klassis ja nende nimed on:

1. Eduard Kalm, Põltsamereft.
2. Rudolf Palkats, Harju-Jaani.
3. Elmar Lattik, Ahtsi.
4. Hans Kuulmann, Türist.
5. Jüri Palk, Pärnu-Jakobi.
6. Siirits Kals, Pärnu-Jakobi.
7. Oswald Sang, Ahtsi.
8. Helmi Kõlert, Pärnu-Jakobi.
9. Eline Reinold, Kodawereft.

II. klassi ei olnud.

III. klass.

1. Ewart Martinson, Raplast.
2. Johannes Wanaaun, Tallinnast, Kaarli koguduseft.
3. Johannes Kanter, Juurust.
4. Jakob Berg, Wiru-Jakobi.
5. Salme Pommer, Koerust.
6. Helene Aasa, Türist.
7. Amanda Leesmann, Amblast.

IV. klass.

1. Oskar Reinujaan, Häädemeestelt.
2. Aleksander Wanaaun, Tallinnast, Kaarli koguduseft.
3. Elmar Petri, Sindist.
4. Oswald Weges, Narwast.
5. Mihkel Aasa, Türist.
6. Aida Kaas, Pärnu-Elisabethi koguduseft.
7. Elsa Pärss, Hallistest.
8. Ann Freiberg, Tarwastust.
9. Mary Nigulis, Järwa-Madiseft.
10. Amanda Nigulis, Järwa-Madiseft.

V. klass.

1. Hermann Rand, Wäite-Maarjast.
2. Adolf Allemow, Tallinnast, Kaarli koguduseft.
3. Paul Kadakas, Tallinnast, Kaarli koguduseft.
4. Johannes Mustalilt, Tallinnast, Jaani koguduseft.
5. Anna Luhaäär, Pärnu-Elisabethi koguduseft.
6. Helmi Kaas, Pärnu-Elisabethi koguduseft.
7. Linda Ahelit, Peterburi Jaani koguduseft.

VI. klass.

1. Ella Koppelman, Tallinnast, Jaani koguduseft.
2. Aleksander Nerjohann, Pärnu-Elisabethi koguduseft.
3. Anton Saarmann, Wändrast.
4. Jaagup Reidorf, Kadriast.
5. Wold. Greenbaum, Tallinnast, Püha-Waimu kog.
6. Jaan Ennufson, Tormast, elab Jamburis.
7. Robert Nigulis, Järwa-Madiseft.

VII. klass.

kooli wastu wõetud 19. augustil 1913 a.

1. Karl Ottomar Treu, Tall. Kaarli kog., 9 a. w.
2. Paul Saar, Suure-Jaani, 9 aastat wana.
3. Christian Belle, Pärnu-Elisabethi kog., 9 a. w.
4. Jüri Rikuma, Wigalast, 10 aastat wana.
5. Reinold Sünno, Wäite-Maarjast, 9 aastat w.
6. Erna Norden, Türist, 9 aastat wana.
7. Gilda Kreuzwald, Lugaumest, 10 aastat wana.
8. Helmi Tiks, Põltsamaast.
9. Elfriede Johanna Osuann, Wäite-Maarjast, 9 aastat wana.

Jgasklassis jai selle piirini õpetatud, mis direktor C. Hörshelmann'ist wäljatõstatud õpeplaanis on määratud.

Esste termis oli üleüldse väga hea. Aprillikuu ähwardas meid ainult kaela haigus (diphtheritis), millesse üks koolilaps haigeks jäi. Et haigus mitte teiste laste külge ei haktaks, lahutati kohe haige laps terwetest ära ja wiidi kooli tarwis ehitatud haigemajasse rawitsema. Dnneft oli haigus kerge. Et selle waenlasele südilt wastu astuda, sõitis üks kooliõpetaja kohalise tohtri herra Dr. Volz'i ettepanekul jalamaid Tallinnasse ja tõi sealt diphtheriise rohtu (serumi), mida tohter järgmisel päemal kõigile kooliõpetajatele, koolilastele ja maja teenritele, — suurest wäikseni — naha alla pritis. See rohi awaldas suurt mõju. Peale ülemal nimeetatud lapse ja koolijuhataja wäikele poja, ei jäänud enam keegi kaelahaigusesse. Jumalale tänu, kes rohu läbi meie lapsi aitas ja kõigest hirmust peastis. Oma osawa tohtri herra Dr. Volz'ile oleme väga palju tänu wõlgu. Et ta peajelt oma ameti tegewuseft lahtrib, on meil väga kahju. Wäsimata trundusega on ta 17 aastat kurtsummade kooli tohter olnud ja iga kord, kui keegi laps haigeks jäi, oli see päewal ehk süda põl, on ta neid lahkeste waatama tulnud ja suurt armastust nende wastu üles näidanud. Tänuga peame teda ka edespäi mees.

Neli last, kelle nägemise juures puudust oli tunda, pidime Tallinnasse filma tohtri herra Dr. v. Widdendorff'i juure wiima. Tohter tegi nende nägemise juures mitmejuguftid katseid ja leidis siis, et kaks nendest peawad mahet pidamata prillid kandma, kuna kaks last ainult koolitoas õppimise juures prillid peawad tarwitama. Oma waema eest ei wõtnud tohtri herra mingit taju ja selle lahuse eest üleeme temale jüdamlikku tänu.

Tööloades olidwad poisid järgmiselt ära jaotatud: Raamatukõitja Sillaotsa juures õppisid 4, kingsepp Jensen juures 10 ja kooliõpetaja Kalluse juures puusepa toas 17 poisft. Et tööd paremini laste jõudu mõõda ära jagada, wõttis kooliõpetaja J. Kentmann peale jõulu puusepa tödwaft 7 wäikeft poisft oma juhatusse alla. Ta õpetas neile wäikeft papift tödft; leharanis rõõmu tegi neile plitide papi peale kleepimine ja wäljalõikamine. Selleft otstarbets kinkis proua Graubner, Wändra klassi wabrikust, rohkesti pilbi materjali, mida tänuga siin nimetame. Tütarlastele õpetas neiu S. Kentmann täftööd.

Kaswatusteaduslistel koosolekutel loeti peale proowitundide arwustuse Förster'i kõmbeõpetuseft tähtsamaid tükke, niisama ka Berthold Otto „Rahwuslise tulewiku-

kooli sisseadmisest". Jääraniis lähelepanemise väärt lugeda oli direktor Sellshopp'i sõne: „Jeesus koolis“.

Aruande aastal tegime kõige kooliga fals jalutus-
käitu, mis meie töösse maheldust ja rohkesti uusi keele-
õpetuse aineid juure tõiwad. Esmise jalutuskäigu te-
gime 25. mail meie Kõigearmulisema kooli
Kaitsja Reisri Proua Aleksandra Feodo-
rowna sünnipäeval. See käik wiis meid 8 wersta
eemal olewasse Peedioja talusse, kus meie klassiwabriku
herra Graubner'i turbatöödust waatlesime. Suure hu-
witusega waatasivad lapsed turba-pressti töötamist ja
turwaste kuitwama panekut. Kui juba küllalt oli wa-
datud, seadime sammud jälle koju poole. Rehemetsa
talus wõtsime lageda taewa all lõunat, mis meile igale
ühle meeldis, sest ilm oli väga hea. Taluisa Pärtel
ja ta abikaasa näitasivad meie wastu tänuväärt lahust
üles. 30 toopi piima, mida meie lõunajõõgits ära
tarwitasime, kingiti meile. Teine jalutuskäik wiis meid
20. augustil Wändra Suurejõe kaldale. Peatuspaigaks
walisime jõe kaldal seiswa Üro talu. Pererahwa poolt
wõeti meid väga lahkesti wastu. Päewal püüdisime
siin liiwiga ja õõsel käega jalgratta latrite tulewalgel
wähki ja talu. Suuremat rõõmu ei wõinud lastel olla,
kui weer sees julistada. Järgmisel päewal pöörasime
rohke keeleõpetuse ainete tagawaraga koju poole. Kodu-
teel kinkis meile tuttan Eeliste talu peremees Wihelmann
rohkesti õunu, mis kõik rõõmu ja tänuga wastu wõeti.

Meie ei wõi ka neid häid inimesi nimetamata
jätta, kes koolijuhataja kätte mõõdaläinud aastal meie
kooli heaks raha eht muid asju on annetanud. Proua
Schröter Tallinnast saatis õpetaja Hoerschmanni läbi
hulga pildi ajakirju. A. Tõnisson 40 kop.; Wändra
leerilapsed 2 rubla; Wändra õpetaja proua Nuudi
11 rubla 40 kopikat kurtumma lapse Saarmanni heaks;
preili A. Suburg 2 rubla koolilastele taskurätikuid osta;
preili Rosenfeldt 1 rubla jõulu kühinalte jaoks; Wändra
kõster Rossmann 1 rubla raha ja suure korwitäie õunu
jõuluks; Anna Kaas Värnisti 1 rubla; kaupmees Jaanson
Wändrast rohkesti kumwekka ja prännikuid jõuluks;
proua Damm Roselt 1 rubla; Andres Leizmann
Krimmisti „Wahimehe“ toimetuse läbi 5 rubla; Jüri
Tugedam Värnu-Jakobisti 50 kopikat ja Wändra leeri-
tüdrukud 1 rbl. 58 kopikat.

7. mail rewideeris Piwimaa sinodi sisenise missioni-
töö aruandja Burinek õpetaja R. Meyer Chwata-
Selti direktoriumi liikme herra C. Graubneri ja koha-
lise õpetaja J. Nuudi juures olemisel meie kooli.
Õpetust kuulati igas klassis pealt ja waadati ka I. klassi
kirjalikku töösid. Katkija awalbas koolitöö kohta täit
rahulolemist.

Kõigile neile, kes meie tööst kuidagi wiisi on osa
wõtnud, ütleme südamest: Olge terwel!

Uusi kaswandikke wõetakse kooli 25. augustil
wastu.

Aruanne 1913 aasta üle.

Sissetulek:	Rbl.	K.
Saldo 1. jaanuaril 1913.	2736	24
Kingisjepa talurent.	176	—
Abirahad.	1900	—
Kooliraha (49 lapse eest).	4308	40
Korjanduste ja lendlehtede eest.	2017	47
Selti liikmetelt.	66	50
Majapidamisest.	402	51
Aruseltidelt.	58	50
Kingitused.	187	65
Kapitali kasud.	516	75
	12370	02

Wäljaminek:	Rbl.	K.
Balgad.	3850	—
Toit ja majapidamine.	3981	25
Küte.	1226	58
Ehitused ja parandused.	356	34
Õpeabinõud.	73	30
Inwentar.	34	50
Tule wastu kinnitamine.	157	03
Pajut Egloni prouale.	100	—
Tohtri palk.	100	—
Lendlehtede trükkimine.	305	15
Intressid.	300	—
Postikulud ja mitmesugused muud wäljam.	200	92
Saldo 31. detsembril 1913.	1684	95
	12370	02

Kooli raha warandus wäärtpaberites:

4 $\frac{1}{2}$ % Peterburi linna obligatsioonid.	6500	rbl.
4% Gestimaa pantkirjad.	1800	"
5% "	1500	"
5% Tallinna immobil pantkirjad.	500	"
4 $\frac{1}{2}$ % Harlowi põllupanga paber.	100	"
4 $\frac{1}{2}$ % Peterburi Tuula põllupanga paber.	100	"
	10500	rbl.

Wõlga on „Chwata“ Seltfil 6000 rbl., selle eest maksab ta 5%.

Abirahsid annetajawad:

Piwimaa rüütlifond.	1200	rbl.
Gestimaa	600	"
Tallinna linn.	100	"
	1900	rbl.

Kingiti veel: Herra von Brevern, Wao mõijast 15 rubla; Andres Klemm 6 rubla; praost Jald 325 kop.; õpetaja Walter 10 rubla; Tallinna Niguliste kogudus 3 rubla; Wändra leerilapsed 2 rubla; preili M. v. Helff- reich 11 rubla.

Koguduste korjandused 1913 aastal.

Gestimaalt:

	R. R.		R. R.		R. R.
Mihkli (5.35, 2.25, 2.36) .	9 96	Juuru	14 —	Martna	6 —
Hapsalu	30 —	Jüri	15 40	Karuse	6 —
Tallinna Jaani (30.95, 43.25)	74 80	Kose	15 —	Hanila	4 —
Baltiski (19.90, 16 rbl.) .	35 90	Harju-Jaani	24 20	Warbla	11 —
Hageri	30 —	Keina	5 —	Wiru-Nigula	40 —
Rapla	21 —	Emmaste	6 —	Simona	30 —
Nisti	20 —	Rõigi	35 66	Nisfi	25 —
Harju-Madise	6 —	Pühalepa	28 —	Wäike-Maarja	10 —
Tallinna Pauluse	6 —	Noarotsi	7 —	Jõekehme	15 —
Järwa-Jaani	23 —	Tallinna Niguliste	40 50	Wiru-Jakobi	27 08
Järwa-Madise	18 —	Wärjamaa	1 85	Nakwere	75 —
Petri	47 17	Olewiste	93 —	Ambla	40 —
Türi	48 —	Püha-Waimu	34 —	Keila	25 —
Paide	16 —	Lääne-Nigula	12 —	Koeru	30 —
Pihula	18 —	Wigala	20 —	Waiwara	30 —
Kullamaa	22 34	Ridala	16 30	Tallinna Kaarle	78 78
Märjamaa	29 52	Narwa-Jõesuu	5 —	Jõhwi	55 —
Ruusalu	18 —	Jäaku	8 —	Tallinna Toompää	20 —

Kõik kokku: 1411 rbl. 86 kop.

Siwimaalt:

	R. R.		R. R.		R. R.
Helme (20 rbl., 20 rbl.) .	40 —	Tartu ülikooli kogudus .	42 06	Paistu	15 —
Palamuse	21 —	Uwinurme	10 —	Pillistwere	30 —
Kodawere	36 —	Saarde	22 —	Tarwastu	12 —
Laiuse	12 —	Audru	9 50	Wändra	43 74
Maarja-Magdalena	20 —	Wihandi linna kogudus .	17 50	Pärnu Nikolai	19 —
Tartu Maarja	45 —	Wihandi maa kogudus .	36 —	Pärnu Eliabeti	10 —
Kurfi	13 —	Rõpu	10 —	Testamaa	3 —
Torma	19 06	Suure-Jaani	10 —	Tori	22 75
Tartu Jaani	5 —	Kolga-Jaani	10 —	Pärnu Jakobi	12 —
Tartu Petri	15 —	Põltsamaa	45 —		

Kõik kokku: 605 rbl. 61 kop.

Abijeltsidelt:

Wändrast 16 rbl. 50 kop.; Wiru-Nigulast 20 rbl.; Wäike-Maarjast 10 rbl.; Tarwastust 12 rbl.

Kokku: 58 rbl. 50 kop.

„Chwata“ jeltfi direktoriumi liikmed:

Esimees: Ernst parun Ungern-Sternberg, Esu mõisas.

Herra Karl Graubner, Wändra kassawabrikus.

Maandunif D. parun Hovningen-Suene, Sidapere mõisas.

Praost R. Winkler, Tallinnas.

Õpetaja P. Hoerschelmann, Tallinnas.

Kassa direktor P. von Mühlendahl, Tallinnas.

Kirjatoimetaja: õpetaja R. von zur Mühlen, Tallinnas.

Kooli kurator C. Brasche, Wändra aptegis.

Õpetaja C. Hoerschelmann, Baltistikis.

Koolijuhataja P. Kenkmann, Wändras.

Wändra

Kurtummade fooli lendleht 1915.

I.

Wiisil: Oh anna tuhat keelt ja mulle. 141.

Ma tõstan taewa poole silma, Jään
Jsa peale mõtlema, Ja lendan üles,
jätan ilma, Ja tunnen suure rõõmuga,
Kuis Jsa südames ja suus Arm ikka
wana, ikka uus.

Oh ime, et ta armastanud Mind
enne ilma asutust, Et mulle riigi wal-
mistanud, Kust ootan lapse pärandust,
Et enne, kui ma sündsin weel, Sain
temalt armu armu peal!

II.

Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Ma tean, mis mina usun, Mis kõi-
tumata jääb, Kus julgeste ma asun,
Kui ilm ka hukka läeb. Ma tean, mis
appi tõttab, Kui käes on surmaõõ, Kui
ebatarfus petab, Ja murja läeb ta töö.

Ma tean, mis kõiges elus Ei mi-
nuft maha jää. Mul kindel koja alus,
Mis kadumist ei näe: Need on mu
Jeesu sõnad, Need selged sõnad kõit!
Ses kaljukindlas linnas On minu war-
jupaik.

Ka tunnen mina seda, Kes koda
ehitab: See on see Jssand, keda Kõit
taewas kummardab, See, kellel' seera-
wimid Alu, wäge annawad, Ja kellel'
keerubimid On pühad teenijad.

See on see armupäike, Mu Jssand
Jeesuse, See walgus, kelle läige Wiib
warjud fangele. Et tõusku tuuli palju,
Ei fiiski kõigu ma, — Mu alus ja mu
kalju On Dnistegija.

III.

Wiisil: Oh hinge sõber, õnnis olen. 333.

Halleluujä ma laulan sulle, Sa kallis
Tall, truu karjane! Kui antaks' tuhat
keelt ka mulle, Kõit kiidaksid sind ühtlasi.
Ei sina taha palju keeli: See süda
rõõmsaks teeb su meele, Mis tõeste
sind armastab. Riisugust südant, Jeesus,
anna! Ei muud kui sind ma meeles
kanna: Mu hing sind ikka armastab!

IV.

Wiisil: Minu süda, rõõmustele. 305.

Jssand, keda kummardawad Inglise,
palwes auustawad, Kellel päike, kuu
ja tähed Palistawad riide ehet, Kelle
riigid lugemata, Kelle auu on arma-
mata: Sina lubad, et ma tulen, Põr-
mus su ees palwes olen.

Kõit ma tohin tunnistada, Jssaksti
sind nimetada: Pojas ja mind wastu
wõtab, Jsa armus aitma tõttab, Sun-
nid silmad kuiwaks saama, Walu laened
waitseks jääma, Kuuled wiimse õhka-
mise üle meie armamise.

V.

Omäl wiisil. 339.

Ets mu kohus tänu teha Jumalale
ilma peal? Sest ma saan küll kõigest
näha, Kuis nii helde tema meel. Armu
täis on tema süda, Et ta selle elu
sees Kõit hoiab kannates, Kes siin
auustawad teda. Neg kõit asjad lõ-
petab, Jumal ikka armastab.

341.913. W.2. 73.74.-22

kurttummade kooli lendleht 1915.

Wähe on neid perekondasid ja asutusi olemas, kus ühtegi liiget kodumaad kaitsma waenu väljale ei oleks kutsutud. Nõnda kutsuti ka meie kurttummade koolist kaks kooliõpetajat J. Kerkmann ja L. Kalbus tegevasse sõjaväkke. Kooli tahtsiwad 21 uut kaswandikku astuda, nad oliwad aegsasti kirjateel ülesantud, aga õpejõudude puudusel jäiwad nad kooli wastuwõtmata. Kõlbusse aasta pärast pidime koolitööga kuu aega harilikust ajast hiljem algama. Koolikaswandikud tuliwad 20. septembril kooli; neid oli möödaläinud kooliaastal 38, 23 pois- ja 15 tütarlast; Gestimaalt 24 ja Siivimaalt 11 last; Narwast 1, Petrogradist 1 ja Jamburgi maakonnast 1 laps. Õpetust anti neile 5-e koolitaja läbi 5-es klassis. Et koolitöö juba sügisel hilja algas ja kewadel ülemuse käsul juba 15. aprillil pidi lõppema, ei olnud võimalik õpeasju õpeplaanis määratud piirini läbi võtta.

Minewal sügisel tuli meile kurttummade kooliõpetaja ameti õppijaks neiu L. Wilibert Türist; ta on Waiide tütarlaste gümnaasiumi kursuse lõpetanud. Meie tähtsam töö kaswatusseaduslikel õhtutel oli proowitundide läbi-rääkimine.

Anna Lühäär, kes wanaduse pärast proowi peale kooli wõeti; lahkus koolist 1913/14 kooliaasta lõpul; niisama lahkus ka üks pois, keda puudulise mõistuse pärast paraku wõimata oli õpetada.

Haigusi tuli meil mõnesuguseid ette. Sügisel ähwardas meid kuri kaelahaigus (diphtheritis), 6 last jäiwad haigeks. Seerumi naha alla pritsimise läbi, mida Dr. Kärner lahkesti toimetas, sai haiguse wõim murtud; peale pritsimist keda haigust enam ette ei tulnud. Jaanuarikuul waewas lapsi influenza. Neid jäi niipalju haigeks, et kooliõpetus 3 päewa seisis. See haigus oli ületõlbe kerge ja läks ruttu mööda. Ühele tütarlapsele tuli ometi influenza järele õige raske kopsupõletik, mis ta kolmeks nädalaks woodi põdemä pani. Jumalale tänu, kes meie armsate lastele ifta

ja jälle terwist kinkis! Peale uueaasta ei wõinud Mihkel Wasa haiguse pärast, mis teda juba ennemalt mitukorda väga waewas, enam kooli jääda; ema wiis ta koju, et teda seal põetada ja rawitseb. Oli küll mehikesel kahju koolist lahkuda, aga ei wõinud midagi parata. Jäägu ta Jumala armu hooleks! Märtsikuu algul tuli ühele koolipoisile keskkõrwa põletik. Haigus oli kardetaw, sellepärast ei aidanud muu nõu, kui pidime ta Tallinna diakonissi haigemajasse loikuse alla wiima, sest loikus on ainuke abi niisuguse haiguse wastu. Meie haige wõeti seal kohe lahkesti rawitsemisele. Loikus läks väga hästi korda ja pois wõis kahe ja poole nädala pärast Tallinnast koju tulla. Ohe surma juust peastis teda armuline ja halastaja Jumal.

Käsitöökojad töötasiwad möödaläinud aastal kitsama piiril, kui muudu. Kooliõpetaja Kalbuse asemel õpetas lastele puusepa tööd tiisler Wainu. Aga pealejõulu kutsuti ka tema sõjateenistusesse ja nõnda jäi puusepatuba ilma juhita. Jaanuarikuul andsiwad seal õpetust koolijuhataja ja kooliõpetaja Üsler kordamööda. Et raamatu kõitmise tööd õige wähe oli, siis ühendasime selle töökoja puusepa töökojaga ja lasime kaswandikkudel raamatukõitja J. Sillaotja ülewaatusel weebruarikuust peale lufikaid, jahukühwleid ja kartuli kormisid teha. Kewadepool oliwad nad õues ja aias tööl.

Meie kooli waatamas käies annetasiwad Wändrast: M. Jürgens 55 kop. ja L. Pärn 50 kop. Sindist: Jette Jansen 50 kop. ja Juuli Lewik 50 kop. Pärnust: Karl Haawa 1 rubla 60 kop. Wändra kihelkonna III. klassi kaswandikud kurttummade õpetust waatamas käies proua Gusteli läbi 2 rubla, v. Brevern-Waokülast 50 rubla, Rein Wail Stawropolist 10 rubla. Südamlik tänu kõigile annetajatele.

Kiitus ja tänu olgu armulise taewa Isale, et Ta meid sellel raschel ajal on aidanud koolitööd teha. Meie loodame, et Ta ka edaspidi oma armu ja abiga meie juure jääb.

Aruanne 1914 aasta üle.

Sissetulek:

	Rbl.	R.
Saldo 1. jaanuaril 1914 . . .	1684	95
Korjandused	1836	24
Kooliraha	5108	—
Kapitali kasud	497	03
Ubirahad rüütlikondadelt . . .	1900	—
Aruseltsidelt	54	—
Seltsiliikmetelt	37	—
Kingitused	24	93
Annetused (kingitused)	60	—
Majapidamisest	237	20
Kingisepa talu rent	176	—
	<u>11615</u>	<u>35</u>

Wäljaminek:

	Rbl.	R.
Toit ja majapidamine	3421	02
Balgad	3835	—
Rüte	888	12
Pajut Egloni prouale	100	—
Tohtreile	50	—
Tule wastu finnitamine	105	25
Intressid	300	—
Speabinõud	93	85
Lendlehtede trükkimine	307	47
Parandused ja inventar	243	25
Postikulud ja mitmesug. wälj. .	137	86
Saldo 1. detsembril 1914 . . .	2133	53
	<u>11615</u>	<u>35</u>

Kooli rahatvarandus wäärtpaberites.

4 $\frac{1}{2}$ % Petrogradi obligatsioonid . . .	6500	rbl.
4% Eestimaa pantkirjad	1800	"
5%	1500	"
5% Tallinna immobilpantf.	500	"
4 $\frac{1}{2}$ % Harkowi põllupanga paber . . .	100	"
4 $\frac{1}{2}$ % Petrogradi Tuula põllup. paber .	100	"
	<u>10500</u>	rbl.

Wõlga on „Ehwata“ seltsil 6000 rbl., mille eest ta 5% makstab.

Koguduste korjandused 1914 aastal.

Eestimaalt:

	Rbl.	R.		Rbl.	R.	
Lüganuse	10	+ 10	—	Wiru-Jatobi	21	61
Hapsalu Saksa kog.	23	+ 27	—	Wäike-Maarja	15	—
Hapsalu Eesti kog.	31	—	—	Wiru-Nigula	28	—
Simona	58	—	—	Haljala	10	—
Baltiski	5	—	—	Warbla	13	—
Kullamaa	1913 a. 24			Hanila	6	—
„	1914 a. 16	+ 9	53	Lääne-Nigula	10	—
Waimara	20	—	—	Umbla	48	—
Tall. Kaarli	31	85	—	Martna	10	—
Rakvere	21	+ 25	—	Risfi	27	—
Keila	8	—	—	Kuusjalu	1.64	+ 26
Narwa-Jõesuu	5	—	—	Wigala	25	—
Jõekehme	23	—	—	Tall. Püha-Waimu	64	—
Jäaaki	9	+ 5	75	Koarootsi	9	—

	Rbl.	R.		Rbl.	R.
Emmaste	5	50	Merjamaa	44	45
Keina	7	—	Lihula	20	—
Tall. Jaani	33	25	Türi	46	—
" "	+ 293	60	Petri	45	—
" "	+ 47	80	Tall. Pauluse kog.	5	—
Türi	21	80	Rapla	11	—
Juuru	18	65	Harju-Madise	18	—
Harju-Jaani	14	28	Koše	15	—
Järva-Jaani	42	—	Järva-Madise	21	—

Kõik kokku: 1330 rbl. 71 kop.

Piiwimaalt:

	Rbl.	R.		Rbl.	R.
Halliste	12	28	Wiljandi maakog.	28	70
Uwinurme	10	—	Rõpu	10	—
Palamuse	39	12	Helme	17	36
Kodanvere	37	—	Suure-Jaani	20	—
Laiuse	25	—	Kolga-Jaani	10	—
Tartu Maarja	20	—	Põltsamaa	55	—
Torma	7	43	Paistu	17	—
Tartu Jaani	25	—	Pilistvere	30	—
Tartu Pauluse	15	—	Tarvastu	10	74
Ülikooli kog.	37	06	Saarde	21	—
Wiljandi linnakog.	20	—			

Kõik kokku: 505 rbl. 53 kop.

Abiseltsidelt:

Halistest 15 rbl.; Wiru-Nigulast 21 rbl.; Väike-Maarjast 10 rbl.; Tarvastust 8 rbl.
1915 aasta algul jaadeti korjandusi kooli kasjasse 1914 aasta eest, mis järgmisel aru-
ande aastal lendlehes ilmuvad. **Gestimaalt:** Tallinna Jaani kog. 30.35 kop.; Karuselt
5.30 kop.; Tall. Niguliste 6 rbl.; Raplast 29 rbl.; Hagerist 32 rbl.; Ristilt 6 rbl.;
Risilt 1 rbl.; Jõhvi 48.67 kop.; Jõhvi haruseltsilt 17 rbl.

Piiwimaalt: Wändrast 25.02 kop.; Häädemeestelt 7 rbl.; Karlist 5 rbl.; Mõhlist
63.43 kop.; Pärnu Nikolai l. 66 rbl.; Pärnu Eliab. l. 5 rbl.; Testamaa 7 rbl.; Tori
20 rbl.; Jakob 15 rbl.; Haliste 8.87 kop.; Haliste haruseltsilt 16 rbl.

„Chwata“ jeltsi direktoriumi liikmed:

Etimees: Ernst parun Ungern-Sternberg, Esu mõisas.

Serra Karl Graubner, Wändra klaasivabrikus.

Maandunil D. parun Hohningen-Quene, Eidepere mõisas.

Praost R. Winkler, Tallinnas.

Õpetaja P. Soerschemmann, Tallinnas.

Kassa direktor P. von Mühlendahl, Tallinnas.

Kirjatoimetaja: õpetaja R. von zur Mühlen, Tallinnas.

Kooli kurator C. Brasche, Wändra aptegis.

Õpetaja C. Soerschemmann, Baltistis.

Koolijuhataja P. Kenkmann, Wändras.

Aug. Michwiz, Tallinnas.

Wändra kurtummade kooli lendleht 1916 a.

I.

Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Kes läbi ilma waewa Ja kõrbe kuumuse Teed näitab üles taewa Mu usu filmale? Kes juhib tõe raale Mu hinge otsimist, Kus põrm saab elu maale? See tee on Jeesus Krist.

Kui raskest elituses Siin waesed õhkame, Kuis paksus pimeduses Siis saame walgele? Oh waata, armu selgus On Isa järje ees: Krist Jeesus on see walgus, Kõik tõe tema sees.

Kes jõuab häda ajal Veel südant kosuta? Et lord ka hana rajal Saab päike tõusema? Kes wõidab hinge walu Ja surma kartuse? Krist Jeesus, meie elu Wiib meidki Isale!

II.

Wiisil: Mu nimi taewas kirja pandud. 286.

Siin lapsed, armust walitsetud, Seal Kristusega pärijad! Oh seda nime igatsetud! Oh seda osa õndsamat! See on, mis meie süda nõuab, Mis tema kangest ihaldab, Kunni ta Waimus elu leiab Ja päranduse pandi saab.

Siis on meil rahu; aga parem Ja õndsam põlw meid ootab weel. Ei anta jäädwat paika warem Kui alles taewas ülemel. Siin käime raskest ristirada, Kuid olgem julged, tuleb aeg, Mil Jumal annab pärandada Meil' taewa rõõmu, auu kõik!

Siis läeme oma pärismaale, Mis juba ammu tõutud, Uus nimi „piha Jumalale“ Saab meie otša kirjutud. Mis Pühast Waimust oli sündind: Ust, lootus, truudus, armastus, — See jääb, kui kõik on maha langend, Ja ilmub täies olekus.

Sest olge rõõmsad! Teie nimed On taewas üles kirjutud. Müüd kuulutage armu imet, Et teid

on eluks kutsutud. Sest kes siin usknud, armastanud, Meid Jumal üles kirjutab, Ja keda tema kirja pannud, Kes on, kes seda kustutab?

III.

Wiisil: Jeesus, oh aita, et wõimust wõin saada. 187.

„Kiitus ja auu, oh Immaanuel, sulle, Issand ja kuningas ülfine sa!“ Sinna ka saada — mil jõuab see mulle? Katkege ahelad, peasegu ma! Amen, su armastus seda mind aitku! Kõik, mis mu sees on, nüüd Issandat kiitku!

IV.

Wiisil: Imeline Issand. 334.

Digidal on Jumal! Teda kummardagem, Auus-tades ligi tulgem! Meie keskel Jumal. Waikfeld süda seistku, Tema ette maha heitku. Tunništa, Auusta Tema nime kiites, Silmi maha heites.

Digidal on Jumal! Keerubimid kiitwad, Seerawimid maha heitwad. Piha, piha, piha! Inglis-koorid laulwad, Lauldes talle auu andwad. Armuga Kuule ka, Issand, meie heali, Meie waeste keeli!

V.

Omalt wiisil. 487.

Dota, hing, oh oota Issandat sa, Tema peale looda, Ta on peastija. Oo wististe Lääb sull' koidule, Talwe järel tuleb kuldne kewade. Murede marus ja häda sees On sul warjaks Jumal, truu abimees.

Dota, hing, oh oota Issandat sa, Tema peale looda, Ta on peastija. Kui langeb kõik, Sul on warjupait, Rangem kui su kaitzja pole laente käik. Ta on ju aitja su häda sees. Meidki, Issand, aita, truu abimees.

ENSV TA Fr. H. Kroonwäldi nim.
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

Wändra kurtummade kooli aasta-aruanne.

94972

Üks kõige kurwematest aastadest oli meie kurtummade koolil möödäläinud aasta. Petroleumi puuduse pärast ei saanud koolitööga harilikul ajal algada, waid alles 15. novembril. Et aga selle weikese lambiõli tagawaraga läbi saada, mis kogunud olime, pidime nii kottuhoidlitud kui wõimalik olema, sellepärast hakasime pimedal ajal oma koolitundidega kell 9 hommikul.

Koolilaste arv oli pisut weiksemaks jäänud kui minewal aastal. Ann Freiberg, Tarwastust, pidi wanaduse pärast koolist ära jääma. Helmi Tiks, Põltsamaalt, jäi haige kae pärast koolist ära, mis lapse edasisaamisele küll väga palju kahju teeb. Amanda Nigulis, Järwa-Madiseft, kellel filmanägemine nii wilets oli, et prillidki ei aitanud, pidi pimebaks jäämise kartuse pärast koju jääma. Nii oli meil minewal kooliaastal üleüldse 34 last, 22 pois- ja 12 tütarlast; Gestiimaalt 22 ja Wiivimaalt 9 last; Narwast 1, Petrogradist 1 ja Jamburgi maakonnast 1 laps.

Meie koolielule andis suurt pööret meie armja koolijuhataja, herra P. Kentmanni raske haigus ja surm. Juba

aasta enne oli ta tihti haige, aga oma suurte walude peale waatamata, katjus ta siiski koolis töötada. Ka selle kooliaasta hakatusel püüdis ta koolis mõned tunnid anda, mis ta terwise peale halwasti mõjujwad. Seal tuli meile kurb sõnum Tallinnast: meie endine koguduse õpetaja, „Ehwata“ seltsi direktoriumi liige, Paul Hörshelmann, kes meie kooli alati väga sooja südame peal kandis ja kellele Wändra kurtummade kool palju tänu wõlgnud, oli surinud. See kurb sõnum mõjus meie kõikide peale rõhuwalt, kõige rohkem aga meie nõrga terwisega koolijuhataja peale. Oma haiguse peale waatamata sõitis ta ometigi Tallinnasse meie kooli truimat sõpra ta wiimisel teel saatma. Suurte waludega tuli ta reisilt tagasi, pidi kohe woodi heitma, kust ta enam ei tõusnud. Jõulu esimesel pühäl oli temal weel see suur rõõm oma armastatud kurtummade laste jõulurõõmust osa wõtta. Et haigus seda lubas, sai ta woodiga koolilaste juure jõulupuu alla kantud. Küll hiiuga siwad laste silmad oma armast kooliisa kuu aja järele nähes.

Ja suurem rõõm oli veel temal laste rõõmu näha; sest oli ta ju oma isaliku südamega selle eest hoolt kandnud, et lapsed ka sel annete poolest nii waesel aastal mitte päris ilma kingitusteta ei jäänud. See oli ka tema viimane hoolikandmine laste eest. Warsti peale jõulu wiidi ta Tallinna Diafonis si haigemajasse, kus ta 5¹/₂-nädalase raske kannutamise järele 26. weebruariil wara hommikul suri, rõõmsasti oma usku Jssanda sisse tunnistades.

Herra P. Kenkmanni warane surm on Wändra kurtummade koolile raske kaotus. Pilemat aega on see soojasüdameline, lastearmastaja mees meie kooli suure armastusega ja peene arusaamisega juhatanud. Oma lahke wiisi ja südameliku otsekoheusega oli ta nii hästi kaswanditute kui ka kaastööliste armastuse ja tõsise lugupidamise ära wõitnud, mis raskest, wastutusraskest tööst märksa kergemaks tegi. Aga ka oma erilal, kui kurtummade koolitaja, oli ta osaw ja oskas oma õpetamisega häid tagajärgeid kätte saada. Tema mälestus ei kao Wändra kurtummade kooli kaswanditute ja sõprade seas mitte ära. Pinga rahus oma ustawast päewatööst, ja kallimeelne tööstegija!

Nii kaotas meie kurtummade kool lühikese ajaga tatsmeest, kes kõigest südamest seda kooli armastasiwad ja oma paremat jõudu temale ohwerdasiwad, et neid waesid lapsi, kelle saatus kõige raskem on, Jssanda Jeesuse juure juhutada, et nad temaga seal igaweses elus jaatkiwad ühendatud, kus kõik maailma wiletsus kaob ja ka kurbid kuuljateks saawad.

Et need kurbad juhtumised meie koolile peale halwawalt mõjusiwad, on ilenejast mõista. Siiski katsuti tööd edasi teha, kui ka igas klassis kõike läbi ei jaanud wõtta, mis õpetawas määratud on. Kõige raskem oli leerilaste ettevalmistamisega, aga ka need said Jumala abiga nii kaugele õpetatud, et kohalik õpetaja J. Muudi 7 esimehe klassi kaswandikku 8. mail esimest korda Jssanda armulauale wõis wõtta. Nende nimesed on järgmised:

1. Ewart Martinson, Raplast; 2. Johannes Wana-Jaani, Tallinnast, Kaarli kog.; 3. Johannes Kanter, Juurust; 4. Jakob Berg, Wiru-Jakobist; 5. Salme Pommer, Koerust; 6. Helene Aasa, Türist; 7. Amanda Leesmann, Umblast.

Minewal aastal ei olnud, tänu Jumalale, suuri haigusi laste seas. — Sellepärast, et pootimise tööd ei olnud, õpetas raamatupoetaja J. Sillaots poisilapsi mitmesugust punktööd tegema.

Nimetatud olgu veel üks väga tähtis päew, see on meie kooli 50-me aastane juubeli päew, 11. desembril s. a. Palume kõik meie koolisõpru seda tähtsat päewa meeles pidada ja meiega ühes Jumalat tänada ja teda paluda, et ta ka edaspidi meie koolile oma rohket õnnistust annaks.

Kui iseäralikla talistusi ei tule, siis hakkab meie koolitöö 13. augustil s. a. Uusi kaswandikka wõetaks kooli 28. augustil s. a. wastu ja palutakse aeglaste nende laste nimesed, kes sooviwad kooli tulla, üles anda.

Kassa-aruanne 1915 a. eest.

Sissetulekud:	1915. a.
Ülejääk 1. jan. 1915	2133.53
Kooliraha	3075.—
Abirahad	1900.—
Korjandused: Viiwimaal	622.99
" Cestimaal	1109.21
Protseendid	504.73
Liikmemaksud	23.—
Kingitus (Diafon. asutus)	15.—
Pärandus (v. Brewern)	50.—
Vendlehtedest	39.70
Haruseltsidelt	55.—
Majapidamisest	130.66
"Kingshepa" rent	176.—
	9834.82

Wäljaminekud:

	1915. a.
Palgad	4130.—
Majapidamine	2717.96

Rütmine	533.25
Speabinõud	121.66
Tulekinnitamine	170.—
Paranduse tööd	69.20
Herra Egloni pajut	100.—
Vendlehtede trükk	306.73
Protseenta maksetud	300.—
Mitmesugused kulud	144.55
Ülejääk 31. detf. 1915	1240.51

9834.82

Asutusel on järgmised wäärtpaberid, mis Cestimaal

Wastastikuses Kredit-ühisuses hoiu all on:	1915. a.
1) 4 ¹ / ₂ % Petrogradi linna obligationid, nominal	6500.—
(Sellest on 6000 rbl. Stockmari päranduse omad)	
2) 4% Cestimaal pantkirjad, nominal	1800.—
3) 5%	1500.—
4) 5% Tallinna Imobilspanga pantkirjad, nominal	500.—
(Mõlemad viimased summad on v. Baranoff'i päranduse omad)	
5) 4 ¹ / ₂ % Hartowi Põllupanga pantkiri, nominal	100.—
6) 4 ¹ / ₂ % Petr.-Tuula " " "	100.—
	10500.—

Selle wastu wõlgneb selts 6000 rbl. herra parun A. Burghöden'ile-Kuivast, mille eest 5% maksetakse.

Korjandused olid järgmised:

Cestimaal: Tallinna-Jaani 30 r. 35 k.; Karuse (1914) 5 r. 30 k.; Tallinna-Niguliste 6 r.; Jõhwi 48 r. 67 k. ja 61 r. 11 k.; Rapla (1914) 29 r.; Hageri 32 r.; Risti 6 r.; Nissi 1 r. ja 10 r.; Tallinna-Jaani (1914) 24 r. 15 k.; Juuru 15 r. 30 k.; Kose 20 r.; Jüri 15 r. 5 k.; Harju-Jaani 6 r.; Kuusalu 10 r.; Järwa-Jaani 35 r.; Koeru 27 r.; Järwa-Madise 18 r. ja 6 r. 74 k.; Peetri 32 r.; Türi 42 r.; Paide 20 r.; Vihula 15 r. 23 k.; Merjama 32 r. 20 k.; Mõhki 3 r. 55 k.; Keina 10 r.; Emmaste 3 r.; Rõigi 18 r. 95 k.; Noa-roosti 5 r.; Olewiste 109 r. ja 16 r. 20 k.; Juuru 14 r.; Tallinna-Püha-Baimu 42 r.; Martna 6 r. 48 k.; Vääne-Nigula 10 r.; Hanila 3 r.; Warbla 7 r.; Wigala 40 r.; Jätku 10 r.; Simuna 35 r.; Rõigi 11 r. 75 k.; Ridala 5 r.; Ratwere 25 r.; Viganuse 10 r.; Wäike-Maarja 10 r.; Jakobi 6 r. 56 k.; Ambla 35 r.; Jõekehme 12 r.; Waiwara 19 r.; Hapsalu Saksa kog. 13 r.; Hapsalu Cesti kog. 6 r.; Keila 26 r. 23 k.; Tallinna-Kaarli 42 r. 99 k.; Karuse 7 r. 40 k. Kofku 1109 r. 21 k.

Viiwimaal: Wändra 25 r. 2 k.; Häädemeeste 7 r.; Karfi 5 r.; Mõhki 63 r. 43 k.; Pärnu-Niguliste 66 r.; Pärnu-Elisabethi 5 r.; Testama 7 r.; Tori 20 r.; Jakobi 15 r.; Halliste 8 r. 87 k.; Awinurme 10 r.; Palamuse 22 r. 43 k.; Kodawere 34 r.; Laiuse 32 r.; Tartu-Maarja 13 r. 7 k.; Kurfi 10 r.; Torma 8 r.; Tartu-Jaani 30 r.; Tartu-Ülikooli kog. 21 r. 7 k.; Lohusuu 2 r.; Tartu-Pauluse 6 r.; Auburn 9 r. 30 k. ja 8 r.; Wilsandi linna kog. 4 r.; Wilsandi maa kog. 25 r. 80 k.; Suure-Jaani 15 r.; Kolga-Jaani 10 r.; Põltsamaa 59 r.; Paistu 20 r.; Pilshtwere 20 r.; Tarmastu 10 rbl.; Kõpu 5 r.; õpet. Vielsenstein-Pärnust 26 rbl. Kofku 622 r. 99 k.

Haruseltsidest tuli sisse:

Halliste 16 r.; Jõhwi 17 r.; Wäike-Maarja 10 r.; Tarmastu 12 r. Kofku 55 r.

1916 aasta algul makseti veel järgmised korjandused 1915 aasta ette sisse, mis tulewa aasta aruandes nimetatakse: Jakobi-Viivimaal 8 r.; Keina 7 r.; Tallinna-Jaani 25 r. 85 k.; Pühalepa 11 r. 14 k.; Wiru-Nigula 20 r.; Haljala 18 r.; Risti 8 r.; Halliste 62 r. 94 k. ja 3 r. 66 k.; Karfi 3 r. 30 k.; Pärnu-Elisabethi 5 r.; Testama 3 r.; Tori 18 r.; Sindi 34 r. 53 k.; Pauluse kog. 5 r.; Kuusalu 25 r.; Harju-Jaani 8 r. 10 k.; Jüri 8 r. 60 k.; Türi 29 r.; Järwa-Madise 21 r.; Järwa-Jaani 18 r.; Peetri 1 r.; Vihula 13 r. 87 k.; Merjama 47 r. 22 k.; Kulla-maa 18 r. 89 k.; Saara 22 r.; Kadrina 5 r. 13 k.

kurtummade kooli lendleht 1917.

I.

Wiisil: Oh anna tuhat teelt ja mulle. 141.

Hephata! ütles Jeesus Kristus Kord jell' kes kurt ja keeletu See läbi õnnistust tal' pakkus Kes oli wilets meeletu. Hephata! Süda lahti tee Ka fina õnnistusele.

Hephata, tänagi weel hüüab Nii armsast Lunas-taja juu Ning õnnistuse teele saadab Sind tema arm, ei keegi muu. Hephata! Süda lahti tee Ja kiida Jeesust waljuste.

II.

Omäl wiisil. 445.

Ma kumardan sind, armu wägi, Mis Jeesuses end ilmutand, Ma astun armastuse ligi, Mis sinu peale halastand: Mu omaft mõte ära laub Ja armu merde üffi wauh.

Kui wäga ja mind armastanud Ja kuis su süda nõuab mind! See imearm mind aratanud, Et minu hing ka ihtab sind. Mu sees ja asu, armu wõimus, Et wõisfin ka sinu waimus.

Ma tunnen, süda jõuab sulle, Su oma olen üffines, Ei kadu ilm too õnne mulle, Mul elu finus elades: Su juures rahu, rõõmu leian, End armu merde peita püüan!

III.

Wiisil: Ma kumardan sind, armu wägi. 445.

Oh Jeesus, oma püha nime Mu südamesse kirjuta, Et sinu armu ime Wõits hinge sisse wanda, Et sõna, töö ja terve elu Siis kuulutaks su nime ilu!

VI.

Wiisil: Minu hing, oh ole rõõmus. 288.

Oh ja elu õhutaja, Walgus, mis kõit wal-gustab, Kes ja annad kõit, mis waja, Mis hing,

iaal himustab: Sina elaw hallikas, Selge kui kris-talli klaas, Kes sealt pühast templist tõuseb, Kuiwa hinge sisse jookseb.

Sina ütled: Kes siin nõuab Eluwett, mis igawest Jänu kustutada jõuab, Tulgu, wõtku minu käest! Taewa anded armulist Jahutawad jämulist; Tulge usus eluweele, Siit saab armu armu peale!

Siin, mu karjane, ma tulen, Jooda oma talle-kest! Jänune ma jenni olen, Kui ma saan sind, armukest. Ei sa teela minule mis ja luband tehvale, Waid ja annad mulle rohkest, Ilma maksuta ja heldest.

Magus wesi, kus ja oowad, Waim ja hing seal kosutwad; Igawesi andeid toowad Su käest, kes sind otiswad; Kes sind maitseb, tunnistab, Et siis magu-saks kõit saab; Süda hüppab, laulab, hõiskab, Ojhas torm, kui päite paistab.

Wõta oma sõna mõbda Minu waimu joota ka; Ja mu armuhtaw süda Wõtku alla wajuda Sinu armu meresse; Sealt mind ikka taewasse Pühad himud juhatagu Ja mu elu uuendagu.

Tahad ja mu peale panna Omaft ristist osa ka, Mita siis, et sinu sõna Ikka kuulen rõõmuga. Kes su risti karikast Joowad siin, need jäädawast Sinu rõõmust osa saawad, Rõpmata su palet näewad.

Wõta mind siis jahutada Taewas, armas Jeesus, ja, Mind seal rohkest rõõmustada Ühes oma karjaga. Seal on rõõmu rohkest, Armas rahu täieste, Auustus ja hõiskamine, Uhu õnnis kroonimine.

V.

Omäl wiisil. 371.

Õnnista ja hoia, Waimuga meid wõia, Oma pale tõsta ja, Isjand, ja meid walgusta!

Igal ajal jäägu Meile sinu rahu, Oma Waimu anna ja, Jeesuga meid ühenda!

Aamen, aamen, aamen! Jeesu nime kiitkem! Meie Isjand oled ja, Esimene, wiimne ka!

Wändra kurtummade kooli

aasta aruanne.

Kui lastkümmandiis aastat tagasi Wändra kurtummade kool oma 25 aastase juubeli püha pühitjes, tegi ta seda pasunate hääle saatel, lauldes ja hõistates suure rahvahulga osavõtmisel.

Täname, kui Wändra kurtummade kool oma 50-ne aastase juubeli päewa pühitjes, ei olnud pasunate hääli kuulda, ei rahwa hulka näha, teda saatis raste sõjawankri kära, kelle rattad ka kurtummade kooli sügavaste on puutunud.

Kui ka see tähtis päew mitmesuguste põhjuste pärast wäikelt pidi möödasaadetama, ei jäänud ta siiski tähelepannemata. Praegu koolis olewad lapsed ja kooliõpetajad walmistawad weikeste kodupidu, mis kaunis kenasti mööda saadeti. Et aga see pidu ainult kodune ja mitte awalik ei pidanud olema, sellepärast ei saanud temast suurt räägitud ega kirjutatud. Meie lendlehe lugejale tahame aga jutustada, kuidas meie selle päewa mööda saatime.

11. detsembril minewal a., kell 4 pärast lõunat, kogus weike piduseltskond wannikute ja kuuskeedega ehitatud koolisaali koku. Kohalik õpetaja pidas tänu jumalateenistuse ja peale selle kandis kooliõpetaja herra N. Üsler ülewaate 50 aastase Wändra kurtummade kooli töö kohta ette. Ruumi puuduse pärast toome selle ülewaate lühendatud kujul. —

Herra Üsler rääkis järgmist:

See oli aastal 1864. kui Wändra õpetaja Ernst Sokolowsky oma maja ees esimese kurtummaga, Mart Keresiga, koku puutus. Selle wäike lapse saatus kiigutas teda nõnda, et see enam tema meelest ei läinud. Oma perekonna õhtupalwel palus ta ärdasti ristikoguduse paganate eest. Enne head ööd ütlemist kõneles ta oma perekonnale Mart Keresest. Oma kõne lõpetas ta sõnadega: „Minul on kindel tahtmine ristikogudust üleskutsuda kurtidele kasvatamise kohta asutada. Igaks koguduse liige peab oma eestpalwe ja andega selle töö juures olema.“ — Waewalt oli õpetaja lõpetanud, kui wana kõõgi keenu esimesena wälj wiiklise kurtummade heaks ohwerdas. Hakatus oli tehtud.

Wäsimatalt töötas nüüd õpetaja Sokolowsky nii kaua kui tema tahtmine wiimaks täide läks ja kurtummade kool aastal 1866., 11. detsembril Wändrasse, kirikumõisa lähedusesse, ehitati. Alguskapital 1000 rubl., mis juba 22 aastat enne Gotthard, parun Krüdener, tummade koolide ehitamisest oli kinkinud, wõeti nüüd selleks otstarbeks ja kool sai esimese heategija järele Gotthardi kooliks nimetatud.

Esimene kurtummade kooliõpetaja Wändras oli endine Kanepi kihelkonna kooliõpetaja Johannes Eglon, kes 33 aastat selle kooli peal töötas. Esimesed lapsed oliwad Mart Keres, kes noorelt ära suri ja Kai Lorents, kes weel praegu elab ja auu-wõerana 50-ne aastasest juubelpäewast osa wõttis.

Runi 1870. a. jäi kool täitsa õpetaja Sokolowsky isiklike juhatusel alla. Warsti andis ennast majandusline kitsikus tunda. Abi tuli seekord Riimaa õpetajate sinodi poolt. Waliti kolm õpetajat kooli kuratoriumisse. 1870.—1882. a. seisis „Gotthardi“ kool ülewal nimetatud hooletandmise all.

Õpetaja Sokolowsky soowil astusid 15 inimest seltsiks koku ja 9. detsembril 1882. kinnitati ministeriumis „Gephata“ Pärnu kurtummade koolitamise seltsi põhjustiri. — Et aga Tallinna kogudused asjast nõnda aru said, nagu oleks kool ainult Pärnu maa jaoks ehitatud, jätsiwad nad kahel aastal korjandused Wändrasse saatmata. See oleks koolile surmahoobiks saanud, kui mitte krahwi proua Mellin appi ei oleks tulnud. Tema ostis 5000 rubla eest Kingisepa talu ja andis selle koolile tarwitada, nõnda lauals kui Wändra kurtummade kool töötas.

Tungiwa tarwiduse pärast ehitati 1885. a. wanale majale teine kord peale. Riimi, Gesti ja Saaremaa riitelskonnad andsiwad selleks suuremat abi. — 1888. a. awati kolmas klass. 16. juunil 1889. a. pandi wanamaja uuele tiiwale nurga kiwi. Weel seltsamal aastal waliti „Gephata“ seltsi esimeheks Ernst, baron Hohningen Huene Kellest, kes 20 aastat seltsi esimehena kooli heaks töötas.

Järgmisel aastal ehitati kooliõpetaja Ruusikule elumaja, mis 4000 rubla maksma läks.

Et aga alati rohkem lapsi üles anti, kui ruumi weikuse pärast wastu wõtta võimalik oli, siis õeldi lõpuliikult wanast koolimajast lahti ja ehitati aastal 1893. üle tee uus koolimaja, mis 16,500 rubla maksma läks.

15. augustil 1894. sai Wändra õpetaja Konstantin Hirschelmann koolidirektoriks. Aastal 1898. alandati kooliraha 125 rubla pealt 70 rubla peale. Aga alaline uute kooliõpetajate ettevalmistamine nõudis suurt kulu ja majapidamisest ei jäänud nõnda palju üle kui eialgu loodeti. Nelja aasta pärast tösteti kooliraha 120 rubla peale, mis senini on jäänud. 1906. lahkus koolidirektor Hirschelmann, juhatus anti kooliõpetaja Peeter Kerkmanni kätte, kes raste haiguse järele 1916. igawesele puhkusele läks.

Wändra kurtummade kooli 50 aasta jooksul wälja antud aruannete järele on Wändras selle ajajooksul 252 kurtumma last õpetust saanud, praegu on koolis 48 last, summa 300 last. Kooliõpetajaid on kooli kestwusel 36 olnud, raha wäljaantud ümmarguselt 300 tuhat rubla. Kooli liikumata ja liikwa inventari all on 70 tuhat rubla. Peale selle Kingisepa talu koht.

See on siis lühendatud kujul herra Üsleri aruanne. Peale selle tänas üks kurtumm koolipois kõikide tummade nimel õpetamise eest. Kooliõpetajannad laulsid mitmehäälelise lõpulaulu, siis ajuti pidulikult laetud laudade taha, kus kohwi, wärste sai ja loogid kõikidele hästi maitsefid. Sõdmise ajal kandsid mõned lapsed Gesti rahwa laulusid ette. Peale sõõgi mindi näitemängu jaoks sisse seatud ruumidesse, kus kurtummad mitmed õige naljakad warjupildid etteandsid. Siis näidati weel elawaid pilti, mille seletuseks ühe koolipreili luuletused olid. Elawa piltide pealkirjade esimesed tähed koku seatud andsiwad sõna: „Gephata“ wälja, mis lõpupildis: Jeesus teeb kurtumma poisi termeks, ka meie pidule lõpu tegi.

Jumala abiga on Wändra kurtummade kool tohtinud 50 aastat töötada, Jumal aidaku, et ta ka oma wiljarikast tööd saaks jatkata.

Sellel kooliaastal saime juba kewadel määratud tähtajal, 13. augustil, korralikult tööle hakata. Et kewadel üks klass lahti sai, siis oli meil võimalus jälle uusi lapsi wastu wõta.

Üle 30 last olid ennast üles annud, mitmed ootasid juba 3 aastat vastuvõtmist. Kõikide kooliõpetajate nõusolemisel sai 28. augustil 21 last vastuvõetud, nii et meie klass alamas klassi saime awada. Meil oli 48 last, 33 poisist ja 15 tüdrukut. Üks laps tuli kaugelt, Kaulasja Cesti asundusest Suur-Vindauist.

Uute kaswandikute nimed on järgmised:

1. Friedrich Ungermann — Madisest.
2. Hans Wilms — Pilsitwerest.
3. Johannes Uibu — Saartest.
4. Harald Kasl — Pilsitwerest.
5. Alexander Jbrus — Pilsitwerest.
6. Johannes Holtsmeier — Saartest.
7. Harri Veemer — Tallinnast.
8. Karl Aron — Amblast.
9. Arnold Mitnits — Altsist.
10. Johannes Riwit — Roerust.
11. Rosalie Poismann — Juurust.
12. Jaan Steinbach — Vellest.
13. Herman Reimann — Wana-Wändrast.
14. Alfred Tohwri — Tartust.
15. Lisette Aasa — Türist.
16. August Sooberg — Jakobist.
17. Emilie Tamm — Amblast.
18. Arnold Saene — Ratwerest.
19. Hilda Palm — Raplast.
20. Elmar Pallas — Raplast.
21. Wilhelmine Sillenbergh — Suhumist.

Jõuluni saime korralikult õpetada, kuna peale jõulu töö taunis raskets kippus minema kooliõpetajate puuduse pärast. Cesti wõttis ennast üks naiskoolitaja haiguse pärast ametist lahti, ja teiseks jäi üks teine koolitajanna nii raskete haigeks, et ta alles kooliaja lõpu poole jälle päris töösse sai hakata. Nii olid siis jõulust saadil 4 koolitajat wiie klassi jaoks.

Jõulu ümber jäiwad meil 2 last raskete haigeks, ühel oli pimeada foolika põletik, kuna teisel kopsupõletik, kuid nad said tänu Jumalale, pea jälle terveks. Külmetamise haigused tuliwad weel ühel ja teisel ette, aga enamjagu lapsi oliwad terwed ja rõõmsad. Enne lõunat sai õpitud, pärast lõunat käsitööd tehtud, poisid kurtumma pooleks Jaan Sillaotsa, tüdrukud neiu Salme Kentmanni juhatusel all.

Rahjuts pidime oma kooliõpetust juba 16. märtil lõpetama. Toidupuudus tuli kätte, ei saanud enam nii suure perele küllalt toidumoonu muretseda. Küll oli meil kõikidel rahju, aga midagi ei saanud sinna parata.

Ka meie koolil on maailma sõda ennast iga aastaga ikka rohkem ja rohkem tunda annud. Jumal lõpetagu seda hirmust tapmist ja andku meile rahu, et ka meie tulewal kooliaastal jälle rõõmuga oma tööga saakime hakata.

Seadaandmine.

Käes olewa aasta 26. mai kuu päewal astus „Sephata“ jeltst direktoriumi suurem osa liikmeid jeltst juhatuselt tagasi. Meed oliwad meie maa mõisniku soost mehed. Miltspärast tegiwad nad seda? Nagu nad ise oma lõpusõnas protokolli on

pannud, ei mitte jellepärast, et nad jellest tööst enam huwitust ei tunnelt ehl et nad tasi äravõinud olets, waid et untele, noortele Cesti jõududele aset tahawad anda. Cesti rahwas on küpselt saanud oma asju ise ajada. Tal ei ole enam eestkostmist waja. Ta haritud liikmed wõiwad ise Cestimaa kultuuraliste ja heategewate asutuste elu juhtida. Nii ka „Sephata“ jeltst tööd kurtummade laste heaks Wändra koolis, talle kaswandikud kooli Cesti soost wõrsunud, Cesti talust pärit. — Nii see põhjendus, mille tött igalits peab õigelt tunnistama.

Selsamul koosolekul 26. mail 1917. a. waliti „Sephata“ tagasiastunute kuratoriumi liikmete asemel uutelt liikmetelt: hrd direktor A. Uibopuu, Aug. Busch, cand. A. Hüüs, õpetajad J. Muudi ja A. Rapp.

Uuendatud kuratoriumi esimesel koosolekul (telle liikmetelt peale praegu nimetatute weel õp. v. z. Mühlen, õp. Hoerschelmann, õp. Hurt ja hr. E. Brasche) waliti direktoriumi: esimehelt Cesti panga direktor A. Uibopuu Tallinnas, sekretärit Tallinna Kaarli kiriku õp. A. Rapp ja kasahoidjaks hr. cand. A. Hüüs Cesti panga asjaajaja ja kooli kuratoriks õp. J. Muudi Wändras. Walitud wõtsiwad ametid wastu. — Nii jatkab „Sephata“ jeltst ja tema hoole all olew Wändra kurtummade kooli käesolewal õpeaastal, kooli 51 eluaastat, uut pooljada uuendatud kujul, uue jõuga Jumala abi peale lootes.

Endist juhatusi ta waewa eest tänada, on kohus, mis loomulik ja jellepärast jüdamest tuleb. Cesti kogudused, kes 300 last Wändra kooli ta kettuse ajal on saatnud, ja iseäranis lapsed, kes seal kaswatust on saanud, ei unusta wist tänu ütelda ei mitte üksi endiste direktoriumi liikmetele, keda õnnestuste laste kurb saatust huwitas ega kõigipealt ka mitte kooli õpejõududele kes rasket tööd iseennast ärasalgawa hoolega weitse waewataju eest truult ja ustawalt on teinud.

Aga tänust minewiku töd eest ei ole küll, on waja tulewiku waadata. Rootused, et nüüd Cesti kogudused ise ja nende õpetajad (telle hoole all üksikud koguduste kurtummad lapsed iseäralikult on seisnud) ja kooli direktorium kurtummade kooli edenemist majandusliselt kindlustawad ja asja hoolega edasi wiivad, ei tohi petetud saada.

Meie koguduste asi ja kohus on nüüd siin täie huwitusega ja jõuga kaasa aidata. Njad ei ole kergemaks läinud, ennem raskemaks, kooli ülespidamine nõuab hoopis suuremaid kulufid. Weel rohkem armastust on waja ja äratundmist, et ainult terve Cesti rahwa kaasabi kooli juudab alal hoida ja seda õnnistus rikkast kultura ja armastuse tööd edendada.

Veidtu see ülestutse meie Cesti rahwast ülesande kõrgusel oma õnnatumate ja waesemate liikmete eest hoolt kandma — ligimesele kasuks, enesele rõõmuts, Jumalale auuks.

Direktoriumi nimel:

Õp. A. Rapp, sekretär.

Tähelepanemiseks.

Ülesandmised kooli astumiseks tulewad saata kooli juhataja hra W. Uuwer'i kätte, Wändras.

Palwelirjad koolirahast wabastamise pärast, kas direktoriumi, juhataja ehl sekretäri kätte (herra direkt. Uibopuu ja õp. Rapp).

Rahajaa detused kasameistri hra A. Hüüs'i kätte. — Kooliraha on 200 rbl. aastas.

Sendlehe hind tänuw truikifulude katmiseks ja

Wändra kooli heaks 15 kop.

Misama palutakse lahleid andeid.

Rasja aruanne 1916 a. eest.

Sissetulekud:

Alajaal 1. jan. 1916	Rbl.	1240 51
Poolirahad	"	3095 —
Mbirahad	"	1900 —
Korjandused: Liivimaa	"	702 70
" Cestimaal	"	1024 05
Protsendid	"	498 26
Liikmemaksud	"	21 —
Haruseltsidest	"	26 —
Ringitused	"	67 05
Majapidamisest	"	150 52
"Kingsjeppa" rent	"	176 —
Laen hra Brasche käest	"	505 19
	Rbl.	9438 28

Wäljaminekud:

Palgad	Rbl.	3755 —
Majapidamine	"	3229 86
Protsenta makstud	"	300 —
Kütmine	"	243 08
Tulekindlustamine	"	170 96
Hra Egloni paju	"	100 —
Hra P. Kentmanni arsti ja matuse kulud	"	265 85
Paranduse tööd	"	146 05
Trükitulud	"	307 06
Postikulud ja mitm.	"	49 42
Alajaal 31. detf. 1916	"	871 —
	Rbl.	9438 28

Abutusel on järgmised väärtpaberid, mis Tallinna
Bastastikuses Kredit Ühises alal saavad hoitud:

1) 4 ¹ / ₂ % Petrogradi Linna Oblig. nom.	Rbl.	6500 —
2) 4% Cestimaa pantkirjad	"	1800 —
3) 5% " "	"	1500 —
4) 5% Tallinna Immoobil panga pantkirjad	"	500 —
5) 4 ¹ / ₂ % Petr. Tula põllupanga pantkirjad	"	100 —
6) 4 ¹ / ₂ % Harkowi põllupanga pantf.	"	100 —
	Rbl.	10 500 —

Selle vastu võlgneb selts 6000 rbl. herra parun
A. Burghödenile-Kuiwaft, mille eest 5% aastas makstakse.

Korjandused Cestimaal:

Tallinna Jaani kogudus	Rbl.	25 85
Pühaleppa	"	23 64
Viru-Nigula	"	50 —
Haljala	"	38 —
Risti	"	8 —
Pauluse kog.	"	5 —
Kuusalu	"	75 —
Harju-Jaani	"	8 10
Jüri	"	8 60
Türi	"	29 —
Järva-Madise	"	21 —
Järva-Jaani	"	18 —
Petri	"	1 —
Vihula	"	13 87
Kullamaa	"	18 89

Merjamaa	Rbl.	47 22
Kadrina	"	5 13
Nidala	"	25 —
Merjamaa	"	8 26
Wigala	"	37 —
Pühawaimu kog.	"	66 —
Lääne-Nigula	"	11 —
Jisaki	"	13 —
Hanila	"	10 50
Warbla	"	11 50
Baltiski kog.	"	18 72
Jõhwi	"	49 —
Kapla	"	52 —
Lüganuse	"	7 —
Weike-Maarja	"	15 —
Karuse	"	11 12
Püha-Jakobi	"	6 08
Haapsalu saksa kog.	"	25 —
" eesti "	"	14 —
Jõealtnime	"	15 —
Umbla	"	43 —
Koeru-Magdalena	"	40 —
Juuru	"	26 85
Katwere	"	25 —
Wainara	"	36 —
Keila	"	31 60
Noarootsi kog.	"	— 44
" eesti "	"	11 06
Kunda	"	18 62

Summa 1024 05

Korjandused Liivimaa:

Jakobi	Rbl.	31 —
Keina	"	7 —
Haliste	"	79 89
Karksi	"	23 30
Pärnu Eliabeti kog.	"	5 —
Tõstamaa	"	12 —
Türi	"	32 —
Sindi	"	34 53
Saarde	"	64 —
Wainurme	"	11 26
Palamuse	"	28 42
Kodavere	"	55 30
Laiuse	"	22 —
Maarja-Magdalena	"	20 —
Torma	"	15 —
Tartu Pauluse kog.	"	10 —
Audru	"	24 20
Wihandimaa	"	26 80
Kõppu	"	5 —
Suure-Jaani	"	10 —
Weike-Jaani	"	10 —
Põltsamaa	"	51 —
Paistu	"	6 —
Villistvere	"	30 —
Tarvastu	"	20 —
Pärnu pastor Dielenstein	"	61 —
Kurfi	"	8 —

Summa 702 70

Korjandus Neufajis	Rbl.	32 —
--------------------	------	------